Digitized by Google

6
37-d

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
14 F
2

Q.S.
H
6-37. d. 39

~~XXXI. 4. 34~~ XVIII. 24.16.

PHILOLOGICARVM
EPISTOLARVM

CENTVRIA VNA

DIVERSORVM A RENATIS LI-
teris Doctiſſimorum virorum,

in qua veterum Theologorum, Iuriſconſultorum, Me-
dicorum, Philoſophorum, Hiſtoricorum, Poe-
tarum, Grammaticorum libri difficillimis
locis vel emendantur vel il-
luſtrantur:

inſuper

RICHARDI DE BVRI EPISCOPI DV-
NELMENSIS, &c.

PHILOBIBLION

&

BESSARIONIS PATRIARCHÆ CON-
ſtantinopolitani, & Cardinalis Nicæni EPI-
STOLA ad Senatum Venetum.

Omnia nunc primum edita ex Bibliotheca

MELCHIORIS HAIMINSFELDII
GOLDASTI.

Cum duplici Indice, vno rerum & verborum, altero Au-
ctorum, qui explicantur.

FRANCOFVRTI,
Impenſis Egenolphi Emmelii, Anno 1610.

BIBLIOTECA NAZ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM. II

Ampliſſimis & Conſultiſſimis Viris,

D. MICHAELI LEFOENIO

&

D. GEORGIO MICHAELI LINGELSHEMIO,

Socero ac Genero, Sereniſſimi Electoris Palatini in ſupremo Conſiſtorio Conſiliariis,

MELCHIOR HAIMINSFELDIVS GOLDASTVS S. P. D.

VIri dignitate magni, conſilio fortes, eruditione nobiles, claritudine conſpicui, & humanitate ſpectabiles: Partem hac meorum aduerſariorum, quæ olim in Academiis & peregrinationibus meis collecta, nunc, quo flagitatores Typographos abſoluam, qui audiuerunt mearum ſcidarum eſſe ſegetem perbonam, & à literatis eas coli ſolere, ad compilandum pæne compellor, paſſu-ſum exire in publicum, non quod non longe meliora à me ſperari velim, ſed quia profecta ſunt à ſummis viris, quibus res literaria omnem prope vitam debet. Eas Ampliſſimo nomine veſtro proſcribere volui, tum vt nouo huius Vrbis ſtatu-

)(2 to

to paream, cui aduerſari nefas duco, tum vt teſter meam, vt vere dicam, ſummam, ac prope dicam, ſingularem aduerſus vos obſeruātiam. Quum enim ex quo tempore in hāc vicinam vobis vrbem perueni, & in amicitiam veſtram me inſinuaui, incredibili veſtra humanitate me ſemper complexi ſitis, animus meus non amplius acquieſcere voluit in iis ſermonibus, quos priuatim & inter amicos cottidie de vobis libenter cædere ſolitus ſum, ſed geſtiuit magis quaſi foras prodire, & facere, vt quam fieri poſſet, plurimi intellegerent, nihil mihi videri prudentia veſtra excelſius, nihil virtute ad alienam excitandam acrius, nihil humanitate, in hac ſumma dignatione, ſuauius, nihil amabilius. BB. VV. Francofordia, pridie Kalend. Ianuar. A.C.N. MIↃCX.

SYLLA-

SYLLABVS AVCTORVM, IVxta Epiſtolarum ſeriem.

Æmilius Tſchudus Eques Glaronenſis Heluetius Epiſt. LIII.

Agapitus Portius. XV. XVI.

Aldus Manutius Maior. XX. XXI. XXII.

Beatus Rhenanus Hiſtoricus. L.

Camillus Franchinus Medicus & Philoſophus. LXVII.

Carolus Sigonius Profeſſor Patauinus. LXIII.

Claudius Auberius Philoſophus ac Profeſſor Lauſannenſis. LXV.

Eraſmus Roterodamus. XLV.

Franciſcus Petrarcha, Poeta Laureatus. I. II.

Franciſcus Philelphus. III. IV. V. VI. VII. IIX. IX. X. XI. XII. XIII. XIV.

Georgius Burckhardus Tubingenſis. LXIIX.

Henricus Bebelius Iuſtingenſis. P. L. & Profeſſor Tubingenſis. XXIIX. XXIX.

Henricus Bullingerus Theologus Tigurinus. LIV. LV. LVI.

Henricus Scrimger. IC. LX.

Hermannus Buſchius Paſiphilus Poeta ac Profeſſor Colonienſis. XXXVI.

Hieronymus Groslotius Lyslæus, Eques Gallus. LXXXIII. LXXXIV. LXXXV. LXXXVI. LXXXVII. LXXXIIX. LXXXIX.

Iacobus Cuiacius IC. LXXV.

Iacobus Lectius IC. Senator ac Profeſſor Geneuenſis. XC. XCII. XCIII. XCIV.

Ianus Paſſeratius Profeſſor Regius Pariſienſis. LXXI.

Ioachimus Camerarius Pabæbergenſis. LXII.

Ioachimus Vadianus Medicus & Conſul Sanctgallenſis. XLIIX.
Ioannes Alexander Braſſicanus IC. & Eques Auratus. XLIV.
Ioannes Auentinus Hiſtoricus. XLIX.
Ioannes Auratus Poeta & Profeſſor Regius Pariſienſis. LVII.
Ioannes Baptiſta Egnatius. XXXV.
Ioannes Crato à Craftheim Archiater Maximiliani II. Imperatoris. LXXXI.
Ioannes Cuſpinianus Medicus & Hiſtoricus Friderici III. & Maximiliani I. Imp. XXXI.
Ioannes Doringus Theologus in agro Abbatiscellano apud Heluetios. XL. XLI. XLII. XLIII.
Ioannes Eckius Theologus. XXXIV.
Ioannes Faber Vicarius Epiſcopi Cõſtãtiẽſis. XLVI.
Ioannes Iouianus Pontanus. XXIII.
Ioannes Lalamãtius Medicus Heduo-Burgundus. LXVI.
Ioannes Lewenklaw. IC. & Hiſtoricus. LXXII.
Ioannes Pyrrhus IC. Gallus. XXXII.
Ioannes Sambucus Hiſtoricus Maximiliani II. Imp. LXXIV.
Ioannes Sinapius Sweinfordianus, Archiater Reginæ & Principis Ferrarienſis. LIIX.
Ioſias Mercerus, armatæ & togatæ militiæ Miles. XCV. XCVI. XCVII.
Iuſtus Lipſius. LXXIII. XCI.
L. Chriſtophorus Scobar Bethicus. XXIV. XXV. XXVI. XXVII.
Ludouic. Viues Caroli V. Imp. Præceptor. LI. LII.
Martinus Dorpius Theologus XXXIIX.
Matthias Bergius Philoſophus & Profeſſor Altorphinus. LXXIIX.
Matthæus Bõfinis Aſculanus. XLVII.

Mi-

Michael Humelbergius Medicus Rauenſpurgenſis XXX.
Michael Piccartus, Theologus, Philoſophus & Profeſſor Altorphinus. XCIX. C.
Nicodemus Friſchlinus Medicus & Comes Palatinus. LXIX.
Obertus Giphanius IC. & Conſiliarius Cæſ. Maieſt LXIV.
Paulus Meliſſus Francus Comes Palatinus & Profeſſor Heidelbergenſis LXXVI. LXXVII.
P. Guirandus Aloſianus IC XCIIX.
Petrus Moſellanus Profeſſor Lipſienſis. XXXVII.
Petrus Nannius Alemarianus, Profeſſor Louanienſis. LIX.
Petrus Schottus IC. & Canonicus Argentinenſis. XIIX. XIX.
Philippus Scherbius Heluetius, Medicus & Profeſſor Altorphinus. LXXXII.
Riccardus Bartholinus P.L. in Aula & Caſtris Maximiliani I. Imp. XXXIII.
Rudolphus Agricola Friſius, Profeſſor Heidelbergenſis. XVII.
Sebaſtianus Munſterus, Profeſſor Baſilienſis. xxxix.
Sebaſtianus Lepuſculus Profeſſor Baſilienſis. LXI.
Theophilus Maderus Heluetius, Medicus & Profeſſor Heidelbergenſis. LXXIX. LXXX.
Thomas Eraſtus Heluetius, Medicus & Philoſophus. LXX.

CATALOGVS

Omnium tum Veterum tum Neoticorum Auctorum, quorum in Epiſtolis hiſce Philologicis, paſſim, crebra ſit mentio, ſecundum Alphabeti ordinem digeſtus.

A.

ADelphus Ruſcus. 55
Agellius. 4.15.49.84. 114.416.447. 462.
Albertus. 196
Alciatus. 383
Alexander ab Alexandro. 286.332
Aldus Manutius. 65
Ambroſius Monachus. 18. 19.41.56.177.231
Anacreon. 285
Annæus Seneca. 2.283
Appianus Alexandrinus. 190.283. 285
Apollinaris. 178
Appollodorus. 24
Apuleius. 57.81
Antoninus. 230
Antonius Nebriſſenſis. 100
Antiphanes Iunior. 24
Antiſthenes princeps ſectæ Stoicæ. 22
Aratus. 287
Archilochus. 283
Ariſtarchus. 19
Ariſtophanes. 276
Ariſtoteles. 2.19.22.27.89. 91.196. 198. 223. 286. 321.403.414.446.466
Athenæus. 285
Auentinus. 228
Auerroes. 416
Auguſtinus. 2. 107. 163. 440.474
Auienus. 85
Auſonius. 111

B.

BAldus. 19
Balæus. 133
Bartolus. 19

Beatus

Beatus Rhenanus. 166. 172.196

Beda Venerabilis. 81.474

Beroſus. 87.190.283

Bertramus præsbyter. 232

Blondus. 284

Boetius Seuerinus. 96.467 474

Budæus. 133.204

C.

Calaber. 283

Calleſchrus. 28

Carneades. 461.462

Carolus Codrus. 18.19

Caſaubonus. 379

Caſſiodorus. 474

Cato. 46.101.164.223,283. 349

Catullus. 49

Cæcilianus. 89

Cæcilius Poeta. 37

Cæſar. 50.225

Cicero. 2.20.22.23.36.37. 81. 98. 204. 212. 260. 286

Cyrillus. 468

Columella. 65.99.101.196. 208.285

Coluthus. 283

Cornelius Celſus. 100.102

Cornelius Tacitus. 190. 192.194.225.390.

Claudianus. 65.140.153. 193

Cleanthes. 281

Cleomedes. 84.85

Cœlius Rhodiginus. 196

Crellius. 324

Chryſoſtomus. 177

Cuiacius. 355.363.382.385

Cunradus Rittershuſius. IC. 399

Curtius. 285

D.

Damaſcenus. 168

Demoſthenes. 284

Diodorus Siculus. 283

Diomedes. 61.93

Dinardus. 28

Dionyſius Areopagita. 177

Dionyſius Halicarnaſſeus. 283.304

Domitius Calderinus. 103

Donatus. 290

)(5 Em-

E.

Empedocles. 349
Ennius. 5
Epictetus. 285
Eraſmus. 125.164.165 170.
174.204.222.232.245
Euclides Socraticus. 264
Eunapius. 304
Euripides. 284
Euſebius Cæſarienſis. 178.
283
Eutropius. 176. 283
Exuperantius. 167
Ægydius Tſcudus. 166
Ælianus. 286
Æſcines. 23.381
Æſchylus. 283

F.

Fabius pictor. 283
Feneſtella. 284
Feſtus Pompeius. 37
Firmicus. 84.85
Florus. 197.293.
Fontianus Poeta. 212
Forcadius. 349
Franciſcus Petrarcha. 401
Franciſcus Rubeus. 133
Friſchlinus. 276
Frontinus. 411

G.

Galenus. 266
Gaius ICtus. 34
Georgius Merula. 103
Gerardus Vercellanus. 133
Germanicus. 85
Gothofredus. 349
Gratianus. 474
Gyraldus. 284

H.

Helias Eobanus Heſſus. 256
Heuricus Clareanus. 156
166.279
Henricus Stephanus. 125
Hermannus Cruſſe. 266
Hermes Trimegiſtus. 31
Hermolaus Barbarus. 199.
201.207
Herodianus. 304
Herodotus. 43.97.283
Heſiodus. 284.285
Hieronymus. 2 41.81.99.
114.178.194.474
Higinus. 156
Hippocrates. 168
Hyperides. 24
Homerus. 3.18.19.85.190.

Horatius. 25.56.61.63.112. 153.245
Homobonus. 349
Hubertus Giphanius. IC. 250

I.

Iacobus Faber Noui Teſtamenti interpres. 161
Iacobus Minutius. 133
Ianus Douſa. 392
Ianus Pannonius. 170
Ioachimus Camerarius. 342
Ioachimus Vadianus. 243
Ioannes Apoſtolus. 21
Ioannes Cornelius. 14
Ioannes Coſpis Bononienſis. 142
Ioannes Gratander. 172
Ioannes Maior Theologus. 145
Ioannes Saracenus. 178
Ioannes Sarisburieñſis. 477
Ioannes Sulpicius Verulanus. 100.101
Ioh. Trithemius. 401
Ioſephus. 176.283
Ioſippus. 249
Iunius Rabirius. 239
Iuſtinus. 283
Iuuenalis. 28.47.63.81.98. 114

L.

LActantius. 284.467. 474
Laertius. 349
Lambertus Hortenſius. 279.290
Landinus. 279
Laurentius Valla. 88.95. 99.101.161.174
Linacrus. 288
Lipſius. 343.353.356.358. 362.387.390
Liuius. 51.204.283
Longolius. 135.199.208
Lucanus. 27.64.114
Lucianus. 125
L. Lucilius. 27.99
Lucretius. 153.261

M.

MAcrobius. 467
Mancinellus. 81
Manilius. 84.85
Martialis. 65.88.90.99. 112.114.201.224.
Martianus. 81

Mel-

Melchior Goldaſtus ab Heyminsfeld. 394.397
Menander. 28
Metaſthenes. 86.190.
Micyllus. 319.
Myrſilus. 283
Mutianus. 27.

N.

NAtalis Comes. 284
Nazianzenus. 169.
Næuius. 3
Nicolaus Perottus. 102
Nonius Marcellus. 37.152

O.

OEcolampadius. 169.
Origenes Adamantius. 175.177.
Oroſius. 284.
Orpheus. 284.
Ouidius. 49.64.114.152.212.283

P.

PAlladius. 76.99.196.285
Palæphatus. 284.
Papinius. 152
Paterculus. 228.283
Patrocleus. 24
Paulus Apoſtolus. 444
Paulus ICtus. 35
Pellicanus. 172
Perſius. 50
Pauſanias. 28
Petronius Arbiter. 343
Petrus Ramus. 290 329
Pædianus. 86
Pindarus. 284.467.
Pinus Tholoſanus. 133
Philalous Pythagoricus. 416
Philippus Beroaldus. 204.
Philo Iudæus. 283.
Philoponus. 332
Philoxenus. 310
Plato. 2.322.125.218.349.
Plautus. 3.4.24.98.109
Phlegon. 177
Plinius. 27.50.98.101.196.285.466
Plutarchus. 43.85.168.283.349
Politianus. 281
Polybius. 283
Pomp. Mela. 157.188.225
Pontanus. 282.314.
Porphyrius. 19
Phocyllides. 284

Pho-

Phoſtius. 315
Photius. 305
Priſcianus. 16. 59. 61. 88. 102
Proclus. 287
Procopius. 176
Propertius. 285
Proſper. 81
Prudentius Clemens. 153
Ptolomæus Alexandrinus, Aſcalonites, Ephites & Ptolomæus Grãmaticus. 29.225.466
Publius Syluinus. 66

Q.

QVinctilianus. 62.95. 98.156

R.

RAmus. 247
Richardus de Burii. 401
Robortellus. 245

S.

SAbellicus. 284
Sabinus. 284
Saluſtius. 49.167.283.467
Scaliger. 262.282.314
Sebaſtianus Munſterus. 244.249
Seleucus. 43
Seruius. 57. 86.152.278
Sidonius. 193.474
Simplicius. 332
Simon Grynæus. 328
Simonides. 462
Socrates. 43.349.446.462
Solinus. 114.189.200
Sophocles. 19.283.462
Speuſippus. 416
Statius Papinius. 5
Stephanus Aquæus. 195. 204.207
Stobæus. 284
Strabo. 188.224.225
Suetonius. 50.98.114.206. 283.344
Suidas. 283

T.

THalaſſius. 169
Taurus Philoſophus. 264
Terentius. 285
Tertullianus. 226.388
Theo. 287
Themiſtius. 332
Theophraſtus. 28.422
Tibullus. 152.285

Timotheus Citharædus Muſicus. 32
TirebusNiger. 27
Thomas Wolfius ICtus. 55.
Tryphiodonus. 283
Thucydides. 97. 283
Turnebus. 247

V.

VAlerius Maximus. 2. 114.153.197.422
Varro. 84.99.111.285
Vaſſeus. 266
Vegetius. 286
Victruuius Frontinus. 285
Virgilius Maro. 46.59.63. 67.86.102. 112.114.152. 179.282.424.
Vlpianus. 112
Volaterranus. 177.196.205
Vulpianus. 36

W.

WErnherus Nurmbergenſis. 166

X.

XEnophon. 284.285
Xiphilinus. 283

Z.

ZEno. 446
Zonaras. 283
Zoſimus. 304

FINIS.

EPIST. I.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

FRANCISCVS PE-trarcha Thomæ Meſſanenſi S.

DIctu difficile eſt, quantũ aures meas, vulgari feſtas ſtrepitu, epiſtola tua bis terq; relecta permulſerit: quæ quanquam tibi verboſa videretur, vt ex fine cognoui, ego tamen in ea nihil præter breuiloquium accuſaui. Itaque comminationem illam vltimam, quod deinceps compendioſior ſis futurus, inuitus aſpexi: mallem prolixior eſſes. Vt libet tamen, Pater: non te mihi, ſed me tibi morem gerere dignum eſt. Sed iam totum in tua manu poſitum erit? An ignoras, quod ſæpe conſilio diſſimilis eſt euentus? Audies forte, quod vel ſilentii auidum loqui cogitat. Vis, quod minitari videris, iam nunc rebus impleam? Teſtor in primis eandem me de te opinionem gerere, quã de Ariſtotele Macrobius, ſeu illam amor ſeu veritas genuerit, vix te aliquid ignorare poſſe arbitror. Si quid autem vero aduerſum tibi accidit, aut minus præuidiſſe, aut, quod de eodem ait idem, luſiſſe te ſuſpicor. Nempe

Ex MS. correcta & ſupple-ta.

Hierony-mus inter Patres an ſummus. quod de Hieronymo ſcribis, te illum ſacrorũ Doctorum ex numero prætuliſſe, haud nouum eſt mihi: vetus eſt iam & late cognitum hoc iudicium tuum. Equidem fruſtra de cõparatiuis litiges, vbi ad ſuperlatiua peruentũ eſt, falli non potes. Optimum ac maximũ erit, quicquid elegeris: licet de hac re inter amicũ tuum claræ memoriæ Lomberienſem Epiſcopũ Iacobum & me crebro diſceptatũ eſſe meminerim, illo per veſtigia tua ſemper vno ore Hieronymũ, me vero Auguſtinum inter ſcriptores Catholicos præferente. *Auguſti-nus inter Patres primus.* Et ſane ſi neq; veritatem, neque te verear offendere, dicam, Pater, quod ſentio. Cum multa, varia, & luminoſa ſint ſidera, vt ſit hic Iupiter, hic Arcturus, hic Lucifer, Sol Eccleſiæ Auguſtinus eſt. Sed hæc, vt dixi, haud magni momenti fecerim, quoniam & electio tuta eſt, libera debent eſſe iudicia. At quod ſequitur, te inter mortales Valerium præferre, quis non ſtupeat, ſi tamen ſerio perſeueranterque dictum eſt, & non iocandi tentandiq; animo? *Valerius Maximus quanti faciẽdus.* Si enim Valerius primus eſt, quotus, quæſo, Plato eſt? quotus Ariſtoteles? quotus Cicero? quotus Anneus Seneca, quem in hac re magni quidam extimatores omnibus prætulerunt? *Plato ac Cicero an Poetæ.* Niſi illud forte Platonem ac Tullium excludit, quod in epiſtolæ tuæ parte perlectum noui ſtuporis mihi cauſa fuit, vbi neſcio quid cogitans illos Poetas eſſe, & Poetarum

chorís

choro annumerari oportere dixiſti. Quod ſi loquendo conſequi potes, plus fortaſſe, quam putas, ſecundo Apolline & plaudentibus Muſis magnos duos incolas vmbroſis Parnaſſi collibus addideris. At quid, oro, te [illegible] opinareris aut diceres, cum Tullius in pluribus libris ſummus Orator, in vl- [illegible] Philoſophus illuſtris appareat? Sicut autem [illegible] Virgilius Poeta, ſic Tullius nuſquā; quamuis, vt in declamationib. legimus Virgilium illa felicitas ingenii oratione ſoluta reliquit, Ciceronem eloquentia ſua in carminibus deſtituit. De Platone quid dicā qui maximo hominū conſenſu Philoſophiæ meruit principatum? Cū Cicero & Auguſtinus, & alii q̃ plures in omni ſermone, vbi Ariſtotelem cæteris Philoſophis præferunt, Platonē ſemper excipiant, non intelligo quid Platonem faciat Poetā, niſi vnū fortaſſe Panetii verbū à Tullio relatum, qui *Homerū Philoſophorū* illum vocat, quod nihil eſt aliud q̄ Philoſophorum principem & talem inter eos, qualis inter Poetas eſt Homerus. Alioquin quid ipſi Tullio dicemus, qui in epiſtolis ad Atticū quodā loco Platonē ſuū *Deum* vocat? Omnib. quidē modis id agunt, vt Platoni diuinitatē ingenii attribuant, hinc & [illegible] eſt expreſſius, *Dei* nomē. Proinde [illegible] occaſione, mira dulcedine loquendi de reb. incognitis, in tractatū Poetarū tuus ſermo immergitur, q̧s qua ætate ſit geni-

Cicero primus inter Oratores

Virgilius Poetarum primus.

Plato Philoſophorū maximus

Homerus Philoſophorum princeps.

Deus cur Plato à Cic. vocatus.

tus,quem quiſq; ſtyli modum, quod poetan-di genus,quem famæ gradum teneat. Longũ eſt ſingula perſequi,tam multa nunquam aliis audita nos omnes diſcendi auidos facundis tuis literis docuiſti. Quod ſi interfari aliquid non mihi ſed profeſſioni meæ permittitur, miror quid ita tibi Næuii Plautique nomen ignotum eſt,vt quaſi barbaricum neſcio quid locutum putes, quod eos literis ad te meis inſerui,& auſum(vt ait Flaccus)*perſonam formare nouam* tacita licet admiratione caſtiges.Adeo ſcrupuloſe enim in hac inquiſitione verſaris,vt nihil reſtet, niſi temeritatem meam cõdemnare in ſcænam noua & peregrina nomina producentem.Frenaſti tamen impetum,& tandem ignorantiam tuam culpare maluiſti: vrbane quidem ac modeſte. Ceterum aliud verba ſonant,aliud clamat (niſi fallor) intentio.Prorſus mirabile,cum tam familiarem habere Terentium videaris.Ille enim iam ſtatim à principio in ipſius Andriæ procemio & Næuii & Plauti vna cum Ennio,eodem meminit verſiculo: in Eunucho, & Næuii itidem & Plauti:in Adelphis,Plauti ſolius mentionem fecit. Eorundem quoq; ſimul meminit Cicero in ſenectute,& A. Gellius in Noct.Atticis, vbi amborum epigrammata deſcribit ſermone vetuſtiſſimo. Sed quid ago? Quis enim, quæſo,vnquam poœtriæ nomẽ abſq; illorum nominibus audiuit?Itaq; ſtuporem tuum ſtupeo:

Næuius & Plautus Poetæ.

pro, & cum bona venia, Pater, obſecro ne in manus alienas iſta perueniant. Quo enim clarior eſt fama tua, eo tibi ſtudioſius conſulendum eſt. Mecum quidem non aliter quam tecum omnia loqui potes, &, quod ſecum docti faciunt, mutare ac retractare quæ dixeris: at poſtquam in vulgus dicta peruenerint, ea demum facultas eripitur, & multorum iudicia ſubeunda ſunt. Ego epiſtolam tuam ad te ſub fida cuſtodia remitto, & hanc illi alligatam mitto, cuius exemplum apud me manebit nõ ob aliam cauſam, niſi vt ſi quid adhuc reſpondendum duxeris, dum verba verbis confero, memoriam non fatigem. Vnum præterea noui & exotici dogmatis inducis (vtar enim plena libertate, quando ſemel non cœpiſſe non poſſum.) Aſſeris, Ennium & Statium Papiniũ *Ennius* coætaneos fuiſſe. Quis te, (oro) Pater, in hanc *qua ætate* Chronographiam impulit? Quis à te nunc iſta *vixerit.* poſcebat? Atq; exactius hoc inquire, inuenies *Statius* Ennium ſub Africano maiore, Statiũ aliquot *Papinius* ſeculis interiectis ſub Domitiano Principe *qua ætate* floruiſſe. Habes quibus, niſi fallor, & reſpon- *vixerit.* dere velis, & tam breuiter, vt putabas, non poſſis. Vnum adderē, ſi bona fide veniã dares, quod olim dũ in Vaſconiæ partibus adoleſcēs agerē, verecunde quidē, vt illã ętatem docuit, ubi ſcripſiſſe recolo, cũ vulgarib. ſcriptis tuis offenderer, quæ ad eum, cuius ſupra memini, Iacobum de Columna interdũ ea tempeſtate

mittebas, cuius me amor ſicut in eas terras traxerat, ſic in Æthiopiam traxiſſet; ſed tũc pene pueriliter, vt qui vix dum ferulę manũ ſubduxeram: tempus eſt, vt iam virilis oratio mea ſit, ita tamẽ, vt dixi, ſi tu veniã dederis. Quid ais? Rides, puto: bene habet, veniã tribuiſti. Audi ergo, Pater, & vide, & inclina aurẽ tuã, ne qua externa auris interueniat. Tibi enim loquor, & te rerum tuarum iudicem ſtatuo, quæ accuſarę videor aliis accuſantibus defenſurus, nec tamen ignarus nimis acrimonioſam & inſolentem filii ad patrem epiſtolam reprehenſoriã videri; ſed amor audaciam excuſet. Ita enim mihi clarum nomen non popularis auræ ſuffragio, ſed virtute contingat, vbi ab ineunte ætate ſingularis quædam mihi tui nominis cura fuit. Hæc me loqui cogit, ne, ſi ego tacuerim, idem ab aliis audias, vel, quod metuendum magis eſt, tacito iudicio lacereris, & quidam iniqui rerum arbitri ampliſſimum ingenium tuum ex his, quibus ludens te includis, peregrinæ facultatis anguſtiis metiantur. Animaduerti enim te in ſcriptis tuis omni ſtudio, vt appareas, niti. Hinc ille diſcurſus per ignota volumina, vt ex ſingulis aliquid decerpens rebus tuis interſeras. Plaudunt tibi diſcipuli, & omniſcium vocant innumerabilium auctorum nominib. attoniti, quaſi omnium, quorum titulos tenes, etiam notitiam ſis adeptus. Docti autẽ facile diſcernunt, q̃d cuiuſq;

Multorũ autorum allegatio & memoria oſtentatio indicium ignorantiæ & ſeruilis ingenii.

pro-

primum, quid alienum ſit: & rurſus quid mutuũ, quid precariũ, quid furtiuũ, q d è medio hauſtũ quid á prętereunte delibatum. Memoriam oſtentare puerilis eſt gloria *viro*, vt ait Seneca, *captare floſculos turpe eſt*: quippe quem fructu deceat gaudere non floribus. Tu vero in hac ætatis parte venerabilis, & in tua profeſſione clariſſimus, imo, vt non ſemper pungam ſed interdum vagam, ſolus ſine exemplo noſtri temporis earum, quibus es debitus, literarum princeps neſcio quo iuuenili animo, dimiſſis finibus tuis, in alienis pratis ocioſus & vagans, inclinata iam die, interlegendis floſculis tempus teris. Placet ignota tentare, vbi ſæpe viam non inueniens aut vageris aut corruas: placet illorum ſe qui veſtigia, qui ſcientiam quaſi præconium aliquod ante fores explicant, cum interim vacua domus ſit. Certe tuum eſt, ad id potius niti, vt ſis aliquid plus quam videri. Operoſa ſemper & periculoſa iactantia eſt. Adde quod, cum magnus videri voles, innumerabilia incident, quæ te non modo veram ad menſuram redigent, ſed infra etiam contrahent. Vni ingenio ſatis eſt vnius ſtudii gloriam mereri. Qui multarum artium ſuperbiunt, aut diuini homines ſunt, aut impudentes, aut inſani. Quis vſpiam aut Græcorum aut noſtrorum id præſumpſiſſe memoratur? Nouus mos, noua temeritas, ſonoſas inſcriptiones præ ſe ferunt, propter

quas (vt ait Plinius) vadimoniũ deſeri poſſit: at cum intraueris, Dii Deæque, quam nihil in medio inuenias! tu igitur, ſi quid mihi credis, eſto tuis finibus contentus: noli illos imitari, qui omnia pollicentur, nihil prę̃ſtãt, *faciuntq́,* vt omnia contrectando, itaq; (vt ait Comicus) *intelligendo nihil intelligant.* Græcum vetus & ſalutare prouerbium eſt; *Quam quiſq; nouit artem, in hac ſe exerceat.* Vale.

EPIST. II.

Franciſcus Petrarcha Thomæ Meſſanenſi S.

SIceſt, vt putabam. Libertas iram peperit, veritas odium, admonitio faſtidium. Sed quid agam? verba non redeant. Blandior fuiſſem, ſi te blanditiis delectari crederem; imo vero ſeuerior, & hunc ipſum affectum in viro forti fœmineũ liberius arguiſſem. Nunc quoniam (vt video) amicitiæ inimica libertas eſt, forte conſultius agerem, ſi facerem. Sed id quoq; permetuo. eſt vbi ſilentium bilem mouet. Loquam ergo, ne rurſus offendam, ſed tã breuiter, vt coactum noueris. Primum ego te iudicẽ feci omniũ, quæ dixi, aut dicam: tu ſententiã breuem fers, erraſſe me in quibuſdam, in multis, in omnibus. Gaudeo equidem me potius erraſſe q̃ te, eo ꝙ apparatior eſt omnis in luce deformitas, & error in ſene deſperatior: ſed tamen eſt aliquid ꝙ amplius requiram. Ades ergo, ad tribunal tuum prouoco, nullis aſſoribus opus eſt, ſolus ſolius. Sed tu Hieronymum

Hieron. an Auguſtino præferendus.

nymum præfers Auguſtino: Hoc ſciebam: ſed eam, quam affers, iudicii rationem profiteor me non intelligere. Quid enim, quæſo, ſibi vult quod ait, non te illum propterea prætuliſſe, quaſi ſit maior, ſed quia fructuoſior Eccleſiæ, quod in quodam opere tuo probaſſe te dicis diſputatione longiſſima, quam vellem literis inſeruiſſes: ſed profecto vel nuntio pepercisti vel epiſtolæ. Quod tamen ad huiuſce rei probationem præcipuum erat, addidiſti, hoc ſcilicet Auguſtini ipſius auctoritate concludi. Sed an ignoras, quod *in generali ſermone perſona loquentis excipitur?* Quid vero, inquis, ipſi Auguſtini aperta confeſſio eſt ſibi Hieronymum præferentis? Quis non videt, quid ad hæc dici debeat? hoc, inquam vnum eſt, in quo illius ſacratiſſimę animæ teſtimonio non ſtarem, cui inſitum ſcio, vt de aliis glorioſe, de ſe autem humiliter & loquatur & ſentiat. Ego quidem fructuoſi laboris palmam in Eccleſia Auguſtino dabam, haud pertinaciter tamen, velut is qui nec opinioni, nec ſectæ, nec homini vſque adeo ſum addictus, vt abire non poſſim veritate comperta. Hoc apud M. Tullium, hoc apud ipſum patrem Auguſtinum didici, quod ipſe apud eundem Tullium ſe didiciſſe non negat. Nam apud Horatium Flaccum;

Nullius iurare in verba Magiſtri.

puer valde didiceram. Quanti autem iſta ſint,

ipſe non diſſimulas, qui hac defenſionis parte deſerta mox, ad aliam euadis, dicens; *omnibus excuſſis omnino nihil eſſe, quod te in hanc opinionem traxerit, niſi indignam quandam & ſingularem erga Hieronymum ingratitudinem Italorum.* Hoc eſt illud vnicum patrocinium cauſæ tuæ, hoc eſt (inquam) illud mihi nulla ex parte intellectum intelligibile argumentum. Quænam enim hæc ingratitudo eſt? Sumus, fateor, non erga Sanctos tantum, ſed erga Sanctorum Dominum ingrati. Quænam Hieronymo ſingularior quam cæteris quærimoniæ cauſa eſt? aut quænam potius Italorum culpa quam hominum, cum nec ipſe Italus origine, & ſæpius in Oriente verſatus ſit? verſa te, Pater, hac illac, ratio (vt arbitror) non erit ſufficiens probare, quod intendis, niſi forte qui rationis vice fungitur, inſtinctus animi tacitus, & pia magis quam examuſſim trutinata deuotio. Verum iſta prætereuehor: tam ſacra enim nomina diſputatiunculis peccatoris obſoleſieri ac quodammodo prophanari ſacrilegio ſimillimum reor. Itaque, iam tacere de his conſultius fuerit: nam precioſarum rerum confricatio atque colliſio periculoſa eſt.

Plato & Cicero an Poetæ.

Ad Platonem ac Ciceronem tranſeo, quos tu ob duas fabulas morum doctrina & (vt de altera Macrobius teſtatur) tripartitæ Philoſophiæ integritate perfectas, ac procul ab omni

metro-

[illegible] lege in mediis Politicæ ac rerum publicarum libris inſertas, Poetas facere niteris. [illegible] Macrobius idem ambos excu-ſat admonitus inſultantes non debere fabulam a Philoſopho confingi. Ego quidem gratulor [illegible] Ariſtotelem, & Senecam, & Varronē, [illegible] poſſit, in agmine Poetarum cernere: quod forte non ineptius de horum quolibet quam de Platone & Tullio dici poſſit. Nam & Ariſtoteles Poetriam de Poetis, & Varro Satyrarum libros edidit. Seneca autem Tragœdias, quæ apud Poetas profecto vel primū vel primo proximum locum tenent. Sed cur, quæſo, [illegible] & hiſtriones feciſti, quoniam aliquid [illegible] in vita ludicrum dixerunt aut fecerunt? Præſertim Tullius, cuius tam multa, [illegible] moueant, ſcripta ſunt in Saturnalibus, vt Tyro libertus eius de patroni iocis librum ſcripſerit. Cur non piſcatores aut remiges, aut tale aliquid, quia forſan aut hami iactu, aut remi tractu in ſolitudine poſiti animum relaxarunt? Viſne tu mihi caſtrenſem militem ſcholis inferre, vt ſicut vnum duellum Torquatos atque Coruinos fecit, ſic vnus actus Poetam faciat? Perſeuerantia requiritur; vnus actus habitum non inducit. Hæc hactenus. Nam de Ennio ac Statio in vltima epiſtola nulla mentio erat: quod annorum numerum in digitos redu-[illegible]

Poſtre-

Poſtremo ad illum longum atque continuum orationis tuæ textum, vbi omnib. modis efficere ſtudes, vt iniuſte monuiſſe videar, quod ingenio tuo nihil imperuium ſit, nihil aliud dixerim, niſi quod bene tibi eſt, ſi hanc de rebus opinionem habes. O te tuo qualicunque iudicio fœlicem. O vtinam hanc me artem & docere poſſis & doceas, qua talia ipſe mihi de me nouerim conflare iudicia. Neſcio enim an melius ſit interdum de errore gaudere quam ſemper de veritate dolere. Ad id vero, quod me velut iuratæ militiæ deſertorem arguis, quoniam cum maxime florere inciperem, ſtudium Iuris Bononiamq; dimiſerim, expedita reſponſio eſt, quæ tibi & ciuitatem illam & ſtudium ſingulariter illuſtranti minime (vt arbitror) placitura. Quoniam itaque ſatis exagitaui, id totum ſilebo, quo factum meum tueri ſoleo. Fuit enim hæc mihi quæſtio ſæpe cum multis, præcipue cum Oldrado Laudenſi Iuriſconſulto noſtra ætate clariſſimo. Hoc vnum eſt quod ſalua concordia dici poteſt: *Nihil* enim *contra naturam bene fit*. Solitudinis amatorem illa me genuit non fori. Denique ſic habeto, me aut nihil vnquam proinde feciſſe, quod magis puto, aut ſi quicquam, hoc in primis non audeo dicere ſapienter, ſed feliciter factum eſt, & quod Bononiam vidi, & quod non inhæſi. Vale.

Epiſt.

EPIST. III.

Franciſcus Philelphus Kyriaco Anconitano. S.

Placuiſſe tibi literas meas, & ea quę de Virgilii Maronis ſententia ſcripſimus in Æneida, gaudeo. Quod autem petis, qua ratione Neptunus ab Ouidio Naſone cognominatus ſit Amphitrites, & Fortuna *Rhamnuſia*, paucis accipe. *Rhamnuſia* quidem non eſt Fortuna, vt vulgo exiſtimant magiſtri ludi, ſed indignationis Dea, quam Græci tui Νέμεσιν vocant. Nam cum Narcyſcus formæ bonitate abuteretur ſuperbius recte fingitur eiuſmodi Dea aduerſus illum indignata iuſtis precibus aſſenſiſſe. Eſt enim indignatio animi ægritudo aduerſus eum, qui bonus præſentibus ſit indignus. *Nemeſis* inquam, indignationem ſignificat. *Rhamnuſia* vero dicta eſt a Rhamnus, qui eſt Atticæ vicus ubi colebatur. cuius quidem Deæ ſimulachrum eo in loco pulcherrimum fuiſſe tradunt, factum à Phidia vlnarum altitudine decem illud marmoreum. Neptunus autem nequaquam eſt *Amphitrites* cognominatus. Dictio illa deprauata eſt apud Ouidium librariorum inſcitia. Eſt enim fœminini generis, declinaturque more Græco, nominatiuo *Amphitrite*, genitiuo *Amphitrites*. Fingitur autē à Poetis eſſe Neptuni vxor. Vnde Claudianꝰ de raptu Proſerpinæ ita cecinit.

Feſt. l.5. eleg.9.

Rhamnuſia.

Nemeſis.

Amphitrite.

Etiam

Etiam Nercia glauco
Neptunum gremio complectitur Amphitrite.

Nam *Amphitrite* mare ſignificat, dicta illa quidem ab ἀμφὶ circum & τρεῖν terrere. Mare enim circum ſe nauigantes pereundi terrore inſequitur. Ex Amphitrite autem & Neptuno Triton natus fingitur à Poetis. Si quid eſt, quod aliud à me velis, nũquam fruſtra requires officium meum. Vale, ex Venetiis quinto Kalendas Februarias. M.CCCC.XXVIII.

EPIST. IV.

Franciſcus Philelfus Petro Perleoni. S.

De aſpiratione vocũ Latinarũ. QVas vnas dediſti ad me literas, eò iucundius lectitaui, quo diutius eas deſiderabam. Et vt quæ tibi ſecus ac volueras acciderunt mœrore me affecerunt: ita quæ ex ſententia contigerunt, mirificam mihi voluptatem attulere. Deus tibi cœpta in dies magis magiſque ſecundet. Tu interim facito, ne tibi ipſe defuiſſe videare. Dicteria Plutarchi ad Traianum Cæſarẽ, quæ in Latinã vertimus, propediem dabo ad Ioannem Cornelium hominẽ clariſſimum. Et cum his orationem quoq; & acrem & longiuſculam mittam ad te, & quidem talem qualem non Oppegius modo ſed Coſmus etiam ipſe medices multo magis doliturus ſit. Nunc vero ad id, quod petis. Cupis *Lacrimã.* tu quidem à nobis ſcire, an *lacrima* aſpirationem admittat, reuocans nos ad Grãmaticos

Mos

Mos tibi tamen gerendus eſt. Si vim naturæ rationemq; attendimus, nulla conſonans in Latinis dictionibus aſpiratur. Fecit tamen doctiſſimorum hominum conſuetudo, idq; iāpridem, vt quædam verborum conſonātes aſpirationem reciperent, vt *inchoare*, *pulchrum*, *ſepulchrum*, *lachryma*. Et id ſane ob eam rem factū exiſtimo, quo eiuſmodi conſonans vehementius ſonet. Tametſi *inchoare*, ſi à chaos deſcendit, quod non ab re dictum à quibuſdam puto, à ſua ipſius origine aſpirationem ſeruat. Quod autē mones, dictare iſtic quoſdā non *lachryma* eſſe apud A. Gellium, ſed *lacrima*: & ita quodam in codice legiſſe te. Profecto codex iſte Latinarius quiſpiam eſt. Nam hi omnes, quotquot in Tuſcia ſunt, Gellii codices habent *lachryma* non *lacrima*, qui & emendatiſſimi ſunt & illorum omnium (vt ita dicam) parentes. Præterea duo me ad hanc ſententiam mouent, quod & Romæ in quodam vetuſtiſſimo monumento, & in illo meo, quem noſti, de natura Deorum antiquiſſimo Ciceronis codice *lachryma* & cum aſpiratione, & per *y* tenui ſcriptum aduerti. Quin [illegible] Græcum eſſe nomen, hoc eſt Græce ductum, quod illi δάκρυον vocant, nunquam dubitem. Quod autē *d* in *l* mutatum [illegible] nā & *l* in *d* rurſum *d* in *l* plerunq; mutari inuicē cōſueuerunt. qppe & [illegible] *meditari* dicimus, & *alido*, ꝑ adido, &

Inchoare.

A. Gellii lectio.

Lachryma.

D. in L.

L. in D

Meditari.

Alido.

medido,

Medido. *medido*, & *medius fidius* pro eo quod eſt Iouis fi-
Mediusfi-dius. lium. Videmuſque apud vetuſtiſſimos Latini
eloquii auctores nonnuſquam *lachruma* pro
Lachru-ma. lachryma vſurpari. Nec id ea ratione, qua *o-*
v. in u. *ptumus* & *maxumus* pro optimus & maximus
Fuga. dicitur: ſed potuis, vt *fuga* pro φυγὴ, *tu* pro σὺ,
Tu. *mus* μῦς, *ſus* pro σῦς, *thus* pro θύς: & id quidem
Mus. Dorienſium more, qui pro υ proferre *u*. con-
Sus. ſueuerunt, quamuis placuerit & Varroni &
Thus. Priſciano nomen hoc non à Græco ſed à La-
tino verbo, quod *tundo* eſt, deriuari, cupien-
tibus iis quidem, vt exiſtimo, blandius hac
via Latinis vti, quibus admodum gratificari
voluerunt, quaſi noſtris etiam armis ius no-
ſtrum tueri poſſimus. Si quis autem miretur
cur *lachryma* aſpiretur, cum δάκρυον ſit inaſpi-
ratum: repetat memoria ipſe ſecum etiam
ἄγκυρα, καὶ τρόχαιον, καὶ πύθιος apud Græcos nō
Anchora. aſpirari: at *anchora*, & *trocheum*, & *Phytius* apud
Trocheũ. nos vulgo aſpirantur. Idemque & in *horchus*
Phytius. & in *lurcho* intueri licet. ὄρκος enim nunquam
Horchus. aſpirant Græci; nec itidem λαρκὸς, quod eſt
Lurcho. cophini genus, vnde *lurcho* deductum eſt. Fit
id, inquam, ſæpe vt valentius ſonet dictio: nec
in conſonantibus ſolum, ſed in vocalibus
Mihi. quoque inuenias idem obſeruatum. Sic *mihi*
Halluci-nari. dictum eſt, ſic *hallucinari*, ſic *honus*, ſic *honuſtus*,
Honus. quod tamen permulti volunt non ab *honus*
Honuſtus. ſed ab *honos* deſcendere. Sic *belluo* & *helluari*,
Vehemẽs. quod ab eo manat: ſic *vehemens*, quod ex *væ* &
mens

autem componi arbitror, tametſi *vehemens* eo quidam dictum velint quo vehatur eminentius. Permulta itaque huiuſmodi inueniri licet, quibus eruditiſſimorum vſus, qui ipſe rationem facit, aſpirationem ſuo quodam iure addiderit. Itaque non eſt mirandum *trahere* & *vehere* aſpirari. Fit enim non ſolum differentiæ cauſa, vt quibuſdam videtur, ſed etiam magis vt augmento ſpiritus ſonantius proferantur: ſicuti etiam in *prehendo, vehemens, aha, vaha, ohe*, & in ſimilibus patet. Nam *cohors* à cohortando dicitur. *Nihilum* vero ex ni & hilum compoſitum eſt. Sed de his hactenus. Quod de ſtatu noſtro certior fieri cupis, en accipe. Nos hic valemus recte & commode, bene & honeſtiſſime agimus. Id vnum eſt, quod virtutem ocioſam eſſe non ſinat. Quotidie Puccini homines impuriſſimi per veneficos ac ſicarios vitæ noſtrę inſidias tendunt. Ego autem non modo intrepide me conſtanterque defenſo, ſed omni etiam cura & induſtria molior reficioque, vt permagno ipſi detrimento pernicieq; premantur, ac extremo afficiantur exitio. Id quod breui diuina benignitate futurum ſuſpicor. Qua in re illud eſt quod me vnice perturbet, Venetos iuſtiſſimos ſanctiſſimosque viros, quibus omnia ſunt debeo, Puccinorum ſocios appellari. Si quid ſimile virtuti & conſtantiæ cum temeritate & furore, ſi fidei cum perfidia, ſi pietati

Trahere.
Vehere.
Prehendo.
Aha.
Vaha.
Ohe.
Cohors.
Nihilum.

cum ſcelere eſſe ſocietas vlla poſſit. Vale. Ex Sena, idibus ſextilibus. MCCCCXXXVII.

EPIST. V. Florentiam,
Franciſcus Philelfus Lapo Florentino. S.

Homeri locus. PEtis à nobis, quomodo apud Homerum verſus ille intelligatur, quo Agamemnon veluti conuitio à Calchante acerbius laceſſitus reſpondet:

Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

Dicis enim Ambroſium Monachum ita interpretatum: *Volo ego populum ſaluum eſſe aut populum perire.* Et inepta hæc ſane interpretatio eſt & falſa. Subdis Carolum Codrum interpretatum aliter, quippe qui ab Ambroſio diſſentiens ita expoſuerit: *Volo ego populũ ſaluũ eſſe aut meipſum perire.* Et inepte rurſus & praue. Errat autem vterque: ac ne quidem mirum. Non enim ii ſunt, qui Græcæ orationis ſignificationem, proprietatem, differentiam, elegantiam teneant. Et vt reliqua omittam, is *ἤ.* omnis error eſt inde, quod illius dictionis *ἢ* ſignificata non norunt. Significat enim vel *aut* vel *an*, & hæc quidem vulgo. Significat item *quam* pro eo vt in comparatiuis aduer-*Quam* bio vtimur, & quemadmodum apud nos *quã* ſignificat interdum *& non*, ſic etiam hoc loco *ἢ* cum tenui ſpiritu & accentu graui ſignificat *& non*. Reſpondes enim Agamemnon, velle ſe populi ſalutem & non perniciem atque interi-

[illegible] Quod quidem ſi minus Philelfi auctoritati [illegible] decreueris, & apud Ariſtarchum, & apud Ariſtotelem, & apud Porphyrium Commentatores in Iliada, eoſdemque diligentiſſimos doctiſſimosque viros, perdiſcere plane queas. Quaeris ſecundo loco an ἀεὶ aliud quam *ſemper* ſignificet. Nam eoſdem Ambroſium & Carolum affirmare, eam dictionem aliquod prorſus nihil quam *ſemper* ſignificare. At inueniſſe te plerunque apud Thucydidem eandem ipſam dictionem ἀεὶ, quae eiuſmodi ſignificatum recipere nullo modo poſſit. Recte tu quidem dubitas. Significat enim non ſolum *ſemper*, ſed quandoque *diu*, vt Homerus: ἔχων κότον ἐμμενὲς ἀεὶ. Et Sophocles: [illegible] κεῖνον ἰὸν ἀεὶ βίοτον ἐξε[illegible], hoc eſt diuturnam ſenectutem, diuturnam vitam. Quandoque autem ſignificat [illegible]. Vnde Thucydides in prohemio: οὕτως [illegible] λέγοις. Quas equidem eaſdem ſignificationes inuenias vſque apud nos habere. Vale. Ex Senis, pridie Nonas Septembres. M.CCCC.XXXVII. *Citat Harpocratio, vnde reſtitues.*

EPIST. VI.

Franciſcus Philelphus Catoni Sacco I.C. S.

QVis te non amet atque magnifaciat, Cato, quem videam nihil omnino velle [illegible]. Sunt nonnulli ordinis tui homines, qui Bartolum modo Baldumque legerint,

rint, quos certe minime contemno (ſunt enim ad emungendas pecunias vel extorquendas potius licitatores minime vulgares), ii aliud nihil curent neque pluris faciant diem quam noctem. Sed tu, vt es vir & acutus & grauis, nullis tenebris delectaris, ſed verſaris ſemper in apertiſſima luce ingenii atq; veritatis: nihil tibi obſcurum, nihil reconditum, nihil anceps, nihil ambiguum pateris. Quæris à me duo ex prima quæſtione M. Tul. Ciceronis. Primum, quid ſibi vir eloquentiſſimus voluerit, apud quem vbi eſſet propoſitum *mortem videri malum*, cõtinuo ſubdiderit perinde atq; neceſſario conſequens: *ſi malum, ergo miſerum*. Ais n. id videri tibi non ſatis docte neq; acute dictum. Sunt enim pleraq; mala in homine, neq; tamen eius ponderis ſunt, vt miſerum efficiant. Num illum virum dicemus miſerum, inquis qui ſumma virtute præditus & primariis corporis atq; fortunæ bonis pollens, ſi aut interdum ex pedibus laboret aut in maximis diuitiis vel equum vel bouem amiſerit? Nam hæc etiam mala ſunt, ſed non talia quæ tali atq; tanto viro miſeriam importent. Petis ſecundo loco, quid *Clepſydra* ſignificet. Nam eius quoque verbi mentionem fieri eodem in libro. Paucis ad iſta tibi reſpondeo & de *Clepſydra* primum. Hoc enim verbum eſt Græcum quod à κλέπτω compoſitum eſt & ὕδωρ κλέπτειν autem furari ſignificat

Ciceronis locus.

Clepſydra. κλίπτω.

cat ac velare. Deſcendit enim κλέπτω à καλύπτω (Καλύπτω.) id quod ſignificat velo, & inde ἀποκαλύπτω hoc eſt reuelo. Vnde habetur apud Ioannem Apoſtolum Ἀποκάλυψις quo verbo reuelatio (Ἀποκάλυψις.) ſignificatur. Nam proprium furacis hominis eſt, qui κλέπτης dicitur, velare & abſcondere, quæ clam & per inſidias ſurripuerit. *Clepſydra* vero duo ſignificat & fontem & horologium. Eſt enim fons Athenis in arce illa Mineruæ quondam, nunc beatæ Mariæ Virgini conſecrata. is per alueum ſubterraneum latentemque fluens ſtadia viginti ſurgit tandem in riuos ad vicum Phalereum. Erat præterea vas quoddam vitreum, quod æqualibus dimenſionibus ſignatas horas oſtenderet: ad cuius etiam fundum erat foramen, quod aquam apertum emitteret, & ita horæ per aquæ diminutionem quot eſſent videri poterant. Itaque non abſurde ſiue de fonte accipias ſiue de horologio, recte Clepſydra nominatur: quod aquam aut velet aut furetur. Ciceronem in prima Tuſculana eam pro horologio intelligi oportere, haud eſt ambiguum. Vocata eſt autem *hora*, ὥρης, quo verbo *vrina* (*Hora.* ὦρος.) ſignificatur. Animaduerſum enim in Ægypto perhibent, quo tépore ſacrificium quoddam eſſet faciendum, hoſtiam immolandam quater ac vigeſies æqualibus inter ſe ſpatiis minxiſſe. Et ita *hora* nomen accepit ab ὥρης id eſt vrina, quod idem etiam οὖρης dicitur. Et (οὖρος.)

 illud

Dies naturalis & artificialis. illud quoq; ambigendum non eſt, dupliciter dici *diem*, & natura, qui noctem vnam cũ die dimetiens quatuor atq; viginti horas cõplectitur: & arte, qui integrum hunc diẽ in duas diuidẽs partes ex duodenis cõſtat horis. Qua dimenſione & Romani vſi ſunt & Hebręi. Ad alteram vero tuam quæſtionem, qua Ciceronem videris & obtuſitatis & inſcitię accuſare, illud cenſeo reſpondendum non tibi, quem nihil ab re quærere ſolitum animaduerti, ſed tuis iſtis Sophiſtis, qui cũ omnia noſſe volunt exiſtimari, nihil ſciunt omnino in omni & facultate & arte & ſcientia principia quædã veluti fundamenta conſtitui ſolent, quib. conceſſis q̃ inde manent facile confirmantur. Academici, quorũ auctor fuit Plato, & Peripatetici item quib. & nomen & initiũ dedit Ariſtoteles Platonis diſcipulus, triplicia bona in *Bona quotuplicia.* hominis vita eſſe voluerunt. Prima animi, & ea ſane cæteris omnib. potiora: ſecunda corporis, q̃ tanto ſunt q̃ animi deteriora, quanto corpus animo eſt inferius: Tertia fortunæ, q̃ quo minus in noſtra poteſtate, eo cæteris bonis minoris ſunt faciunda. Præterea in ſingulis huiuſmodi bonis eas differentias eſſe volunt, vt alia aliis p̃ſtare arbitrentur. At Stoici, quorũ Princeps fuit Antiſthenes Socratis auditor condiſcipuluſq; Platonis, id ſolum ac ſummum cenſuit bonum, q̃ honeſtum eſſet. Quę vero vel ad corpus vel ad fortunam pertine-

tinerent, neq; bona appellanda exiſtimabit, nec mala, ſed indifferentia, ꝙ & bene ac ſecũdum virtutem iis vti poſſemus, & male atque vitioſe, ob eamq; rem tum cõmoda tum incommoda nominantur. nec parum & nimis, nec plus & minus, nec exceſſum & defectum vllum inter animi bona Stoici eſſe volunt; vt, cum quid dicatur bonum, id cõſtet omni bonitatis ratione & numero. Et idem malum, qua ex parte & abſolutiſſime malum ſit. Cum ſolo igitur bono Stoici humanam felicitatem definiant, quam rectiſſime Cicero Stoicos ſecutus, cum propoſitum eſſet mortem videri malum, reſpondit: *Si malum, ergo miſerum*, id quod & ad propoſitionem & fortaſſis ad veritatem aptiſſime ſubtiliſſimeq; conſequitur. Quanquam iccirco fortaſſis ipſe non probas, quod podagra tibi non malũ modo ſed ſummum malum eſſe videatur. Quod ſi te ipſum collegeris, aliter ſentias. Vale. ex Mediolano IV. Nonas Iunias M.CCCC.XLI.

EPIST. VII.

Franciſcus Philelfus Saxolo Pratenſi. S.

QVanquam hoc tempore mihi ocii nihil erat, ne tamen mea taciturnitas tibi moleſta eſſet, reſpondi ad ea paucis quæ petieras. Cercopes duo fuere, quorũ nomina Æſchines Suidamus in Ibis ſcripſiſſe traditur. Nã alter Andulus dictus eſt alter Atlãdus. Hos aũt deceptores mẽdaceſq; exſtitiſſe apud Æſchinẽ *Cercopes*

Athenienſem in Legatione patet. Quos etiam Anaxagoras venandorum ſimiorum gratia in eas inſulas traieciſſe narrat, quæ à ſimiorum nomine, qui πιθηκοὶ appellantur, vocatæ ſunt *Pithecinæ*. Κέρκωψ præterea & iocoſum ſignificat. & eſt eorum ſimiorum ſpecies, quibus caudæ ſunt longiores. Quod autem petis idem ne ſignificet ει & οι & εῖ, certe nequaquam idem, nam quod ſcribitur ſine ι. θέλεος εἶ, *vis* à volo ſignificat: ſed ſi ſcribatur τέλοιος εἶ ſignificat *potes*, id quod ex vſu legendi non obſcure animaduertes. De *anno* autem *proſcenio* apud Plautum, textus ille corruptus eſt. *Nannio* enim ſcribi oportet. Fuit enim *Nannium* illuſtris meretrix quam & Hyperides contra Patrocleum & Appollodorus in iis quæ ſcripſit de Meretricibus αἶγα hoc eſt capram, vt ſcis, nominatam ſcribunt: ea ſcilicet ratione, ꝙ tabernarium quendam Thallũ nomine, id ꝙ virgultum ſignificat, exederet. Virgultis enim capræ plurimum delectantur. Antiphanes vero Iunior in iis quæ de Meretricibus reliquit ſcripta *Nannium* dicit vocatam eſſe cognomine proſcænium, quoniã extrinſecus formoſiſſima videretur inſtar proſcæniorũ theatralium. Recte igit̃ Plautus vituperationib. occurrens oſtendit, ſe primum non eſſe, qui tragœdiã diuiſcuerit comœdię, cum in Namnio proſcenio idẽ antea fuerit factitatum ab alio Poeta, quiſquis tandem ille fuerit,

Pithecinæ inſulæ.
Κέρκωψ.
Plauti locus.
Nannium Proſcæniũ.

rit,

ſio, vt patet ex ipſis verbis quæ tanguntur in textu. Qui vero ille fuiſſet, certi habeo nihil: diuinare autem nolo. Vale. Ex Mediolano, pridie idus Iunias. M. CCCC. LI.

EPIST. IIX.

Franciſcus Philelfus Gabrieli Mauro S.

Laudo te, mi Gabriel, quod te à literis abduci non volueris, vt ſolent nonnulli vulgo, vbi ad gerendam Remp ub. ſe contulerint. Lege ſemper aliquid, aut ſcribe, cum tibi licet per publica munera. Magno tibi commodo, mihi crede, literæ ſunt futuræ, ſi his vti pro ingenii tui magnitudine præſtantiaque volueris. Nunc ad id quod petis. Vis enim ſcire quid interſit inter *fæciales & caduceatores*. Fæciales eos fuiſſe conſtat apud priſcos, qui certa quadam ſolennitate bellũ hoſtibus indicebãt. At Caduceatores eſſe pacis legatos à caduceo, quem in manu geſtabant: & Caduceum quidẽ ipſum Apollinem inueniſſe & eo donaſſe Mercurium, à quo ipſe lyra donatus ſit. De qua quidem re apud Horatium mentio eſt in eo carmine quod incipit. *Faciales.* *Caduceatores.*

Mercuri facunde nepos Atlantis.

Vbi etiam patet, Mercurium auctorem extitiſſe non lyræ ſolum, ſed & eloquentiæ, & omnium præſtigiarum. Vale. Ex Venetiis pridie Kalend. Ianuarias M. CCCC. XXVII.

EPIST. IX.

Franciſcus Philelphus Saxolo Pratenſi S.

QVæ tibi ex Bononia ob ſubitam abitionem meam reſpondere non potui (nam eum inde ſoluerem redditæ ſunt mihi literæ tuæ) nunc ex Ticino verbis paucis reſpondi tibi. Petis enim qua ratione ſcurræ ſint apud

βωμολόχοι. Græcos βωμολόχοι nominati: & item qui apud nos ſint, quos Græci ὀλεχίνους vocant: & quæ loca eſſent, qui Athenis Κύκλοι, hoc eſt circuli appellabantur. Βωμολόχους proprie illos Græci dicebant, qui ſub aras in ſacrificiis ſedere conſueuerunt, ita nominatos ab ara qui βωμὸς vocatur, & λοχεῖν quod inſidiari ſignificat, quoniam ad aras inſidiarentur, vtpote qui cum aſſentatione efflagitarent. Quamobrem & qui in ſacrificiis ſuſcipiuntur tibicines & vaticinium profitentes, Bomolochi vocabantur. Ex huiuſce autem rei translatione Bomolchi etiam ii dicti ſunt, qui apti ac faciles atq; iidem humiles omnia lucri gratia perferrent iocando cauillandoque, & hi quidem

Scurra. apud nos *Scurræ* appellantur homines ſane ineptiatq; contemnendi, qualis eſt hoc tempore apud Florentinos Nicolaus Nicolus & Poggius Bambalio, qui vt ſumptuoſioribus cœnis interſint à nullo ſeſe ſcurrilitatis genere conti-

ὀλιχίνος. nent. Qui vero à Græcis ἐλεχίνος eſt appellatus, cruſtis & ſummis tectus, petriſq; aſſuetus,

Remora. hunc noſtri *Remoram* vocant, aquatile animal

ad-

admodū breue, in quo tanta ineſt tamen na-
turæ vis, vt nauim pernicius iter facientē eius
[illegible] adnixusq; retineat ac remo-
[illegible] & à Græcis *Olechinum*, & à
[illegible] nominatū. Habetur [illegible]mo-
[illegible] veneficiis infame, liteſq;
[illegible] dicitur remorari, grauidarū fluxus
[illegible] partus ad puerperiū continet.
[illegible] in cibū addi prohibetur, vt Plini-
[illegible] ſpina eſt parua & oua amara ad
[illegible] at ora in medio corpore atq;
[illegible] Preterea Olechino pedes eſſe A-
[illegible] vtpote cui pennę pedū in-
[illegible] quanq; alii ſunt qui dicant, eos
[illegible] pedib. & ita ingredi vt in orbem
voluantur. Itaq; de tritis ſæpe aculeis inueni-
[illegible] futuros maris ęſtus ſęuitiamq;
[illegible] correptis ſe lapillis operire, vt
[illegible] ſtabiliatur mobilitas & ita ſpinas
[illegible] atterere. At Mutianus muricē eſſe *Mutiani*
[illegible] latiorē, cui roſtrū neq; aſperū *locus.*
[illegible] rotundū, neq; in angulos prodit, ſed
ſimplicem concham eſſe autumat, quę vno la-
[illegible] colligat. Tirebus vero Niger L. Lucilii
[illegible] ſcribit hunc piſcem haud eſſe pede
[illegible], neq; digitis quinq; craſſiorē: cuius
[illegible] & nauis ventorum flatibus plenas
[illegible] in ſale ſi fuerit aſſeruatus, aurū quoq;
[illegible] deciderit puteos, vbi admotus
[illegible]hat. Huius etiā Lucanꝰ meminit libro
ſexto ſuæ pharſaliæ inquiens; Non

Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In mediis Olechinus aquis———

Huius meminit Theophraſtus libro quarto de huiuſmodi animalibus, vbi dicit: *Echinorum tres eſſe ſpecies, ex quibus Olechinos & magnitudine & craſsitudine cæteros præſtare.* Et eſt ſane Olechinus, quem meminimus, dictio quadriſyllaba. At *Echinus* dictio triſyllaba, eſt ſuauis eſu & paulo minor Olechino, cuius etiam Iuuenalis meminit inquiens:

Echinus.

Oſtrea callebat primo deprendere morſu
Et ſemel aſpectu dicebat littus Echini.

Præterea *Echinus* apud Græcos ſignificat terreſtre id animal, cui eſt apud noſtros *Heretio* nomen, quod ipſum ab hærendo deductum eſt, & æque ſpinis hirſutus eſt atq; maritimus Echinus. At *circuli* quod quæris ad poſtremum, loca erant Athenis, vt Dinardus contra Calleſchrum oſtendit, vbi aliqui veniebant. Id autem nomen tractum eſt à circulari circumſiſtentia vendendorum. Quare Menander in Epheſio ait: *Itaq; ego mihi videor per Deos immortales in circulis videre meipſum indutum currere circum ac venire.* Habes à me paucis, quæ petieras. Vale, & Leonardum noſtrum Aretinum, erudítiſſimum & eloquentiſſimum virum, nomine meo ſaluere iube.

Heretio.

κύκλοι
Circuli.

Ex Ticino, Kalend. Nouembribus
M. CCCC. XXXIX.

EPIST.

EPIST. X.

Franciſcus Philelfus Kyriaco Anconitano S.

QVod & gratularis mihi teq; propediem apud nos futurum denuncias, dici non poſſit quantum me tuis literis voluptate affeceris. Verum q; enim ſummæ beneuolentiæ argumentum eſt. Facito igitur, ſi me amas, ſicut conſtituiſti, te vti quam primum frui que affari poſſimus. Interim autem rem mihi pergratam facturus es ſi, ad quod temporis naues onerariæ ſint illinc Byzantium ſoluturæ, per te certior factus fuero, quo vel tibi vel noſtro ſplendidiſſimo Scalomonti dē aliquid literarum ad Marium filium. Quod autem placere tibi oſtendis περὶ Σμίνθεως καὶ Σμύρνης, ea per Σ & non per Ζ ſcribi & idem Ptolomæum [illegible] ſuo de Ortographia libro. Ego quidem neq; tibi, neq; Ptolomæo ipſi aſſentior, quicunque is tandem, aut alteruter Alexandrinus, aut Aſcalonites, aut Ephites cognominatus, aut alius quiſpiam fuerit, qui ſe Grāmaticum profiteri voluerit. Idem ratio prohibet, quæ eiuſmodi conſonantium numerum ſimulem eſſe non patitur. id quod etiam apud Pauſaniam in primo de octo orationis partibus intueri licet. Quare quæ tu epigrammata huiuſmodi characteribus ſcripta inueniſti, Arcadicis (vt aiunt) ſcripta eſſe fatendum [illegible] vel ante Archadas potius, quos καὶ

Ζμινθεὺς
Ζμύρνη.
Z pro Σ
Ptolomai locus.
Ptolemai Alexandrini.
Ptolemaeus Aſcalonites.
Ptolemaeus Ephites.
Ptolemaeus Grammaticus.

πρὶν

πρὶν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης extitiſſe fabulantur. Mihi tamen & epigrammata tua, & tua quæ ſcripta abs te ſunt iucundiſſima fuere, Vale. Ex Mediolano V. idus quintiles. M. CCCC. XL.

EPIST. XI.

Franciſcus Philelfus Scalomonti Equiti aurato S.

Horologii inuentio.

ET de horologii inuentore, & vnde nomen acceperit, reſpondebo tibi quod didici lectitando. Habetur in ſacris literis non

Ægyptiorum Hieroglyphica.

Ægyptiorum, inquam, ſed Hebræorum. Nam Ægyptii ſacras literas vocabant quibus per quædã animalia ac ſigna verba ipſa ſignificabant, vtpote verbi gratia *Anguillam* pingentes

Anguillæ hieroglyphicon.

inuidiam intelligebant, & inuidiam ea ratione quod anguilla cum aliis piſcibus nullam habet communionem, ſed ab eis ſemper ſeorſum ſe continet: & ſub *leporis* figura auditum, quoniam lepores ſint acerrimi auditus.

Leporis hieroglyphicon.

Habetur, inquam, apud Hebræos lib. Regum IV. Acham omnium primum horologium inueniſſe. At his Ægyptii nequaquam

Acham horologii inuentor.

aſſentiuntur, qui vt hominum genus ob cœli temperiem ab ſe ortum cœpiſſe volunt, ita etiam cum alias pulchras artis & diſciplinas, tum horarum rationem repertam eſſe,

Ægyptii horologii inuentores.

quippe qui aſſerant hoſtiam, quæ immolenda foret, quater ac vicies paribus inter ſeſe diſtantiis minxiſſe animaduerſam, & in-

de

de ſinis integri diei tempus in horas quatuor ac viginti fuiſſe diſtributum, quod & diem ſimul complecteretur & noctem. Cæterum approbatiſſimis traditur auctoribus, Hermen Triſmegiſtum, cum eſſet olim apud Ægyptios, ſacrum animal quoddam Serapidi dicatum conieciſſe id in diem totum duodecies feciſſe vrinam, pari ſemper interpoſito tempore, & inde hunc horarum ordinem conſtituiſſe dimenſum, ſcilicet in diem horas duodecim, ac noctem eodem modo. Id autem ideo videtur probabilius, quod *hora* ab οὐρῶ, quod vrinam ſignificat, nomen habet. Sunt præterea, qui acutius rem velint inueniam. Dicunt enim cœli quadraturam in duodecim partis pro ratione Muſica diuiſam, & inde horarum manaſſe rationem. Aquario enim, quæ tenuiſſima cauerna defueret, cum per totum diem excepiſſent hanc maiores noſtri in duodecim partis diuiſerunt, ex quibus quidem partibus numerum horis impoſuerunt. De *Halcyone* autem quod ſequitur, ea nata eſt patre Æolo & matre Canabe, nupſitque Ceyci. Quæ quidem auis vitam agitat circa littora, eiuſque pulli auferuntur à fluctibus [illegible] dies quattuordecim circa hyemales verſiones quieſcit. Dicta autem eſt Halcyon quoniam in mari concipiat. Nam ἅλς ἁλὸς ſalum, hoc eſt

Hermes Triſmegiſtus horologii inuentor.

Hora. οὖρ@.

Halcyon.

eſt mare,ſignificat: & κύειν concipere. & ob hanc rationem aſpiratur in prima ſyllaba, & ſcribitur per y tenue. Vocatur etiam *Halcyone.*

Pan. De *Pane* verò paſtorum Deo, duplex apud Græcos habetur fabula. Nam alii dicunt eum eſſe natum matre Penelope Vlyſſis vxore & patribus procis omnibus, ob idque *Pana* eſſe nominatum. Πᾶν enim omne ſignificat. Alii vero contendunt,eum natum eſſe ex Penelope & Mercurio conuerſo in hircum. Et hæc hactenus. Tu velim me facias certiorem de omni tuo ſtatu, id quod proximis tuis litteris te prætermiſiſſe miror. Scis enim tua mihi omnia curæ eſſe. Quod ſi de me quæras, mihi perbelle eſt. Nam Principi huic meo vniuerſæq; & aulæ & ciuitati ſum chariſſimus. Vale. Ex Mediolano IV. Kalend.Octobres M.CCCC.XLIV.

EPIST. XII.

Franciſcus Philelfus Iacobo Puteo IC. S.

TImotheum Citharœdum virum Muſicæ diſciplinæ doctiſſimum ſane erudiſſimumq; fuiſſe reperio. Ad quem vbi quotidie Athenienſium more per magna auditorum turba diſcendi gratia conflueret, eum quicunque ſe audituri eſſent rogare ſolitum accipio habuiſſent ne vllos ante id temporis eius peritiæ præceptores? Quod qui negaſſent, cum his certam doctrinæ ſuæ paciſci mercedem

ſi

ſi eam autem reſpondiſſent, quibuſpiam antea vitioſe [illegible], cum iis niſi duplicata mercede conuenire nullo pacto conſueuiſſe. [illegible] enim vir callidiſſimus, ad duplum laborem duplici etiam mercede opus eſſe. Qui enim illiuſmodi diſcipulis recta vlla præcepta tradi queant, niſi omnium primum eorum [illegible] fuerint deprauataque diſciplina omnino liberatæ. Longe profecto difficilius eſt ac multo laborioſius dedocere quam docere. Nam quis ignorat, natura fieri vt qui habitum iam firmatum ac penitus inſidentem euertere diſſoluereque ſtudeat, id ſine multo & tempore & labore conſequi non poſſe? Quæ quidem noſtra iam longe repe[illegible] quorſum tandem euadat. & ſi minime verear, Iacobe Putee, te pro tuo ſingulari ingenio ſummaque prudentia non obſcure intelligere, tamen vt vel tui auditores pleríque omnes & ſtudioſi & clari adoleſcentes, vel ſi qui alii tecum ſentiunt, quibus de rebus inter nos controuerſia ſit dilucidius teneant, apertius eam alloquar, quanquam non vna controuerſia eſt, ſed duæ. Verum de qua magis veluti triumphare viſus es, primum nobis ſit ſermo: deinde breuiter de altera diſſeremus. Prima nobis diſceptatio eſt de *Licitatore*, quem tu eum eſſe omnino vis, *Licitator* qui in auctione ſuperpoſitus rei vendendæ in deceptionem alterius precium auget: id-

que declaras exemplo. Titius aut Fiſci aut ſuo alteriuſve cuiuſpiam nomine proſcribit vectigalia aut prædia. Calphurnius emptor offert mille ſeſtertium. Craſſus à Titio emptor ſuppoſitus ad mille ſeſtertium centum addit. Calphurnius, qui habendæ rei deſiderio tenetur, addit ad centum alia ſeſtertia decem. at Craſſus ad ea rurſus viginti. Tum Calphurnius refrigeſcit ab emendo, manetque ſubdubius, & vix tandem addit ſeſtertia quinque, quod animaduertens Titius verituſque ne ſi rurſus per ſuppoſitum Craſſum rei proſcriptæ precium auxerit, ſeipſum potius fallat quàm Calphurnium, quod proſcripſerat, dat Calphurnio. & ita eſt Craſſus tua ſententia licitator. Quanquam tu cum diceres *licitari* aliud nihil ſignificare quam precium augere, & ita quod proſcriptum eſſet dare plus offerenti, non magis Craſſum quam Calphurnium in eo quod plus offerret licitari velle videbaris, eoque interdum tua tendebat oratio, vt inter *licitationem* & *auctionem* nihil prorſus intereſſet. Adduxiſtique pro tua cauſa, vt tibi videbaris, ex ipſis Iureconſultis exempla firmiſſima. Gaium enim ſuper legem, quæ incipit: *Licitatio vectigalium, quæ callore licitantis vltra modum ſolita conductionis inflauit, ita demum admittenda eſt, ſi fideiuſſores idoneos &*

Licitari. *tit. de pub. & vectigal. L. 9.*

& cautionem is, qui licitatione vicerit, offerre pa-
ratus ſit. Et eundem Gaium non multo poſt
ſuper eandem legem: *Licitatores vectigalium* §.2.
ad iterandam conductionem antequam ſuperiori
conductioni ſatisfaciant admittendi non ſunt. Ad-
ducitque in eandem ſententiam Paulum,
qui ſuper legem *Valerius, ff. de iure Fiſci,* ita lo-
cutus eſt: *Valerius Patronus procurator Impera-* L.50.
toris Flauio Statilio prædia certo precio addixerat.
Deinde facta licitatione idem Statilius recepta ea
licitatione prædia obtinuerat, & in vacuam poſſeſ-
ſionem ita inductus erat. De fructibus medio
tempore perceptis quærebatur. Patronus Fiſci eſ-
ſe volebat. Plane ſi medio tempore inter primam
licitationem & ſequentem adiectionem percepti
fuiſſent, ad venditorem pertinere, ſicut ſolet vide-
ri cum in diem adiectio factus eſt. Deinde melior
conditio allata eſt. nec moueri debemus, quod i-
dem fuiſſet, cui primo adiecta fuerant prædia. ſed
cum vtraque adiectio intra tempus vindemiarum
facta fuiſſet, receſſum eſt ab hoc tractatu. Itaque
placebat fructus emptoris eſſe. Hæc tu duo ex-
empla ex Gaio & Paulo pro tua cauſa in-
uenisti. Nam tuum illud tertium eſt abs te
excogitatum argutius, vbi ageretur de do-
lo malo, & ſi, quantum ad licitatorem atti-
net, nunc eſt à mea ſententia admodum alie-
num. Sed antequam ad Gaii dicta Pau-
lique reſpondero, afferam etiam ipſe, quo fir-

mior tua videatur tibi opinio, exemplum ex Vulpiano, modo intelligas, quod tu nudiuſtertius cum apud nos eſſes interpretabaris, in Gaii ſententiam vbi ait: *Licitatio vectigalium, quæ Callore licitantis vltra modum ſolitæ conductionis inflauit:* tu, inquam, *calore* per vnum l. efferebas, dicebaſque *calore* ſcilicet iracundiæ. Quis hoc tibi concedat, quem

Callor. tibi locum iracundiæ dederis? *Callore* enim per geminum *ll.* & ſcribendum & intelligendum eſt pro calliditate & aſturia. Eſt e-

Calliditas nim *calliditas*, ſecundum Ariſtotelem, quædam prudentiæ pars, quæ ita verſatur in paruis vt prudentia magnis in rebus. Recte igitur Cicero, cum vellet oſtendere in libris de Natura Deorum, quid inter verſutum &

Verſutus. callidum intereſſet, *verſutum* eſſe deſcribit

Callidus. eum, cuius mens celeriter verſetur. At *callidum* cuius animus vſu, vt manus opera, concalluit. Sed redeatur ad Vulpianum. Sic enim ait: *Si res eius venierit, & exiſtat qui plus liceatur, an integrum propter lucrum reſtituendum ſit, quotidie prætores reſtituunt, vt rurſus admittatur licitatio.* Audi item M. Tullium Ciceronem in epiſtola ad M. Marium. Ci-

L. b. 7. epiſt. 2. cero M. Mario S. *Mandatum tuum curabo diligenter. Sed homo acutus, ei mandaſti potiſſimum, cui expediret illud venire quam plurimo. ſed eo vidiſti multum, quod præfiniſti quo ne pluris emerem. Quod ſi mihi permiſiſſes qui meus*

amor

emat mater, confuſionem cum heredibus. Nunc quoniam tuum precium noui, licitatorem apponam potius quam illud minoris væneat. ſed de ioco ſatis. Habes, mi Iacobe vir Iuris conſultiſſime, omnia quæ afferri adiumenta poſſunt in cauſam tuam. Cæterum quæ paucis dicturus ſum, æquo animo accipe.

Omnium primum videamus *licitari liceri*que ſecundum antiquos eoſdemque probatiſſimos authores artis Grammaticæ quid ſignificent. *Licitari* (vt ait Nonius Marcellus) *eſt congredi & pugnare.* Id autem eſſe ita patet apud Cæcilium Poetam in Hymnide: *Qui mulier alicitari aduerſa eum cœpiſti ſciens.* Feſtus Pompeius docet eum *licitari qui decipiendo in*ducit. Porcius ait: *eos eſſe licitatores qui in mercando pugnandoque contendunt.* Audi nunc Ciceronem libro tertio de officiis: *Tollendum eſt igitur, inquit, in rebus contrahendis omne mendacium, non licitatorem venditor, nec qui contra licitetur emptor apponet. vterque ſi ad loquendum venerit non plus quam ſemel eloquatur.* Ex ſignificatis huiuſmodi verbi vel *liceri* vel *licitari* quæ à duobus eximiis & Latinitatis & litteraturæ profeſſoribus, Feſto Pompeio ac Nonio Marcello, cognoſcimus, poſſumus ne alium eſſe licitatorem opinari, quam eum qui Græce προξενήτης dicitur: quo etiam nomine nonnullos Iureconſultos vſos videmus. Quid autem aliud eſt proxenetarum,

Licitari.
Liceri.
Ciceronis locus.

hoc eſt licitatorum officium, vt ita loquar, quam tum emptorem tum venditorem & contendendo & decipiendo inducere vt & vendat ille & hic emat, idque non minus minuendi ratione quam augendi precii, & quamuis alia vel arte vel fallacia modo obiecit quod inierit? An ſumus vſque adeo rerum imperiti, vt ignoremus quantum emolumenti huiuſmodi nebulones percipiant ex huiuſmodi dolis ac fraudibus? ſiue igitur in rebus priuatis ſeu in publicis vendendo, emendo, locando, conducendo, contrahendoque licitator interſit, aut ſuo doloſe aut alterius nomine, hunc eſſe eundem qui nomine à Græcis accepto *Proxeneta* dicitur manifeſtum eſt. Recte igitur præcepit Cicero, nec à venditore licitatorem nec item ab emptore apponi debere, ſed ipſos potius ſi ad loquendum venerint non plus quam ſemel eloqui oportere.

Hoc enim obſeruandum inter viros graues & bonos, iccirco præcipit Cicero, vt nulli licitatoris mendacio, nulli dolo relinquatur locus. Hæc tu ſi in Gaii, ſi in Pauli, ſi in Vlpiani reſponſis diligentius conſiderare inſtitueris, longe aliter ſenties quam in hanc diem conſueueris. Quod autem contenderis, idem eſſe & *auctionari* & *licitari*, eodemque modo *licitatorem* & *auctionatorem*, nihil eſt quod tibi minus aſſentiar. Video apud Ciceronem

Auctionari & Licitari quid differant.

ronem in Oratione pro Rege Deiotaro hæc verba: *Iſte iterum, ille tertio auctionibus factis pecuniam dedit, qua ad bellum vteremini.* Et rurſus: *Quo tam Rex erga te animo fuit qui auctionari ſit ſeſeque expoliare maluerit quam tibi pecuniam non ſubminiſtrare.* Num licitationibus factis, num ſi licitatus ſit, dixiſſet Cicero idem eſſe ſignificatum? Sed hæc hactenus multa. Non enim dubito te pro magnitudine ingenii tui egregiaque doctrina iturum in ſententiam meam, & eundem eſſe licitatorem conceſſurum, quem etiam *proxenetam* nunc vulgo veſtri Iureconſulti nominant. Dicebas ſecundo loco, mirari te Ciceronem, atque arbitrari illum in Dialecticis parum fuiſſe exercitatum. Nam ſi ſecus eſſet, eum nunquam fuiſſe dicturum in prima quæſtione Tuſculana: *ſi malum, ergo miſerum:* cum eſſet propoſitum vel aſſumptum potius, *malum mihi videtur eſſe mors.* Non enim quod malum eſt, id continuo miſeriam afferre, cum multiplicia mala ſint & animi & corporis & fortunæ. Nec eſſe tamen conſentaneum, qui in pluribus maximiſque totius hominis atque fortunæ bonis cum eculeum amiſerit quempiam aut catulum, iccirco eum affirmare miſerum, quoniam ea equitii ca-[illegible] amiſſio in malis habenda ſit ſecundum Peripateticos. Indocte igitur Ciceronem

Cicero defenditur.

Mors an malum.

 eam

eam complectionem ad id adieciſſe, quod erat aſſumptum. Concederem tibi profecto, quod Ciceroni obiicis, ſi Peripateticum ſe eo in loco is quam Stoicum maluiſſet. At Stoici nihil in malis ducunt, niſi quod turpe ſit: nec item in bonis quicquam, quod honeſtum non ſit. Honeſtate bonum Stoici, & turpitudine malum definiunt. Præterea neque in bonis nec item in malis aut plus eſſe iudicant aut minus quam quod honeſtum ſit: id eſſe putant omni ex parte bonum: quemadmodum id eſſe volunt omnino malum, quod à turpitudine proficiſcitur. Quare ſi mors habenda foret in malis, quod certe non eſt, recte à Cicerone reſponſum eſſet id eſſe miſerum. Nec enim præterire te exiſtimo, quæ aut corporis ſunt aut fortunæ tributa, ea à Stoicis neque bona neque mala cenſeri, ſed indifferentia, & à pleriſque *commoda*, quæ etiam alii *prælata reiectaque* nominant, perinde atq; talia ſint, in quibus ſelectio locum habeat. Vtrum tibi grauiſſimo & eruditiſſimo viro ſatisfecerim, neſcio. Mihi certe feci ſatis.

Ex Mediolano, Kalend. Septemb.
M.CCCC.LX.

EPIST.

EPIST. XIII. Mediolanum.

Franciſcus Philelphus Franciſco Piccolpaſſo Mediolanenſium Archiepiſcopo. S. D.

DE Phœnice quid ſentiam, auem loquor, *Phœnix.* ſuperioribus diebus coram commentatus ſum tecum. Deinde inueni nouiſſime apud Græcos, huiuſmodi auem temporibus Claudii Cæſaris veniſſe in Ægyptum poſt ſexcenteſimum quinquageſimum quartum ætatis annum: vt vbi ipſa ſibi pyram vel Ambroſiano loquendi more, techam (hoc eſt loculum) ex Caſſia & Myrrha cõſtituiſſet, diem obiiſſe, ac demum & eo verme, quem vulgo prædicant, reuixiſſe, & continuo reuolaſſe, vnde modo ad Ægyptios deuolarat. Ad hæc cum ſanctiſſimi & eloquentiſſimi viri Hieronymi nudiustertius epiſtolas paſſim lectito, in eam incidi, quæ ad præſidium inſcripta eſt. Hanc autem centeſimam decimam nonam inter epiſtolas numerari puto. vbi cum alia pleraque Hieronymus perpulchre complexus eſt, tum de ipſo Phœnice longe plura commemorat, quam Ambroſius. Ego tamen ſententiam nondum muto: verum quæ voluptati fore tibi exiſtimaui, volui tibi mecum eſſe communia. Nam neque in Ægypto neque in Arabia illiuſmodi auem vſque viſam arbitror, quippe quæ mea ſententia nulla ſit.

Cuperem iam ruris tædium vt ſaltem ſatietate cepiſſet, quo ad te ſalutatum & commode & frequenter accederem. Nam quo magis te ruri contines, eo maiore tui deſiderio crucior. Idque cum multis vel potius cum bonis omnibus. Vale. Ex Mediolano, Kalend. Nouembribus. M.CCCC.XL.

EPIST. XIV.

Franciſcus Philelfus Cyriaco Anconitano. S. D. P.

Homeri patria & ſepulchrũ. QVod me donas ſæpenumero perpulchris quibuſdam epigrammatis, habeo tibi gratias, idque vt etiam quam ſæpiſſime facias rogo te. Quod autem eulogium in Homeri ſepulchro inſculptum ad me miſiſti, ſubdiſque id ſatis eſſe argumento Homerum non Smyrneum extitiſſe ſed Chium: neque probo ſententiam tuam, nec omnino reprobo, præſertim cum & Acuſilaus libro *Homerida* tertio & Hellanicus in Aglantide *Homeridas*, quæ familia apud Chios erat illuſtris, ab Homero Poeta nomen duxiſſe tradiderint. Quorum opinioni aduerſatur libro ſecundo Seleucus inquiens, errauiſſe Cratera qui putarit Homeridas, Homeri fuiſſe poſteros. Nã illos *ὅμηροι.* hoc nomen accepiſſe ab ὅμηρεις hoc eſt obſidibus, quoniam Chiliæ quondam mulieres, cum deſipiſſent in Baccanalibus, manũ cum viris obſeruere. Cũq; poſtea reconciliatis animis,

ὁμήρους id eſt obſides inuicem ſponſos ſpõſaſq; dediſſent, qui ex iis poſteri nati ſunt eos *Homeridas* vocauere. Quod ſi ea legeris, q̃ tum ab Herodoto & Plutarcho, tum ab aliis nonnullis de illius Poetæ præſtantiſſimi vita literis ſunt mandata, neq; de eius patria nec item de ætate, hoc eſt quo aut ipſe natus, aut mortuus, aut vbi ſepultus fuerit, quicquam certi inuenies. Tantum autem fuit & tam illuſtre atque clarum Homeri nomen, vt permultæ etiam nobiliſſimæque vrbes eum ſuum fuiſſe ciuem contenderint, ac ſepulchrum eius oſtendant. Itaq; non abſurde id poſſit de illo dici, quod Socrates de ſe reſpondere ſit ſolitus. Vt ſi quis quæratcuias Homerus extitiſſet, reſpondeatur eum extitiſſe mundanum, ſeu diuinum potius virum quam humanum. Vale. Ex Mediolano XI. Kalend. Decembres. M. CCCC. XLVIII.

EPIST. XV.

Agapitus Portius Nicolao Barzellonio. S.

Vixit ætate Philelphi, circa An. Dom. M.CCCC XL.

TVis literis breuiter reſpondeo. Vſque ad Octauium Auguſtum profunda caligine annum habitum fuiſſe. Apud Ægyptios quatuor menſium erat: apud Archadas trium; apud Archananos ſex; & in Italia apud Lauinios tredecim, qui ferebantur CCCLXXIV. diebus. Sed Romani ab initio

De Anno.

decem

decem menſibus annum computauerunt, inchoantes à Martio & terminantes in Decembre: & ſex menſes tricenorum dierum erant: reliqui vero tricenis & ſingulis explicabantur Sed cum à curſu Lunæ ratio iſta deuiaret, & ante Numam Pompilium lunari computatione peræquatus eſt adiectis LI. diebus: ſed vt XII. menſes perficerentur, de ſex prioribus detracti ſunt ſinguli dies, & eos quinquaginta iſtis & vni diebus annexuerunt factique LVII. Diuiſi ſunt in duos menſes, quorum alter XXVIIII. alter XXVIII. diebus agebatur: & cœpit ita annus habere CCCLV. dies. Sed deinde cum temere videretur annus clauſus in dies quos dixerint, & cum Sol curſum ſuū per Zodiacum non ante CCCLXV. diem perficeret, quadrantē & decem dies addiderunt, vt annus perficeretur CCCLXV. diebus & quadrante. Vnde propter impares dies Ianuarius diis dicatus eſt, & propter pares Februarius vt Diis inferis abominoſus. Quapropter ob quadrantem varie intercalabatur, & temporum peræquatio fiebat. Nam Græci ſingulis annis XI. dies & quadrantem detrahebant, quos octies multiplicatos in nonum annum reſeruabant, vt contractus nonagenarius numerus in tres menſes per tricenos dies ſcinderetur. qui anno nono reſtituti CCCCXLIV. dies efficiebant, quos emboliſmos vel hyperballontas nominabant.

quod

quod cum initio Romani probaſſent, breui neglectum id obſoleuit, & in ſacerdotes intercalandi poteſtas tranſlata fuit, qui aliquádo gratificantes pro libidine detrahebant vel augebant tempora. Et cum hæc ita in conſilio ducerentur, hyemales menſes in æſtiuum vel autumnale tempus incidebant. Quapropter C. Cæſar, vt turbationem temporum præteritam componeret, XXI. dies & quadrantem intercalauit, & hoc pacto menſes regradauit, habuitq; annus ille ſolus cccxliv. dies. At annum deinceps ccclxv. dies & quadrantem. Tandem cum perciperent, vt quarto anno diem vnum intercalari neceſſe eſſet, & id obſeruari quarto anno confecto, antequam quintus ſuſpicaretur, illi quarto incipiente intercalarunt non deſinente. Itaq; per annos ſex & XXX. cum nouem tantum dies vſurpari debuiſſent, XII. intercalati ſunt, quod cognitum Auguſtus reformauit, præcepitq; annos XII. ſine intercalatione decurrere, vt tres illi dies, qui vltra nouem neceſſario fuerant intercalati, hoc modo repenſarentur. Ex qua poſtea diſciplina omniũ temporum fundata ratio fuit. Hæc demum tibi, vt potui, ſuccincte ſcripſi, cum cognoſcerem librorum copiam non eſſe, vt facile his incumbere valeas. Et ne me fortaſſe ſuperuacanea ſcribere autumes, velim non ignores ad vnguem tibi me recenſuiſſe noſtrorum

ſtrorum auctorum verba & ſententiam Vale:

EPIST. XVI.

Agapitus Portius Altinio ſuo. S.

Ardea. *Piſæ.* *Tyrrheni.* *Cora.* *Tibur.* *Sicanis.* *Parthenope.*

QVod ſentio, ſcribo. Dane *Ardeæ* auctrix fuit. Pelopides *Piſas* condidere. *Tyrreni* à Tyrreno Lydiæ Rege nuncupati ſunt. *Coram* Dardani condidere. *Tibur* teſte Catone, à Catillo Arcade claſſis Euandri præfecto, qui Amphiarei filius fuit & in Italia tres filios procreauit, Tiburtum, Coram & Catillum, qui depulſis ex opido Siciliæ veteribus Sicariis nomine Tiburti fratris natu maximi vrbem vocauerunt. *Parthenope* dicta eſt à Parthenope Sirenis ſepulchro, & eam Auguſtus Neapolim præcepit nuncupari.

Præneſte. *Arpos.* *Beneuentum.* *Patauiũ.* *Metapontum.* *Sollatium.* *Salentini.* *Gabii.* *Tarentũ.* *Peſtum.* *Tarentũ.* *Caubona.* *Therma.* *Locri.* *Heretum,* *Hera,*

Præneſte ſecundum Zenodotum à Peneſto Vlixis nepote, Latini filio, aut ſecundum aliquos à Cæculo: & hoc idem Maro affirmat. *Arpos* à Diomede: *Beneuentum* in Samio à Romanis: *Patauium* ab Antenore: *Metapontum* à Pyliis: *Sollatium* ab Athenienſibus: *Salentinos* à Liciis: *Ancon* à Siculis, qui Dorienſes fuere: *Gabÿ* à Galatio & Bio fratribus: ab Heradibus *Tarentum* à Bionibus *Peſtum* à Dorienſibus: à Miſcello & Archia *Croton*: à Calcidenſibus *Regium*. *Caubona* & *Therma* à Crotonienſibus: à Naritiis *Locri*: *Heretum* à Græcis in honorem *Heræ*; ſic enim vocant Iunonem.

Petinæ ab Archiloco Siculo: Liciano placerà Meſappo Græco *Meſappiæ* datam originem in, poſtmodum in nomen *Calabriæ*, quam in exordio Oenoter frater Peucetii *Peucetiam* nominauerat. *Palinurum* à gubernatore Æneę Palinuro: *Miſenum* à Miſeno Æneæ tubicine: à conſobrina *Leucaſia*: à Caieta nutrice *Caieta*: ab vxore Lauinia *Lauinium*, quod ſecundum Caſſium quarto anno poſt excidium Troiæ extructum eſt, ab Aſcanio *Alba, Fidenæ, Antium*: à Tyriis *Nola*: ab Eubocenſibus *Cumiæ*: à Romulo *Roma*. Hæc tibi impræſentiarum habui, vt colligere potui. Vale. *Meſappia. Calabria. Peucetia. Palinurū. Miſenum. Leucaſia. Caieta. Lauiniū. Alba, Fidenæ. Antium. Nola. Cumiæ. Roma.*

EPIST. XVII.

Rodolphus Agricola ſuo Alexandro Hegio. S. D.

QVæris, quid inter Mimum & Hiſtrionem & Perſonam interſit. *Mimum & Hiſtrionem* idem crediderim eſſe, eum dico qui fabulas in ſcena agit, niſi quod *Mimus* à Græco *mimeiſthai* id eſt imitor originem ducit. Hiſtrionem Thuſcum verbum eſſe auctores affirmãt. Fuit tamen & poema apud veteres quod *Mimum* vocarent, ſalibus tantum & dicacitate refertum, & humillimum inter omnia ſcenica genera. Vnde ego etiam *Mimi* nomen fere humilius quam *Hiſtrionis* apud auctores inuenio, quanquam tamen Paridem Iuuenalis *hiſtrionem* vocet: *Mimus. Hiſtrio.*

Quod

Pantomimus. *Perſona.*

Quod non dant proceres, dabit Hiſtrio.

IdemquePantomimus fuerit *Perſona* à perſonando dicta eſt, ideo quod Hiſtriones faciem ſuam in ſcena tegebant alienamque præferebant, id eſt apud Iuuenal.

Perſonam Thyrſumq; tenent & ſublegat adi.

προσώπιον *μορμολυκία.* Vt ſit quod Græci προσώπιον vocant vel μορμολυκίαν. quanquam μορμολυκίας nomen ad terrorem incutiendum magis pertineat. Dicitur etiam *Perſona* is qui Perſonam ſuſtinet, πρόσωπον, ſecundum ſynecdochen, vt ſit mulier, nempe ipſa videtur non perſona lo- *πρόσωπον.* qui. *Scurra* Latinum nomen eſſe eius quod *Scurra:* *Paraſitus.* *paraſitum* Græci vocant, puto, nulloque diſtare niſi quod paraſitus ἀπὸ τοῦ παρασιτεῖσθαι ab accubando velut honeſtiore parte nomen habet. *Scurra* à libertate licentiaque linguæ dici videtur. Vterque vero is, qui victus quærendi cauſa omnium ſe ludibriorum patientiæ addixit. De paraſito Iuuenal. *Viridem thoraca iubebit.*

Afferri minimasq; nuces aſſemq; rogatum
Ad menſam quotiens Paraſitus venerit infans.
De Scurra: *Populi frons durior huius*
Qui ſedet & ſpectat triſcurria patriciorum.

Subiicit deinde, quæ ſint ea: *planipedes audit Fabios,* & quæ ſequuntur *Nebulo* quid ſit, idem auctor docet *Et eodem iure natantes.* *Nebulo.*

Mergere ficedulas didicit nebulone parente.

Quanquam *nebulonis* nomine, quod et

verbis

verbo Gellio ſignificari videtur, proprie acci-
piebantur hi, qui hodie retia circumferunt,
& diſcurrentes etiam inde victum quærunt. *Ne-* Nepos.
potem autem arbitror, quaſi non potens gulę:
idem fere quod apud Græcos ἄσωτος. *Leccatoris* Leccator.
nomen Germanicum eſt, vt pleraque alia a-
pud nos corrupta, quale eſt *reiſa, Burgimagi-* Reiſa.
ſter, Sculteteum, ſicut & Gallica *Paſſagium* pro ex- Burgimagiſter.
peditione bellica, *Guerram* pro bello, *Treugam* Scultetus.
pro induciis accipimus. Ανθρώπου nomen vn- Paſſagiũ.
de ducatur apud Græcos æque ineptum puto Guerra.
quærere, quam apud nos vnde *hominis* quaſi Treuga.
vllius rei nominandæ debeat hominibus an- Ανθρωπος. Homo.
tiquitus fuiſſe cura, quam ſui ipſorum, ſiue ab
ἄνω & τρέπω, ſiue (vt alii) quaſi ἄνω ῥέπων ſe-
cundum metathesin, ſiue ab ἀνὰ & θρέω dici
quis velit, ingenii magis quam veritatis opus
crediderim quocunque modo dicatur. *Veſper* Veſper.
extremum diei eſt. Saluſt. in Iugurti. *Iam diei*
veſper aderat. Et alio loco: *poſtquam caſtra loca-*
ta, diei veſper erat. Catull.

Veſper adeſt iuuenes conſurgite, veſper Olimpo
Expectata diu vix tandem lumina tollit.

Nam quod tu *veſpere* apud Ouidium pro
plaga occidentali legis, ἑσπέρῳ, dictum eſt vt
apud eundem:

Eurus ad Auroram Nabatheaq; regna receſſit.

Auroram enim proprie cœli faciem dicimus Aurora.
rubore propinquatis Solis ſuffuſam: deinde
tempus diluculi: tamen etiam ἕω, id eſt orien-

Veſpera. tis partem. *Veſpera* quoque apud Plin. eſt in octauo libro epiſt. *Variis*, inquit, *ſermonibus veſpera extenditur*. Et *ſub veſperum* dicit Cæſar in Commẽtar. Belli ciuilis. Nam quod nos *veſperas* pro veſpertino officio, quemadmodum pro matutino, quomodo veteres locuti ſunt, *matutinas* dicimus, non ſatis Latine puto. *Bonum ſero* ſit ne Latine, quemadmodum *Bonum mane*, addubito nam *mane* aduerbium quum ſit, inuenimus tamen apud Perſium:

Veſpera.

Matutinæ.

Bonum ſero.

Bonum mane.

Iam clarum mane feneſtras
Intrat & anguſtas oſtili ei

Sic etiam, fuerit ne *ſero* apud veteres aliquando in locum nominis? non quod ſciam apud vllum auctorem, qui extet, huius locutionis eſſe exemplum. Illud certum eſt, quemadmodum ad veram loquendi legem corruptum eſt, ita *bonum ſerum* non maledici. Sic enim eſt apud Suetonium in Auguſto:

Et iam diei ſerum erat

Rubeus. *Plinii locus.* *Rubeus* audio qui putent barbare dici. Ego apud Plinium inuenio, niſi tamen ſit erratum in litera, & *u* pro *n* poſitum, & debeat *ruben* eſſe. Ego quum *rubri* nomen habeam, tutius mali quam licentius loqui. De Analogia deriuandorum componendorumque nominum, vix mihi permiſerim quicquam fingere, quod non apud auctores inuenerim. Varia multiplexque res eſt, de qua nihil præcipi

Analogia nominum fingendorum.

[illegible] poſſit, & in qua nihil au-[illegible] ſit fortaſſe, vt inquit Horatius: [illegible]

[illegible] monſtrare recentibus abdita rerum.

Tamen ego & *Socratitas* & *Platonitas* & *En-[illegible]* [illegible]erim, quamuis repugnet Val-[illegible] noſter. Quid ni tam libere quum ne-ceſſe ſit, quam Cicero nulla neceſſitate *Appie-tatem* & *[illegible]tatem*, & Pollio *Patauinitatem* [illegible] ſonare T. Liuium. *Tignum* eſt lignum minus trabe, cui tecta domorum [illegible], forte à legendo dictum, quam-quam [illegible] Cæſar: *Tigna bina ſeſquipedalia [illegible] ab imo præacuta*, & reliqua quæ ſe-quuntur. Deinde ſubdit: *hæc vtraque inſuper [illegible] trabibus immiſſis.* vt mihi videan-tur iſta non menſura ſed vſu in ædificiis di-[illegible] cui incumbat aliquid: *Trabs* [illegible] aſterunt : *aſſer* ab aſſerendo, [illegible] quo geſtamen aliquod aut libitinam ma-nu aſſerimus, hoc eſt prehendimus, nomen habet. Nam quod vulgo *aſſerem* vocamus, *tabula* dicitur proprie. *Contignatio*, conclaua-tio tignorum eſt. In Pandectis eſt titulus *de tigno iniuncto*: eum legas cenſeo. *Diœceſis* ἀπὸ [illegible], [illegible] id eſt adminiſtratio vel [illegible] dicitur: quo nomine & Cicero [illegible] ad Atticum: *Mihi Campaniæ Diœce-ſis [illegible] eſt*, debetque Latino ſono

Tignum. Trabs, Aſſer. Tabula. Conti-gnatio. Diœceſis.

D 2 pro-

pronunciari, circumflexo in penultima accẽtu, quemadmodum & *paracletus* dicere, quod Græce παράκλητος eſt, debemus. Scribis, cupere te *vt Dialectica mea ædatur*. *Dialectice* fœmineo genere ars ipſa eſt διαλεκτική; ſicut ἀριθμητική, arithmetice: ſed τὰ διαλεκτικά, hæc Dialectica; & τὰ ἀριθμητικά, hæc Arithmetica, quemadmodum *Georgica*, *Bucolica*, libri ſunt. Vnde M. Manlii liber *Aſtronomicon* non *Aſtronomice*, & Ariſtotelis *Ethicon* non *Ethice* inſcribitur. Scribis etiam, *quanto tempore eum ad te redire iubebis, ne dubita, quin ſi in illis literis*, & reliqua. Latinum eſt illud *quanto tempore*, ſed in ea ſignificatione, qua tu vis, improprium. non enim quæris *quanto tempore*, hoc eſt quam celeriter aut quam tarde profectionem ad me redeundi explicaturus ſit, ſed intra quantum aut poſt quantum temporis ad me rediturus ſit: vt ſi dicas eandem figuram orationis aliis verbis: *duobus ad te menſibus redibit*, intelliges duobus eum menſibus in itinere futurum. Sin dicas, *intra duos menſes* (nam *infra duos* in temporis ſignificatione barbarum eſt) aut poſt duos menſes redibit, iam planum eſt dicere te poſt duos eum menſes ad me daturum. Deinde eſt, *vt plura breuibus complectar* rectius erat, *vt plura paucis complectar*. *Breuia* verba ſunt, quæ paucis ſyllabis conſtant, ſicut *longaque multis* ex multis paucisque verbis longa, proinde breuiſque fit oratio. Eſt etiam,

Paracletus.

Dialectice, & Dialectica.

Quanto tempore.

Breuibus.

iam, *iuuenum institutores. Iuuenes* ſcis vulgo vo- *Iuuenes.*
cari quicunque ſunt minores natu, & ego
ſcio. Mallem *adoleſcentium* aut *puerorum* dixiſ-
ſes. *Iuuenes* enim ſunt qui viro proximi ſunt,
qui iam non admodum in ludum literarium
eunt. Præterea ſcribis, *quid tignum quidve con-
tignatio*, & reliqua. Subiicis deinde in fine,
vbi ex te rogauero quærendi finem faciam. Hoc ſi
præceſſiſſet interrogationem, ſcite per ver-
bum futuri de futuro pronunciaſſes, vt eſſet,
reliqua ſunt quæ vbi ex te rogauero quæren-
di finem faciam. Deinde ſequeretur, *quid ti-
gnum quidve contignatio.* Nunc quum res præ-
teriiſſet, de qua interrogaturus eras, mallem
dixiſſes, *quod quum rogauerim, dicendi finem fa-
ciam.* Nec me latet id ſecundum hyperbaton
dictum eſſe, & nullam aliam eſſe frequentio-
rem figuram in omni genere concordandæ
orationis. Sed multa eueniunt quæ repu-
gnent, aut verborum genere aut ſtruendæ
orationis ratione, quo minus omnis ornatus
omni loco conueniat. Habes quod facere
te velim, & ad interrogata reſponſum, &
de epiſtola tua cenſuram. Quæ ſi tibi pa-
rum grata ſunt futura, deſines poſt hac ex-
hibere mihi negocium: aut ſi perges mole-
ſtus eſſe, nimirum paria pro paribus expe-
ctato. Apud Græcos in prouerbio eſt, ci-
cadam alis prehendendam non eſſe, quæ
vt cœperit ſtrepere deſinere neſciat: ita vbi

quod velis ex me audire quæſieris, ſæua etiam mercede quod nolis audiendum eſt, faciliuſque loquacitatem meam euoces quam compeſcas. Quin tu calamum arripis, hocque inuictum me ferre non ſinis: & quum fines tuos defenderis, tamen meis infers bellum, meoque me confodis exemplo. Cuius rei diligentes vigilatique labores mei, ne dum negligentius profuſa epiſtola, plenam tibi atque vberem præbuerit materiam. Nec eſt quod offenſum me iri vereare: agam etiam gratias vltro, idque in præcipuam beneuolentiæ tuæ partem numerabo. Nec tam nihil tibi diſplicuiſſe in ea ſi totam probaris, quam totam contempſiſſe ſi nihil improbaueris, putabo. Vale. Arnoldo noſtro Presbytero & Philoſopho meo nomine ſalutem dicas. Ioannes frater honeſtiſſimis verbis ſaluere te iubet. Iterum vale. Datum, Groningi XX. Sept. Anno M.CCCC.LXXX.

EPIST. XIIX.

Heidelbergam.

Petrus Schottus Rodolpho Agricolæ Oratori priſcarum elegantiarum.

S. P. D.

SI epiſtolarum genus illud eſt præcipuum, vt Ciceroni videtur, quo certiores facimus abſentes, ſi quid ſit quod eos ſcire aut

noſtra

[illegible] ſtudiorum interſit, veniam mihi dabis, vir doctiſſime, qui te mihi nondum plane cognitum his meis ineptiis adoriri non erubuerim. Nam tametſi faciem tuam nunquam viderim, nec dexteram dextram (vt aiunt) contigerim, tamen poſteaquam honeſtiſſimarum artium tuarum quam plures & eos grauiſſimos teſtes audiui: quin & Italos ipſos alioquin gloriam propriam exaggerare, alienam attenuare ſolitos, te tamen & eruditionem tuam incredibili quodam peritiſſimorum aſſenſu mirari & extollere, dum Ferrariæ tertium ante annum agerem præſens intellexi: continuo cœpi & amare te quamuis ignotum (id quod virtus efficere conſueuit) & in commune gratulari Germaniæ noſtræ, quam ſperarem tanto politiorum literarum principe à ſqualida illa & penitus radicata barbarie aliquando auferendam liberandamque fore. Itaque & tunc libellos, qui in manus meas venire poterant, quos tu è Græcis Latinos feciſti, exſcribere curaui, & vbiubi occaſio præberetur familiaritatem tuam, quo eruditior euaderem, inquirendam mihi conſtitui. Tandem Argentinam reuerſus cum à Domino Thoma Wolfio Iure conſulto, & Adelpho Ruſco, viris mihi ſingulari amicitia iunctis, intellexiſſem te Heidelbergæ iam cœ-

piſſe purgare & linguas iuuenum & aures, vt ille nil ſceleroſum balbuciant, hæ vero tuis tam peritis & dulcibus elegantiis delibatæ omnes illas ſciolorum inſulſas & verboſas ineptias quaſi magicas incantationes declinent: tum ego vehementer ſum gauiſus, & ilico meditatus familiaritatem litteris inchoare, ſi forte (quod Deus, ex re tua tamen, faxit) & præſens conuictus accederet. Idque eo audentior egi, quo plurimum ad me ore vno perferebatur, te non tam humanitatis artes profiteri quam ipſum omnium eſſe humaniſſimum. Quia igitur argumentum quærebam, quo te ad ſcribendum prouocarem, viſum fuit ſuper his tuum requirere iudicium, quæ & tu promptiſſime doces & ego ſtudio ſingulari deſidero. Ea licet minutiſſima ſint, nec digna quibus doctrina tua ſolicitetur, tamen quo videntur abiectiora eo me vehementius pudet ipſa negligere, qui ſim memor eius quod Horatius monet.

Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcope quantus
Conſiſtit ſumptus, neglectis flagitium ingens?

Primum igitur te obſecro, vir literatiſſime, ne te pigeat certiorem me facere, quum in hymno quopiam Ambroſii canimus:

Os lingua mens ſenſus vigor
Confeſſionem perſonent,
Flammeſcat igne charitas.

Et quæ ſequuntur: *Flammaſcat* an *flammeſcat* legendum ſit. Inuenio ſiquidem *labaſco* & *ingrauaſco*. Deinde ſi eam dictionem, quam literæ ſacræ totiens frequentant, *charitatem* dico, Græcam habueris an Latinam. Et ſi Græcam, qua deductione ἀπὸ τῆς χάριτος deriuetur. Si Latinam duntaxat, cur ab his qui eruditiores haberi volunt aſpiretur. *Auctor* per *c.* ſcribendum ſit ſemper. *Lachrima* & *pulcher*, in quo Apuleius & Seruius diſſentiunt, aſpirationem patiantur, *Euxenia* vel, vt quidam contendunt, *Enxenia* idonea ſint vocabula pro ſtrenis & xeniis. Et ſi quid de *morticinis* habes, quo accentu proferantur, & quam apud priſcos ſignificationem obtinuerint. Plura ſunt alia, ſed vereor obtundere. Tuum igitur erit, vir doctiſſime, ignoſcere impudentiæ meæ. Equidem cum te propter doctrinam maximi faciam, atq; ideo mirifice deſiderem à te doceri, inductus ſum ex meo animum tuum expectare, & proinde perſuadere mihi ipſi, non paſſurum te pro liberali ingenio tuo hanc me ſpem fruſtrari. Sic enim habeto, ſi meum in hac re ſtudium non aſpernatus fueris, fore vt tibi tanta ſim debiturus quanta ei, qui me beneficio ſupra quam dici poſſit grato affecerit. Vale. Datæ Argentina ad duodecimum Ka-

Flammaſcat & Flammeſcat.

Auctor.

Lachrima.

Pulcher.

Euxenia vel Enxenia.

Morticina.

lend. Martii. Anno à natiuitate Saluatoris M.CCCC.LXXXV.

EPIST. XIX. Spiram.

Petrus Schottus Iacobo VVimpfelingio Schlet-ſtatenſ. S.D.

Poſitionē ex muta & liquida torripi in proſa. Tenebra, latebra quo accētu proferantur.

QVoniam priori epiſtola tua me oraueras, vt in ligato campo oſtenderem medias ſyllabas dictionum eius generis, quales ſunt *tenebræ, latebræ*, breues incedere poſſe. Ego tibi carmina probatiſſimorum non pauca congreſſi, quibus id luce meridiana clarius appareret, nihil tum de ſoluto ſtylo, ſuper quo non inquiſieras: nihil de accentu dubitari poſſe ſuſpicatus. Quippe cum perſpectum eſſet, tempus penultimæ ſyllabæ, quam penes Latini pieriq; omnes accentum in triſyllabis metiuntur. Sane perſpectum eſſe dixi, quamuis in poſterioribus literis tuis ſignifices illius probationes alias deſiderari. Nam quid, obſecro, apud ſtudioſum præclariſſimorum ingeniorum ſectatorem indubitatius atq; fidelius erit pro dignoſcendis ſyllabarum quantitatibus, quam ſi exempla & celebres obſeruationes receptorum Poetarum intueantur? Ex eorum ſiquidem auctoritate quum omnes Latinæ vocales dichronæ ſint, omnes ferme quantitatum illæ regulæ prodierunt. Nec eſt quod dicunt aliqui, Poetica quadam licentia committi vt vel poſitio corripiatur: id vero in ſolu-

ſoluto campo nequaquam licere. Nam non tam licentiæ ſed vicio merito dabitur (quanquam & ipſa licentia vitium ſonat) ſi tam frequenti & crebra exorbitantia Poetæ numeros ſuos, quibus vel ſoli vel cæteris peculiarius ſtudent, aſſequuntur neglexiſſe. Quod profecto de huiuſce viris quiſquis ſenſerit, is non modo ipſos ſed & omnium priſcorum ætatem, quæ eos vt eruditiſſimos & exactiſſimos venerata eſt, videbitur turpi nota contaminare. An non callidiſſimi eorum Critici, qui non ſolum inemendate ſed etiam figurate dicta calumniati ſunt? Nunquid Grammatici plurimi, qui vix pauca aliqua in Poetis, quæ producenda erant correpta per ſyſtolem deprehenderunt, hunc quoq; manifeſtarunt, & celeberrimum vſum ſi ſyllabarum tempori præiudicaſſet, non vidiſſent, notaſſent, caſtigaſſent? Num faciliora opera excuſaſſet Priſcianus illud Virgilii:

Ponite ſpes ſibi quiſque ———

Et hinc quam plura ſimilia, ſi aſſeueraſſet ille poetica licentia poſitionem correptam eſſe, quam quod ad id recurrit *S.* literam vim ſuam dimittere. Mirum ſane eſt Poetas, qui alioqui rariſſime longarum ſyllabarum naturam accurtaſſe reperiuntur, in hoc genere non ſolum longas natura (vt illi aiunt) ſed etiam poſitione arctatas tam crebro & paſſim corripere. Mirandum vero magis ſi Poetis, qui ligatiſſimi ſunt, diſſolutio tanta con-

concedatur, eos qui ſolutam orationem effundunt ligatos magis eſſe debere, præcipue cum licentia illa Poetarum non ad numeros, in quibus aſtrictiores ſunt oratoribus, vt M. Cicero dixit, ſed ad verborum libertatem ſpectet. Quid ergo? inquiunt. Num in his, de quibus eſt quæſtio, poſitionem eſſe negas? Equidem fateor poſitionem eſſe. Nam duæ conſonantes contiguæ vocalem in vno etiam ſequuntur vocabulo. Verum in hoc diſtare dico poſitionem, quæ ex muta & liquida reſultat, ab ea quam mutæ duæ conſtituunt, quod quum hæc vocalem præeuntem vtcunque breuem longam perpetuo reddat, duriori nimirum enunciatione fluxum cohercente, illa quod ſalebroſitate quadam moretur præcipitationem, non adeouſque tamen vt lapſum prorſus exaſperet. Hoc efficit vt in carmine, ſi ex vſu Poetæ ſit, longa conſtituere poſſit præeuntem vocalem breuem. In oratione vero ſoluta ſi nonnunquam longe prolatam excuſet, frequentius tamen breuem efferre & vſus & doctrina tradit. Ecce ſententiam noſtram, quam ſi qui minus recipiant, nihil mirum profecto in Grammatica, quæ inter artes cæteras profeſſoribus eſt opulentior, ſectas inueniri, quum etiam Aſtronomi quamuis pauciſſimi non ſint ſemper vnanimes. Verum vt reſponſum noſtrum, quantum ad id quod de Oratione ſoluta diximus, aſtruamus.

(Nam

(Nam quod ad carmen attinet cum aduerſariis conuenit.) Allegare primo poſſem celeberrimorum omnium, quos equidem in Italia & extra noui plurimos, conſuetudinem & vſum, *Quem penes* (vt Horatius ait) *arbitrium eſt & ius & norma loquendi.* Sed ne calumniæ locus aliquis detur, audiantur tres teſtes meo iudicio omni exceptione maiores, quibus ſi non creditur, neſcio quid in Grammatica ſolidum præcipi poſſit. Loquatur igitur Diomedes ille antiquus inter Grammaticos nominis, qui in traditione de accentibus: *In triſſyllabis, inquit, & tetraſſyllabis & deinceps ſecunda ab vltima ſemper obſeruanda ſit. Hæc ſi poſitione longa fuerit, acuitur: vt, Catullus, Metellus, Marcellus. Ita tamen ſi poſitione longa non ex muta & liquida fuerit. nam mutabit accentum: vt Latebræ, Tenebræ.* Hæc ibi: Et paulo poſt: *Si penultima poſitione longa ita fuerit vt excipiat tam ex muta quã ex liquida, accentus transfertur ad tertiam ab vltima: vt, Tenebræ, latebræ.* Et poſtea apertius: *Et tenebras*, inquit, *& latebras acuto accentu prima ſyllaba effertur.* Tantum à Diomede. Accedat & Priſcianus diligentiſſimus in re Grammatica, qui in tractatu, quem de accentibus reliquit, his verbis teſtimonium nobis perhibet: *Triſſyllabæ vero, & tetraſſyllabæ, & deinceps ſi penultimam correptam habuerint, antepenultima acuto accentu profertur, vt, Tullius, Hoſtilius. Nam ſi penultima poſitione longa fuerit acuetur, antepenultima*

ma

ma vero grauabitur : vt, Catullus, Metellus. Si vero ex muta & liquida longa in verſu conſtat, in oratione mutat accentum : vt, Latebræ, Tenebræ. Sic Priſcianus. Num hæc clara ſatis? Numquid aperte & ſine vlla circuitione, quod aſſeueramus, illi ſunt teſtati? Forſitan adhuc videri poterunt alicui iuſtum auctoritatis pondus in Grammatici Grammaticorum Principes non habere, qui in re tanta ſublimiorem quempiam tractatorem deſiderabit. Sed vt huius quoq; inſolentiæ morem geramus, adducatur Rhetor longe amplioris nominis, quam vt in tam friuolis ei fides non habeatur. Audiatur itaq; Quintilianus, qui in primo Inſtitutionum Oratoriarum libro ſic ait: *Euenit vt metri quoq; conditio mutet accentum : vt——pecudes pictæq; volucres. Nam volucres media acuta legam, quia etſi natura breuis, tamen poſitione longa eſt ne faciat Iambum, quem non recipit verſus Heroicus.* Ecce quam dilucide declarat poſitionem quæ ex muta & liquida conſtat ſyllabam breuem prolongare poſſe, ſi id verſus conditio requirit. Verum extra carmen accentu proprio debere proferri, qui nimirum alius eſt ab eo quem verſus exigit. Aliter enim non diceret Quintilianus *metri conditione accentum mutari.* Hæc ſunt, vir amiciſſime, quæ ſuper his ad te ſcribenda putaui. Quibus ſi quid pro veritatis tuitione eſſe effectum putabis, nihil mihi fuerit gratius: ſin minus, ſolabor ego

me ſaltem teſtificatione grati erga te animi, qui videar me ineptias effundere malle quam impulſum per te mihi ſcribendi prouinciam omnino declinare. Vale. Datæ Argentinæ ad Nonum Kalend. Octobres: Anno à natiuitate Domini M. CCCC. LXXXVI.

En tibi exempla, quibus præſcripta in priore epiſtola approbauimus.

Virgilius Georgicor. tertio:

Nocte premunt, quod iam tenebris & Sole cadente.

Idem Æneid. tertio:

Noctem hyememque ferens & inhorruit vnda tenebris

Idem in eodem:

Rurſum ex diuerſo cœli cæciſq; latebris.

In eodem idem:

——Et regna recludat
Pallida Diiſq; inuiſa ſuperq; immane baratrum
Cernatur——

Horatius:

Pernicies & tempeſtas baratrumq́; macelli

Iuuenalis:

——Meuius vt rebus
Quæq; reportandis poſita eſt Orcheſtra cathedris

Idem in eadem.

——Et ſpes & oratio
Pœnituit multos vanæ ſteriliſq́; cathedræ.

Idem in eadem:

R[illegible]t cum iam celebres notiq; Poetæ.

Oui-

Ouidius Metamorphoſ. primo.

Menala tranſieram latebris horrenda ferarum.

Idem in eodem:

Interea repetit cæcis obſcura latebris.

Idem in eodem:

Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum.

Idem in XIII.

Funeribus ferri celebriq; in parte cremari.

Idem in quindecimo:

Quid Styga? quid tenebras & nomina vana timetis?

Idem ſecundo de Arte:

Vt ne te capiat latebris ſibi fœmina notis.

Idem tertio de Arte:

Etſi non tenebras & quiddam lucis opacæ,
Quærimus, eſt aliquid luce patente minus.

Lucanus in primo Pharſaliæ:

Inuoluitq; orbem tenebris genteſq; coegit
Diſperare diem———

Idem in tertio:

Attonitus mortisq; illas putat eſſe tenebras:
Nox ſubit atque oculos vaſtæ obduxere tenebræ.

Idem in quarto:

Venturi diſcrimen habent perire latebræ.

Idem in ſeptimo:

licet *latebras* produxerit quod iuſte potuit, ſicut & *tenebræ* ſæpe loquuntur:

Inq; vicem vultus tenebris mirantur opertos.
Hanc fuge mens partem belli tenebriſque relinque

Mar-

Martialis in Xeniis:

Paſcitur & dulci facilis gallina farina,
Paſcitur & tenebris: ingenioſa gula eſt.

Claudianus in Stillicone:

Interea fuſcata genas & amicta doloſis
Illecebris totos auro circumlinit hydros.

EPIST. XX.

Aldi Manutii Præfatio in Columellam.

Illud ſignificandum cenſui, Amice & ſtudioſe Lector, ordinem librorum Columellæ alium eſſe in hoc volumine, quam in aliis, idque Iucundi noſtri diligentia, qui primus eum librum, qui tertius erat, cuius principium eſt: *Cum de cultu agrorum abunde primo libro præcepiſſe videamur, non intempeſtiua erit arborum virgultorumque cura, quæ vel maxima pars habetur rei ruſticæ &c.* non adnumerandum librum Columellæ ad Syluinum deprehendit tribus præcipue rationibus: quarum prima eſt, quia hic idem eſt cum eo qui ſtatim ſequitur, quiq; incipit: *Hactenus aruorum cultus, vt ait præſtantiſſimus Poeta. Nihil enim prohibet nos, Publi Syluine, de iiſdem rebus dicturos celeberrimi carminis auſpicari principia. Sequitur arborum cura, quæ pars rei ruſticæ vel maxima eſt.* Ecce vterque eſt de arboribus, ſed is cuius principium *Hactenus aruorum cultus*, & maior multo eſt & magis cultus. Secunda, quia in eo ipſo libro, quem non adnumerandum diximus,

Columellæ librorum ordo reſtitutus.

 Co-

Columellæ hiſce de re ruſtica libris nuſquam nominatur P. Syluinus, vt fit in aliis omnibus. Tertia, quia ſi ille liber iis, qui ſunt ad Syluinum, inſeratur, accuſandus foret Author indiligentiæ, qui de arboribus pomiferis, de Cythiſo, de cliuis, & aliis quibuſdam & in hoc & in eo, qui nunc quintus eſt, tanquam oblitus tractauerit. Præterea quia in principio eius libri qui incipit: *Quæ fere conſumabant, P. Syluine, iuris exercendi colendiq; ſcientiam, quæque pecuniæ negotiationis exigebat ratio, ſeptem memorauimus libris*, non ſeptem ſed octo foret dicendum, tum aliis in locis numerus librorum, qui apud Authorem legitur, eſſet falſus quia ſi illum, vbi non eſt nomen Syluini, addideris, in eo libro qui *Villicus* inſcribitur, quemq; vndecimum eſſe librum ipſe dicit his verbis: *Et hoc vndecimum præceptum ruſticationis*, foret ſcribendum *duodecimum*, ſed perperam. Nam cum alius alium librum ſemper citet, vt facile eſt quærenti cognoſcere, neceſſe eſt eum eſſe ordinem librorum, quem inſtituit Iucundus, & vbi author *ſeptimum* dicit, ſeptimum: vbi *nonum*, nonum: vbi *vndecimum*, vndecimum eſſe oportere. Ipſum autem librum in fine totius operis reiecit, vt & illum quis, cum libuerit, poſſit legere. An autem Columellæ ſit an alterius, tum quare potius Columellæ eſſe videatur, videant alii. Nobis enim non erat otium. Vale.

EPIS-

EPIST. XXI.

Aldi Manutii Præfatio in Palladium.

IAmpridem decreui, quacunque in re poſſem, prodeſſe ſtudioſis. Quam ob rem perquam vtile viſum eſt futurum, ſi hic de diebus, & quum viginti quatuor partes, & qui in duodecim diuiduntur: tum de horis, quæ ſunt apud Palladium, non nihil dicamus. Atq; eo magis, quod à perquam paucis ætatis noſtræ hominibus intelligantur. *Dierum* duo ſunt genera, alii naturales, alii ciuiles. *Naturales*, quibus nunc paſſim vtimur, conſtant quatuor & viginti partibus æqualibus ab occaſu ſolis ad alterum occaſum, quæ *horæ* appellantur, & Græce ἰσημεριναὶ, latine *æquinoctiales* dicuntur. *Ciuiles* autem ab ortu ſolis ad occaſum conſtant duodecim partibus inæqualibus, quæ Græce καιρικαὶ, latine *temporales* ſeu, quod planum eſt, *vulgares* nominantur. Atq; hæ duodecim partes hybernis ſolſtitiis breuiſſimæ ſunt, & tertia parte minores quam æquinoctiales: æſtiuis autem longiſſimæ eademque tertia maiores quam illæ. & quod ſequens eſt, ſuperant hybernas duabus quartis ſiue, quod idem eſt, dimidio. Id quod ſignificare voluit Virgilius eo verſu: *Palladius explicatur.* *Dies naturales, ciuiles.* *Virgilio lux,*

Anne nouum tardis ſydus te menſibus addas.

id eſt Iunio & Iulio, quibus horæ longiſſimæ ſunt. At vere Sole Arietem, autumno Libram ingrediente, pares ſunt æquinoctialib. *Horæ naturales, Ciuiles.*

cædemque ab hyberno ſolſtitio ad æſtiuum cum die creſcente creſcunt: ab æſtiuo autem ad hybernum cum eodem decreſcente decreſcunt. Et quoniam ſinguli dies ciuiles, ac noctes totius anni horis duodecim continētur, ſexta diei hora ſemper eſt Meridies, & prima incipit oriente ſole: duodecima eodem occidente finitur. Verbi gratia, menſe Martio cum hæ ipſæ horæ temporales fere pares ſunt æquinoctialibus, prima hora diei ciuilis eſt eadem cum tertiadecima diei naturalis: ſecunda eadem cum quartadecima: tertia cũ quintadecima: quarta cum ſextadecima: quinta cum decimaſeptima: ſexta cum decimaoctaua: ſeptima cum decimanona: octaua cum vigeſima: nona cum vigeſima prima: decima cum vigeſima ſecunda: vndecima cum vigeſima tertia: duodecima cum vigeſima quarta.

Matthæo Euang. lux. Illud igitur in ſacris literis: *A ſexta autem hora vſq; ad nonam tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram*, intelligendum eſt à decimaoctaua hora vſque ad vigeſimam primam diei naturalis, vt nunc horæ aguntur. *Solaria.* Nam apud veteres *Solaria* in horas tam noctis quam diei temporales non æquinoctiales diuidebantur. Menſe autem Iunio cum horæ quam longiſſimæ ſunt, prima hora temporalis eſt eadem, quæ nona cum tertia parte decimæ æquinoctialis: ſecunda quod reliquum decimæ cum duabus tertiis vndecimæ: tertia, quæ duodecima cum

ter-

tertia parte vndecimæ. Atque ita ſingulæ tres horæ temporales continent quatuor æquinoctiales. Pari modo, quarta eſt eadem quæ tertiadecima cum tertia parte quartædecimæ: quinta quod reliquum quartædecimæ cum duabus tertiis quintædecimæ: ſexta quod reliquum quintædecimæ cum integra ſextadecima & eſt meridies. Item tres temporales, ſeptima, octaua, nona, ſunt eædem quæ quatuor æquinoctiales, videlicet decimaſeptima, decimaoctaua, decimanona, duodecima, eædem quæ vigeſimaprima, vigeſimaſecunda, vigeſimatertia, vigeſimaquarta. Non ab re hic etiam eſt ſubiūgere epigramma Martialis ad Euphemum ſtructorem Domitiani, vbi harū horarum temporaliū meminit. Eſt autē hoc: *Martiali lux.*

Prima ſalutantes atq; altera detinet hora,
Exercet raucos tertia cauſidicos.
In quintam varios exercet Roma labores,
Sexta quies laßis, ſeptima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua Palæſtris,
Imperat extractos frangere nona toros.
Hora libellorum decima eſt, Eupheme, meorum
Temperat ambroſias cum tua cura dapes,
Et bonus ætherio laxatur nectare Cæſar
Ingentiq; tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos greſſu timet ire licenti
Ad matutinum noſtra Thalia Iouem.

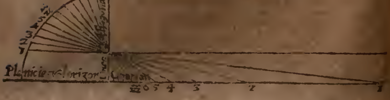
Horæ autem, de quibus agit Palladius, ſunt quæ diem ab ortu ſolis ad occaſum diuidunt

in partes duodecim quę vmbris ſic deprehenduntur. Fiat planities quadrata ad regulam & libellā in loco aperto, qui toto die illuſtretur à ſole, ſpectetq; vno latere Septentrionem, alio Meridiem, Solem alio orientem, occidentem alio. Deinde in medio quadrati collocetur indagator vmbræ, qui Græce γνώμων ſiue σκιαθήρας dicitur, obſeruetur prima dies cuiuſuis menſis. Verbi gratia, Ianuarii, idq; cœlo ſereno, tunc tacto gnomone à ſolis radiis, vmbra gnomonis prima hora diei erit longa pedes 29. ſecunda 19. tertia 15. quarta 12. quinta 10. ſexta 9. atq; hac hora ſemper (vt dixi) eſt Meridies. Tunc enim ſol altiſſimus facit vmbras breuiſſimas. Deinde incipit declinare & deſcendere ad occaſum, atq; vmbræ eadem, qua decreuerant, menſura augentur. quo fit vt ſeptima hora, quę eſt prima poſt meridiem, vmbra gnomonis ſit longa pedes 10. & reſpōdeat quintæ antemeridianæ (nam horæ ante ſextam *antemeridianæ*, poſt ſextam *pomeridianæ* appellantur) octaua ſit longa pedes 12. & reſpondeat quartæ: Nona 15. quanta fuerat tertia: decima 19. quot pedum erat ſecunda: Vndecima 29. quot prima. Et quoniam in horarum ſpatio Ianuarius cum Decembri menſe conuenit, eædem erunt vmbræ ſingulis horis hoc menſe, quæ & Ianuario. Idem quoque faciendum eſt in cæteris menſibus, vt bini ſcilicet computentur, & Februarius in horarum

ſtantiam menſura cum Nouembri menſe concordet. Martius cum Octobri. Aprilis cum Sept. Maius cum Auguſto: Iunius cum Iulio, quemadmodum in fine cuiuſq; menſis apud Palladium licet videre. Illud apud eundem in fine poſtremi menſis his verbis: *Decembrem Ianuario in horis cauſa diſpar adiunxit, cum linea ſimili illa augeatur hic decreſcat*, intelligendum eſt & de vmbris, quod tam ante meridiem quam poſt partes atq; eædem in ſingulis binis menſibus hinc inde, diſpari cauſa: & de diebus, quos conſtat ſex menſibus augeri, & ſex decreſcere. Nam etſi eadem quantitate ſunt horæ menſe Ianuario, qua & Decembri, eademque menſe Februario qua & Nouembri, & ſic in reliquis paribus, quemadmodum Author oſtendit, tamen ex ſingulis paribus quantum augetur alter, tantum alter diminuitur. Aſcendente enim Sole à Capricorno ad Cancrum (vt ſupra diximus) dies ſemper augetur. Decreſcunt contra deſcendente illo à Cancro ad Capricornum. Notandum præterea, creſcentibus diebus decreſcere ſemper vmbras gnomonis: contra decreſcentibus illis has ſemper augeſcere. Et hinc eſt, quod menſe Ianuario, cum dies breuiſſimi ſunt & augentur, prima hora diei vmbra gnomonis eſt longa pedes xxix. Febr. quæ eſt longiſſima, xxvii. Martio, xxv. Aprili, xxiv. Maio, xxiii. Iunio, xxii. Menſe autem Iulio, cum dies longiſſimi ſunt,

&decreſcunt, prima hora diei vmbra gnomonis eſt lõga pedes xxii. quæ eſt breuiſſima Auguſt. xxiii. Sept. xxiv. Octob. xxv. Nou. xxvii Decem. xxix. Id ꝙ vt melius cognoſcatur, ſubiunximus & eos menſes, quib. dies augentur vmbris decreſcentib. & eos quibus dies decreſcunt vmbris creſcentib. Incepimus autem ab Ianuario & Iulio, quorũ altero dies ſunt breuiſſimi & ſemper augentur vſq; ad Solſtitium æſtiuum, & vmbræ longiſſimæ ſed decreſcunt quandiu dies augentur. Altero dies ſunt longiſſimi, & ſemper decreſcunt vſq; ad ſolſtitiũ hybernũ, & vmbræ breuiſſimæ ſed augentur quãdiu dies decreſcunt. Et licet à ſolſtitiis incipiendum fuiſſet, q̃ Decembri & Iunio fiunt, tuncq; dies vel augeri vel decreſcere incipiũt, tamen incrementa vel diminutiones dierũ cũ diminutionibus incrementiſq; vmbrarum ſic facilius dignoſcuntur. Qua quidem re cognita & diſpar illa cauſa cognoſcetur, qua in horarum ſpatio Ianuarius, Decembri, Februar. Nouembri, Mart. Octobri, Apr. Septembri, Mai. Auguſto, Iun. Iulio adiuncti linea ſimili, vt ait Palladius, augentur vel decreſcunt.

Forma horologii ad Manutii præſcriptum adumbrata: quam ad rei intelligentiam interiecimus.

Ianuario augentur dies & vmbræ decreſcunt.			Iulio decreſcunt dies & vmbræ augentur.		
hora	1 ped.	29	hora	1 ped.	22
hora	2 ped.	19	hora	2 ped.	12
hora	3 ped.	15	hora	3 ped.	8
hora	4 ped.	12	hora	4 ped.	5
hora	5 ped.	10	hora	5 ped.	3
hora	6 ped.	9	hora	6 ped.	2
hora	7 ped.	10	hora	7 ped.	3
hora	8 ped.	12	hora	8 ped.	5
hora	9 ped.	15	hora	9 ped.	8
hora	10 ped.	19	hora	10 ped.	12
hora	11 ped.	29	hora	11 ped.	22

Februario augentur dies & vmbræ decreſcunt.			Auguſto decreſcunt dies & vmbrę augentur.		
hora	1 ped.	27	hora	1 ped.	23
hora	2 ped.	17	hora	2 ped.	13
hora	3 ped.	13	hora	3 ped.	9
hora	4 ped.	10	hora	4 ped.	6
hora	5 ped.	8	hora	5 ped.	4
hora	6 ped.	7	hora	6 ped.	3
hora	7 ped.	8	hora	7 ped.	4
hora	8 ped.	10	hora	8 ped.	6
hora	9 ped.	13	hora	9 ped.	9
hora	10 ped.	17	hora	10 ped.	13
hora	11 ped.	27	hora	11 ped.	23

Sed ſciendum, primos quoſque dies menſis deſcriptos tantum à Palladio, nec tantas fore vmbras cæteris diebus cuiuſque menſis, quantæ fuere primis, ſi quis eas deſcriberet: ſed ſemper vel minores, cum dies creſcunt, vel maiores illis decreſcentibus. quæ ſi deſcriberentur omnes, magnum efficerent volumen: eſſet præterea opus multis annis, ſi id fieret in Europa. Nam cum oporteat ſingulos quoſque dies totius anni ab ortu Solis ad occaſum tunc eſſe ſerenos, nec id contingat vnquam in Europa, obſeruandi forent dies ſereni multorum annorum, donec omnes deſcriberentur. Quod quia laborioſum eſt & longi tædii plenum, nec Palladius fecit nec alius quiſquam; nec forte erit vnquam qui faciat. Sed de his hæc ſatis. Tu vero, Lector cariſſime, Vale & me ama. Venetiis.

EPIST. XXII. Viennam.

Aldus Manutius R. Corrado Celtæ, & Vincentio Longino ſuis S.P.D.

AGitur iam annus, ex quo accepi à vobis literas humanitatis, & amoris plenas. Erant meæ partes ſtatim reſcribere, niſi ſummæ occupationes noſtræ, ſummique labores pro Rep. literaria, eouſque procraſtinare me coëgiſſent, vt iam annum diſtulerim ad vos reſcribere, & niſi ex epiſtolis veſtris vos humaniſſ. eſſe facile cognouiſſem, non potuiſſem

ſem ſine ſummo pudore tam ſero reſponde- re, & præſertim quod, cum me de facie non cognoſcens, numquamq; à me beneficio af- fecti ſitis, ametis me vehementer. Quapro- pter niſi ego vos plurimum redamem, ſim pla- ne ingratus. Sed & redamo, & colo, atque ita veſtrum me eſſe volo, vt poſitis de me vobis omnia conſtantiſſime polliceri. Tua vero car- mina, Conrade ſuauiſſime, legi libenter, quod & culta ſunt & docta, nec in media barbarie (vt [illegible]) præſeferant, ſed in media Roma. Quod pollicitus fueris te huc venturum, li- broſque & Græcos, & Latinos à te nuper in- uentos allaturum, duplici afficior gaudio, quod & te doctum virum, & mihi amiciſſi- mum ſpero videre, amplectique & libris tam longo carcere à te tanquam ab Hercule libe- ratis, coram gratulari. Te igitur, quantū poſ- ſum rogare, rogo, vt venias. Venies enim ex- pectatus libroſque ipſos feras. Hoc enim mi- hi gratius eſſe nihil poteſt. Tuam item epiſto- lam & epigramma, vbi me amice laudas, Vin- centi cariſſime, legi ſumma cum delectatio- ne, non quod talem me eſſe cognoſcam, qua- lem tu facis, ſed quia placet me laudari à lau- datis viris. Accepi præterea nuper literas & diſtichon quod Leonhardo bibliopolæ ad me dediſti, vbi quod me etiam plurimum laudas, eſt humanitatis tuæ. Ioannem Bapti- ſtam Mantuanum aiunt exceſſiſſe è vita, ſed ita

Celtis Pro- butis laus.

Græci Latiniq; libri à Celte inuenti.

Ioan. Baptiſta Mătuanus.

Columellæ hiſce de re ruſtica libris nuſquam nominatur P. Syluinus, vt fit in aliis omnibus. Tertia, quia ſi ille liber iis, qui ſunt ad Syluinum, inſeratur, accuſandus foret Author indiligentiæ, qui de arboribus pomiferis, de Cytiſo, de citris, & aliis quibuſdam & in hoc & in eo, qui nunc quintus eſt, tanquam oblitus tractauerit. Præterea quia in principio eius libri qui incipit: *Quæ fere conſumabant, P. Syluine iuris exercendi colendiq; ſcientiam, quæque pecuniæ negotiationis exigebat ratio, ſeptem memorauimus libris*, non ſeptem ſed octo foret dicendum, tum aliis in locis numerus librorum, qui apud Authorem legitur, eſſet falſus quia ſi illum, vbi non eſt nomen Syluini, addideris, in eo libro qui *Villicus* inſcribitur, quemq; vndecimum eſſe librum ipſe dicit his verbis: *Et hoc vndecimum præceptum ruſticationis*, foret ſcribendum *duodecimum*, ſed perperam. Nam cum alius alium librum ſemper citet, vt facile eſt quęrenti cognoſcere, neceſſe eſt eum eſſe ordinem librorum, quem inſtituit iucundus, & vbi author *ſeptimum* dicit, ſeptimum: vbi *nonum*, nonum: vbi *vndecimum*, vndecimum eſſe oportere. Ipſum autem librum in fine totius operis reiecit, vt & illum quis, cum libuerit, poſſit legere. An autem Columellæ ſit an alterius, tum quare potius Columellæ eſſe videatur, videant alii. Nobis enim non erat otium. Vale

EPIST.

EPIST. XXI.

Aldi Manutii Præfatio in Palladium.

Iampridem decreui, quacunque in re poſſem, prodeſſe ſtudioſis. Quam ob rem per quam vtile viſum eſt futurum, ſi hic de diebus, & qui in viginti quatuor partes, & qui in duodecim diuiduntur: tum de horis, quæ ſunt apud Palladium, non nihil dicamus. Atq; eo magis, quod à perquam paucis ætatis noſtræ hominibus intelligantur. *Dierum* duo ſunt genera, alii naturales, alii ciuiles. *Naturales*, quibus nunc paſſim vtimur, conſtant quatuor & viginti partibus æqualibus ab occaſu ſolis ad alteram occaſum, quæ *horæ* appellantur, & Græce *ἰσημεριναὶ*, latine *æquinoctiales* dicuntur. *Ciuiles* autem ab ortu ſolis ad occaſum conſtant duodecim partibus inæqualibus, quæ Græce *καιρικαί*, latine *temporales* ſeu, quod idem eſt, *vulgares* nominantur. Atq; hæ duodecim partes hybernis ſolſtitiis breuiſſimæ fiunt, & tertia parte minores quam æquinoctiales: æſtiuis autem longiſſimæ eademque tertia maiores quam illæ: & quod ſequens eſt, vincunt hybernas duabus quartis ſiue, quod idem eſt, dimidio. Id quod ſignificare voluit Vergilius eo verſu:

Anne nouum tardis ſydus te menſibus addas.

Id eſt Iunio & Iulio, quibus horæ longiſſimæ ſunt. At vere Sole Arietem, autumno Libram ingrediente, pares ſunt æquinoctialib.

Palladius explicatur.

Dies naturales; ciuiles.

Virgilio lux,

Horæ naturales, Ciuiles.

eædemque ab hyberno ſolſtitio ad æſtiuum cum die creſcente creſcunt: ab æſtiuo autem ad hybernum cum eodem decreſcente decreſcunt. Et quoniam ſinguli dies ciuiles, ac noctes totius anni horis duodecim continẽtur, ſexta diei hora ſemper eſt Meridies, & prima incipit oriente ſole: duodecima eodem occidente finitur. Verbi gratia, menſe Martio cum hæ ipſæ horæ temporales fere pares ſunt æquinoctialibus, prima hora diei ciuilis eſt eadem cum tertiadecima diei naturalis: ſecunda eadem cum quartadecima: tertia cũ quintadecima: quarta cum ſextadecima: quinta cum decimaſeptima: ſexta cum decimaoctaua: ſeptima cum decimanona: octaua cum vigeſima: nona cum vigeſima prima: decima cum vigeſima ſecunda: vndecima cum vigeſima tertia: duodecima cum vigeſima quarta.

Matthæo Euang. lux. Illud igitur in ſacris literis: *A ſexta autem hora vſq; ad nonam tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram,* intelligendum eſt à decimaoctaua hora vſque ad vigeſimam primam diei naturalis, vt nunc horæ aguntur.

Solaria. Nam apud veteres *Solaria* in horas tam noctis quam diei temporales non æquinoctiales diuidebantur. Menſe autem Iunio cum horæ quam longiſſimæ ſunt, prima hora temporalis eſt eadem, quæ nona cum tertia parte decimæ æquinoctialis: ſecunda quod reliquum decimæ cum duabus tertiis vndecimæ: tertia, quæ duodecima cum ter-

tertia parte vndecimæ. Atque ita ſingulæ tres horæ temporales continent quatuor æquinoctiales. Pari modo, quarta eſt eadem quæ tertiadecima cum tertia parte quartædecimæ : quinta quod reliquum quartædecimæ cum duabus tertiis quintædecimæ: ſexta quod reliquum quintædecimæ cum integra ſextadecima & eſt meridies. Item tres temporales, ſeptima, octaua, nona, ſunt eædem quæ quatuor æquinoctiales, videlicet decimaſeptima, decimaoctaua, decimanona, duodecima, eædem quæ vigeſimaprima, vigeſimaſecunda, vigeſimatertia, vigeſimaquarta. Non ab re hic viſum eſt ſubiungere epigramma Martialis ad Euphemium ſtructorem Domitiani, vbi harũ horarum temporaliũ meminit. Eſt autẽ hoc : *Martiali lux.*

Prima ſalutantes atq; altera detinet hora,
Exercet raucos tertia cauſidicos.
In quintam varios exercet Roma labores,
Sexta quies laßis, ſeptima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octaua Palaeſtris,
Imperat extructos frangere nona toros.
Hora libellorum decima eſt, Eupheme, meorum
Temperat ambroſias cum tua cura dapes,
Et bonus ætherio laxatur nectare Cæſar
Ingentiq; tenet pocula parca manu.
Tunc admitte iocos, greſſu timet ire licenti
Ad matutinum noſtra Thalia Iouem.

Horæ autem, de quibus agit Palladius, ſunt quæ diem ab ortu ſolis ad occaſum diuidunt

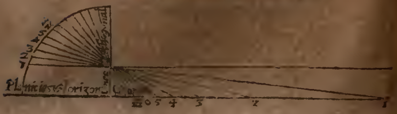
in partes duodecim quę vmbris ſic deprehendũtur. Fiat planities quadrata ad regulam & libellã in loco aperto, qui toto die illuſtretur à ſole, ſpectetq; vno latere Septentrionem, alio Meridiem, Solem alio orientem, occidentem alio. Deinde in medio quadrati collocetur indagator vmbræ, qui Græce γνώμων ſiue σκιαθήρας dicitur, obſerueturq; prima dies cuiuſuis menſis. Verbi gratia, Ianuarii, idq; cœlo ſereno. tunc tacto gnomone à ſolis radiis, vmbra gnomonis prima hora diei erit longa pedes 29. ſecunda 19. tertia 15. quarta 12. quinta 10. ſexta 9. atq; hac hora ſemper (vt dixi) eſt Meridies. Tunc enim ſol altiſſimus facit vmbras breuiſſimas. Deinde incipit declinare & deſcendere ad occaſum, atq; vmbræ eadem, qua decreuerant, menſura augentur. quo fit vt ſeptima hora, quę eſt prima poſt meridiem, vmbra gnomonis ſit longa pedes 10. & reſpodeat quintæ antemeridianæ (nam horæ ante ſextam *antemeridianæ*, poſt ſextam *pomeridianæ* appellantur) octaua ſit longa pedes 12. & reſpondeat quartæ: Nona 15. quanta fuerat tertia: decima 19. quot pedum erat ſecunda. Vndecima 29. quot prima. Et quoniam in horarum ſpatio Ianuarius cum Decembri menſe conuenit, eædem erunt vmbræ ſingulis horis hoc menſe, quæ & Ianuario. Idem quoque faciendum eſt in cæteris menſibus, vt bini ſcilicet computentur, & Februarius in ho-

rum

rum menſura cum Nouembri menſe concorder. Martius cum Octobri. Aprilis cum Sept. Maius cum Auguſto: Iunius cum Iulio, quemadmodum in fine cuiuſq; menſis apud Palladium licet videre. Illud apud eundem in fine poſtremi menſis his verbis: *Decembrem Ianuarium in horis cauſa diſpar adiunxit, cum linea ſimili ille augeatur hic decreſcat*, intelligendum eſt & de vmbris, quod tam ante meridiem quam poſt pares atq; eædem in ſingulis binis menſibus ſint, atq; diſpari cauſa: & de diebus, quos conſtat ſex menſibus augeri, & ſex decreſcere. Nam etſi eadem quantitate ſunt horæ menſe Ianuario, qua & Decembri, eademque menſe Februario qua & Nouembri, & ſic in reliquis paribus, quemadmodum Author oſtendit, tamen ex ſingulis paribus quantum augetur alter, tantum alter diminuitur. Aſcendente enim Sole à Capricorno ad Cancrum (vt ſupra diximus) dies ſemper augetur. Decreſcit contra deſcendente illo à Cancro ad Capricornum. Notandum præterea, creſcentibus diebus decreſcere ſemper vmbras gnomonis: contra decreſcentibus illis has ſemper augeſcere. Et hinc eſt, quod menſe Ianuario, cum dies breuiſſimi ſunt & augentur, prima hora diei vmbra gnomonis eſt longa pedes [illegible]. Febr. quæ eſt longiſſima, xxvii. Martio, [illegible] Aprili, xxiv. Maio, xxiii. Iunio, xxii. Menſi autem Iulio, cum dies longiſſimi ſunt,

&decreſcunt,prima hora diei vmbra gnomonis eſt lõga pedes XXII.quæ eſt breuiſſima Auguſt.XXIII.Sept.XXIV. Octob.XXV. Nou. XXVII Decem.XXIX.Id ꝙ vt melius cognoſcatur,ſubiunximus & eos menſes, quib. dies augentur vmbris decreſcentib.&eos quibus dies decreſcunt vmbris creſcentib.Incepimus autem ab Ianuario & Iulio, quorũ altero dies ſunt breuiſſimi & ſemper augentur vſq; ad Solſtitium æſtiuum,& vmbræ longiſſimæ ſed decreſcunt quandiu dies augentur. Altero dies ſunt longiſſimi, & ſemper decreſcunt vſq; ad ſolſtitiũ hybernũ, & vmbræ breuiſſimæ ſed augentur quãdiu dies decreſcunt. Et licet à ſolſtitiis incipiendum fuiſſet,q̃ Decembri &Iunio fiunt, tuncq; dies vel augeri vel decreſcere incipiũt, tamen incrementa vel diminutiones dierũ cũ diminutionibus incrementiſq; vmbrarum ſic facilius dignoſcuntur. Qua quidem re cognita & diſpar illa cauſa cognoſcetur, qua in horarum ſpatio Ianuarius, Decembri, Februar. Nouembri, Mart.Octobri, Apr.Septembri, Mai. Auguſto,Iun.Iulio adiuncti linea ſimili, vt ait Palladius, augentur vel decreſcunt.

Forma horologii ad Manutii præſcriptum adumbrata: quam ad rei intelligentiam interiecimus.

Ianuario augentur dies & vmbræ decreſcunt.			Iulio decreſcunt dies & vmbræ augentur.		
hora	1 ped.	29	hora	1 ped.	22
hora	2 ped.	19	hora	2 ped.	12
hora	3 ped.	15	hora	3 ped.	8
hora	4 ped.	12	hora	4 ped.	5
hora	5 ped.	10	hora	5 ped.	3
hora	6 ped.	9	hora	6 ped.	2
hora	7 ped.	10	hora	7 ped.	3
hora	8 ped.	12	hora	8 ped.	5
hora	9 ped.	15	hora	9 ped.	8
hora	10 ped.	19	hora	10 ped.	12
hora	11 ped.	29	hora	11 ped.	22

Februario augentur dies & vmbræ decreſcunt.			Auguſto decreſcunt dies & vmbrę augentur.		
hora	1 ped.	27	hora	1 ped.	23
hora	2 ped.	17	hora	2 ped.	13
hora	3 ped.	13	hora	3 ped.	9
hora	4 ped.	10	hora	4 ped.	6
hora	5 ped.	8	hora	5 ped.	4
hora	6 ped.	7	hora	6 ped.	3
hora	7 ped.	8	hora	7 ped.	4
hora	8 ped.	10	hora	8 ped.	6
hora	9 ped.	13	hora	9 ped.	9
hora	10 ped.	17	hora	10 ped.	13
hora	11 ped.	27	hora	11 ped.	23

Martio augentur dies & vmbræ decreſcunt.			Septembri decreſcunt dies & vmbræ augentur.		
hora	1 ped.	25	hora	1 ped.	24
hora	2 ped.	15	hora	2 ped.	14
hora	3 ped.	11	hora	3 ped.	10
hora	4 ped.	8	hora	4 ped.	7
hora	5 ped.	6	hora	5 ped.	5
hora	6 ped.		hora	6 ped.	4
hora	7 ped.	6	hora	7 ped.	5
hora	8 ped.	8	hora	8 ped.	7
hora	9 ped.	11	hora	9 ped.	10
hora	10 ped.	15	hora	10 ped.	14
hora	11 ped.	25	hora	11 ped.	24

Aprili dies augentur & vmbræ decreſcunt.			Octobri dies decreſcunt & vmbræ augentur.		
hora	1 ped.	24	hora	1 ped.	25
hora	2 ped.	14	hora	2 ped.	15
hora	3 ped.	10	hora	3 ped.	11
hora	4 ped.	7	hora	4 ped	8
hora	5 ped.	5	hora	5 ped.	6
hora	6 ped.	4	hora	6 ped.	5
hora	7 ped.	5	hora	7 ped.	6
hora	8 ped.	7	hora	8 ped.	8
hora	9 ped.	10	hora	9 ped.	11
hora	10 ped.	14	hora	10 ped.	15
hora	11 ped.	24	hora	11 ped.	25

Maio

Maii augentur dies & vmbræ decre-ſcunt.			Nouembri dies decre-ſcunt vmbræ au-gentur.		
hora	1 ped.	23	hora	1 ped.	27
hora	2 ped.	13	hora	2 ped.	17
hora	3 ped.	9	hora	3 ped.	13
hora	4 ped.	6	hora	4 ped.	10
hora	5 ped.	4	hora	5 ped.	8
hora	6 ped.	3	hora	6 ped.	7
hora	7 ped.	4	hora	7 ped.	8
hora	8 ped.	6	hora	8 ped.	10
hora	9 ped.	9	hora	9 ped.	13
hora	10 ped.	13	hora	10 ped.	17
hora	11 ped.	23	hora	11 ped.	27

Iunio dies augentur & vmbræ decreſ-cunt.			Decembri dies decreſ-cunt& vmbrę au-gentur.		
hora	1 ped.	22	hora	1 ped.	29
hora	2 ped.	12	hora	2 ped.	19
hora	3 ped.	8	hora	3 ped.	15
hora	4 ped.	5	hora	4 ped.	12
hora	5 ped.	3	hora	5 ped.	10
hora	6 ped.	2	hora	6 ped.	9
hora	7 ped.	3	hora	7 ped.	10
hora	8 ped.	5	hora	8 ped.	12
hora	9 ped.	8	hora	9 ped.	15
hora	10 ped.	12	hora	10 ped.	19
hora	11 ped.	22	hora	11 ped.	29

Sed

Sed ſciendum, primos quoſque dies menſis deſcriptos tantum à Palladio, nec tantas fore vmbras cæteris diebus cuiuſque menſis, quantæ fuere primis, ſi quis eas deſcriberet: ſed ſemper vel minores, cum dies creſcunt, vel maiores illis decreſcentibus. quæ ſi deſcriberentur omnes, magnum efficerent volumen: eſſet præterea opus multis annis, ſi id fieret in Europa. Nam cum oporteat ſingulos quoſque dies totius anni ab ortu Solis ad occaſum tunc eſſe ſerenos, nec id contingat vnquam in Europa, obſeruandi forent dies ſereni multorum annorum, donec omnes deſcriberentur. Quod quia laborioſum eſt & longi tædii plenum, nec Palladius fecit nec alius quiſquam; nec forte erit vnquam qui faciat. Sed de his hæc ſatis. Tu vero, Lector cariſſime, Vale & me ama. Venetiis.

EPIST. XXII. Viennam.

Aldus Manutius R. Corrado Celtæ, & Vincentio Longino ſuis S.P.D.

AGitur iam annus, ex quo accepi à vobis literas humanitatis, & amoris plenas. Erant meæ partes ſtatim reſcribere, niſi ſummæ occupationes noſtræ, ſummique labores pro Rep. literaria, eouſque procraſtinare me coëgiſſent, vt iam annum diſtulerim ad vos reſcribere, & niſi ex epiſtolis veſtris vos humaniſſ. eſſe facile cognouiſſem, non potuiſ-

ſem

ferem ſine ſummo pudore tam ſero reſpondere, & præſertim quod, cum me de facie non cognoſceretis, numquamq; à me beneficio affecti fuiſtis, ametis me vehementer. Quapropter niſi ego vos plurimum redamem, ſim plane ingratus. Sed & redamo, & colo, atque ita veſtrum me eſſe volo, vt poſitis de me vobis omnia conſtantiſſime polliceri. Tua vero carmina, Conrade ſuauiſſime, legi libenter, quod & culta ſunt & docta, nec in media barbarie (vt ais) nata præſeferant, ſed in media Roma. Quod pollicitus fueris te huc venturum, libroſque & Græcos, & Latinos à te nuper inuentos allaturum, duplici afficior gaudio, quod & te doctum virum, & mihi amiciſſimum ſpero videre, amplectique & libris tam longo carcere à te tanquam ab Hercule liberatis, coram gratulari. Te igitur, quantũ poſſum rogare, rogo, vt venias. Venies enim expectatus libroſque ipſos feras. Hoc enim mihi gratius eſſe nihil poteſt. Tuam item epiſtolam & epigramma, vbi me amice laudas, Vincenti cariſſime, legi ſumma cum delectatione, non quod talem me eſſe cognoſcam, qualem tu facis, ſed quia placet me laudari à laudatis viris. Accepi præterea nuper literas & [illegible]hon quod Leonhardo bibliopolæ ad me dediſti, vbi quod me etiam plurimum laudes, eſt humanitatis tuæ. Ioannem Baptiſtam Mantuanum aiunt exceſſiſſe è vita, ſed ita

Celtis Pro-butii laus.

Græci Latiniq; libri à Celte inuenti.

Ioan. Baptiſta Mãtuanus.

ita eſſe nec ne,incertus ſum. Vetus & nouum inſtrumentum Græce, Latine & Hebraice nondum impreſſi,ſed parturio. Et vt cum vtroque loquor,iſtos libros, quos mitto vobis muneri εἰς μνημόσυνον & pignus amoris, accipite ſic libenter vt mittimus.Hi vero ſunt duo Vergilii & duo Horatii, duo item volumina rudimentorum grammatices Latinæ linguæ à nobis compoſita; quos libros ſi putaueritis iſtic venditum iri,non ſit graue ſcribere. Mittam enim quotquot iuſſeritis. Valete,meque amate vt facitis, commendateque ſtudioſis, & doctis omnibus, quibus cum vobis iſtic familiaritas intercedit. Venetiis, Nonis Iulii M.DI.

An.1501. nullæ dum tabernæ librariæ Francofurti.

EPIST. XXIII.

Ioan. Iouianus Pontanus Actio Syncero animi firmitatem D.

De libris à Sanazario inuéti.

QVæ ad Pudericum ſcripſiſti, ea me mirificum in modum delectarunt. Sunt enim plena pietatis tuæ erga vetuſtatem ac diligentiæ. Quocirca vel attentiſſime expecto videre Ouidianos illos Piſciculos in Euxino luſitantes Mæotideque in palude. Quod vero ad Venationem attinet, viſus eſt mihi vates ille lepidus, numeroſus & cultus; deque eo,ſi recte memini, fit ab Apollinare mentio in Hendecaſyllabis. Rutiliani illi verſiculi enodes ſunt & nitidi: cultus vero ipſe pere-gri-

Ouidii Halieuticon.
Nemeſiani Cynegeticon.
Rutilii Hodœporicon.

[illegible] quam vrbanas, ne dicam arceſ-[illegible] his omnibus cuius erit iudicium [illegible] probatius, quam tuum. Ego, vt di-[illegible] expecto Ouidianos illos ἑλωτας, [illegible]tos, præſertim ſub Quadrage-[illegible]um. Tu vale, & in iſto volunta-[illegible], ſeu potius peregrinatione dignam [illegible] fortitudinem retine. Neapoli, [illegible]aris, M.CCCCC.III.

Quo anno & mortuus eſt.

EPIST. XXIV.

[illegible] Scobar Bethicus Præclaro viro eidemque erudito D. Matthæo Barreſio.

S. P. D.

CVm nondum ſatisfecerim, Erudite Matthæe, multiplex cauſa extat: tũ quia barbarus difficile Latinum erudiet, vt vernam [illegible], vt tyro veteranum: tum præterea quod varia negotia in ipſis Chriſti naſcentis Saturnalibus me Syracuſas vſq; detraxerunt, in quibus eadem de re ſcribere inſtitueram. Digna illa quidem res atque longe eminentior, quam cuius Bethicus aut poſſit aut de-[illegible] ſcriptor: quod fieri tam poteſt quam [illegible] fuere. Tu igitur neutri me accuſabis, [illegible] de elatione, nec de negligentia, quarum [illegible] ſemper fugi, illi vero inimicus ſum [illegible]mus, ſi tardius quam aut tu vo-[illegible]les, aut ego debuiſſem, ſcribere cœpi.

De digitorum geſtu ad priſcorum computationem ſuper D. Hieronymi Satyram in Iouinianum.

Sed

Sed agendum interim quod tibi vis cum iſtis ad me literis mearum laudum pleniſſimis, quibus caſu caſum mutares, ne dum Bethicū cieres. Late diffunderis, late accreſcis, vbique ſpatiaris, vbiq; conſiſtis, explicaris & perſtringeris toti ſingula, atque ſingulis totus heres. Aureſcit mearum laudum ingens varietas per ſingulos oratoriæ prope articulos, perq; gradus ſingulos incedis. Iam vagaris ad Ægyptum, iam aſſurgis ad Platonem, iam artaris ad Catoncôs, totus exultas, totus hilareſcis, ſucco plenus & nitore, & quod pulcherrimū eſt, tollutim non quidem ſubſultim peruagaris. Quo magis anceps ſum, tuiſne literis an tibi potius debitor factus ſim. Sed homo ineptus pedetentim in mea errata delabor, qui cum tibi placere feſtinatione debuiſſem, propoſita re diſpliceo prorſus atq; actum ago. Literis tuis panes exigis à me. atqui nimium ſuperque nimium eſt hoc. Sed dices, duos ſaltem. & hoc quidē pernimis eſt habenti duntaxat vnum, & hunc quidem rancidulum. Sed dum illi piſantur, hoc veſcaris volo, licet non artocopo, ne affabre elaborato. id eſt quæ ſit iſta per Bethicum apud D. Hieronymum digitorum ſimilitudo. D. Hieronymus in Iouinianum ſcribens Chriſti redemptoris noſtri parabolam illam, quæ apud Matthæum XIII. capite legitur de fructu agri triceſimo, ſexageſimo, centeſimo, exponitur lib. 1. Iouen. ſub

D. Hieronymi locus exponitur.

X. Apud

Apul. Apologia ſecunda. vbi aduertendum
t, veteres in ſiniſtra manu ab vno ad nona-
nta, in dextera vero à centum in reliqua di-
umeraſſe. Vnde Iuuenal. de Neſtore lo-
iens;

Felix nimirum qui per tot ſecula mortem
Diſtulit, atq. ſuos iam dextra computat annos.

Trigeſimus molli digitorum flexione de-
onſtrabatur, cuius Apule. autor eſt, qui ait; *Apuleius.*
XXX. *annos pro X. dixiſſes, poſſes videri pro com-*
ationis geſtu erraſſe, quis circulare molliter de-
ras, non quidem aperire. Sexageſimus vero
merus denotabatur, ſi ſuperiori digitorum
tui ſupponeretur pollex, velut deprimen-
cuius autor Mart. eſt, quod in ſiniſtra diſ- *Martian.*
ieretur. Sed quod ita diſponeretur, Proſ- *Proſper.*
in arte his demonſtrat verbis; *Circumdu-*
ligitis pollex inſtat ſuperne, vt ſexageſimum eli-
numerum. Centeſimus tandem numerus,
enerabilis Beda apud Mancinellum au- *Beda.*
eſt, demonſtrabatur in dextra. Itaque
d medio pollicis articulo vnguis indicis
imducti hæreret, ex qua compoſitione
i corolla reſultabat. Vnde D. Hierony-
ait; *Centeſimus numerus exprimit virginita-*
ronam. Quos digitorum geſtus hic ſic de-
ere feci.

d ad rem. Coniugium, Viduitas, Virgi-
ita ſe habent, quod alio aliud increſcit
is, & quadam veluti laboris amaritudine

F magis

magis excellit, & inde eminentiore pręmio, quod & amarius, donandum eſt; atque ei, cum quo acrius agitur & perſtrictius, maior palma paratur. Modo quando ſit laborioſius voluptatis illecebras continere, quam eiuſdem potiri, nemo eſt qui nõn videat: & quãto ſit manus dextræ quam ſiniſtræ onuſtior ſarcina, atque compreſſio rigidior, facile cognoſcas. Vnde Virginitas in dextera eſt, & eam quidem per pollicis & indicis corollam deſignant. Sed quanto ſit depreſſio digitorum ſtrues dicta ſi ei pollex ſupponatur in ſiniſtra, quam ſi molliuſculo tantum digiti ſeſe complectantur omnes ſentiunt. Itaque D. Hieronymus præmiorum numeros, id eſt XXX. LX. C. per ærumnarum afflictiones, quæ eoſdem numeros apud veteres indicabant, expoſuit. Habes igitur quod intra tantum ænigma ſentiamus. Tu vero melius, qui hęc duriora noſtratia & declines & cicurabis, atq; ſi quid erratum erit, nemo eſt teipſo paratior ad emendandum. Vnde oſtendes te non tam laudes Bethici quærere, vt ais, quam ab eo cauilla refellere poſſe. Accipias hæc velim quo ſunt ſcripta animo, non quidem qua eruditione. Malui enim imprudentiam requiſiſſes meam, quam quod voluntatem recuſaſſes. Nam nihil poteſt nec amplius expetere, nec maius expetere quam hominis beneuolam volũtatem. Cæterum vt rideas, neſcio quo

quo vobiſcum agatur modo, vt quos vndiq; repleuerunt, hyems & ventus, non etiam & illud damnum apud nos deterrimumq; erit, non poſſe ſine lachrimis debere. Nam aquam quam ſi quis biberit noſtrum, tormen patiemur. Proinde alter alterius miſereamur. Vale & reſcribe. Catinæ, Kalend. Ianuar. anno à mundi opifice nato, M.CCCCC.VIII.

EPIST. XXV.

L. Chriſtophorus Scobar Bethicus Reuerendiſſimo P. D. Rainaldo a Moncoro, Præſuli Cephaleditano S. P. D.

FOrmidabat mea Capella, Humaniſſime Præſul, profecto formidabat ad te mitti, nimiumque in modum reluctabatur, mecum etiam, quod ſic imprudenter ſe extruderem, neq; quantum virum petitura eſſet, ſatis animo complecterer, querebatur: Quid agis, inquit, Chriſtophore, quum me per omne tuũ dedecus atq; diſcrimen, tum incultam, tum ineptam, immo rudem prorſus, ad virũ tantũ omniſq; eruditionis faſtigiũ deturbare emiſeris? Vide quidnam egeris: ne me conuitio & opprobrio abiiciat, & te literatum expertiſſimum penitus retineat. Cui ita ægre è noſtro gremio diſcedenti perſuaſi: O mea delitioſa, o mea muſculata, ita ne mihi nequiſſime cõſuluiſſe, itane de meipſo eſſe peſſime meritus, vt *Capella Homeri à Varrone dicta.*

committerem apud tantum virum vel te male audire, vel de me non bene ſentiri? Abi bono ſydere. Nam ſuſq; deque feram, quod alii ſenſerint: dum tamẽ, cui mitteris, ſiue ad thus ſiue ad ſcombros inſeruiueris. Perfricuit igitur frontem. Nam ecce ad te inceſſit noſtra *Capella*. Eam iſta clementia tua ſingulari ſuſcipias oro. Quæ, niſi cilicia hiſpida ſuffecerit, clitellarum tormento cudatur, caſtigareq; ne pigeat. id enim erit liberalitatis tuæ agere, qui & potes & ſoles. Si tamen operculum arcam capit. Iam non erit immodeſtum paſtori capellam paſcere, ſi non fuit immodeſtius eius poſſe vellus detondere. Vale, clementiſſime Pater, & viue diutiſſime. Ex regia Panhormitana, idibus Ianuarii.

Varro apud Gelliũ explicatur.

Capella Homeri candida hoc tumulum indicat
Quod ariete mortuo faciunt ſacra.

Hi duo verſiculi apud Gellium ex Varrone quũ leguntur, pleriq; hallucinantur ſiue ſtructura ſiue continuatione. Aſtronomica tamẽ eruditio penſi inopiſſimum quemq; ſedabit facile. Duo ſunt duntaxat verba, quibus mens linquitur ad percipiendum, *capella* atq; *ariete*. q̃ cum perſtrinxerimus, & ſtructuram & continuationem cõſequemur. Vt Cleomedes & Firmicus autores ſunt; hic in Matheſeis, ille aũt in ſignorũ momẽtis, aries inter ſigna cęcus eſt, tãetſi ſignorũ omniũ ſit directiſſimus, de quo Manilius lib. II. Aſtronomicon ita ſcribit.

Aries cœleſtis cæcus. *Cleomedes.* *Firmicus.* *Manilius.*

Aries

——*Aries caput eſt, ante omnia Princeps.*
Cicero in Arato, arietem cæcũ oſtendit. ait n. *Cicero.*
[illegible] eſt aries obſcuro lumine labens.
[illegible] Auienus in Phænomenis, qui *Auienus.*
de ariete loquens intulit;
——*Semper propriys caret ignibus*——
Germanicus in Fragmentis tantũdẽ ſcripſit; *Germanicus.*
Claraue non illi eſt facies, nec ſydera poſſunt,
Officiis ſi Luna, ſua virtute nitere.
Cum etiam Homerum ſimillimũ fuiſſe omnis *Homerus cæcus.*
antiquitas narrat. Legas licet Plutarchum, legas Martianum, legas Petrarcham,
——*Semper ſe offendet cæcus Homerus.*
Plutarchus *oculis captum*, Martianus *cæcutientem Mæonium*, Petrarcha.
——*Cæcumque ſenem, ſed cuncta videntem*
ſcribunt. *Homerus* autem apud Cumeos cæcum ſignificat. Nam Poetæ illi clariſſimo *Meleſigenes* nomen fuit. *Capella* rurſus inter aſtra *Meleſigenes nomẽ Homeri.*
locata eſt; ſiue Aega ſiue Amalthea fuerit, parum nunc refert, niſi quod Aega Solis filia *Capella ſidus cœleſte.*
pulchro candore legitur conſpicua, quarum vtraque Iouis nutrix fuit. *Capellam* vero cœli æternitate donatam ſic meminit Manilius lib. 1. Aſtronomicon;
——*Mundi nutrito Rege capella*
Cuius ab vberibus magnum ille aſcendit Olympũ
Lacte fero creſcens ad fulmina vimq; tonandi.
Hactenus Manilius. Hanc Cleomedes & Firmicus in trigeſimo arietis gradu locarunt,

 mor-

mortalibus influẽtem mentis concuſſionem animiq; vertiginẽ. Quocirca quos horoſcopo inuadit, rerum facile ſatagunt, & machinando ſollicitantur. Quis modo neſciat Homerum ænigmate à piſcatorib. oppoſito adeo fuiſſe percitum, vt quaſi vi capellæ vitam finiret: Itaq; vt aries cæcus Homero cæco congruit, ita Capella concutiens Homerum concuſſum abſtulit. Metaſthene preterea auctore atq; Pædiano, ſuum quemq; ſacrificium oblectat vel conſentaneum vel infeſtum. Hinc Dianæ canem vt congruam; hinc Baccho caprum vt infeſtum, antiqui mactarunt, quod apud Poetas frequens legas. Vergil.

Metaſthenes. *Pædianus.* *Virgilius.*

Enſe ferit ſterilemq; tibi Proſerpina vaccam.

Seruius. Vbi Seruius *ſterilem vaccam Proſerpinæ ſimilem* exponit. Mactatur Baccho caper tanquã vitibus infeſtus atq; nocuus vnde Vergilius:

—— Baccho dicemus honorem

Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram.

& reliqua. Faciunt igitur Homero apud tumulum ſacra ſiue re congrua, id eſt ariete; (nã vterq;, vt diximus, cæcus fuit) ſiue re infeſta, id eſt capella, cuius vertigine periit Homerus. In eo vero & *mortuo* adiecit Varro, ad ſacrificii mactationem reſpexit. Sic ergo ſtructura; *Hoc indicat tumulum Homeri, quod faciunt ſacra capella candida, ariete mortuo.* Eſt autem dialytõ figura, & oratio cõiunctione priuata. Sed dices tu. Pater ampliſſime eruditiſſimeq; quorſum

[illegible] Chriſtophore? Iã, etſi pene omnia [illegible]ia, ad Homeri ſtirpem atq; verbo-[illegible]ationem rerumq; ſeriem dicam, [illegible] quidem. Scribit Beroſus lib. VIII. An-[illegible]; *Et vni cadaueri vno holocauſto ſacri-[illegible]tas, modo autem rei dubiæ, id eſt, Ho-[illegible] ſtirpem eſſe dubiã plurimorũ teſtimonia [illegible]. Re dubia*, id eſt ariete & capella, quod [illegible] ſcribit Varro. Nam particula il-[illegible] probat iua eſt, cum dicit ꝙ ariete mor-[illegible] ſacra, ſit ſenſus, hoc indicat tumu-lum [illegible] Homeri, cuius ſtirpem dubitant plu-[illegible], id eſt non faciunt ei ſacra ſacrificio an-[illegible], ſcilicet capella & ariete. Tu vero me-[illegible] Antiſtes digniſſime, q cum tãtam ꝓuin-[illegible] homini ignauiſſimo & bonæ frugis exper-[illegible] poſuiſti, q̃ aberrauerint, vt lepidiſſimus Poeta, vna litura poteris emẽdare. iterũ vale. | *Beroſus.*

E P I S T. XXVI.

L. Chriſtophorus Scobar Bethicus ſuo Magnificentiſſimo D. Nico. Canarellæ Iuris Antiſtiti integerrimo. S. D.

FRiuoliſſimam rem & nauci precii ſignum, dicet quiſpiam, mittis, Chriſtophore, & quam nec labor excuſſit, nec cura limauit, ad virum pluſquam circumſpectiſſimum. At qui [illegible]pſum q̃ro expoliri exemplum & dolobra-[illegible] eo. Nam ꝙ ad Siculi minutiem attinet, [illegible]n promptu eſt, ꝙ laboris non minus na-[illegible]d coronas quã ad bifaras gignendas, &

non minus ſiue ad pyropa & culicem quã ad Caucaſum ſiue elephãta gignendum pręſtat. Ineptum eſt enim, chirurgum oſſicula quæq; prætermittere, quæ ſæpenumero non minus toto fœnore doloris afferunt læſa. Tu vero melius, mi Nicolae, qui Stoici more vitia omnia æqualia ducis, æqualeſq; virtutes. Sed hoc agas velim, quo modo nihil agas, & nihil ages qui cum leges. Nam eos, qui in meam *Ficum* poſt tuum aſteriſcon, ſi id tamen meruerim, acutis naribus caperata fronte excandeſcent, iam proſcripſi.

Laurentius Valla notatur. Ficus cuius ſit generis & declinationis. Martialis explicatur.

Scribit Valla differentiam inter *ficum* & *ficulneam:* quorum alterum ſiue pro arbore & fructu ſiue pro morbo eſt ſubſtantiuum: alterum vero pro quocunq; ex illa arbore materiato adiectiuũ. & quod potius *ficulnus, a, um,* quam *ficulneus, a, um,* reperiri conſtet. Vbi Valla bifariam procedit. Nam prius de *fico*, continenter de *ficulnea* agit. Quorum autẽ in parte priore Priſcianũ, in poſteriore vero Eccleſiaſticos quoſdã ſigillare viſus eſt. Priſcianus duplici errore conuincitur lapſus: tũ quia *ficus* in genere maſculino declinationis quartæ poſuit, tũ q a pperã collegit Martialẽ inter fructũ & morbum generis differentiam poſuiſſe, cũ hoc Martial. vnquam ne ſuſpicatus quidẽ ſit. Prius illud per locum auctorũ optimorũ conſuetudine mõſtrat, apudquos inauditũ eſt *ficꝰ* in genere maſculino quartæ reperiri declinationis:

tionum ſecundum rurſus monſtrat Interpretis Elenchorum Ariſtotelis teſtimonio Cæcilianum non de morbo ſed de fico fructu contentionem habuiſſe iudicantis. Sed videor mecum ipſe facturus, ſi ipſius & Ariſtotelis & Interpretis verba huc induxero ex capitis initio ad illam vſque partem, qua monſtrat Vallam Politianum defeciſſe. Quæ verba ſunt ſcripta Elenchorum Ariſtoteles libro 1. cap. XI. & ſunt hæc. *Soloeciſmus autem quale quid eſt, dictum prius. eſt autem & hoc facere, & non facientem videri, & facientem non videri: quemadmodum Cæcilianus dicit, ſi ficus ſit ſecundæ declinationis. nam qui dicit ficus maturas, ſoloeciſmum quidem facit ſecundum illum: non videtur autem pluribus. Qui vero ficus, videtur quidem, ſed non facit. Eodem modo ſit ficus ſolum maſculini generis ſecundum quoſdam. Nam qui dicit certam, ſoloeciſmum facit ſecundum eos.* Hæc apud Ariſtotelem leguntur. Ex quibus eruit ne Valla Cæcilianum de fico pro morbo nullum verbum feciſſe, neque de genere eius eſſe contentionem, ſed de declinatione? Nos tamen, vt Vallæ caput magis perſpicue liqueſcat, mentem & Ariſtotelis & Interpretis excutiemus. & id quidem ipſum quum voluerimus breuiſſime & per quædam veluti nos manu ducentia exempla, alterutrumque ſoloeciſmi poſtem reſeruabimus: vnde facile poſſimus introſpicere, quid ſibi voluerit apud Laurentium Interpretis

Interpres Elenchorum Ariſtot. vetus.

textus ille: *Nam qui dicit ficus maturas, ſolœciſmum quidem facit*, & reliqua. Supponendum eſt, quod Cæcilianus alibi Martialem reprehenderit hac dictione *ficus* in declinatione quarta vſum, quale potuit eſſe illud:

Martialis Cæciliano infenſus.

Res mira eſt, ficus non habet vnus ager.

Cæciliani apud Martialem vitia.

Nam Martialis Cæciliano vel infeſtus erat, vtpote quem ſæpiſſime Martialis ſuis epigrammatis inceſſerat: tanquam edacem: quale eſt illud,

Vllus ſi pudor eſt, repone cœnam:
Cras te Cæciliane non vocabo.

Et tanquam plagiarium, quale eſt illud:

Malo tamen recites Cæciliane tua.

Et tanquam ſtultum, quale eſt illud:

Mille tibi nummos heſterna nocte roganti
In ſex aut ſeptem Cæciliane dies:
Non habeo, dixi, ſed tu cauſatus amici
Aduentum, lancem paucaq; vaſa rogas.
Stultus es——

Et tanquam auarum, quale eſt illud:

Dii reddant ſeliam Cæciliane tibi

Et tanquam ineptum cauſidicum, quale eſt illud:

Iam de clepſidra Cæciliane bibas.

Et tanquam impudicum, quale eſt illud:

Bellum conuiuam Cæcilianus habet.

Et in aliis ſexcentis epigrammatis quæ propter breuitatem prætermitto. atque in noſtro epigrammate tanquam ineruditum, qui

quod ficus in quarta dici declinatione ignorabat:
Cum dicis ficus, rides quaſi barbara verba.
& reliqua. Vnde ſi quis, *ficus maturas fac*, dixiſſet Cæcilliano, barbariſmus videbatur, tamen eſſi certus, qui eruditiores erant, exploratum habebant *ficus maturas* per quartam declinationē dici poſſe. Ariſtoteles vero monſtrat ſolœciſmum, quem & neoterici Dialectici frequentiſſimo vſu dictionis *figuram* appellant duplici fieri modo, & quando aliquid facimus atq; facere nō videmur, & quando aliquid non facimus idque facere videmur. Hoc autem eſt quod Ariſt. dixit, *facere & non facientem videri.* Quam ſententiam ipſe idem Ariſtoteles in eius libri primi capite ſecundo eiſdem pene verbis explicuit dicens, dum de ſolœciſmo præcipit. *Eſt enim aliquid*, (ſubaudi ſolœciſmus) *quod non eſt eorum quæ ſunt facere, vel eorum quæ non ſunt facere quod eſt.* Sed facilius expoſuero, ſi exempla ſubnectam. Solœciſtes fac has tendiculas, obiicias & argumenteris: Si video quicquam, idipſum iam vidi. Igitur ſi facio domum, eam ipſam feci. Vel aliter: ſi video, iam vidi. Igitur ſi fio, iam ſum factus Solœciſmus autem vtrobiq; eſt manifeſtarius. Nam non facientē colligit ſophiſta facere. Loquor *facere* & *faciens* more Ariſtotelis, ꝑ quacunq; cuiuſuis, quę ſit, verbi ſignificatione. Videor autē domū feciſſe, quū eā facio, ꝓpter illius ꝓnūciati ſimilitudinē: ſi video iā vidi. Nā vtrūq; ab inſtanti ad præ-

Ariſtoteles explicatur.

præteritum enunciatur. Sed quantum Solœciſtes oberret aduerte igitur exemplum viſus circa vllum temporis momentum. vnde quod quiſpiam videt, ipſum quodammodo iam vidit. Atqui facere & feciſſe longe aliter ſe habent. Nam ei eſſe ſimul idem, quale fuit inuidere & inuidiſſe, non contingit. Actus enim illi in momentulo vno eſſe videntur iſti vero actus aliquando etiam in diutina mora. Eſt igitur hic ſolœciſmus: quoniam eſt *non facere & facientem videri.* Afferamus præterea alterius ſolœciſmi partis exemplum, quæ fuit *facere & non videri facientem.* Sed ab exemplo iam percepto non recedamus. Argumentabitur Solœciſtes captiunculis atque præſtigiis ſemper vſus: ego facio domum, ſed eam adhuc non feci: igitur cum ego video cœlum, ſed adhuc illud non vidi, Sophiſmatis enim ſimilitudo mentem diſturbat humanam, atq; multiplex phantaſticum, vt ſit mihi perſuaſum me cœlum videre, & illud ipſum cum video non vidiſſe: quod eſt videre & videri non videntem, ſiue vt Ariſtotel. dicit *facere & non videri facientem*, quæ altera ſolœciſmi fuit pars. Colligo, vt in ipſo ſtatim ſolœciſmo exponendi initio protulit, ſolœciſmi partes duas eſſe, hoc eſt facere & non facientem videri, ſiue non facere & facientem videri. Atq; hoc ſecundum Ariſtotelis ſententiam. Sed dicit quiſpiam, quorſum hæc ad ficum? In *fico* vero

tale

tale aliquid eſſe, quale iam facio & audio, verbis audiuiſſe cognoui & hunc multiplex phantaſiam declinationum ſolœciſmum faciēs. Neſcio tamen an Latini auctores omnino ſolœciſmum dixerint declinationum vitium, præterquam ſi caſuum immutationem ad declinationes adduxerint. In caſibus autem, vt Diomedes auctor eſt, ſæpe numero fit ſolœciſmus: ſed Dialecticorum ratio in his citra Grammaticorum inſtitutiones profundius ſerpit. Monſtrat igitur Ariſtoteles, ſolœciſmum & per declinationes & per genera poſſe fieri. Sed prius id per declinationes oſtendit. Quo fit vt eius Interpres Cæciliani ficos induxerit, vel quia eo exemplo euidentius aliud adduci non potuit, vel quod illa Interpretis tempeſtate *ficus* adeo Latini ignorabāt, vt etiam noſtra ætate ignorant, exceptis paucis, & vt hoc exemplo quam ficus dura eſſet deguſtaſſent. Sed ad ſolœciſmum. *Qui dicit*, inquit Interpres, *ficus maturas, ſolœciſmum quidem facit ſecundum illum* (ſubaudi te Cæcilianum) *ſed non videtur pluribus*. Et hoc eſt facere & non videri, quod iam in verbis video & facio, vt oſtenſum eſt ſupra. Ex quibus Cæciliani inſcitia facile apparet. Nam Ariſtotelis ſententia *de pluribus* in eodem capite hæc eſt, vt loquendi ſit plurium opinio non vnius, quod Cæcilianus erat. Hoc eſt quod Interpres innuit cum dixit: *Quemadmodum Cæcilianus*

nus dicit, ſi ficus ſit ſecundæ declinationis. quaſi id vnum dixerit nemo præter Cæcilianum. Vnde ſubiicit, *ſecundum illum qui dicit Ficus maturus, ſolœciſmum facit*: veluti Interpres cognouiſſet quod præter Cæcilianum vel duo vel nemo eſſet, qui hoc affirmaret. Et hanc ſuſpicor eſſe cauſam, cur Interpres per conditionem id expoſuerit, cum dixit: *Si ficus ſit ſecundæ declinationis*, ſubaudi tu, tantum, id eſt non quartæ quod manifeſtatur quum dicit *ficus maturas* fuiſſe ſolœciſmum. quibus adiecit illud verbum: *Quemadmodum Cæcilianus dicit*, id eſt homo nihili, qui à plurimorum conſenſu diſceſſit contra Ariſtotelis loquendi legem. Nollem quenquam decipi in eo quod dicit is, *ficus maturas*, vt intelligat hanc contentionem generis eſſe, quod adiectiuum illud *maturas* indicare videatur, potius quam declinationem. Nam illam dictionem *maturas* eò adiecit Interpres, ne dictio illa *ficus* in ſingulari numero atque materialiter in nominatiuo accipi poſſet, quod apud Ariſtotelem frequentiſſimum eſt. Experiamur præterea alterum ſolœciſmi membrum in *fico*, quod eſt non facere videri. Id quoque eliciendum eſt ex ſequentibus verbis quum dicit: *Qui vero ficos, videtur quidem ſed non facit*: Id eſt, qui dicit *ficos*, *videtur quidem ſupple*, tu ſolœciſmum facere. Dixit autem,

videtur,

videtur, & non addit, ſiue plures. quaſi dicat, videtur alicui vni, qui per inſcitiam *ficos* in declinatione dici negaret, quemadmodum Cæcilianus *ficus maturas* negabat in quarta. id ergo vni ei videatur. *Non facit*, ſubaudi tu ſiue plures non Poetas modo ſed Oratores approbatiſſimos, quorum exempla adducit Valla in textu. Si quis ergo ficos dixerit, putabitis (inquit Interpres) eſſe ſolœciſmum ſecundum partem illam quæ eſt non facere & videri, & hoc ſecundum aliquem vnum ſed ſecundum plures non facere: quemadmodum illud ſuperius è diuerſo erat, id eſt ſecundum Cæcilianum facere ſed ſecundum plures non videri. Faſciculum igitur faciamus colligendo ficus maturas & ficos dici poſſe, & hoc ſecundum plures, quorum opinio, vt Ariſtoteles in hoc capite dicit, loquendi lex eſt. Nam vt Quintilian. libr. Inſtitutionum primo inquit, *interim excuſantur vitia aut conſuetudine aut auctoritate*. Idem paulo poſt: *Siue amaræ corticis ſiue medio cortice facit ſolœciſmum, quorum neutrum quidem reprehendo cum ſit vtriuſque Vergil. auctor*. Quintilianus. Duplex mendum arripuerunt omnes Vallæ codices, *Valla emendatur.* alterum eſt expunctionis, alterum vero additionis. Vbi enim legitur, *Qui vero ſint ſecundum plures quidem*, expungito hinc

hinc *ſecundum plures*, quæ verba apud Ariſtotelem non ſunt, & etiam Vallæ ſententiæ aduerſantur. Nam ſi quis dicit ficos, non videtur ſolœciſmus ſecundum plures. quod ſi videtur ſecundum plures, non modo Vallæ ſed ipſi etiam Ariſtoteli ſenſus repugnaret, qui dixit plurium opinionem loquendi eſſe legem. Eſt præterea addendum verbum ſubſtantiuum *ſit*, vbi legitur, *quemadmodum Cæcilianus dicit ſi ficus ſit ſecundæ declinationis*, quod verbum apud Ariſtotelem legitur. Poſt declinationem ſolœciſmum inducit Ariſtoteles generis ſolœciſmum per hanc dictionem *finis*: quem conſulto prætermiſi, quia mediocriter intuenti facilis eſt: tum quia ad ficum nihil attinet finis. Sed dicet quiſpiam, quis ne hic, num Ariſtotelis Interpres an ne potius ipſe idem eſt Ariſtoteles? Ego vero teſte conſcientia mea diu multumque cogitaui vter eſſet eorum, ſed nulla ratione adduci potui vt hæc duntaxat exempla *ficus* & *finis* Ariſtotelis eſſe poſſent. Nam apud Græcos, ad quos Ariſtoteles opera ſua ſcripſit, hæc controuerſia in *fico* non eſt quemadmodum apud Latinos, Græci enim σῦκον arborem, σῦκον fructum, σῦκον morbum vocant, vnde Græco ſermone Latinus pauperior eſt. Suſpicandum igitur eſt, Boetium Seuerinum qui, vt ipſe teſtatur in opere de ſcholarium diſciplina, opera hæc Ariſtotelis Latinitate donauit è Græco transferens,

σῦκον.

Boetius Seuerini Ariſtotelis interpres.

retenta, aliquam dictionem, quæ apud Græ-
cos ſimilem veritatem faciebat vt apud La-
tinos ficus facit, expunxiſſe, atque eius in lo-
co ſubſtituiſſe *ficum*, cuius cum Cæciliano
contentio veluti apud Latinos notior eſſet.
Audiant mihi Ariſtotelis commentatores
illi omnes, & Albertus & reliqui ſinguli tra-
debant ne Græcis Ariſtoteles præcepta Græca
ſubdendo exempla Latina?

Nil agit exemplum, litem quod lite reſoluit
vt ait lepidiſſimus Poeta. Addo etiam Lau-
rentium Vallenſem virum per quam erudi-
tiſſimum, & quem literæ Græcæ non late-
bant, vtpote qui Homerum, Herodotum, Thu-
cydidem loqui Latine fecit, non Interpretem
in defenſionem ſui accepiſſe, ſi Ariſtotelem
ipſum accitare potuiſſet non in probationem
modo nec in gloriam ſed in ſummum decus.
Sed de hoc eruditiores melius viderint. Vi-
xit autem Martialis cum Cæciliano inter A-
riſtotelem & Boetium: quippe Ariſtotelem
ante Natalem Chriſtianum annis trecentis
quadraginta tribus fuiſſe conſtat: Martia-
lem vero poſt natalem Chriſtianum annis
fere centum: Boetium denique poſt eundem
natalem Chriſtianum annis quingentis. Ne-
uterque illorum alius alium nouit ſi ab A-
riſtotele incipias, nedum eius ſcripta ſibi aſſi-
ſtere potuerint. Non tamen ignoro præter
hunc Cæcilianum alios etiam Cæcilianos

Ariſtoteles quo tempore vixerit, & Martialis, & Boetius.

Caciliani plures.

fuiſſe,qualis eſt ille quem Cicero in oratione pro Marco Cælio nominat,cum inquit: *Sed dubito quem patrem potiſſimum ſumam, Cæcilianum ne aliquem vehementem atque durum?* Et quæ ſequuntur. Sed ego veriſimiliori aſſentior determinationi. Aut dicent mihi illi,quibus magis ſatisfacit totum illud caput eſſe Ariſtotelis ſolius,qua meliore, quam mea ſit, ratione ducantur. Noluit fortaſſe Valla Boetium ſed Interpretem nominare, vel quia non ſatis pro comperto haberet tranſlationem Elenchorum Boetii, aut quia ſibi parum fauoris aucuparetur, ſi ab homine tamen etſi Romano, qui barbare nos docuit loqui & qui Romanæ loqui neſciret, ſententiam mutuaretur. Sed de hoc ſatis multa.

Martialis epigramma explicatur.

Cum dixi ficus,rides quaſi barbara verba.

Barbare loqui.

Barbare enim *loqui*, tam qui ſolœciſmum quam qui barbariſmum facit, dicimus, *prima barbariſmi ac ſolœciſmi fœditas abſit*, inquit Quintilianus lib.1.

Dicemus ficus,quas ſcimus in arbore naſci.

Et hoc ſecundum plurimorum conſenſum, quamuis tibi ſolœciſmus videatur. Plaut. *Ficus nobis attulit duriores præcoces.* Suetonius in Auguſto: *Caſeum bubulum manu preſſum & biferas ficus petebat.* Plin. libr. xv. *Cum & obſonii vicem habeant recentes ficus.* Iuuenalis——*aliam ſi vis decerpere ficum.* Pal-

Palladius lib. IIII. *Ficus virides ſeruari poſſint ſingulæ intra viridem cucurbitam.* Diuus Hieronymus in Hieremia: *Calatus latus ficus bonas nimis, vt ſolent ficus eſſe primi temporis.* Et illud, quod acceperimus, Martialis lib. 7.

Res mira eſt, ficus non habet vnus ager.

In omnibus autem his *ficus* fructum ſignificat, non quidem arborem.

Diximus ficus Cæciliane tuos,

Id eſt, ſecundum id quod tu ſentis, vt *ficus* generis maſculini & declinationis ſecundæ. Neque enim erat Martialis contentio cum Cæciliano niſi de nominis declinatione. Sed obiiciet aliquis: in quo igitur Cæcilianus errabat, ſi ficum in ſecunda declinatione declinari aſſerebat, cui & Martial. aſſentitur. Errabat autem, vt diximus, in eo quod ignorabat in quarta etiam declinari oportere. Sed afferamus nos aliqua etiam exempla præter illa, quæ Valla adducit, in ſecunda declinatione generis & maſculini & fæminini. Varro in lib. I. de re ruſtica: *Fici,* inquit, *quas edimus.* Lucilius apud Nonium Marcellum: *Sicuti cum ficos primos propalam recentes prodit.* Et in fœminino genere. Colum. lib. X.

Tunc præcox bifera deſcendit ab arbore ficus.

Idem libr. XIII. *Tantam maſſam comminutæ ficis permiſcuerunt.* Idem: *Pinguiſſimam quamq; ficorum.* Qui auctor pro fructu nunquā aliter

 quam

quam ſecundæ declinationis & generis fœminini ſcribit. Cornel. Celſus lib. v. *Eſt etiam vulnus, quod à fici ſimilitudine.* Et paulo poſt *Intulit autem ficum in aqua decoctam.* Sed vtrobique de fructu conſtat Cornelium loqui. Ideo hæc adiecimus exempla, quoniam ex illis exemplis, quæ Valla inducit in ſecunda declinatione genus erui non poteſt. Ex quo oſtendit (ſupple tu Priſci in operis maioris lib. vi.) *vicium & fructum*, quaſi diceret quod minime oſtenditur de genere Anton. Nebriſſenſis præceptor meus putat omnino hanc dictionem *generis* expungendam eſſe, idipſum quod nos in textu fecimus, atque ſubſtituendam eſſe aliam id eſt *declinationis*: quando eorum contentio, vt oſtendit Interpres, tantum de nominis declinatione non quidem de genere erat. Poſſet tamen dictio illa *generis*, vt à Verulano acri ingenio viro Romæ percepi, defendi veluti permanſura, & in eius loco *declinationis* ſubſtitui non oportere. Quod ita deducebat: ego magis ſentio (ſubaudi tu, quam Priſci. ſentit) Martialem de generis differentia ſentire. Nam Priſc. ſolum ſentit vitium & fructum genere differre: ego vero &c. vt ſi dicat Valla, idipſum iam ſentio quod vitium & fructus poſſint obiter genere differre, ſed magis adhuc ſentio ego, hoc eſt *ficum* pro fructu, cum eſt generis maſculini, eſſe declinationis ſecundæ, quod

Antonius Nebriſſenſis.

Ioan. Sulpitius Verulanus.

Priſcianus ignorauit exiſtimans generis maſculini ficum ſimul & declinationis quartæ reperiri poſſe quod inauditum eſt. Nam illud aiebat Verulanus, quod Valla infra adiecit, *nec differentiam potuiſſet generis inter morbum & fructum, cum hoc ab illo dicatur*, id eſt Martiali: Non nocet quantum illa dictio magis eſt inter Vallam & Priſcianum intelligenda: non autem inter Martialem & Cæcilianum, qui non de genere ſed de declinatione certabant. Vtrumque enim placet. Sed ſecurior Antonii via & pluribus comprobata. Tu vero, vtrum malueris ſequi, hinc habebis auctorem, *pro arbore ſit ſæpius quartæ.* Non poſſum in hoc loco Vallam non nimium mirari, qui *ſæpius* dixerit arborem quartæ declinationis quam ſecundæ reperiri, cuius contrarium apud omnes pene video, qui de arbore fico vnquam ſcripſerunt, excepta vnius illa Ciceronis auctoritate, atque alia Palladii in titulo illo quem de ficubus inſcripſit, quem adhuc locum ego magis de fructu quam de arbore intelligo. Plin. lib. xv. *Cato de ficis ſerendis ita memorat.* Palladius libr. VIII. *Caprificandæ ſunt arbores fici.* Colum. lib. III. *Ficorum genera diſpari differentia pari loco ſeruntur.* Cato in lib. de Re ruſtica: *Ficos plurium generum quibus ſerere oporteat.* Ego vero arborem ſecundæ quam fructum vbique video. *Pro ficu & morbo.* Mira res eſt nuſquam apud au-

Palladii locus.

ctores *ficum iſtum* pro morbo legi neque quartæ neque ſecundæ declinationis cuius inuenti Priſcian. fuit opifex nulla ductus autoritate præter hanc Martialis vnam, quæ quam ſit nulla iam licet omnibus cognoſcere. Nam quod Celſus lib. v. ſcripſit, non declarat ficum apud Latinos accipi pro morbo, ſed tantum quod eſt vel vlcus, quod & à fici ſimilitudine *Sycoſis* à Græcis nominatur. Neque Valla alicubi dicit ficum mo bum eſſe, ſed per conditionem affirmat. Si *ficus* pro morbo generis accipitis aliquando maſculini declinationis ſecundæ eſt non quartæ, vt ſit eadem ratio fructus & morbi, ad cuius fructus ſimilitudinem morbus appellatur. Et quemadmodum Latini ficum pro morbo non receperunt, ita eius deriuatiuum *ficoſus, a, um*, admiſerunt. Vergil. in priapeiis:

Priſcianus reprahenditur. *σύκωσις.* *Ficoſus.*

—— Inter eruditos Ficoſiſſimus ambulet
Poetas

Idem in eodem opere:

Ficoſiſſima me puella ludit.

Recitat Priſcianus:

Dicemus ficus Cæciliane tuos.

Quem Priſcianum & Sipontinus & Domitius imitantur. Nam ita verſum hunc ſcribi debere confirmant. Sipontini vero verba ſunt: *Eadem eſſe huius vocabuli ficus declinationem ſiue fructum ſeu morbum ſignificet: genere autem differre; cum fœminini generis ſit, quando* fru-

Nicolaus Perottus Epiſcop. Sipontius.

[illegible] ſignificat: quando vero morbum, maſculinum. Hæc Sipontinus. Domitius vero commi[illegible] illum

Dicemus ficus Cæciliane tuos:

Hoc inquit epigrammate vtitur teſtimonio Priſc. ſed & a quibus redarguatur. Veluti Domitius doleat Priſciani in hoc loco reprehenſionē. Sed id magis ioco. Vnde Martialis imperitiæ accuſationem cū flagitii crimine coniunxit per iocum [illegible]tatē, vt moris ſui eſt, ꝙ Cæcilianus adeo eſſet ineruditus non ſolum, ſed & flagitioſus, vt negaret ficus reperiri, quos ſemper ſecum & quidem cum dolore geſtaret. Et hoc eſt quod Valla dicit, *illius & nequitiam & imperitiam reprehendere voluit.* Et paulo poſt: *Cæcilianum neſcio quem vt flagitioſum hominem ſic ineruditum.* Georgius vero Merula non putat Martialem in hoc epigrammate de morbo ſenſiſſe, ſed de ipſo tantum arboris pomo, vt nos ſecundum Interpretis ſententiam expoſuimus. Nec putat idē Georgius Merula Martialē adeo fuiſſe impudentē, vt tā illo atq; illiberali ioco vteret. Ego vero nō intelligo, cur tā bene de Martiali ſētiat, cū ſint huiꝰ Poetę alii aliiq; ioci multo turpiores. Galeotꝰ autē Martius, vir alioqn nō indoctus, in illo opere quē [illegible] appellat, expoſuit *ficos tuos* in ſeruos & familiares ficoſos. Quod q̄ ridiculū ſit nemo non videt: vbi etiā ſcripſit ficū nuſq̄ in līgua Latina generis maſculini inueniri. quocirca Priſcia-

Domitius Calderinus.

Georgius Merula.

Galeotus Martius refutatur.

cianum & Vallam acerbiſſime carpit, cum illo in loco ipſe ſit maxime reprehendendus. *Ficum* vero maſculini generis ſæpe legi, iam oſtendimus. Non deerit qui negabit ita verſum illum primum legi:

Cum dixi ficus, rides quaſi barbara verba

per declinationem quartam, ſed per ſecundam, vt eſſet verſus:

Cum dixi ficos, rides quaſi barbara verba.

vt ſit ſenſus, Cæcilianum riſiſſe ineruditionem Martiali, qui *ficum* pro morbo in ſecunda declinatione ſcripſiſſet, cum *ficum* pro morbo Cæcilianus non putaret poſſe reperiri in declinatione ſecunda, ſed tantum in quarta: quem Priſcianus imitari videtur. Et hoc eſt, quod Valla dixit: *nec vero Priſciano faciendum fuit, vt vnum ſequeretur Cæcilianum neſcio quem*, & reliqua· quæ expoſitio ſi vera eſt, fruſtra Interpretis verba adducit Valla dicentis: *Quemadmodum Cæcilianus dicit, ſi ficus ſit ſecundæ declinationis*, vbi prædicti aduerſarii contrarium apparet. Interpres autem ſentit Cæcilianum tenere ficos dici in ſecunda declinatione. Quare igitur riſerit Martialem dicentem æque ficos in ſecunda declinatione Cæcilianus, difficile explicatu putabitur. atqui aduerſarii ratio, vt conſtat, plurimum eſt efficax. Sed facile vtrumque enodabimus nodulum. Nam apud aduerſarium inducitur Cæcilianus ficos dici aſſerens pro fructu.

eſt, æquiuocum igitur Sophiſma litem faciebat. Sed dicet quiſpiam, aduerſarii præſtat adhuc ratio. Cedo, quomodo? quia ſi Priſcianus Cæcilianum ſequitur, quod Valla annuere videtur, & Priſcianus *ficus* pro morbo & non arbore putat, neceſſe eſt vt Cæcilianus *ficus* diceret & non *ficos*, vtpote quem Priſcianus ſequitur, & conſequenter eius inuectio in Martialem valida fuit, quod Martial. *ficos* per ſecundam declinationem ſcripſiſſet, cum dixit:

Cum dixi ficos, rides quaſi barbara verba & reliqua. Suſpicandum enim eſt, Vallam hanc expoſitionem, quam aduerſarius narrat, aliquando induxiſſe. Sed antequam cum Interpretis verbis eſſet Valla congreſſus. Nam hic à Interpretis expoſitione æq; Valla Priſcianum refellere potuit, atque illa Interpretis. Sed quia Interpretis rationem Valla ſentiret procedere per locum ab autoritate, quo in Latinitate locus nullus maior eſt, atque hinc ſecundam rationem cognoſceret Valla per locum à ſimilitudine conſtare, cuius exigua virtus eſt, illam Valla complexus hanc alteram reſpuendam duxit. Et horum omnium argumentum eſt ingens, quod vbi Interpretis verba leguntur, epigramma eſt: *Cum dixi ficus,* & reliqua. vbi vero Interpretis verba non ſunt, hæc verba leguntur: *Ante omnia, cur ille riſerit Martialem, quod diceret ficos ſaltem pro arbore atque*

Vitioſo exemplari uſus eſt Scobar Vallæ Elegantiarũ.

que etiam pro fructu? Non hoc ergo ille ridebat. Quid ergo? quod genere abuteretur? Ne hoc quidem. quippe cum dico ſicos, quo genere vtar nemo intelligit. Certe ridebat quod alia declinatione vteretur quam ea qua debebat, vt ex ſecundo verſu, in quo mutata eſt declinatio, apparet:

Et dici ficus Cæciliane iubes.

Quod igitur Cæcilianus de declinatione aiebat non de genere, debuerat Martial. ad declinationem non ad genus reſpondere. Sed reſpondit ad genus, id eſt, ad *ficos tuos*, vt Cæciliani morbum & flagitium oſtenderet. *Ergo coniunxit*, vt diximus, *accuſationem imperitiæ*, & hoc per declinationem, *cum accuſatione flagitij*, & hoc per genus. Vt ſit animi alterum, linguæ item alterum. Collectio eſt totius in Priſcianum accuſationis duplici errore coniuncta, id eſt quod declinatione ſit abuſus & quod Poetam perperam intellexit, aliquem inter fructum & morbum generis differentiam facientem, cum nullam Poeta faciebat.

Ficulnea. *Quidam Eccleſiaſtici.)* Hæc eſt altera pars huius capitis, vbi quidā qui de rebus diuinis ſcripſerunt *ficulnea* pro fico monſtrat eſſe vſos, quod Latinis inauditum etiam eſt. *Reſpicite ficulneam & cæteras arbores.)* In libris autem ſacris alia extant, quæ tantundē valent. Verba ſunt hæc Opt. Max. Dei apud Lucam capite viceſimo primo, Hieronymo interprete; *Videte ficulneā & omnes arbores*, & quę ſequuntur. *Quod nuſquā*

alibi

[illegible] certum eſt.) Prudenter temperamentũ oppoſuit, ꝙ eſt, *ſi memoria non excidit mihi.* Ego enim pluribus in locis inuenio, ſed ſemper apud literas ſacras. Salomon in Cãticis: *& ficulnea progemmauit.* Ambroſius: *agreſtem ficulneam feruntur inſerere.* Hieronymus in pſalmis: *in vineis ficulneiſq; verberatum.* Apud reliquos vero autores pro ex illa arbore poſſeſſiuo. Palladius lib. 4. *Culmina ficulnea obruuntur.* Plin. lib. x[illegible] *ficulnea ligna ex hedera traderentur.* & *ficulnus,* vt Valla vult, Horatius Ficulnus. Ficulneus

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ficulnus, a, um. Legimus etiam in libris ſacris *ficulneus, a, um,* pro poſſeſſiuo ex ficu. Auguſt. in Lucam: *Primus homo, quando peccauit, folijs ficulneis pudenda velauit.* Exeunt deriuata à fico etiam aliter, vt *ficarius, a, um.* Palladius lib. 4. *Finaliter ficariam caprifici arborem ferunt.* Et ꝓ eo qui libenter ficos edit. Plin. xv. *Ficarios culices caprificus generat.* Et *ficetum,* id eſt pro eo loco ficuum. Varro lib. 1. de re ruſtica: *De ficeto grana expedit abruere. Ficitor, oru, & ficitas, atis.* Nęuius: *Ficitores omnes cupiunt ficitatem.* *Ficum* diſtinguit à pomo Afranius: *Monſtrat pomum,* inquit, *olus, ficum vnam.* Sed ex Plinii verbis aliud elici cõſtat Catonẽ loquentẽ introducẽtis lib. xvii. cap. xv. *Attulit,* inq̃t, *quodã die in curia Prætore ex ea ꝓuincia ficũ oſtẽdẽs patrib. interrogo vos, inquit quando hoc pomũ deceptũ putatis ex arbore?* Nęuius vero mere Græcæ vſus: *Hodie,* inq̃t, *ficus mihi*

Ficarius.
Ficetum.
Ficitor.
Ficitas.

Ficedula. *mihi recens fuit*. A fico *ficedula* componitur & edendo. Eſt enim quædam parua auis, quam
σικαλὶς. Ariſtotel. *Sycalidem* appellat, quæ vuis etiam paſcitur Martialis:

Cum me ficus alat, cum paſcar dulcibus vuis,
Cur potius nomen non dedit vua mihi?

Sed hoc nomen non niſi in autumno habet: poſtea formam ſimul coloremque mu-
Melancoryphus. tat, & *melancoryphus* vocatur quod κορυφὴν μέλαιναν, hoc eſt verticem nigram habeat, Lati-
Atricapilla. ne *Atricapillam* nominarunt nonnulli. Fico-
Ficorum varia genera. rum plurima extant genera, vt *caprificus*, id eſt ficus ſyluatica. *Groſſus* id eſt *ſcatiola*, & eius diminutiuum *groſſulus*. Columel. lib. 3 *ſi voles fi-*
Caprificus *cum quamuis maturam facere, cum groſſuli minuti*
Groſſus. *erunt, fructum decutito*. *Præcox ficus* Latine, πρό-
Scatiola. *Groſſulus.* δρομος Græce. *Ficus* dila prima manu, hæc ea-
Præcox dem *ficus bifera*, *ficus manularia*, *ficus alba coca*,
ficus. *ficus Calystrutia*, *ficus bifera* dila vltima manu,
πρόδρομος. *ficus ona ficus Fracaſſana*, *ficus torma*, *ficus blanca*. Dicitur intus *ficus Liuia*, *ficus ſcrapana*, *Aratia*
Sunt hæc corruptiſſima in vet. exemplari, ita vt præſentauimus. *ficus*, *ficus nungila*, nisi *ficus albicerata*, *ficus perſiccaria* generaliter, *ficus porphyritis*, *ficus frealis*, *ficus popularia*. *ficus ſcachantis*, *Chelidonia*, *ficus* ditri manu, *ficus Duria*, *ficus* di coiru duru, *ficus palata*, *ficus compreſſa* in pani. *Carica*, ficus ſicca. *Cotonum*, ideſt ficus multa pichula, *ficus alſula*, *ficus bayrella*, *ficus pulla* burthibello, *ficus Ægyptia*. *ficus Senecia* granudi intra, *ficus ſerotina*, *ficus bifera* di vltima manu, *ficus inferna* Latine,

ne, Græcè *Hel oſcopios* ſiue *Sectadactylos*, *latroſa pentadactylus*, *Mariſca* aut *ficus fatua* ſpecies di ... a. Et a ficus eſt *ficulus* deriuatiuum Ficulus.
... *fabulus, ficulus*. Ficum ſolam non ... eſt ex arboribus non flo ere.
... precantis prouerbium vetus fuit: *A... venias*, id eſt nunquam. Vale. Panhormi, Idibus Saturnaliciis.

EPIST. XXVII.

L. Chriſtophorus Scobar Bethicus Nobiliſſimo Adoleſcenti atq; Diſcipulo Dulciſſimo D. Iohanni Philippo A. S. Suprano. S. D. P.

Mitto ecce ad te adoleſcentem omnium, quos natura peperit vnquam, vrbaniſſimum, Virginem meam vel potius tuam, vou... te mei ſpecimen primum: vbi contra plurimorum Grammaticorum ſententiam, ſententiam tulimus vlro citroque digladiati. Si igitur, qualem paranymphus ardebat, bene habet: ſi autem poſteriorem, rec... aliquid; aut curnurem ... Ingenitoris ... voluntatem ſed ingenium ... bis.

Alexander ſic præcipit: Alexander Grammaticus notatur.

Eſt communis Homo, pariter cum Virgine Latro.

Sed vt faciliime ſtipulor Alexandro in his ... bus *homo* & *latro*, ita maxime diſſentio in dictione *Virgo*. Ego quando de genere atque propria huius dictionis *Virgo* ſignificatione Virgo.

tione ſum diſſerturus, aliquanto ſublimius quam quod Alexandri ſectatores de hac re ſcribunt, validiſſimis quibuſdam autoribus diſputabo. Non itaq; quenquam morabor q̃-dam fragilia atq; minuta corradens, quib. illi cauillantur, ſed quibus animus eſt ſermonis Latini haud deneger, optimi cuiuſq; auctoris rationibus ſumptis me credo complaciturũ. Maiorem cauſam, quã cuius D. Hieronymus eſt ſcriptor & auctor, non ſuſpicor Alexandrinos protegere atq; tutati, q̃ *Virgo* generis ſit vtriuſq;. Scripſit enim D. Hieronymus quum in prologo diui Ioannis, tum etiam alibi *virginis* nomen applicitum nomini maſculino. In prologo vero ſub his verbis dixit: *Ioanni ſuam matrem pendens in cruce commendauit Dominus, vt virginem virgo ſeruaret.* In hoc autem loco *virgo* idem eſt & *Ioannes*. Idem D. Hieronymus in vita Malchi: *Iam capite caneſcente virgo maritus fierem.* Canit etiam Eccleſia: *Virgo electus à Domino.* Huc accedit illud, quo Priſcian. multa aſſerere audet, id eſt ſignificationis cauſa. *Virgo* enim eo potiſſimum vtriq; generi cõgruet, quoniam perliquide è viro & mulieri euenire ſolet. Hypolitus quidẽ fuit virgo pulcherrimus. Sybilla virgo fuit & veneranda Sacerdos. Eo igitur erit euadendum, vt quemadmodum vir & mulier homo appellari ſolent, non ſecus intra infamiam præſertim teneriorem virginis appellationem non reſpuere viden-

dentur. His tandem cauſis Alexandri conantur adiuuatores. Sed quia tantopere Alexandrini illi flagrant in ſua cauſa munienda, vltro miſereſcens non dedignabor eis opem ferre, dumtamen veritati denuo fauere velit. Nonius namq; Marcellus huiuſmodi de re ſcriptum reliquit: *Virgines non ſolum fœminæ verum etiam pueri inueſtes dicuntur.* Hæc ille: Auſonius in quodam epigrammate:

Vnus ephœborum virgo repente fuit.

Frontinus in libro illo de Aquis: *In vrbem influunt aquæ piæ, & fons virgo.* Vbi *virgo* cũ nominibus plane maſculinis adiungitur. Sed tãta eſt in hoc Alexandrinorum diſciplina & ſtudio, tanta multiplicacitas, perplexio tanta, vt mihi videantur (quod aiunt) ſine filo Labyrinthum ingreſſi. Sed valeant. Ad rem properemus. *Sermo omnis*, vt auctor eſt Quintil. *inter pleraque alia ratione potiſſimum conſtat & vſu, quem & conſuetudinem vocant plurimi.* Prius tamen quam ſiue ad rationem ſiue ad conſuetudinem nominis *virgo* deſcendamus, pauca de eius ſignificatione excutiamus. *Virginis* nomen & de animalibus & de carentibus animo dici ſolet. De his Cicero in Oratore: *Philoſophia caſta, verecunda, incorrupta virgo.* Varro in Aboriginibus: *Hæc mellis dulcedo virgo permanet.* Pomponi in Fullonibus: *Verrucam virginem ſine dolore vulſam mandit.* Adiungitur frequenter animatis. Sed

Sed ponamus prius exempla de beluis. Martialis in Xeniis:

——Si forte magis cupiat de virgine porca

Idem auctor lib. VI.

Exoluit votu hac ſe tibi virgine porca.

De mulieribus rurſus, non de inuiolatis modo ſed etiam de corruptis dicitur. Vergil. in Bucol. de Paſiphaë trium iam filiorum matre dixit:

Ah virgo infelix quæ te dementia cepit!

Horat. lib. 3. Carmin. de Hypermneſtra, quæ Linum coniugem obſeruauit: *——Et in omne virgo Nobilis æuum.* Pro incorrupta vero paſſim ſcaturiunt auctoritates, & à muliere ob idipſum diſtinguuntur. Vlpian: *Quod ſi me,* inquit, *emere virginem putarem quum eſſet mulier, emptio non valeret.* Sanguinem præterea, quem nuptę nuptiis amittunt omnium ſignificabant. quale eſt illud Lucillii:

Virginem amatrices perdunt prurigine rubram.

Quantumcunque tamen *virgo* multiplex reperitur, generis ſemper eſt fœminini. Vnde eſt animaduertendum, nos non negare ſiue *virgo* ſiue quoduis aliud nomen fœmininum maſculino miſceri poſſe: negamus tamen ideo maſculini generis eſſe, quantũ alicui maſculino adhæſit, & ipſum iam nomen non natura ſit fœmininum, ideo duobus generibus eſſe commune. Quod ſi exemplis vtar, citius patefecero. Dicimus autem, *pater eſt perſona, vt*

ma-

mater eſt perſona. Sed vtrobique perſonæ fœmininum nomen. De huiuſmodi rei plura ſunt exempla: vt, *Dominus eſt illuminatio: locus eſt ſedes: filius eſt ſapientia patris: calamus eſt farrago: polypus totus eſt cartilago: ſomnus eſt mortis imago: Locus eſt Carthago.* Ad hanc rationem & amuſſim dici poteſt, *Ioannes eſt virgo,* & quemadmodum *perſona, illuminatio, ſedes, ſapientia, farrago, cartilago, imago, Carthago*, nomina protſus fœminina nunquam fiunt maſculina, licet maſculinis illis *pater, dominus, locus, filius, calamus. polypus, ſomnus*, adiungantur: pariter & *virgo* quamuis *Ioanni* copuletur. Sicut dici poteſt: *Ioanni omnium Apoſtolorum virgini ſuam matrem Chriſtus commendauit:* ita dici poteſt, *Hectori omnium Troianorum fortitudini Priamus Troiam commiſit* : ſed ſicut *fortitudo*, licet Hectori applicetur, ſemper eſt fœmininum nomen, ita & *virgo* quamuis cum Ioanne congrediatur. Scribamus igitur differentiam inter nomen duobus generibus commune & inter nomen quod duobus generibus hæret, tametſi ei non commune. Commune autem nomen ſi cum neutro concurrant, euireſcit atque degenerat, & ex ſubſtantiuo conuertitur in adiectiuum. itaque fit trium generum commune. Quod quia quibuſdam difficile ſuaſu videtur, variis exemplis comprobemus, ſed in his duntaxat nominibus duorum generum communibus,

auctor, cuſtos, comes, degener, diues, hebes, locuples, pauper. Præſul. ſoſpes, ſuperſtes, teſtis, teres, verſicolor. Vergilius:

Italiam petijt fatis auctoribus ——

Iuuenalis:

——*Saxis cinerum cuſtodibus*——

Lucanus:

——*Sequitur imperiumq; comes*

Aul. Gellius *degenere alimento* ſcripſit, Valerius Maximus, *diues & potens naturæ regnum* Iuuenalis:

——*Hebeti lautiſſima ferro*

Diuus Hieronymus, *Locuplex templum* ſcripſit. Vergilius:

——*Paupere regno*

Priſcianus in prologo, *opus omnis eloquentiæ præſul.* Iuuenal. Saty. XIII.

Depoſitum tibi ſoſpes erit——

Ouidius in Elegiis:

Poſt mea manſurum fata ſuperſtes opus

Lucanus:

Teſte tulit cœlo——

Sueton. in Iulio, *colore candido & teretribus membris.* Auſon. in Epigrammat:

Quondam & nomina præpetis aui

Gell. lib. VI. *Tunica muliebri & pallio verſicolore.* Solinus: *In Britannia quibus fontibus præſul eſt Mineruæ numen.* Nomen vero, quod duobus generibus adiungitur, atque eis non eſt commune, nunquam tranſit in adiectiuum, ſed qui-

quidam cum pertinacia ſemper ſubſtantiuum perſeuerat. quale Vergilius in XI. Æneid.

O decus Italiæ virgo———

Vbi *virgo* adiungitur illi dictioni *decus*, quæ neutrum omnino eſt, non tamen ideo *virginis* efficitur nomen neutrum adiectiuum, ſicut illa ſuperiora fiebant *de genere alimento, diues regnum*, vt ſi velles dicere malo alimento, felix regnum. Medici etiam dicunt, *hoc mel eſt virgo*, vt ſi dixiſſent *verbum eſt caro, nomen eſt pars*, ſed vbique ſiue *virgo* ſiue *caro* aut *pars* ſubſtantiue fœminina efferuntur. Eſt aliud præterea euidentis differentiæ ſignum inter nomen commune duorum generum & inter nomen non commune licet duobus generibus adiungatur, quam ſic collige. Nomen duorum generum commune cum nominibus adiectiuis adiunctum ſubſtantiuam gerit ſignificationem. Ceterum vero cum nominibus ſubſtantiuis adiunctum adiectiuam videtur habere ſignificationem. Cuius inueniri in promptu ſunt exempla. Dicimus autem *Cuſtos prudens*, vt cuſtoditor prudens: *cuſtos vir*, vt cuſtodiens vir. Horatius ſecundo ſerm. *Hoſpes tardus aduenìens*. vbi *hoſpes* ſubſtantiuam habet ſignificationem: *tardus* vero & *adueniens* adiectiuam ex oppoſito. Martialis.

Si Comes iſta tibi fuerit membrana———

id eſt membrana comitans. Nomen vero, quod duobus generibus adiungitur, atq; eis non eſt commune, ſubſtantiuum iugiter perſeuerat, nunc ſubſtantiuo, nunc adiectiuo applicetur. Quippe dicimus, *pulcherrima virgo*: etiam dicimus *virgo Camilla*: ſed vtrobique *virgo* ſubſtantiua dictio eſt. Martialis:

Dic mihi virgo ferox——

Vergilius:

——*Nemorum Latonia virgo.*

At farrago magna & farrago eſt diſcurſus noſtri libelli. Eſt altera etiam cauſa per locum ab analogiæ ratione ſubducta, quod *virginis* nomen duobus generibus non poſſit eſſe commune, quoniam, vt auctor eſt Quintil. *ratione præcipue analogia præſtat.* *Analogia* vero *hæc eſt vis*, eodem auctore, *vt id quod dubium eſt ad aliquid ſimile, de quo non quæritur, referat, vt incerta certis probet. Quod ſit in comparatione ſimilium, in extremis maxime ſyllabis. Genus, vt ſi quæratur funis, maſculinum ſit an fœmininum ſimile ſit illi panis.* Hæc Quintili. An nomen aliquod eorum omnium, quorum Latinitas capax eſt, ſiue à nomine ſiue à verbo deriuetur, in *go* finitum generis erit niſi fœminini? non mehercule. Accipe exempla, à farre *farrago*, à planta *plantago*, à carta *cartago*, à carne *cartilago*, a viro *virago*, à verto *vertigo*, à compingo *compago.* Modo autem *virgo* à viridi profluxit, vt à viro *virago*,

quæ

quæ generis tamen pariter ſunt fœminini. Eſt præterea alia cauſa, quam etiam eruit analogia, quod *virginis* nomen ſit tantum generis fœminini. Docet enim Quintil. ſuarum Inſtitutionum lib. 1. Nominum genus à diminutione cognoſci cuius hæc verba leguntur: *Diminutio genus detegit, & funem maſculinum eſſe funiculus oſtendit.* Hucuſq; Quintil. Quocirca Laurent. Valla in ſuarum Elegantiarum lib. 1. illud Quintiliani in ſingulis generibus plane demonſtrat, vt à piſcis *piſciculum*, à ſoror *ſororcula*, à munus *munuſculum*, à pauper quod duobus generibus eſt commune & *pauperculus* & *paupercula* deſignatur. Eandem igitur analogia ſeruata *virguncula* à virgo deriuatus, cuius exemplo & ipſe vtitur Laurentius. Nunc vero quo ad perſcrutari licet, *virgunculus* nuſquam legitur, *virguncule* vero paſſim offenditur. Iuuen. Saty. XIII

Saturnus fugiens tunc cum virguncula Iuno.

Frontinus in opere de Aquis: *puella*, inquit, *virguncula quaſdam venas monſtrauit*. Vnde ſatis ſuperque conſtabit *virginis* nomen generis tantum eſſe fœminini. Sed quod immoramur in re, quæ non argumentis & rationibus eget, ſed quia Latina conſuetudine, quæ *loquendi*, auctore Quin. *Magiſtra certiſſima eſt.* vt auctor eſt Gellius, *conſuetudo quum ſit domina rerum tum maxime verborum eſt*, de qua placet pauca

ſubiicere. Eſt autem ſani idiomatis huiuſmodi obſeruatio, quod hæc dictio *iuuenis* puerum & puellam, *virgo* tamen puellam tantum repræſentet. Cice. pro Sylla: *quum puerorum & virginum veniebat in mentem*: Horat. in Odis:

Virgines lætas pueroſque caſtos
Dicere carmen.

Martialis lib. 8. Epigram.

Oderit e grandis virgo bonuſque puer

Ouidius in Ibide:

——*Miſſus ab arce puer.*
——*Scapulis ſe virgo miſit ab alto.*

Senec. in Hercule furenti: *Mactata eſt virgo, miſſus eſt puer.* Et aliquando *iuuenis* tantum puerum, ſed *virgo* puellam ſolum ſignificat. Horat. in Odis:

Virginum ſectis in iuuenes vnguibus.

Qui quod neq; Diuus Hieronymus, quem ſolum ſibi Alexandrini præſidio futurum ſperabant, ſecus quam ceteri optimi Latini ſcriptitat. quale eſt illud pſalmi CXLIV. *Iuuenes eorum comedit ignis, & virgines eorum non ſunt Lamentatæ.* Eſt adhuc altera cauſa ab idiomate exorta. Vnde patebit nihil obſtare *virginis* nomen quo minus poſſit eſſe tantum generis fœminini. Loquuntur ſic in idiomate Hiſpano, quod creditur plus ceteris Latinitatem ſapere, eſt, *à muger es vnde gran roſian*, tamen quamquam qualitas & ſignificatio Le-

Hiſpanica lingua proxime ad latinam accedit.

noni-

[illegible] tam mulieres quam viros iuuabat, quippe mulieres obiter vt viri Lenocinio funguntur, lingua tamen Hiſpana idiomatis proprietatem ſequuta non patitur illud in genere fœminino dici vt exemplum oſtendemus quod non dicunt *vna gran roſian*, ſed *vn gran roſian* in genere tantum maſculino. Pari igitur ratione *virgo* ex ſuæ qualitatis & ſignificationis ratione potuit generis eſſe commune. Nam virginitas & viris accidit & mulieribus: idioma tamen Latinum perinde hanc dictionem *virginis* ſepſit, ac ſi ſua ſolius ratione & vſu ſemper reperiatur fœminina. Nos autem Latinorum conſuetudinem imitari tenemur, quæ loquendi, vt diximus, magiſtra eſt: non autem ſignificationem naturalium, quæ omnibus vna & eadem eſt, quanquam quomodo ſignificatio illud poſtulat, alioquin Laurent. non ſcriberet differentiam inter mulierem & virginem, ſi virgo maſculus eſſet, à quo mulieris nomen plurimum deſciuit. Relinquitur igitur vt viciſſim argumentationibus Alexandrinorum reſpondeamus, libentiſſime fatentes Diuum Hieronymũ Latine ac plane ſcripſiſſe, quando dixit: *Ioanni virgini ſuam matrem pendens in cruce commendauit Dominus.* Sed non protinus Alexander erat diffinitiuam ſententiam laturus, [illegible] nomen eſſe commune. Ad Priſcianum atque eius ſignificationem diximus,

quod non ſignificatio eſt certiſſima loquendi magiſtra, ſed conſuetudo *vtendumque plane ſermone vt numo cui publica forma eſt*. Sed neque Priſcianus fuit adeo indoctus, vt *virginis* nomen commune eſſe præcеperit. Namque inter tantum fœminina idipſum poſuit. Nonius namque Marcellus, quem ego accitaui cum duobus aliis, quos Alexandrini ignorát, & eo magis quo Latino ſermone ſunt eruditiores, tantum probat Varronis auctoritate ductus, hoc eſt verbum *deuirginare* ita pueris & puellis accidiſſe. Nam de hoc nomine *virgo* neque vnum quidem verbum facit, quo liqueſcat eſſe commune. Ad Auſonii & Frontini auctoritatem reſpondemus, ſcilicet *vnus puer virgo* & *fons virgo* dici poſſe, vt *Deus eſt veritas*. ſed *veritas* quamuis Deo adiungatur, non fit maſculinum: pariter & *virgo*, licet Ioanni annectatur. Semunctas habeas aures. Non recte ergo Alexander præcepit:

Deuirginare.

Eſt communis Homo, pariter cum Virgine Latro.

Vale. Ex Regia Panhormitana, pridie Idus Nouemb.

EPIST. XXIIX.

Henricus Bebelius N. Iuuc. Erimophilo S.D.

QVod tibi hactenus nihil reſpondi, feci id conſulto quidem, propterea quod pueriliter nimium videaris mihi ſentirer de

Hebræis nominibus ad nos translatis, quorum dubium apud me moues. Quis enim negat aut negauit vnquam Hebræam linguam eſſe ſanctiſſimam, propriiſq; regulis atque accentibus ditatam? Concedo etiam nobiliſſimam, quid hoc ad propoſitum? Non enim propterea ſequitur, quod translata in alienam linguam non mutet accentum atque declinationem. Nunquam enim aut Diuus Hieronymus aut LXX. Interpretes aut alius Hebræi eloquii doctor tradidit, alium eſſe accentum & declinationem Hebræorum nominum, niſi illum linguæ ad quam tranſtulerunt. Nomina ſiquidem illa *Hebraica*, dicit Ioſephus libro primo antiquita. *Græci propter ſcripturæ decorem ad declinationem legentium mutauerunt.* Idem dicit Hieronymus ſuper Paulum ad Philemonem. quæ ſi legeris, inuenies illam tranſmutationem eſſe bonam & tolerabilem. immo fatuum eſt, vt cum declinationem alicuius vocabuli in alienam linguam mutauerimus vlterius de natiuo accentu quæramus, dum taliter Græca cognata Latinis mutata mutent etiam accentum. teſtis Diomedes, Martianus Capella, & cæteri illuſtres Grammatici, vt non bene dicas nullum literarum errorem hoc ferre: cum non ferant modo ſed & præcipiant. Quæ inſuper abſurditas atque dementia, vt quis Græce loquens aut Latine non hæc & omnia alia vocabula ſiue Punica,

Hebræorum nominum accentus.

Peregrinorum vocabulorum accentus.

nica, ſiue Syra, ſiue Alemannica, aut quæuis alia barbara proprus ſuæ linguæ, qua loquuntur, declinatione & accentibus proferat? Aut quis Græcus vel Latinus noſtrum vernaculum accentum & declinationem proferre ſciat, etiamſi à nobis inſtituatur? Aut quis Germanus concionando plebi ineruditæ vocabula vel Græca Græce, vel Latina Latine, vel Hebraica Hebraice pronunciaret, ſi vellet intelligi, & nõ potius ad noſtrum accentum atq; ſonum formaret atq; retorqueret? Quælibet enim lingua ſuis vtitur accentibus, & quęcunque ad ſe tranſtulerit vocabula iiſdem accentibus moderabitur. Sed quid in his rebus tantum temporis conſumo & atramenti. Plura videbis aliquando publicata per Chalcographos. Tu vt lubet ſentias, iam Vale. Ex Tubinga Kalendis Nouembris anno M.D.XII.

EPIST. XXIX.

Henr. Bebelius Iacobo Henrichmanno S.

Pædotriba QVis ſit vere *pædotriba*, de quo nomine ſit nunc controuerſia apud nos, quæris. Vt rem paucis abſoluam: *pædotriba* eſt, vt dicit Perottus, *ludi literarii præceptor.* Verum eius prima & vera ſignificatio eſt, teſte Platone, cuius meminit ſæpe in Georgia, vt ſit exercitator & doctor puerorum in exercitio corporis in palæſtra atque gymnaſio. Et hos eſſe non repro-

bos

bonam malos ita probat. *Nonnulli vero* (inquit) *bene pueri ... ntes robore arteque abutantur. ſed non propterea qui docuerunt*, (ſcilicet pædotribæ, *impellendi ſunt iudicandi. Pædotribam* ibidem vocat Plautus *magiſtrum gymnaſii & profiteri artem gymnaſticam & palæſtricam.* Non diſſimilia tradit Ariſtoteles in VIII. Politicorum & Plutarchus. Propterea etſi *Pædotriba* fuerit exercitator corporum omnium, tamen conſenſu doctorum gymnaſium & palæſtra refertur tã ad corpus quam ad animam, vt *palæſtra literaria & gymnaſiũ* dicatur ab omnibus doctis pro ludo ſtudiorum & etiam apud veteres. Teſtis eſt Vitruuius Pollio ad Auguſtum Cæſarem de Architectura ſcribens; *Ariſtippus*, inquit, *Philoſophus Socraticus, naufragio cum eiectus ad Rhodienſium littus animaduertiſſet Geometrica ſchemata deſcripta, exclamaſſe ad comites ita dicitur: Bene ſperemus, hominum enim veſtigia videmus. ſtatimque in oppidum Rhodum contendit, & recta gymnaſium deuenit, ibique de philoſophia diſputans muneribus eſt donatus* &c. Ibi Ariſtippus in gymnaſio de philoſophia diſputauit, non de exercitio corporis. Iure igitur meritiſſimo *pædotriba* dicitur ludi literarii magiſter, ſicut dicit Perottus & alii. Sed quod in malum accipiatur pro puerorum amore, ego nondum legi, nec ipſi talia dicentes auctore probant. Dicitur autem *pædotriba* à παῖς παιδὸς puer & τριβὴ id eſt exercitium, & non

Palæſtra, Gymnaſium, pro ſchola.

τριβή.

nica,ſiue Syra,ſiue Alemannica,aut quæuis alia barbara proprijs ſuæ linguæ,qua loquatur, declinatione & accentibus proferat? Aut quis Græcus vel Latinus noſtrum vernaculum accentum & declinationem proferre ſciat, etiamſi à nobis inſtituatur? Aut quis Germanus concionando plebi ineruditæ vocabula vel Græca Græce, vel Latina Latine, vel Hebraica Hebraice pronunciaret,ſi vellet intelligi, & non potius ad noſtrum accentum atq; ſonum formaret atq; retorqueret? Quælibet enim lingua ſuis vtitur accentibus, & quęcunque ad ſe tranſtulerit vocabula iiſdem accentibus moderabitur. Sed quid in his rebus tantum temporis conſumo & atramenti. Plura videbis aliquando publicata per Chalcographos. Tu vt lubet ſentias, iam Vale. Ex Tubinga Kalendis Nouembris anno M.D.XII.

EPIST. XXIX.

Henr.Bebelius Iacobo Henrichmanno S.

Pædotriba QVis ſit vere *pædotriba*, de quo nomine ſit nunc controuerſia apud nos,quæris. Vt rem paucis abſoluam:*pædotriba* eſt,vt dicit Perottus, *ludi literarij præceptor.* Verum eius prima & vera ſignificatio eſt,teſte Platone,cuius meminit ſæpe in Georgia, vt ſit exercitator & doctor puerorum in exercitio corporis in palæſtra atque gymnaſio. Et hos eſſe non reprobos

[illegible]los ita probat. *Nonnulli vero* (inquit) *[illegible]tes robore arteque abutuntur ſed non propterea qui docuerunt*, ſcilicet pædotribæ, *im-[illegible]dicandi.* *Pædotribam* ibidem vocat Plinius *magiſtrum gymnaſii & profiteri artem gymnaſticam & palæſtricam.* Non diſſimilia tradit Ariſtoteles in VIII. Politicorum & Plutarchus. Propterea etſi *Pædotriba* fuerit exercitator corporum omnium, tamen conſenſu doctorum gymnaſium & palæſtra refeiturtã ad corpus quam ad animam, vt *palæſtra litteraria & gymnaſiũ* dicatur ab omnibus doctis pro loco ſtudiorum & etiam apud veteres. Teſtis eſt Vitruuius Pollio ad Auguſtum Cæſarem de Architectura ſcribens: *Ariſtippus,* inquit, *Philoſophus Socraticus, naufragio cum eiectus ad Rhodienſium littus animaduertiſſet Geometrica ſchemata deſcripta, exclamaſſe ad comites ita dicitur: Bene ſperemus, hominum enim veſtigia videmus. ſtatimque in oppidum Rhodum contendit, & recta gymnaſium deuenit, ibique de philoſophia diſputans muneribus eſt donatus* &c. Ibi Ariſtippus in gymnaſio de philoſophia diſputauit, non de exercitio corporis. Iure igitur merītiſſimo *pædotriba* dicitur ludi literarii magiſter, ſicut dicit Perottus & alii. Sed quod in malum accipiatur pro puerorum nomine, ego nondum legi, nec ipſi talia dicentes auctore probant. Dicitur autem *pædotriba* à παρὰ παιδὸς puer & τριϐὴ id eſt exercitium, & non

Palæſtra, Gymnaſium, pro ſchola.

τριϐὴ.

τρίβω. non à τρίβω tero vel frico, quod nihil habet meo iudicio commune cum pædotriba, nec *tribas, tribadis*: ſed *diatriba* bene. Vnde Aul. Gellius libro xx. Noct. Atticarum: *Quidam* Diatriba. *Διατριβὰς inſcripſerunt*, id eſt exercitationes & ſtudia. *Diatriba* autem vnde eſt niſi à *tribe*? Et ſicut pædotriba non inuenitur, quod ego ſciam, ſic etiam *pædagogium*, quod quidam in Suetonio accipiunt pro ſtupro proſtitutioneque ingenuorum, quod reprobat pulcherrime Hermolaus Barbarus & *proagogium* dici & legi docet.

Pædagogium. Suetonii locus. Proagogium.

E P I S T. XXX. Tubingam.

Michael Humelbergius Rauenſpurg. Henrico Bebelio Populari ſuo S.D.

παιδοτρίβης. ΠΕρὶ παιδοτρίβου puerorum exercitatore tecum ſentio, vir chariſſime, tametſi pædotribes in corporis maxime exercitio puerorum præceptor ſit. Ars enim ipſa in corporis παιδοτριβική. exercitiis pueros exercens παιδοτριβικὴ dicitur, & gymnaſtices ſpecies eſt. Transfertur tamen ἡ παιδοτριβικὴ καὶ παιδοτρίβης ad literarium vſum & exercitium. Vnde Ariſtoteles adulefcẽtes ipſos *gymnaſticæ*, ad bonam ſcilicet corporis qualitatem & iuſtam habitudinem: & *pædotribicæ*, id eſt literarum ludo ad animi eruditionem & perfectionem intellectus, bonamque operum exequutionem tradendos Gymnaſia. docet. Etiam *gymnaſia* ipſa exercitii loca, quæ

tria

ma apud Athenienſes fuerunt, Lyceon, Aca-
demia, Cynoſarges, ab exercitio corporum ad
animorum exercitium poſtea traducta nemo
nunquam. Et *Academia*, quæ ab Academo he- *Academia.*
roe, vt Stephanus περὶ πόλεων meminit, nomi-
nata eſt, philoſophorum ſchola dicta: quique
Platonis inſtituto in Academia ſermones ha- *Academici.*
bere ſoliti erant, ex loci vocabulo nomen ha-
buerunt *Academici*. *Lyceon* autem Ariſtotelem *Lyceon*
Stagiritem cum Peripateticis ſuis in ambu-
lando diſputantibus literarium palæſtricum
habuit. Apud *Cynoſarges* (Suda aſſertore) pue- *Cynoſarges.*
ri nothi, qui nec à patre nec à matre ius ciuita-
tis habebant, exercebantur &c. Vale παιδό- *παιδότριψ.*
τριψ vel puerorum pædagogus, vt Eraſmus tranſ-
tulit. Vtitur dictione Lucianus in Miſanthro-
po, vt idem teſtatur.

EPIST. XXXI. Viennam.

Cuſpinianus Ioachimo & Mario ſociis S.

Si ſalutem veſtram quæritis Cuſpiniani: ſin ſimulatis, ſimulatam & amicitiam & integritatem. Longe aliter quam ſperabam: labor meus decidit in aridam. Si dicerem, Non putabam hoc fieri, imprudentiæ arguerer. Spes autem & prudentes & agricolas fallit. Germanos, vt eſtis natione, operibus etiam ſperabam, qui auderent & factis & verbis prodire obuiam hoſtibus. Cur nunc igitur tecti late-

tebris vel non vultis vel non audetis aperire Germanicum ingenium. Eſtis Initalicati, & milites ſtrenui. Et tu Pyrgopolynices Ioachime, qui præ ceteris anteſignanus videbare, times: ne vel * Italo fias exoſus, à quo certe regna expectas ampliſſima, vt opinor: vel ne mercatorem lædas chartarum, qui te libro nonnunquam donat, cum tui temporis iacturam tibi facis ob triobolon grauem admodum, aſteriſcis libros ſuos confodiendo. Sed neq; te abſoluo criminis, Mari, Marium vide ne ſequaris ciuilium bellorum auctorem: qui etſi morbo labores, quem tu cauſſatus poſſes videri excuſabilis, tuli tamen & medicam quoad licuit opem, vt tu quoq; ferres opem ſi valerem minus. Ambo *Florum* ex me quotidianis pene conuiciis efflagitaſtis. Dedi vobis, prodiit veſtro auſpicio in publicum. En munus veſtrum; ſubſannatur, ridetur, carpitur.

Ioh. Camerti.

Florus.

Quiſquis (inquit Bibliopola) *exemplar hoc adulterinum dixeris, ſacer eſto. Sacer eſto, quiſquis vxorem à ſacerdotibus ſacris ſacratam & ſubactam habuerit & duxerit.*

Sacer eſto, qui vxorem vſurariam aliis vt ſibi commodet condonat & vigilanti ſtertit naſo.

Et vos ſacri ſitis, qui hæc negligenter auditis, nullum à me deinceps expectaturi munus quo vos ornem. Et adhuc dormitis? Cur liminares epiſtolæ ſcribuntur? Vt patroni ſint ope-

Patroni librorum, & quod illorum officium.

opem conſili. Cur Principibus dicantur hæc monumenta. Vt vituperones abigant caſtigentque. Cur hæc ſubſidia à doctis à potentibus quærantur. Vt vel doctrina vitilitigatoribus obſtrepant vel armis inuerecundiam loquacium compeſcant. *Ego vos elegi, non vos me elegiſtis*, Saluator ſuis dixit, mihi repetere idlicet, vt vos Præceptoris gloriam, decus, honorem, etiamſi abſque corporis incommodo non, aliter nequeat, tueri, augere, defendere alacres promptique eſſetis. Deſidiam nimiam veſtram intueor, numquid ſimulata animia iure optimo credam? Sed Germanitatem omnem exuiſtis, credo. Timeo ſi Initaleati, vt paulo ante dixi. Agite Italorum opere, ſi libet: mares exuatis, feminas, & ſpecioſa Italorum vocabula *paliationem*, *maſturbationem*, nobiliſſime eſſe opera. addite *diuiſionem*: *diuidere* enim quid ſit rudis Germanus ignorat. Arbitrabar apologiam eſſe ambobus, vt eſtis ingenio prompti, paratam in manibus, qua innocentiam, integritatem vindicaretis Cuſpiniani vniuerſo orbi. Et ſi natura negaret, faceret indignatio verſum. Sed in ſomnum reſoluti eſtis. Dormite ſtertite: moleſti nil dicam amplius. Vel cum ſomnum Epimenidis vobis conciliate; tu, vt valetudinem priſcam recuperes: ille, vt heſternum concoquat vinum.

Italorum impudicitia.

Diuidere. Diuiſio.

vinum. Ego ſecurus pariter deinceps, cui ſub ſeruiam, videbo cautior. Dormite, dormite iam & quieſcite, donec vos è ſomno excitem. Valete poſtea. Ex ædibus noſtris citius celeriuſq; quam aſparagi coquantur.

EPIST. XXXII. Lutet.Pariſ.

Iohannes Pyrrhus IC. Iohanni Baleo Antonii Prati magni vtriuſq; Galliæ Cancellarii Secretario S.

De Mediolani laudibus.

INcredibilem mihi voluptatem attulit elegantiſſima tua epiſtola, mi ſuauiſſime Balee, qua Pratum Mecænatem meum incolumem ſimul & erga me tantopere benevolum intellexi. qui quantum pro ſua authoritate poſſit, pro ſua humanitate velit ſtudioſis fauere, non multis eſt incognitum, in cuius integritate quantum ſpei repoſuerim, haud ſatis eloqui poſſim. Tu vero nequaquam tibi ſatisfactum putaſti, niſi ſponte beneficium literis adderes, & patrocinio diligenti prouocares abſentem. quod adſcribo partim candori animi tui, partim veræ amicitiæ viribus, quam honeſti ſtudii fœtura prius inter nos edidit, quam eniteretur. Ea ſane veterum in me amicorum ſtabilis beneuolentia non parum me conſolatur ab illa optatiſſima conſuetudine remotum, ab illa (inquam) patriæ dulcedine depulſum, nihil ęque deſiderantem vt illorum præſentiam, in quibus animum à puero, bonamque

[illegible]æ ſpem collocaui, qui me quamuis abſentem quotidie meritis cumulant ſolutaque (quod aiunt) verſura, grauiori me indies fœnore ſibi deuinciunt. Equidem non ambigo, quin & quoque ac ipſos omneis mei deſiderium vicißim teneat.

Cui ſane dolori mutuo non video quid appoſitius mederi poßit, quam epiſtolarum ſolatium, quæ quodammodo repræſentant amicos quantocunque diſtantes interuallo. Ea de re diligentius ad te minime negligentem virum de valetudine, deque ſorte noſtra, de rebus quoque Italicis opportune ſcribendum duxi, vt qui reponendi beneficii cauſa iudicium in præſens ſortiri nequeam, in occaſionis [illegible]nentum mihi diem diffindi petens, in officio certe ſcribendi tibi reſpondeam, & abunde faciam de reb. noſtris deque noui ſucceſſu magiſtratus certiorem. Mirum dictu, quantum me cœperit huius prouinciæ amor, etiam ab ipſa initia, quæ fere ſubacerbiora eſſe ſolent. Impendio me delectat elegantiſſima regio, ciuitaſque nobiliſſima, quæ à noſtris ataui[illegible] non modo commodiſſime eſt condita, ſed etiam, pulſa barbarorum iniuria, pulcherrime inſtaurata, varie ornata, bonis legibus [illegible]ra eſt. Libet id quod ſentio de hac Inſubria Gallia fuſiusque dicere, quum longe abſim ab illorum opinione, qui montium præcipitia vane metuentes non imitantur V-

 lyſ-

Vlyſſes peregrinatione ſapiens. Metus obeſt præclaris ingeniis.

lyſſem, idcirco ſapientem ab Homero patre appellatum, quod multorum mores hominum cognouerit, vrbeſque multas viderit. Experior enim non aliena fide, quam metus ille ſubruſticus ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀγνοίας optimis quibuſque & clariſſimis obſit ingeniis, qui maximos ſæpe conatus optimoſque ſucceſſus auertit. *ſuæ quiuque faber eſt fortunæ*, vt ille inquit; nec aliud in cauſa eſt, quod præclara ingenia in occulto ſint, niſi quod parum cordati ſumus. Cæterum tanta eſt, Amice, tamque varia huius regionis celebritas, vt vno verbo profitear id ipſum me hic reperiſſe, quod generoſus ille Cardinalis Borbonius hæſitanti mihi prædicebat, vt pro ſuo in me affectu vir eximiæ virtutis oſcitanti nimis aurem vellicaret. Nam Mediolani in ampliſſimo ſenatu, prudentiſſimorum virorum conſeſſu plurimum honeſtatus ſum, vbi nec humile, nec indecorum, nec improbum quicquam proponitur. omnia modeſte, recte, concorditer aguntur. qua vna re quid in Repub. vlla melius ac diuinius?

Ioannes à Selua. Præſes Mediolanenſis.

Ioannis à Selua Præſidis integerrimi ſapientia, temperantia, pietaſque tanto eſt in cultu, vt pacate totam hanc Rempublic. velutinumen aliquod fœliciterque moderetur, & manifeſtum faciat quam innocentiæ patrocinio magis, quam artificio vllo beneuolen-

lentia hominum colligatur, quanta iuſticiæ in malos potentia, inter bonos gratia. Hic inter epulas quoque de philoſophia, de bonis literis, cum Petro Buxio Tholoſano ſuo amico perneceſſario; cum reliquis collegis noſtris, viris vndecumque abſolutis; cum pleriſque aliis omni doctrinæ genere eruditis aſſidue ſermonem facit.

Hoc eſt egregium ſpecimen virtutis, cui præcipuum eſt ſtudium pietatem colere; inde magna diſquiſitione & aqua lance iudicium facere: cuius exemplo fit, vt in quocunque magiſtratuum ordine, in multifaria iudicum claſſe, inque ipſa præclara cauſidicorum concione, incredibili dexteritate, honeſtate, rectitudine, cuncta peragantur. Adhæc in Mediolano ſi quis diuinum cultum ſacrorumque ordinem requirat, inueniet in templis ex marmore ſumptuoſe ſtructis, in ampliſſimis variiſque Xenodochiis, inque numeroſis virorum aut fœminarum cœnobiis eximiam quandam maieſtatem, ritum, ac religionem. Inde ſi ad mores ac Reipublic. inſtituta animum aduertas, inæſtimabilis optimatum magnificentia eſt, nobilium familiarum decus, & liberalitas ingens; mercatorum induſtria, vulgi ſolertia laborque mirabilis: ſumma eſt deniq; totius Reipub. adminiſtrandæ ratio. Quanta

iuuentutis indoles ac inſtitutio? quam politica virorum diligentia? quam veneranda ſenum grauitas? quam Sabina matronarum honeſtas? quanta ſolitudo virginum pudoriſque cura? His accedit tam œconomica frugaliter victuſque ratio, vt Inſubres non grauate tanta bellorum incommoda ſuſtineant, ipſa, quæ diuturnæ potentiæ mater eſt, parſimonia duce, quæ non minus ad rei familiaris augendæ conſeruandæque artem facit, quam feracitas agri longe cultiſſimi, frugumque copia ex aquarum ductibus vnciatim diſtributis affluens. Inſuper accommodata eſt hæc regio non modo iis, qui vel corporis valetudinem curant, vel patrimonium augere, acrem (vt Flaccus inquit) *facere apprime ſtudent:* cuiuſmodi magna pars hominum, ſed & literarum bonarumque artium ſtudioſis temperie cœlique fauere gratiſſima.

Si enim flumina, prata, colliculos, hortos, nemuſcula, prætoria, ruſcula, beatumque otium interdum quærant, ſi quando vrbis diſtædeat; prope eſt qua foris animum laxent. Pulcher eſt in agris villarum cultus; in vrbe ornatus ædium picturatarum. Neque eſt in monumentis marmoreis precioſiſque, tanquam praxitelis aut Phidiæ, ſculpturis, picturiſque quas Apelles ipſe ex officina ſua prodiiſſe non inficias iret, in excellentiſſimis (inquam) operibus viſendis modica animi

mi refectio: luculentiſſimus vbique ſplendor & oblectatio.

Verum hæc omnia longe ſuperat liberalium diſciplinarum ſchola, in qua non etiam deſunt Græcæ linguæ profeſſores benigni, quibus ego, cum ad noſtri otii modulum ſeſe libenter accommodent, ita do operam ſuauiter, vt olim Eraſmo primum, dein Alexandro, mihi nunquam pœnitendis præceptoribus. Græcis quoque literis per otium indulget non illibenter Iacobus Minutius, homo plane diuinus. Eo pacto facile tædium deuoramus, vbicumque à curis ſenatoriis vacat. Fœlicior Pinus Tholoſanus ampliore otio ac bibliotheca locupletiore: at ea fœlicitate longe digniſſimus. In hoc quoque ſtudiorum genere perquam fœlix Longolius, qui Græcas literas toto pene orbe perſequitur, inque noſtri Budæi arcem ingenti animo tentat euadere. His adiungo Gerardum Vercellanum abſolutiſſimo viro Franciſco Rubeo merito familiarem, quo tanquam Beraldo illo meo in otio literario ſæpiſſime fruor, vterque Gallus natione, vterque animo candidus, & in Græcis literis proiectus, magnum noſtræ Galliæ allaturus ornamentum. Sed heus, quam bellum, mi iucundiſſime Balee, quamque eſt ſuaue per tempora ſucciſiua diuertere ad Græcorum fontes? qui diuinam quoque philoſophi-

Iacobus Minutius

Pinus Tholoſanus.

Longolius

Gerardus Vercellanus.

Franciſcus Rubeus.

Græcarũ literarum vſus.

am vbere offundunt cornu; vnde poſſis animum paſcere, ingenium colere, prodeſſe Reipublic. Adiuuant ſtudia literarum habitationis commoditas, paciſque beneficium, quæ nunc tota regnat Italia; varium muſices genus, qua, quod viuit, omne ducitur. De ſtudio feſſos exhilarant vrbanæ feſtinitates, ludicra, digitorumque micationes, nobilium in armis colluctationes, equeſtresque ludi in hippodromo frequenter celebrati è regione arcis omnium ſuperbiſſimæ; varia id genus ſpectacula, triumphaleſque nobilium nationarum pompæ, veluti Cibeles, aut earum quæ Oppiam Romæ legem refixere, miro factu in deauratis quadrigis repræſentatæ, & quid non? Hæc nempe omnia literario quoque labore fatigatis aliquod ingenio leuamen, animoque recreationem præbent. Apud omnes in confeſſo eſt, nullam reperiri honeſtæ voluptatis ſpeciem, quam homini ingenuo vel intra populiſſima Mediolani pomeria captare integrum non ſit, tanta rerum omnium abundantia; vini optimi & palato quamuis delicato varietate ſua gratiſſimi, reique frumentariæ, omnium denique frugum vbertas, Mediolanum inter amnes ſitum, influit; quaqua verſum ditiſſimis vrbibus oppidiſque ac pagis creberrimis ambitum; magno quoq; literarum emporio Ticino appo-
ſitæ

ſitæ vicinum, vt in ſumma nihil in ea vrbe viris ingenuis deeſſe videatur. Equidem vbi me collegi, vehementer admiratus ſum Inſubricæ rei magnitudinem, vtpote in dies opulentius luculentiuſque ſuccreſcentem, quæ toties exciſa atque aratrum paſſa in tantum reſtituta ſit, vt eam, calamitate belli clादeque toties ingeminata, creuiſſe potius, quam vlla ex parte detritam credas. Hæc omnium ſane maxima & beatiſſima futura eſt, cum ſub optimo Principe regatur, ſi pacatum numen diram factionum luem ab Italia tandem aueiterit, omnium facile malorum parentem & iniuriarum fomitem.

Cætera tam fœlix tamque abſoluta hæc regio, vt occupatus occupato viro tantum bonorum numerum, quibus exuberat pro rei dignitate, nequeam perſtringere. Itaque vt ſemel finiam, pro omni huius Galliæ Ciſalpinæ encomio non inepte definere poſſe arbitror in hunc Auſonii Galli poetæ doctiſſimi elegans hemiſtichium:

Et Mediolani mira omnia——

Simioq; cum Ægyptiis, qui hieroglyphicis literis aſelli capite hominem præditum depingebant, eum, qui ſua contentus patria, quamuis opima, non alias etiam vidiſſet, non alibi

quoque rerum miracula eſſe putaſſe. In hunc modum perfunctorie de rebus noſtris, deque noſtra ſorte, de mea familiæque proſpera valetudine, ſcribendum putaui ad amicum, cui non frequenter vacat id genus commentariis animum intendere. Tuum erit, amice, mutuo de tua, deque amicorum omnium valetudine; de rebus etiam Gallicis (qua parte licet) ſæpe nos facere certiores. Adhæc onerabo te noua ſollicitudine atque prouincia, meas videlicet literas apud Lutetiam reddendi Francisco Deloxno, incorruptiſſimo ſenatori, præceptorique meo eruditiſſimo; ac exegendi reſponſum meis literis, quas Ioanni Burdeloto de republic. bene merito ad Guillelmum Luilliérium, optimum doctiſſimumque Regis conſiliarium, dederam multisque verbis commendaueram. quod vt quam celerrime fiat, mea multum intereſt.

Commẽtarius in Regulas iuris. Commentarios in titulos De Regulis iuris apud Pandectas, à me, quo poſtremo anno iurisprudentiam in Aureliano meo gymnaſio profitebar, ordinaria declamatione pro more tumultarie recitatus, Alexander Minutianus elegantiores edidit, tum noſtri tum Reipubl. literariæ ſtudio: cum antehac à neſcio quibus typographis cum ciuilibus aliis diſputationibus noſtris citra meum conſilium nimis deprauati eſſent. Atqui quod ego ter-

terſiore ſtilo lucubrationes meas emittendas minime curaui, hoc partim temporum conditioni (cum nec à Philoſopho Tullius eloquentiam poſtulare ſe dicat) partim occupationi meæ forenſi condonatum velim, qua fit vt mihi tempus otiumque ſcribendi plane deficiat. Hoc qualecunq; opus Mecænati meo, viro nunquam ſatis laudato, qui me ſibi dedititium tenet, offerendum ſuſcepit Ioannes Seguierus Tholoſanus Præſes ob egregiam virtutem animique ſinceritatem illi inter primos gratus. Efficiã ne munus hoc in me Pratus male collocaſſe videatur, quẽ ego merito valere omnibus vobis opto, ſaluereque per te iubeo. Ex Mediolano, M. D. XV. Kalendas Maias.

EPIST. XXXIII.

Argentoratum.

Riccardus Bartholinus M. Matthiæ Schiurerio Impreſſori S.D.

CVm Cæſar poema meum de bello Norico Auguſtenſi impreſſori, vt quamprimũ excuderet: mandauerit, mihi non admodum gratum fuit. Deſiderabam enim vt ad eorum manus perueniret qui diligenter negotium perficerent. Quare cum ſententiam meam Cæſar intellexiſſet, Vadiano viro erudito cõmiſit vt librum reuiſeret & Leonhardus vt imprimendi prouinciam ſuſciperet curaret.

Id Leonhardus ſe facturum pollicitus eſt: ceterum Vianæ omnino imprimi additis cauſis non poſſe: ſe autem, vt Argentorati fideliſſime abſolueretur, curaturum. Qui quidem cum ſummas de te laudes adiecisſet, ac doctrinam quam præſtas diligentiamq; mirum in modum extuliſſet, me tui quanquam minime te norim amantiſſimum reddidit. Quãobrem cum de literis ac literatis ſemper bene meritus ſis, tuas in manus tuamque fidem decennales labores meos conieci, arbitratus, vt ea qua poſſes diligentia vtere re. Et quoniam opus Cæſari ſemper Auguſto dicaui ſuæque Maieſtati obtuli, tamen vt Reuerendiſſimi Curcẽſis ſecundo quodammodo patrocinio exeat in publicum deſidero. Vellem vt abs te vel à quouis alio viro erudito epiſtola in poematis frontiſpicio cum infraſcriptis annotationibus præſcriberetur. Inprimis.

Mattheus Gurcenſis Cardinalis. Reuerendiſſimo in Chriſto patri Domino & Domino Matheo miſeratione diuina S. Angeli ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diacono, Cardinali Gurcenſi, Eccleſiæ Saltzburgenſis Coadiutori ac ſucceſſori, Imperialique Locumtenenti generali, Domino colendiſſimo.

Appoſui titulum vt non aliunde inquirendi tempus contereres. Inde cum orationem auſpicaberis, ſi placet cauſas addes, quibus epi-

epiſtolam dominationi ſuæ Reuerendiſſimæ dirigendam putaueris. Quod etſi Cæſari dicatum opus ſit, quia in eo res à ſe geſtæ feliciter tractantur, tamen quoniam in toto opere Gurcenſis perſona alter Vergilianus Achates celebratur, ſemper ſcilicet Cæſari adhærens, copioſeque de eo multa ſcribuntur, pretium operæ fore viſum eſt vt etiam ſecundo ſuæ reuerendiſſimæ dominationis patrocinio opus in lucem prodiret: & ſi placebit me ſuæ Dominationis Aulicum eſſe dicito, & cetera ſimilia vt videbuntur in hanc ſententiam deſcribenda. *Maximiliano I.*

Quantumque fieri poterit laudes ipſius, ſed tamen conciſe, proſequiminor. Nam ego etiam obiter in opere, quæ egerit & in Italia & alibi, perſtringo, vtq; non tam pro Romano imperio dimicator acerrimus fuerit quam in paludamento Eccleſiaſtico prudentiſſimus habitus fuerit. Sed inprimis quantæ prudentiæ extiterit in feliciſſimo Imperatoris triumque Regum conuentu in præſentiarum peracto, tute ipſe aliqua meditabere.

Quantum attinet ad ipſum * opus, varium eſt & id ex ſententia: quod etiam in prępoſitione patet: quoniam Principes, qui in eo bello fuerunt, partim ſuis partim Cæſaris auſpiciis certauerunt. *Auſtriados.*

Non

Nomina propria in Carmine nō immutanda.

Non incuſandum Poetam eſſe, ſi Principū nomina, quamquam propter aſperitatem heroici verſus dignitatem refugiant, minime immutauerit, quoniam cauit ne quiſpiā Principum queri poſſet ſuum nomen immutatum fuiſſe.

Fabula poetica.

Si nimis fabuloſe aliquando ſcribere viſus fuerit, admonere lectores vel ſuam Dominationem reuerendiſſimam, vt qualiter interpretandæ ſint fabulę animaduertant. Omnes enim ab authore inſertæ ſunt, vt & delectationem afferrent legentibus, & ſimul latentes Cæſaris laudes complecterentur.

Nomina locorum vetuſta.

Quoniam Poeta conatus eſt, quantum potuit, loca Germaniæ illuſtrare, non mirum ſit indigenis ſi aliquo in loco allucinari viſus fuerit: quoniam difficilis hac ætate recognoſcendi loca facultas eſt, quorum vocabula immutata penitus ſunt: tamen non ſtatim iudicent orabis, ſed prius commonere eos velis vt ſciant Poetam varios autores ſecutum. Vt, cum profert indifferenter *Boiemos & Boemos*; *Amaſiam, Amaſium, Amiſſium, Amuſium* pro flumine. Item *Viſtulam, Iuſtulon* & *Viſulam*. Sic enim tum apud Latinos tum apud Græcos ſcripta reperiuntur. Cum ille primo libro dixit *Itauon* pro Iſtæuon, ſecutus Claudianum eſt qui *Batarnas* dixit pro Baſtarnas.

Boiemi & Boemi. Amaſia, Amaſius, Amiſſius, Amuſius. Viſtula, Iuſtulon, Viſula. Itauon. Batarnas. Regino,

In deſcriptione Ratiſponæ: quæ etſi ex Tabula antiquiſſima *Regino Reginonis* legitur, tamen

men Poeta *Reginum* protulit. Ex eadem Tabula pro Inſpruk, id eſt pro regione oppidoque, *Ponteſanos* vno vocabulo appellauit, quoniam *Ponteſani* coniunctim ſcriptum inuenit, deq; duobus vnum non ineleganter nomen fecit, vt non inepte dicere poſſimus, *ciuem Ponteſanum, agrum Ponteſanum*, ſecutus Maronem fortaſſe qui *Inarimem* dixit, cum apud Homerum & Heſiodum ἀείμοι & ἐν ἀείμοις cum præpoſitione legatur. *Reginum.* *Ponteſani.* *Inarimẽ.*

Quoniam in pleriſque externorum nominibus aſperitatem fugiens vel addidit vel immutauit vel penitus inuertit. Vt pro Amurates, *Amartes*, pro Tamburlanus dixit *Tabarenus*, quippe q̃ à Tabatenis Aſiaticis oriundũ cẽſuit: & in multis huiuſmodi indulgendum eſſe. *Amartes.* *Tabarenꝰ*

Primum argumentum & pleraque alia manca ſunt & nimium mutilata. Tu tuo arbitratu vel demes vel immutabis. Idem de gloſſulis vbique in marginibus ſcriptis ſentio. Nã omnia à me idcirco confecta ſunt, vt ii qui de opere ante impreſſionem iudicaturi eſſent, minus laborarent. Quare ſi quæ argumenta ex iis relinquenda putaueris, non meo nomine ſed tuo vel alicuius eruditi reponantur. Vadianus, niſi ad te mittendum fuiſſet, verſum in argumentis iam conficiendi prouinciam aſumpſerat. Quicquid tu efficies, quoniam tuæ phamę confido plurimum, mihi factum ſatis putauero.

Ordo

Ordo ſic erit. Epiſtola tua Reuerendiſſimo Gurcenſi perſcripta prima erit. Inde epiſtola Illuſtris Ioannis Franciſci Pici Principis Mirandulæ. Tertia reſponſio mea ad eundem. Quarto loco Epiſtolium Pheretrii verſibus exaratum. Quinto verſus Amalthei, viri eruditi, poſiti erunt.

Optarem vt inſignia poſt Cæſariana cudetentur etiam Domini Reuerendiſſimi Gurcenſis.

Habes candidiſſime déſiderium meum. Dabis ergo operam, vt tua diligentia opus meum emendatum prodeat: verſus, qui ſunt in margine plurimi, fideliter ſincereque reponantur. Luxatum ad te miſſum eſt, tu autem integrum reficies.

Si quid offendis vel in ſententia vel in ſyllabis cultuq; dicendi & tuo & eruditorũ iudicio rogo atq; obſecro vt mihi, dum imprimitur ſignificetis, vt ſtatim poſt impreſſioné appendicem faciamus, in qua omnia errata reſarciantur: idq; vt accurate videas iterum rogo. Ex Viana, die XXVII. Iulii, M.D.XV.

EPIST. XXXIV. Viennam.

Ioan. Eckius Ioach. Vadiano Academiæ Viennenſis Rectori S.

CONgratulor tibi plurimum, Vadiane doctiſſime, quod eum demum conſecutus es locum, quem tua virtus expoſtulauit, eruditio promeruit. Ioannes Coſpis Bononienſis;

ſis, ſi me non fallit memoria, Græcorum Im-
peratorum vitas Latinas facere occepit (ſcis
me ſitientiorem etiam literarum quam litera-
torum fore.) Si id operis perfecerit, fac me cer-
tiorem. Hiſtorias admodum diligo, q̃ in vtrã-
que partem virtutis aut vitiorum cõmendatio-
ne ingenue auxiliantur. His interconcionã-
dum, modo idoneos habeam teſtes, libentius
vtor quam leuiuſculis Legendarum (ita enim
appellant) de Sanctis hiſtoriis. Quod nugas
meas imprimi curaſti, ſi ſtudioſis proficit & v-
tilitati eſt, feciſti bene: ſin min⁹ (ꝙ ego noctuq;
iudicium incidam) tu videris, quamuis nõ ſit
limate & ad libram (vt aiunt) excuſa oratio.
Verum ipſe ſum incuſandus, qui tam diſcer-
ptum & dilaniatum miſi exemplar: at etiam
non redarguendus, qui per id tempus emen-
datius habere non potui quod mitterem. Ar-
bitror tamen id doctis non diſpliciturum.
Mitto Lucæ Alantſee X. Diaria, vt ipſe inuicẽ
rependat XIX. Orationes cõtra Philoſophos.
Sic enim charta æquabitur chartæ. Diarium
diu exſpectatum mitto. Diu dubitarunt Gy-
mnaſii noſtri regentes, quod doni mihi da-
rent. Pecuniam enim minime dandam con-
duxerunt, quod iam illa ſtatim eſſet deuora-
tum, adeo prodigus æris eſſem contra Theolo-
gorum placita & laudabilem conſuetudinẽ:
aliquibus nihil omnino Eckio dantib. quod
ſtudiis ingereret doctrinam ipſis incognitã.

Græcorũ Imperatorum vitæ.

Hiſtoriarum laus.

Legendæ Sanctorũ friuola.

Eckij oratio contra Philoſophos.

Eckij Diarium.

Tunc demum concluſi Diarium, quamuis calcographo tunc occupato non potuerit excudi quamprimum volebam. Mitto Diaria ad bonos quoſque de me meritos, etiam minus meritos, vt plus inſanient. HECKMANNVM Sophicaſtrum, ſi pro integritate licuiſſet, etiam laſciuienter admodum excantaſſem: ſed habenda ratio fuit perſonæ meæ: nã de ſua perparum, ſcrupulo etiam minus, curo. Adeo enim mihi abſenti fuit commendatus, vt eum collegam habere in Theologia plurimum deſiderarim: at hominem audiẽs, ſophiſmata, ſphinges, quiſquilias artiũ, Theologię nugas ac inquinamenta accepi, etiam in re ſeria, pœnitentiæ videlicet & beatitudinis, vt tantum abſit vt hunc hominem laudem quod vituperare eum quaſi neceſſarium ſit. En is, quem clypeum ſtudii veſtri geritis, ſolidam Theologiam vbi geſtauit, diſputationes grandes & maturas prauis Logicalibus commaculans. Non de me loquor, quaſi mihi poſſit obeſſe, cum adeo Sophiſmata ipſa deglutinarim, adeo fucatam illam Dialecticam ficticiam prorſus deuorauerim, vt ſi caullator egregius mihi in his obuiauerit, egregie eum eludere norim. Sed hæc, vt canis è Nilo Obiter Diaria feci, quod pro curſu ætatis meæ quilibet faciliter iudicare poterit. Conſilium meum Quinque pro C. quod veſtri Theologi noluerunt guſtare, miſi ad Parrhiſiorum

Heckmãnus Theologiæ profeſſor, reprehenditur.

Scholaſticorum Theologorum nugæ & Sophiſmata.

Conſiliũ Eckij.

Leu-

[illegible]teciam , ibi boni quique & doctiſſimi [illegible]arunt. Ioannes Maior. Theologorum [illegible] vel primus vel alter poſt primum. Diſputabi nuper de Iuramento. Ea materia, vt probe[illegible], eſt potiſſime Iureconſultorum. ita enim eam ſibi arrogant. Eam his diebus rap[illegible]ſcripſi, Iureconſultis etiam quietem interturbans. Dum videtur tranſmittam. Sed iã ago tibi gratias pro Æglogatua. Incompoſitam legas epiſtolam neceſſe eſt. vt vt inciderit tranſcribo, nullo accerſito fuco, quod te virum bonum & mei amantiſſimum indicem. Sed audi, bone Vadiane: familiam tuam gentilitiam prædicas von Watt appellatam : ſed antequam tuam reciperem elegiam exegitiam, Norinbergæ fui, vbi ſunt ciues optimi quidam & celebres, ſummates apud eos re[illegible]i. Hi tibi ſunt cognomines : an ea ſit familia , explorabo per inſignia. Nam Sigiſmundus Imperator, à quo tuam familiam armis accepiſſe gloriaris, fuit alter parens ciuitatis Norinbergenſis, vt ipſi plauſibiliter fa[illegible]tur. Vide, mi Vadiane, quorſum feror, qui paucula verba ſcribere tentans iam hanc [illegible]gam papyri oppleui. At ſuccedat alteram manus, & quod coram loqui nequeo li[illegible]ant literis pingam. Facultati Theologicæ [illegible]pſi , vt Heckmannum adhortentur admoneant, vt ſit verborum continentior. Nam ſi aliquando epiſtolæ eius ad me

Io. Maior.

Diſputatio de Iuramento.

Vadianorum familia.

Sigiſmũdus Imp. Noribergenſium fautor.

redirent aliubi miſſæ, Rhenum, Danubium & Nicerum in hominem armarem. Quid facturi ſint, non habeo exploratum. vti ſunt intilloſi (ſic loqui me patiare) aculeata forte reperient in Diario verba, quæ minus probabunt. Tu quid ſubmurmerent aduertito, & Eckium certiorem reddito. Elucebrata interpretatione in Hiſpanum & Ariſtotelem Stagiritam, Elementarium edidi paruulum pro pueris incipientibus, pro his qui guſtare Dialecticam volunt non deuorare, pro repetitione Bacculariorum, ne tricis ſophiſmatum & inanibus reticulis pueritia à Dialectica arte profecto non pœnitenda diſtineatur. Eo autem mitto conſilio, vt ſi Lucas Alanthee aut alius bibliopola vellet habere aliquos C. vel CC. vti ei placuerit tot ad eum pro competenti & vendibili pretio mitterem. Nam expenſis computatis vix minori pretio dare poſſum apud vos quam X. num. Viennenſium: Nam hic Inguidſtadii (crede vera dicenti) IV. aſſ. vendo. Sed quia hi non per partes ſed in ſumma collectim aliquos acciperet, ideo viliori pretio ei darem.

Interpretatio in ſummulæ Petri Hiſpani & Organum Ariſtotelis. Elementarium Dialecticum. Quia taberna libraria nulla dum Francofurti.

Impera quod vis, mi Vadiane, præcipe obteſtor, manda ſi quo prodeſſe poſſim, & Eckium tuum non ſegniter ea exequi videbis. Si quid nouum in lucem aut naſcitur aut renaſcitur, ſed pulchrius, fac vt videam. Vale

Mi

Mi Vadiane vir doctiſſime & Rector Magnifice. Ex Ingolſtadio. XVIII. Martii, Anno Gratiæ D.D.D.XVII.

EPIST. XXXV.

Pariſios.

Ioannes Baptiſta Egnatius V. C. Ioanni Grolierio S. P. D.

An vero, Grolierie optime, ſubiratum mihi eſſe Budæum, ferreque aliquanto grauius tuum, cum Pariſios forte rediiſſes, quod nihil humanitate hominis eruditiſſimi tanta dignum hucuſque reſcripſerim? ſuppuduiſſeque adeo te ipſum appellationis tam acerbæ, vt ſi tibi tantum copiarum eſſet, quantum in me eſſe docti homines prædicant, facile quicquid ego contraxiſſem cum Budæo nominis, id tuo ære expuncturus eſſes? Nec vero hoc ſatis eſſe putaſti, quin preces in Epiſtolæ calce addendas eſſe voluiſti, vti tandem humaniſſimo omnium hominum reſponderem, nec cum mei nominis infamia tu collo obtorto in me ad ſeueriſſimi iudicis ſubſellia rapiare. Quid igitur ego, bone Deus, faciam? aut quo me tandem vertam? quippe qui duos mihi amiciſſimos, alterum certe de me ita meritum, vt poſt ipſum Deum cui magis debere velim ſit

 nemo,

quoque rerum miracula eſſe putaſſe. In hunc modum perfunctorie de rebus noſtris, deque noſtra ſorte, de mea familiæque proſpera valetudine, ſcribendum putaui ad amicum, cui non frequenter vacat id genus commentariis animum intendere. Tuum erit, amice, mutuo de tua, deque amicorum omnium valetudine; de rebus etiam Gallicis (qua parte licet) ſæpe nos facere certiores. Adhæc onerabo te noua ſollicitudine atque prouincia, meas videlicet literas apud Lutetiam reddendi Franciſco Deloxno, incorruptiſſimo ſenatori, præceptorique meo eruditiſſimo; ac exegendi reſponſum meis literis, quas Ioanni Burdeloto de republic. bene merito ad Guillelmum Luillierium, optimum doctiſſimumque Regis conſiliarium, dederam multisque verbis commendaueram. quod vt quam celerrime fiat, mea multum intereſt.

Commẽtarius in Regulas iuris.

Commentarios in titulos De Regulis iuris apud Pandectas, à me, quo poſtremo anno iuriſprudentiam in Aureliano meo gymnaſio profitebar, ordinaria declamatione pro more tumultarie recitatus, Alexander Minutianus elegantiores edidit, tum noſtri tum Reipubl. literariæ ſtudio: cum antehac à neſcio quibus typographis cum ciuilibus aliis diſputationibus noſtris citra meum conſilium nimis deprauati eſſent. Atqui quod ego ter-

terſiore ſtilo lucubrationes meas emittendas minime curaui, hoc partim temporum conditioni cum nec à Philoſopho Tullius eloquentiam poſtulare ſe dicat) partim occupationi meæ forenſi condonatum velim, qua fit vt me tempus otiumque ſcribendi plane deficiat. Hoc qualecunq; opus Mecænati meo, viro nunquam ſatis laudato, qui me ſibi dediticium tenet, offerendum ſuſcepit Ioannes Seguierus Tholoſànus Præſes ob egregiam virtutem animique ſinceritatem illi inter primos gratus. Efficiã ne munus hoc in me Pratus male collocaſſe videatur, quẽ ego merito valere omnibus vobis opto, ſaluereque per te iubeo. Ex Mediólano, M. D. XV. Kalendas Maias.

E P I S T. XXXIII.

Argentoratum.

Riccardus Bartholinus M. Matthiæ ſchiurerio Impreſſori S.D.

CVm Cæſar poema meum de bello Norico Auguſtenſi impreſſori, vt quamprimũ excuderet: mandauerit, mihi non admodum gratum fuit. Deſiderabam enim vt ad eorum manus perueniret qui diligenter negotium perficerent. Quare cum ſententiam meam Cæſar intellexiſſet, Vadiano viro erudito cõmiſit vt librum reuiſeret & Leonhardus vt imprimendi prouinciam ſuſciperet curaret.

Id Leonhardus ſe facturum pollicitus eſt. ceterum Vianæ omnino imprimi additis cauſis non poſſe: ſe autem, vt Argentorati fideliſſime abſolueretur, curaturum. Qui quidem cum ſummas de te laudes adieciſſet, ac doctrinam quam præſtas diligentiamq; mirum in modum extuliſſet, me tui quanquam minime te norim amantiſſimum reddidit. Quámobrem cum de literis ac literatis ſemper bene meritus ſis, tuas in manus tuamque fidem decennales labores meos conieci, arbitratus, vt ea qua poſſes diligentia vterere. Et quoniam opus Cæſari ſemper Auguſto dicaui ſuæque Maieſtati obtuli, tamen vt Reuerendiſſimi Curcẽſis ſecundo quodammodo patrocinio exeat in publicum deſidero. Vellem vt abs te vel à quouis alio viro erudito epiſtola in poematis frontiſpicio cum infraſcriptis annotationibus præſcriberetur. Inprimis.

Mattheus Gurcenſis Cardinalis. Reuerendiſſimo in Chriſto patri Domino & Domino Matheo miſeratione diuina S. Angeli ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diacono, Cardinali Gurcenſi, Eccleſiæ Saltzburgenſis Coadiutori ac ſucceſſori, Imperialique Locumtenenti generali, Domino colendiſſimo.

Appoſui titulum vt non aliunde inquirendi tempus contereres. Inde cum orationem auſpicaberis, ſi placet cauſas addes, quibus epi-

epiſtolam dominationi ſuæ Reuerendiſſimæ dirigendam putaueris. Quod etſi Cæſari dicatum opus ſit, quia in eo res à ſe geſtæ feliciter tractantur, tamen quoniam in toto opere Gurcenſis perſona alter Vergilianus Achates celebratur, ſemper ſcilicet Cæſari adhærens, copioſeque de eo multa ſcribuntur, pretium operæ fore viſum eſt vt etiam ſecundo ſuæ reuerendiſſimæ dominationis patrocinio opus in lucem prodiret: & ſi placebit me ſuæ Dominationis Aulicum eſſe dicito, & cetera ſimilia vt videbuntur in hanc ſententiam deſcribenda. *Maximiliano I.*

Quantumque fieri poterit laudes ipſius, ſed tamen conciſe, proſequiminor. Nam ego etiam obiter in opere, quæ egerit & in Italia & alibi, perſtringo, vtq; non tam pro Romano imperio dimicator acerrimus fuerit quam in paludamento Eccleſiaſtico prudentiſſimus habitus fuerit. Sed inprimis quantæ prudentiæ extiterit in feliciſſimo Imperatoris triumque Regum conuentu in præſentiarum peracto, tute ipſe aliqua meditabere.

Quantum attinet ad ipſum * opus, varium eſt & id ex ſententia: quod etiam in præpoſitione patet: quoniam Principes, qui in eo bello fuerunt, partim ſuis partim Cæſaris auſpicijs certauerunt. *Auſtriados.*

Non

Nomina propria in Carmine nõ immutanda. Non incuſandum Poetam eſſe, ſi Principũ nomina, quamquam propter aſperitatem heroici verſus dignitatem refugiant, minime immutauerit, quoniam cauit ne quiſpiã Principum queri poſſet ſuum nomen immutatum fuiſſe.

Fabulæ poeticæ. Si nimis fabuloſe aliquando ſcribere viſus fuerit, admonere lectores vel ſuam Dominationem reuerendiſſimam, vt qualiter interpretandæ ſint fabulę animaduertant. Omnes enim ab authore inſertæ ſunt, vt & delectationem afferrent legentibus, & ſimul latentes Cæſaris laudes complecterentur.

Nomina locorum vetuſta. Quoniam Poeta conatus eſt, quantum potuit, loca Germaniæ illuſtrare, non mirum ſit indigenis ſi aliquo in loco allucinari viſus fuerit: quoniam difficilis hac ætate recognoſcendi loca facultas eſt, quorum vocabula immutata penitus ſunt: tamen non ſtatim iudicent orabis, ſed prius commoneret eos velis vt ſciant Poetam varios autores ſecutum. Vt, cum profert indifferenter *Boiemos & Boemos*: *Amaſiam, Amaſium, Amiſſium, Amuſium* pro flumine. Item *Viſtulam, Iuſtulon* & *Viſulam*. Sic enim tum apud Latinos tum apud Græcos ſcripta reperiuntur. Cum in primo libro dixit *Itæuon* pro Iſtæuon, ſecutus Claudianum eſt qui *Batarnas* dixit pro Baſtarnas.

Boiemi & Boemi. Amaſia, Amaſius, Amiſſius, Amuſius. Viſtula, Iuſtulon, Viſula. Itæuon. Batarnas.

Regino, In deſcriptione Ratiſponæ: quæ etſi ex Tabula antiquiſſima *Regino Reginonis* legitur, tamen

men Poeta *Reginum* protulit. Ex eadem Tabula pro Inſpruk, id eſt pro regione oppidoque, *Ponteſanum* vno vocabulo appellauit, quoniam *Ponteſani* coniunctim ſcriptum inuenit, deq; duobus vnum non inelegante nomen fecit, vt non inepte dicere poſſimus, *ciuem Ponteſanum, agrum Ponteſanum*, ſecutus Maronem fortaſſe qui *Inarimem* dixit, cum apud Homerum & Heſiodum ἄειμοι & ἐν ἀείμοις cum præpoſitione legatur. *Reginum.* *Ponteſani.* *Inarimē.*

Quoniam in pleriſque externorum nominibus aſperitatem fugiens vel addidit vel immutauit vel penitus inuertit. Vt pro Amurates, *Amartes*, pro Tambullanus dixit *Tabarenus*, quippe qà Tabarenis Aſiaticis oriundū cēſuit: & in multis huiuſmodi indulgendum eſſe. *Amartes.* *Tabarenꝰ*

Primum argumentum & pleraque alia trunca ſunt & nimium mutilata. Tu tuo arbitratu vel demes vel immutabis. Idem de gloſſulis vbique in marginibus ſcriptis ſentio. Nā omnia à me idcirco confecta ſunt, vt ii qui de opere ante impreſſionem iudicaturi eſſent, minus laborarent. Quare ſi quæ argumenta e iis relinquenda putaueris, non meo nomine ſed tuo vel alicuius eruditi reponantur. Vadianus, niſi ad te mittendum fuiſſet, verſus in argumentis iam conficiendi prouinciam aſſumpſerat. Quicquid tu efficies, quoniam tuæ phamę confido plurimum, mihi factum ſatis putauero.

Ordo

Ordo ſic erit. Epiſtola tua Reuerendiſſimo Gurcenſi perſcripta prima erit. Inde epiſtola Illuſtris Ioannis Franciſci Pici Principis Mirandulæ. Tertia reſponſio mea ad eundem. Quarto loco Epiſtolium Pheretrii verſibus exaratum. Quinto verſus Amalthei, viri eruditi, poſiti erunt.

Optarem vt inſignia poſt Cæſariana cuderentur etiam Domini Reuerendiſſimi Gurcenſis.

Habes candidiſſime deſiderium meum. Dabis ergo operam, vt tua diligentia opus meum emendatum prodeat: verſus, qui ſunt in margine plurimi, fideliter ſincereque reponantur. Luxatum ad te miſſum eſt, tu autem integrum reficies.

Si quid offendis vel in ſententia vel in ſyllabis cultuq; dicendi & tuo & eruditorũ iudicio rogo atq; obſecro vt mihi, dum imprimitur ſignificetis, vt ſtatim poſt impreſſionẽ appendicem faciamus, in qua omnia errata reſarciantur: idq; vt accurate videas iterum rogo. Ex Viana, die XXVII. Iulii, M.D.XV.

EPIST. XXXIV. Viennam.
Ioan. Eckius Ioach. Vadiano Academiæ Viennenſis Rectori S.

CONgratulor tibi plurimum, Vadiane doctiſſime, quod eum demum conſecutus es locum, quem tua virtus expoſtulauit, eruditio promeruit. Ioannes Coſpis Bononienſis,

ſi me non fallit memoria, Græcorum Im- *Græcorū*
peratorum vitas Latinas facere occepit (ſcis *Imperato-*
me [illegible]iorem etiam literarum quam litera- *rum vitæ.*
torum [illegible].) Si id operis perfecerit, fac me cer-
tiorem. Hiſtorias admodum diligo, q̄ in vtrā- *Hiſtoria-*
que partem virtutis aut vitiorum cōmendatio- *rum laus.*
nem ingenue auxiliantur. His interconcionā-
dum, modo idoneos habeam teſtes, libentius
vtor quam leuinſculis Legendarum (ita enim *Legendæ*
appellātur) de Sanctis hiſtoriis. Quod nugas *Sanctorū*
meas imprimi curaſti, ſi ſtudioſis proficit & v- *friuolæ.*
tilitati eſt, feciſti bene: ſin min⁹ (q ego noctuq; *Eckij ora-*
iudicium incidam) tu videris, quamuis nō ſit *tio contra*
limate & ad libram (vt aiunt) excuſa oratio. *Philoſo-* *phos.*
Verum ipſe ſum incuſandus, qui tam diſcer-
ptum & dilaniatum miſi exemplar: at etiam
non redarguendus, qui per id tempus emen-
datius habere non potui quod mitterem. Ar-
bitror tamen id doctis non diſpliciturum.
Mitto Lucæ Alantſee X. Diaria, vt ipſe inuicē
rependat XIX. Orationes cōtra Philoſophos.
Sic enim charta æquabitur chartæ. Diarium *Eckij Dia-*
diu exſpectatum mitto. Diu dubitarunt Gy- *rium.*
mnaſii noſtri regentes, quod domi mihi da-
rent. Pecuniam enim minime dandam con-
[illegible]runt, quod iam illa ſtatim eſſet deuora-
[illegible]eo prodigus æris eſſem contra Theolo-
gorum placita & laudabilem conſuetudinē:
aliquibus nihil omnino Eckio dentib. quod
ſuum ingereret doctrinam ipſis incognitā.

Tunc

Tunc demum concluſi Diarium, quamuis calcographo tunc occupato non potuerit excudi quamprimum volebam. Mitto Diaria ad bonos quoſque de me meritos, etiam minus meritos, vt plus inſanient. HECKMANNUM Sophicaſtrum, ſi pro integritate licuiſſet, etiam laſciuienter admodum excantaſſem: ſed habenda ratio fuit perſonæ meæ: nã de ſua perparum, ſcrupulo etiam minus, curo. Adeo enim mihi abſenti fuit commendatus, vt eum collegam habere in Theologia plurimum deſiderarim: at hominem audiẽs, ſophiſmata, ſphinges, quiſquilias artiũ, Theologię nugas ac inquinamenta accepi, etiam in re ſeria, pœnitentiæ videlicet & beatitudinis, vt tantum abſit vt hunc hominem laudem quod vituperare eum quaſi neceſſarium ſit. En is, quem clypeum ſtudii veſtri geritis, ſolidam Theologiam vbi geſtauit, diſputationes grandes & maturas prauis Logicalibus commaculans. Non de me loquor, quaſi mihi poſſit obeſſe, cum adeo Sophiſmata ipſa deglutinarim, adeo fucatam illam Dialecticam ſicticiam prorſus deuorauerim, vt ſi cauillator egregius mihi in his obuiauerit, egregie eum eludere norim. Sed hæc, vt canis è Nilo Obiter Diaria feci, quod pro curſu ætatis meæ quilibet faciliter iudicare poterit. Conſilium meum Quinque pro C. quod veſtri Theologi noluerunt guſtare, miſi ad Parrhiſiorum

Heckmãnus Theologiæ profeſſor, reprehenditur.

Scholaſticorum Theologorum nugæ & Sophiſmata.

Conſiliũ Eckÿ.

Leu-

Leucoteciam, ibi boni quique & doctiſſimi
applauſerunt. Ioannes Maior. Theologorum *Io. Maior.*
iam vel primus vel alter poſt primum. Diſpu- *Diſputatio de Iuramento.*
taui nuper de Iuramento. Ea materia, vt pro-
be noſti, eſt potiſſime Iureconſultorum. ita
enim eam ſibi arrogant. Eam his diebus ra-
ptim ſcripſi, Iureconſultis etiam quietem in-
turbans. Dum videtur tranſmittam. Sed iã
ago tibi gratias pro Ægloga tua. Incompoſi-
tam legas epiſtolam neceſſe eſt. vt vt inciderit
ita ſcribo, nullo accerſito fuco, quod te virum
bonum & mei amantiſſimum indicem. Sed
audi, bone Vadiane: familiam tuam gentili- *Vadianorum familia.*
ciam prædicas von Watt appellatam: ſed an-
tequam tuam reciperem elegiam exegiti-
[illegible]am, Norinbergæ fui, vbi ſunt ciues optimi
quidam & celebres, ſummates apud eos re-
putati. Hi tibi ſunt cognomines: an ea ſit fa-
milia, explorabo per inſignia. Nam Sigiſ- *Sigiſmũdus Imp. Noribergenſium fautor.*
mundus Imperator, à quo tuam familiam ar-
ma accepiſſe gloriaris, fuit alter parẽs ciui-
tatis Norinbergenſis, vt ipſi plauſibiliter fa-
tentur. Vide, mi Vadiane, quorſum feror,
qui paucula verba ſcribere tentans iam hanc
[illegible]irigam papyri oppleui. At ſuccedat alte-
ra iam manus, & quod coram loqui nequeo li-
[illegible] aut literis pingam. Facultati Theologi-
cæ ſcripſi, vt Heckmannum adhortentur
ac admoneant, vt ſit verborum continen-
tior. Nam ſi aliquando epiſtolæ eius ad me

K redi-

Mi Vadiane vir doctiſſime & Rector Magnifice. Ex Ingolſtadio, XVIII. Martii, Anno Gratiæ M.D.D.XVII.

EPIST. XXXV.

Pariſios.

Ioannes Baptiſta Egnatius V. C. Ioanni Grolierio S. P. D.

An vero, Grolierie optime, ſubiratum tibi eſſe Budæum, ferreque aliquanto grauius viſum, cum Pariſios forte rediiſſes, quod nihil humanitate hominis eruditiſſimi tanta dignum hucuſque reſcripſerim? ſuppuduiſſeque adeo te ipſum appellationis tam acerbæ, vt ſi tibi tantum copiarum eſſet, quantum in me eſſe docti homines prædicant, facile quicquid ego conflaſſem cum Budæo nominis, id tuo ære expuncturus eſſes? Nec vero hoc ſatis eſſe putaſti, quin preces in Epiſtolæ calce addendas eſſe voluiſti, vti tandem humaniſſimo omnium homini reſponderem, nec cum mei nominis infamia tu collo obtorto in me ad ſeueriſſimi iudicis ſubſellia rapiares. Quid igitur ego, bone Deus, faciam, aut quo me tandem vertam? quippe qui duos mihi amiciſſimos, alterum certe de me ita meritum, vt poſt ipſum Deum cui magis debere velim ſit

 nemo,

nemo, pene alienarim, atque ita vt neſciam vter iuſtiorem cauſam in me accuſando habeat. Nam Budæus præterquam quod habet in quo me ſummæ negligentiæ accuſet: habet inſuper & id, quo bene vtatur, quod primus ipſe tanta cum humanitatis ſignificatione ad me literas dederit, vt nullus pene locus iuſtæ excuſationi relictus eſſe videatur.

Defendit annotationes ſuas in hiſtorias Cæſarum contra calumniam Eraſmi.

Iam cum nudiuſtertius in Tranquillum Cæſareſque meos Baſileæ nuper excuſos annotationes, & in his neſcio quid ab Eraſmo noſtro de nummis ſcriptum legiſſem, vbi diſſentire me à Budæo doctus alioqui vir & amiciſſimus aſſerebat, dum Portium ſequor: animaduerti aliquanto altius vulnus deſcendiſſe quam ego ab initio ſuſpicatus eſſem, affecitque me vis minime expectata, vti ſolet, non admiratione ſolum verum etiam moleſtia.

Budæi laus.

Quæ enim mihi cum Budæo ſtudiorum diſſenſio eſſe poteſt, vbi tanta ſit animorum coniunctio? aut quæ teſtificatio mea honeſtior aut amplior eſſe potuit tum beneuolentiæ erga Budæum meæ, tum iudicii, quam ea quæ à me in eis annotamentis adhibita eſt? Vti facile declararim me tantum in hoc ſtudiorum genere Budæo tribuere, quantum mihi ipſi vix optarem: vt ſi aliter vel Budæus vel Eraſmus ſentit, næ ambo cum ſummo animi

animi mei mœrore id ſentiant. Quare e-
go te Grolierie per eam animi propenſio-
nem, quam in doctos præ te fers, oro;
per humanitatem & diuinam iſtam tuam
beneficentiam obteſtor; per eam pieta-
tem, quam tibi reliquæque genti debeo,
adiens, vti hunc Budæo ſcrupulum per li-
teras etiam tuas eximas, meque illi ita
concilies, vt intelligat vir doctiſſimus,
eſſe in terris hodie neminem, cuius ego
doctrinam magis admirer, de cuius in-
genio libentius prædicem, quemque ego
pluris faciam. Et ſane memini etiam ſæ-
pe alias de eo me honeſtiſſime eſſe lo-
cutum, tum vero in familiari quodam
ſermone viris doctis aſtantibus aliquot
palam id eſſe profeſſum, quod ferunt
Apollonium Molonis olim dixiſſe, qui
cum Ciceronem Græce apud ſe decla-
mantem audiſſet, in ea verba prorupit,
vt ἐπαινεῖν μὲν καὶ θαυμάζειν αὐτὸν diceret:
τῆς δ᾽ Ἑλλάδος οἰκτείρειν τὴν τύχην. ὁρῶντα
τὰ μόνα τῶν καλῶν τοῖς ἕλλησι ἐλελοιπότων, καὶ
ταῦτα τοῖς Ἰταλοῖς διὰ Κικέρωνα προσγενό-
μενα παιδείαν τε καὶ λόγον. Et Apollonius
fortaſſe vitio gentis peculiari dum inui-
dens hoc dixit. Ego vero vt noſtros
homines ad æmulandam Budæi laudem
excitarem, teſtimoniumque virtutis eius

 red-

redderem, ingenue plane & candide id retuli.

Nam vt alia quædam mihi deſint, quæ ad rectam viuendi normam attineant, quæque bonum virum vel natura vel literis reddant; hoc certe mihi nunquam deeſſe paſſus ſum, vt ieiunum & malignum in me animum quiſpiam accuſares. Nec vt liberius fortaſſe aliquem aſperſeris, ſic hunc animi in me morbum non facile deprenderis.

Iam vero quod maius hominis excellenti virtuti teſtimonium tribui à me potüit, quam id quod Budæo in eiſdem annotamentis ante nuncupatis à me tributum eſt? Cum eius in Pandectas caſtigationes cum prælectiones ex Plutarcho ita celebro; cum libros eius de Aſſe ita ſtylum fero, vt nihil ad meam laudem amplius aut honorificentius accedere optarem.

Atque vt ea fortaſſe mihi grauitas non adſit, quam præſtem, & eximie Budæi eruditio merita eſt, ſic certa fides & voluntas ea extitit vt neſciam quid vberius aut candidius exhibere licuerit.

Quare non poſſum non vehementer admirari, quid tandem Eraſmo in mentem venerit, vt etiam aliud agens de ſtudioſorum diſſenſione noſtrorum, præſertim falſa, publi-

publicandum ſibi cenſuerit, cum Budæi veſtigia me ſequi profitear, cum doctrinam hominis tantopere laudem, & eius præſertim libros quinque de Aſſe.

Sed homo alioqui doctus cum numerorum rationem non probe calleat, & ſcriptione multa ſeſe oblectet, & ſibi plus æquo placeat, dum modo aliquid edat, quid tandem dicat non ſatis penſi habuit. Ita fit vt dum verborum copiæ ſtudet, minus res obſeruet. Quod ſi maturare ſibi pateretur diutius ea quæ parturit, pareret ille ſæpe eos liberos, qui & vitales eſſent, nec vitioſi illi & morboſi ſæpe in lucem prodirent. *Eraſmi vituperiũ.*

Sed de Eraſmo & ad Eraſmum plura aliàs. Tu interim bene ac feliciter vale, meque Cælio noſtro commendes plurimum. Venetiis, Nonis Ianuarii, M. D. XVIII.

EPIST. XXXVI.

Coloniam.

Hermannus Buſchius Iohan. Gymnico Heßindienſi, Auditori domeſtico S.

NVper Æſſindiæ quum ageres, illuſiſſe tibi dicis neſcio quẽ, quod *iuuenta* pro iuuentute ſiue ætate iuuenili dixiſſes, reſpuẽte *Iuuenta.*

illo, nec ſine effuſo cachinno, vocis huiuſmodi inſolentiam, quaſi quiddam penitus barbarum & exoticum, quod ſe cenſore & Ariſtarcho, ſolum *iuuentus* Latine & recte diceretur, non etiam *iuuenta*, quod tibi tum forte exciderat. Expectas cui ego accedam. Ego, mi Iohannes, tibi omni, vt aiunt, pede accedo, & toto vertice annuo. Quid ni annuerem? cui video in hac lite ſuffragari omnes, quoſcunque habet aſſeſſores Latina elegantia. Dicitur enim non *iuuenta* ſolum vt iuuentus, ſed *ſenecta* quoque vt ſenectus, etſi nonnihil diſtent in ſignificatione. Nam *Iuuenta & iuuentus*, vt Marcellus inquit, *hoc differunt: Iuuentus, iuuenes ipſi ſunt. Vergil. in VIII.*

Iuuentus.

At patiens operum paruoq; aſſueta iuuentus:
Iuuenta, ætas ipſa, vel iuuenilitas. Vergilius. V. Æneid.

Et flauos crines & membra decora iuuentæ.

quod exponens Seruius commentator. *Iuuenta eſt ætatis*, inquit, *quum iuuentus ſit perſonarum, vt; ——Rebus ſpectata iuuentus.* Quod adeo frequens eſt, vt mirum ſit ſcholaſticum, hoc eſt, ſcholæ præfecturam gerentem, ignorare potuiſſe. Ouid. IV. Metamorphoſ.

——Tibi enim inconſumpta iuuenta.

Tibullus eleg. I V.

Solis æterna eſt Phœbo Bacchoque iuuenta.

Papinius I. ſiluar.

Ergo age, iunge choros, atq; otia deme iuuentæ.

Idem:

Idem: ——*Longe viridis ſic flore iuuentæ*
Perdurent vultus, tardeq; hæc forma ſeneſcat.

Claudian. in Conſulatum Manlii:
——*primæq; ſenes ceſſere iuuentæ*, inquit.

In Rufinum: ——*Fruſtraq; iuuentæ*
Conſumis florem patriis inglorius aruis.

Lucretius libro V.
Tum demum pueris æuo florente iuuenta
Incipit, & molli veſtit lanugine malas.

Flaccus I. Argonauticon:
Turba ducum primæ ſeu quos in flore iuuentæ
Tentamenta manent ——

Prudentius Clemens contra Symmachum:
Armorum dominos venerantes flore iuuentæ.

Sed ne iſta poeticam licentiam vocet, & hinc tamquam aram, confugiat, ſciat etiam cæteros ſic locutos. Flores lib.1. *ſi quis ergo*, inquit, *populum Romanum quaſi hominem conſideret, totamq; eius ætatem percenſeat, vt cœperit atq; adoleuerit, vt quaſi ad quemdam iuuentæ florem peruenerit.* Et mox infra: *Dehinc ad Cæſ. Auguſtum*, inquit, CCL *anni, quibus totum orbem pacauit. hæc iam ipſa imperii iuuenta & quaſi quædam robuſta maturitas.* Val. Maximus lib. vi. de pudicitia: *Tam numinis reſpectu*, inquit, *ſincerus iuuentæ flos permanet.* Sed quoniam res eſt per ſe notiſſima, plura teſtimonia non proferamus, ne vna eademque opera quietem huius interpellemus, & doctis nos ridendos ob hæc puerilia propinemus. Te autem, mi Iohannes, amo &

laudo, quia indies auidiorum ad honeſtas li-
teras video. Proinde non *Gymmich*, vt verna-
culi tui ſolent, ſed *Gymnicum* te, hoc eſt, litera-
rum & gymnaſiorum primarium amicum, niſi
id mihi non permittis, & appello ipſe, & ap-
pellandum aliis commendo. Inuitatus his tuis
morib. commentarium in Firmiani Hymnũ
de Chriſti reſurrectione, quem intra Paſchales
has ferias poſt peractam ex more rem diuinã,
ne reliquum tempus omnino ſine alba, quod
aiunt, linea efflueret, abſolui, vt noſti, mei er-
ga te animi iudiciiq; certiſſimum teſtimoni-
um mitto. Habet certe hoc Firmiani carmen
verſus aliquot haudquaq̃ cuiuſq; intelligentię
expoſitos, & à nemine adhuc, ꝙ equidem ſciã,
ſatis diligenter animaduerſos. Vnus aut alter
paucula q̃dam vocabula eius Hymni vix atti-
git, præterea nihil: ſenſum vero quaſi planum
& nullius operis egentẽ, penitus intactum di-
miſit atq; p̃teriit. Ego autem quantum effece-
rim, nõ meum, ſed aliorum iudicium eſto. Nõ
dubito ſane, quin excipiar, non cum riſu mo-
do, ſed cum morſu etiam, à quibuſdã naſutio-
rib. Grammaticis, ꝙ in iſto impolito, (quis ne-
gat?) commentario meo haud ſecus ac ſutor
ille Apellis vltra anſulas & crepidas aſcendens
quandoq; Theologica quædam etiam diſſere-
re ridicule ingreſſus ſim, virium & ordinis mei
oblitus. Sed hæc, vt alia multa, æquanimiter
toleranda ſunt. Quis eſt ille, qui omnium na-
ſum effugere poſſit? Velim tamen Ariſtarchulũ

iſti hic mihi reſpondeant, quo tandem ptineat, vel cuius magni vſus ſit, anxie nimium obſeruaſſe, quænam ſit *prima tellus* apud Maronem Georgicorum dicentem:

—— *Tuq; ò cui prima frementem*
Fudit equum tellus magno percuſſa tridente.

Verum ſimpliciter *prima tellus* ibi pro littore, vt Seruius autumat, accipienda ſit, an alia hiſtoria remotior, vel fabula potius obſcurior lateat. Item quo ſenſu *paſſerem Catulli* accipere conueniat, aut quæ volucris fuerit concordiæ ſymbolum, Cornix an Ciconia apud Satyricum. Hæc & mille alia his adhuc frigidiora ſi inuenire & magno deinde tumultu circumferre illi ſibi glorioſum exiſtimant: quur mihi quoq; ego non ducam honeſtum, vel etiam multo honeſtius, ſi q̃ ex Hieronymo & Auguſtino, cæteriſque ſacris authoribus obſeruare potui in ſanctiſſimo & grauiſſimo hoc carmine enarrando aſſumere. Neq; id, vt fortaſſis aliquibus videbitur, vllius iactantiæ vitio fecimus, ſed ſtudio iuuandi imperitiores, & exacti⁹ explanandi ea quæ videbantur paulo ſeduliorem interpretis diligentiam deſiderare. Quod ſi nõ ſumus vndequaq; aſſecuti, vt omnib. etiã vitilitigatorib. ſatisfaceremus, voluiſſe tamen abunde pulchrũ atq; magnificũ eſt, vel teſte Plinio grauiſſimo ſcriptore. Nã omnib. bonis in rebus etiam inquit Apuleius, conatus in laude, effectus in caſu; & ſicut ad pœnam ſufficit me-

meditari punienda, ſic ad laudem ſatis eſt conati prædicanda, Vale.

EPIST. XXXVII. S. Galli.

Petrus Moſellanus Ioachimo Vadiano ſuo S. P. D.

SI tibi tua peregrinatio per omnia ceſſit feliciter, Vadiane clariſſime, eſt quod magnopere gaudeam. Nam ita me tibi deuinciuit illa, quam tecum biduum habui, conſuetudo vt de tuarum rerum euentu non poſſim non eſſe ſolicitus. Quapropter quum te iampridem apud tuos conſtitutum ſuſpicer, has ad te huius meæ erga te beneuolentiæ teſtes dare volui. Literas, quas ex itinere ad me ſcripſiſti, libentiſſime legi, maxime quod in eis te conductitii comitis ſumptibus leuatum cernerem. Amicos, quos iuſſiſti, tuo nomine reuerenter ſalutaui omnes. Ei te totidem verbis reſalutant, ſuumque officium in tempore pollicentur. *Quintiliani* mei codicem, de quo cum hic adeſſes loquebamur multa, non credis quanto deſiderio expectem Quod ſi ad nos venerit, pollicemur cum optima & certiſſima fide ad ſuos dominos rediturum. Tuum erit in hoc extorquendo ad vtilitatem publicam reſpicere. *Higinum* caſtigatiſſimum mea opera Vadianus haud dubie habebit. Henricum Clareanum, ſi quando ſcribes homini, meo nomine plurima ſalute impertias ve-

Quintilianus.

Higinus: qui nunc multo plurimis locis auctior in Ciuica S. Galli, quæ eſt in D. Magno, Bibliotheca aſſeruatur.

velim. Pluribus hoc tempore tecum agere non queo, breui accuratius de multis ad te ſcripturus. Commentarios tuos in Melam vix tandem nobis bibliopolæ attulerunt. Bene vale, & doctis iſtic agentibus fac me commendatum reddas. Lipſiæ, quarto Nonas April. Ann. M.D.XIX.

EPIST. XXXIIX.

Martinus Dorpius Eraſmo Roterodamo ſacræ Theologiæ profeſſori vndecunq; doctiſſimo S. D. P.

CAne credas, mi Eraſme) nam hoc ſolum nomen ita nunc eſt doctrinæ, excellentiſſimaque nomen, vt nihil ſit adiiciendum) caue credas (inquam) vllum eſſe omnium amicorum tuorum, quos tu ſane pro iſta eruditione, illiſque tam candidis moribus plurimos habes, vbique ferme, qua patet Chriſtiana ditio, ſparſos, qui te ſynceriore complectatur amore, quam ego, primum olim tibi familiariſſimus, deinde nuper cum hic eſſes, humaniſſime abs te iuſſus accerſi pene ſolus. Poſtremo (quod in prima parte puto) conterraneus etiam tuus vt ne dicam tantus admirator ingenii, præcoque gloriæ tuæ, quantus nemo alius. Proinde quicquid ad te, quamuis liberius, ſcribam: id ex amiciſſimo proficiſci pectore tibi perſuadeas, vt tuo nomini conſulatur. Nam tua arbitror, refert, reſciſcere, quid de ab-

abſentia vulgo homines ſentiant. Primum i-taq; ſcito Moriam tuam multum omnino turbarum excitaſſe, idq; inter tui nominis pridẽ ſtudioſiſſimos. Quis enim non candide fateat iſti pectori, quod ſibi muſæ, quod ſibi philoſophia, quod ſibi Theologia gratiſſimũ deligit hoſpitium? Nec defuerunt tamen, vti & nunc minime deſunt, qui rem grauiter excuſauerint, ſed qui omnibus numeris probarint ii ſane fuerunt per pauci. Quid enim inquirunt etiã ſi veriſſima ſcripſerunt, nõne demẽtiæ eſt, nihil aliud ſe fatigando, q̃ odium q̃rere nonne ſtultum ſit, ſi vel optimã agas fabulam, q̃ nemo ſpectet inoffenſus, quaq; plurimi offendantur? Iam vero Theologorũ ordinẽ, q̃ tantopere expedit non contemni à plebe, qd profuit, imo vero quantum oberit, tam acriter ſuggilaſſe, vt donemus interim vera dixiſſe, de quibuſdã. Præterea de Chriſto, vitaq; beata, anhoc p̃ aures ferant, q̃ illi ſtulticiam tribuat, hanc nihil aliud futuram dicat, q̃ demenſum quiddam? Neq; enim q̃ falſum eſt, id ſolum eſſe ſcandalo, ſed quicquid infirmis fratribus poſſit eſſe ruinæ occaſio, p quib. æquæ, ac pro magnis ſophis, animã ſuã Chriſtus impendit. Multaq; in pleriſq; conciliis dãmnata fuiſſe eiuſmodi, alioqui veriſſima, id quod de cõcilio Conſtãtienſ. Gerſon. Doctor perclarus, quiq; eius pars magna fuerit, affirmet. Equidem mi chariſſime Eraſme, qd ego iis argumentis reſpon-

Moria Eraſmi.

reſponderim, longũ foret narrare, certe nunq̃ obmonui nunquam ceſſaui quod ex re tua eſſe cenſuerim animaduertere, non modo quid ii de te loquantur, vt amuſi, ita neutiquã mali, verum etiam, quid peſſimus quiſq; effutiat, quo poſſis vel coram ab amicis, vel abs te ab- ſens literis repelli. Neq; eo confugias velim quid ad me pertinet, quidnam blaterones i- lli illiterati ac barbari moleſte obſtrepent? Mihi quidem ad conſcientiã abunde ſatis eſt doctiſſimis quibuſdam me meaq; probare, & ſi alius, qui damnet, numero ſuperatis. Quid enim iuuet & parum Literatos, ne dicam bar- baros, tuam eruditionẽ admirari, prædicare atque quod ſedulo prius factitabant, in cœ- lum ferre. Deinde quid inde fructus, imo ve- ro quantum mali, ſi iidem illi offenſi palino- diam canant, detrahant, calumnientur, ac to- [illegible]nine, tuo inſiti nomini, obſcurare nitã- tur. Aſperæ facetiæ, vbi multum eſt veri ad- mixtum, acrem ſui memoriã relinquunt. Pri- dem mirabantur te omnes, tua legebant, p̃ſentẽ expetebant ſummi Theologorũ, ſummi etiã iuriſconſultorũ, & ecce repente infauſta Mo- ria quaſi Dau⁹, interturbat omnia. Solũ quidẽ [illegible] ingenium acumenq; ꝓbant, irriſiones nõ [illegible] literati quid? Et profecto mi Eraſme [illegible] eruditiſſime, quid ſtue ſi velle literatis ſolis placere, nõ ſatis intelligo. Nonne præſtat vel paucis probari, q̃ reprehendi? nonne vo-

volupe eſt ſi vel catelli cauda velut amicitiæ ſymbolo blandiantur? Sed vt bonus ſis, recteque facias præſtare potes, vt alii de te bene ſentiant, vt nihil obloquantur, id præſtare videlicet non in tua manu. Ideoque Chriſti exemplo Phariſæos contemnis: vtpote maleuolos, cæcoſque ac duces cæcorum. Audio ſane mi Eraſme longe omnium chariſſime. Atqui humanum patiuntur, qui te tuaque damnant, vel oderunt, infirmitate faciunt, nó malitia: niſi putes ſola humanitatis ſtudia, non etiam philoſophiam, non item ſacras literas bonos efficere. Occaſione faciunt, non accepta ſolum ab eis, verumetiam abs te, vt videtur, data, quam vt ne dares in te ſitum erat. Sed quid inquies faciendum tandem? Quod ſemel factum eſt, fieri non poteſt, vt non ſit factum. Cupio mutare conſilium, cupio vt quicunque amice vnquam fauerint: ii nunc etiam faueant. O mi Eraſme Mellitiſſime, ô ſi iſtuc dicas à me perſuaſus, ô ſi iſtuc ſentias. Tibi pro iſta induſtria non derit conſilium, neque conuenit vt ego tibi Mineruæ ſus. Sed ſpero pro meo captu omnia conſequeris: ſi contra Moriam compoſueris ſapientiæ apologiam, eamque edideris. Argumentum eſt fœcundum: dignum tuo ingenio tuiſque ſtudiis, amabile gratiſſimumque futurum vniuerſis, & quod multo plus tibi eſt fauoris, amicitiæ, celebritatis, addo et-

iam

tam emolumentum, etſi hoc cõtemnas, conciliaturum, quam Moria iſta tam, vti videtur, inauſpicata. Habes meum conſilium, quod ſiue probes, ſiue minus: ego certe tuus ſum, eroque ſemper. Quod reliquum eſt huius tam verboſiſſimæ epiſtolę argumentum: audio de diui Hieronymi epiſtolas à mendis, quibus ſcatebant, repurgaſſe, adulterina iugulaſſe, ſcholiis, obſcura elucidaſſe, rem profecto te dignam, vt qua de Theologis optime ſis meritus, iis potiſſimum, qui ſacris literis ornatum elegantiamque conuertere volunt. Sed nouum quoque teſtamentum te caſtigaſſe intelligo, & ſupra mille locos annotaſſe, non ſine fructu Theologorum. Hic denuo eſt quod amiciſſimi amicum commonitum eſſe volui, & taceo in primis quod Laurentius, & Iacobus Faber eadem in harena deſudauerunt: quos tu quidem, nihil ambigo, longe ſuperabis. Verum cuiuſmodi iſtuc ſit ſacras literas caſtigare, idque latinos codices ex græcis, diſpiciendum eſt. Nam ſi oſtendam Latinã translationẽ nihil habere falſi, erroriſue admixtum, nonne fateberis ſuperuacuam eſſe operam omnem, qui eam ſtudent emendare, niſi ſubinde admoneant, ſicubi ſignificantius quippiam interpres vertere potuiſſet? Sed ego nunc de veritate integritateque diſputo, eamque noſtræ peruulgatæ Editioni aſſero. Non enim eſt conſentaneum vni-

Teſtamẽtum caſtigandi ratio.

Laurentius Valla: Iacobus Faber interpp. Noui Teſtamenti, notantur.

L

vniuerſam eccleſiam tot iam ſeculis erraſſe, quæ & vſa eſt ſemper, & mire quoq; tum probat, tum vtitur hac editione, neq; ſimile eſt vero, falſos fuiſſe tot ſanctos patres, tot conſummatiſſimos viros, qui eidem innixi, arduiſſima quæq; in conciliis generalib. definiuerunt, fidem defenderunt, elucidaruntq;, ac canones ediderunt, quibus & reges ſuos faſces ſubmiſerunt. Et huiuſmodi concilia rite congregata nunquam errare, quatenus fidem cõtingunt, apud plurimos tum Theologos, tum iureconſultos in confeſſo eſt. Quod ſi qua noua neceſſitas nouum expoſceret generale cõcilium, hanc dubio procul editionem ſequeretur, quoties de fide nodus incideret. Aut ergo temere fatendum eſt feciſſe patres, temereq; facturos ſi hanc editionem, interpretationéq; ſequantur, aut eam veram, integramque eſſe. Quid autem, an libros græcos credas eſſe latinis emendatiores? numquid illis maior fuit, quam latinis cura integre ſeruandi libros ſacros, apud quos Chriſtiana religio ſępe numero ſit labefactata, quiq; præter vnum Ioannis Euangelium cætera omnia affirmant nonnihil erroris continere, vt alia interim taceam, cum apud latinos ſemper inuiolata perſeuerauerit, ſponſa Chriſti eccleſia? Iam vero quínam ſcias te in caſtigata (ſi modo pluſcula ſis nactus) incidiſſe exemplaria, vt vel maxime donem aliqua eſſe græcis, caſtigata? His ratio-

[illegible]ibus adducor mi Eraſme, vt Laurentii Fab[illegible]; operas, non ita magnificiam, nam cō-[illegible]e nihil volui non omnino malum. N[illegible] video quid illi tanto molimine contu-ler[illegible], [illegible]ſi quoties ſignificantius (vt dixi) ali-qu[illegible] verti potuiſſe admonent, hoc libēter re-cipio, ſi quando etiam græciſſaſſe interpræté; ſi quando barbare vertiſſe notent. Nam eleganti⁹ multo verti potuiſſe quis neſcit? Quod ſi ſententiam à latino interprete redditam, à græco codice veritati contendunt, ibi vero valedictis græcis, latinis adhæreo quod animum induere non poſſim latinis codicibus græcos eſſe integriores. Atqui Auguſtinus iubet latinos riuulos ex græcanicis fontibus ir-rigari. Ita ſane ipſius ſeculo, quo neque ita erat ab eccleſia recepta vna aliqua editio latina, neque ita corrupti græci fontes, vt nunc eſſe veriſimile eſt. At enī dices. Nolim in tuo codice quicquam immutes, neque credas falſam eſſe latinam editionem, ſolum oſtendo quid in græcis voluminibus deprehenderim, quod diſcrepet à latinis, & hoc quid officiat? Ita me hercle officiet mi Eraſme. Nam de ſacrarum literarum integritate plurimi, diſputabunt, multi ambigent ſi vel tantillum in iis eſſe falſi, non dico ex tua opera didicerint, ſed narrantem duntaxat quempiam audiuerint, & fiet quod Auguſtinus ſcribit ad Hieronymum.

Si ad ſacras ſcripturas admiſſa fuerint, vel officioſa mendacia, quid in eis remanebit autoritatis. Hæc omnia me induxerunt chariſſime Eraſme, vt te orem, obſecremque per amicitiam inter nos mutuam, quam tu abſens tueris, perque natiuam humanitatem, candoremque tuum, vt vel ſolos illos noui Teſtamenti libros emendes, vbi manente ſententia ſignificantius aliquid ſubſtituere potes, vel ſi omnino ſententiam mutandam eſſe annotabis, his rationibus in epiſtola liminari reſpondeas. Habes epiſtolam prolixam ac ineptam, ſed quæ tibi ingrata eſſe non poteſt, vtpote ab amantiſſimo tui profecta. Theodoricus Martinus Aloſtenſis Chalcographus noſter qui Enchiridion, & Panegyricum impreſſit, orauit me, vti ſe commendem tuæ humanitati. Cupiuit plurimum videre te, cupiuit hoſpitio liberaliter excipere, & ea de cauſa Antuuerpiam profectus, vt reſciuit te non illic, ſed Lonanii eſſe, illico recurrit, ac totam noctem ambulans, venit poſtridie Louanium, ſeſqui hora ferme poſtquam abiuiſſes. Si qua in re poteſt tibi gratificari, omnia pollicetur, & haud ſcio, an omnium hominum viuat homo tui amantior. Catonem abs te caſtigatum, mihique creditum, caſtigare impreſſit, me erratorum vindicet. Eã operam M. Ioanni Næuio Lilianorum Gymnaſiarchæ (vti iuſſiſti) dicaui, qui te ob hoc be-

beneficium ita complectitur, vt cum redieris ſi aliquando ſenſurus. Editionum tuarum ſi aliquam D. Abbati Hæcmundenſi patrono nuncupaueris, ſcio gratiſſimum illi futurum, & beneficium haud illiberaliter penſaturum. Quod vt facias, te etiam atque etiam oro. Hollandus eſt, & Hollandiæ noſtræ primas religionis, vir doctus quidem, ſed religioſior tamen, quam doctior, tametſi omnes doctos non mediocriter amet, vt qui ſibi, ſi vſu veniat, multis in rebus poſſit eſſe auxilio. Nomen eius eſt Menardus Vir. Vale doctiſſime, mihique multo chariſſime Eraſme.

EPIST. XXXIX. S.Galli.

Sebaſtian. Mynſterus Ioachim. Vadiano S. D.

VOlueram tibi mittere, clariſſime vir, vnam ex tabulis Helueticis, quas curaui hic imprimere niſi Froſchotterus me monuiſſet tibi vnam ex Tiguro miſiſſe. Cum itaque is imprimendi modus nobis mediocriter ſucceſſiſſet, & artem aliquam apprehenderimus fundendarum integrarum dictionum, deliberauimus ego, Henricus Petri, & Michael Iſengrinius hoc pacto excudere Coſmographiam Claudii Ptolomæi, non quidem in tali forma vt hactenus à multis fuit impreſſa, ſed in ea forma in qua annotationes tuæ in *Ptolemæi Coſmographia.*

lam ſunt impreſſæ. In tabulis ponemus inſigniores duntaxat ciuitates: reliquas vero ordine alphabetico ponemus in cuiuslibet tabulæ ocioſo aliquo ſpacio, puta in margine vel attingente aliqua regione, ab illa tabula extranea. Pro hoc autem opere vtemur Vlmenſi æditione & nouiſſima Lugdunenſi exemplari, in quo non parum laboratum eſt, adhibito potiſſimum Greco exemplari, vt hic ante quadriennium à Frobenio eſt excuſum. Noua, quæ hactenus acceſſerunt, in fine addemus, & præterea doctorum virorum ſuppetias deſideramus. Fui præterea apud Glareanum Friburgi, acceſſi & Ægydium Tſchudum, quin & Beato Rhenano ſcripſi & conſilium ſuum pariter & ſubſidium efflagitaui: ſed ille ad te me mittit, quod alioquin eram facturus. Tu enim plurimum præſtare poteris nobis in hac re, qui iam dudum Viennæ cum magna laude nominis tui & auditorum vtilitate Ptolemæum prælegiſti atq; compendium in eundem dictaſti, quod me contigit hic videre quamquam plurimum eſſet corruptum & peſſime tranſcriptum. Non parum ornaret tale compendium à tanto viro editum Ptolomæum fini operis adiectum. Habemus & Wernherum Nurnbergenſem, qui ante aliquot annos in præfationem Ptolemæi ſcripſit. Tu itaq; doctiſſime vir noli nobis in hoc opere deeſſe, ſed indica nobis conſilium tuum, aut ſi opus fuerit

enim mutuo colloquio non dedignabor hinc ad me aſcendere. Nulla tabula adhuc eſt impreſſa, licet quatuor ſint ſculptę alias miſiſſem tibi formulam noſtræ æditionis. Vale, vir optime Heluetiorum decus. Baſileæ, Dominica poſt aſcenſionis.

EPIST. XL. S.Galli.

Ioannes Doringus Ioach. Vadiano ſuo S.D.

LVcius Exuperantius, quem coram iam vides, orator & facilis & argutus plus ſatis apud malos quoſdam cuſtoditus Iugurthinam hiſtoriam ſtilo admodum conciſo ac facili conſcripſit. Equidem exemplar repperi, dum Baſileæ agerem, in Cœnobio illo Prædicatorum certe ſummæ vetuſtatis, verum mutilum adeo vt nonnullis in locis vix literarum veſtigia liceat depręhendere. Atqui id quidem non obſtitit, quo id libri minus ad exemplar deſcriberem, ita antiquitate delectatus etiamſi vtcumq; adhuc doctus ac diligens. Tuum iam erit Exuperantium ita antiquitati reſtituere, vt recens iam natus Vadiano parente in lucem emergat, alioqui nunquam emerſurus. Vale Heroſoii, XIII. Calendarum Iunii. *L. Exuperantius.*

EPIST. XLI. Eôdem.

Doringus Vadiano ſuo S.D.

ET de *Salluſtio* & de *Exuperãtio* plane tecũ ſẽtio, & vterq; dictiõe elegãti pariter ac pla- *Exuperãtius.*

ne Laconica hiſtorius Latiniſſimus. Porro vehementer abs te contendo Exuperantium, ne ſitu pereat, ſtudioſis omnibus impertias, quem adeo iam ſęculum deſyderabamur. Aut ſi hoc arrogantius, tuo arbitrio vtitor & Doringum ama. Bene vale Heroſoii, XII. Calendis Iunii.

EPIST. XLII. Eôdem.

Doringus Vadiano ſuo S. D.

Plutarchus.

CVm iam Plutarchi Chœronenſis *de capienda vtilitate ab inimicis* libellum legere, commodum eius autoris dictum illud graue ac in primis Philoſophicum mihi veluti diuinitus obiicit ſeſe: *Opinor quod & natura ſim taciturnior, nimirum hoc Silentium cum vbiq; eſt innoxium ne dum adipſon, velut ait Hippocrates.* Verum remoratus ibi nonnihil neq; mihi confidens in his maxime quæ ſunt τὰ φυσικά, audeo tua facilitate fretus humaniter te, hoc eſt tuum Hippocratem, in conſilium vocare, ita interim docebis quid hoc ſibi velit *ne dum adipſon* illud Hippocratis. Vale, Heroſoii, XVI. calendas Iulii, anno à Chriſto nato M.D.XIX.

Hippocratis apud Plutarchum lectio inquiritur.

EPIST. XLIII. Eôdem.

Doringus Vadiano ſuo S. D.

Damaſcenus.

TArde ne ego reddo tuos libellos per Muſas doctos certe & eruditos, Vadiane Doctiſſime. Porro Damaſcenus *de viuentium bonis operibus* neq; plane neq; vbiq; animo ſatisfacit meo,

meo, vt interim minime diſpliceat id libri Donligo tuo. Deinde Nazanzenum lubens probarem, niſi arrogantius id eſſet. Denique Thalaſſum, vt mea eſt ſimplicitas, mira cum ſanctitas tum doctrina commendat. Ex Græco exemplari Græca quædam, quæ paſſim ſententiam explicent, adiecit Oecolampadius eruditior quam Latinior. Sed quid ego hæc tibi, qui naris es emunctiſſimæ. Tu ſtultitiam meam boni conſule. Vale meum delicium. Heroſolyæ, tertio idus Nouembris, Anno à Chriſto nato M.D.XXI. *Nazanzenus.* *Thalaſſius.*

EPIST. XLIV. S.Galli.

IOannes Alexander Braſſicanus rogauit ERASMVM, qua ratione doctus poſſet fieri, reſpondit ex tempore: Si doctis aſſidue cõuiueret: ſi doctos audiret non minus ſubmiſſe quam honorifice: Si doctos ſtrenue legeret: Si doctos diligenter ediſceret: Denique ſi ſe doctum numquam putaret. Autuerpiæ in ædibus D. Petri Ægidii, Anno à nato Ieſu M.D.XX. Menſis Septembris die XXVII.

Quantum ornat noſtram famam Vadianus amicus,
Tantum illi forſan Braſsica honoris erat.

Vadiano ſuo, amico humaniſs. atq; doctiſſimo dono mittit Braſcicanus
Eques Auratus.

EPIST. XLV.

Vratiſlauiam.

Eraſmus Roterodamus R. D. Domino Ioanni Tyrzoni Epiſcopo Vratiſlao S. P.

LItteras tuas, Ornatiſſime Præſul, non minus bonæ mentis quam doctrinæ, quam eloquentię, quam humanitatis pręſeferentes. Plane dignas iudicabam, quæ in tui nominis gloriam ederentur, in meam gloriam immodice prædicarẽt. Nec ita multum abfuit, quin me nitore ſuo à reſcribendo deterruerint: ſed malui famæ detrimentum accipere quam parum humanus videri. Eſſem autem inhumaniſſimus, ſi à tanto Præſule talibus literis prouocatus prorſus obticuiſſem. Tantum autem abeſt, vt pudeat me vinci à iunioribus, vt vehementer & gaudeam & glorier ſeculum noſtrum priſcæ barbariei veternum exuere, & in optimis literis feliciter refloreſcere.

Neq; hic vllam laudis partem mihi vendico, niſi ſi quos noſtræ lucubrationes expergefecerant ad meliora ſtudia, ne me putes agnoſcere laudes, quas mihi candide magis quam vere tribuis. Porro nouum non eſt apud Hungares eſſe præclara ingenia, quando Ianus ille Pannonius tantum laudis meruit in carmine, vt Italia vltro illi herbam porrigat. Piſonis, cuius memoriam mihi re-

Ianus Pānonius. *Piſo.*

[illegible]as, tam iucunda eſt recordatio quam o-
lim Romæ iucunda fuerat conſuetudo. Quid
enim illo doctius aut quid feſtiuius? Ego hunc
præceptorem magis gratulor Sereniſſimo Re-
gi veſtro quam regnum ipſum. Fuerunt & hic
qui me Ferdinando Principi præceptorē dare
vellent. Et eſt adoleſcens prorſus indole diui-
na, docilitate incredibili, probitati virtutique
natus, ad hæc amabili quadam morum graui-
tate. Se[illegible]rant cur me nollem aulæ commit-
tere. Is tamen, vt ipſe mihi rettulit, libellum *de
Principis inſtitutione* ſemper habet in manibus.
Verū carmen legens, quod proxime mihi red-
ditū eſt, Lucani tubam audire videor. Dignus
ille qui magnos Reges decantet non Eraſmū.
Nunquam autor tibi fuero vt, quemadmodū
[illegible]is, octo dierum itinere ad huius homun-
[illegible]is ſpectaculum accurras. Nam ſat ſcio &
[illegible] pœniteret itineris, & ego nonnullam exi-
[illegible]ationis meæ iacturam apud te facerem, ſi
[illegible] Eraſmi viſendum in libellis noſtris con-
[illegible]tus es. Ceterum nec ego ſum Liuius, nec
[illegible] Gaditanus quiſpiam barbarus. Quod au-
[illegible] inſuper munus adornas, an non hæc tua
[illegible]ola, qua mihi pectus iſtud tuum dicas,
ampliſſimum eſt munus. Mihi certe nullum
[illegible]nus exhiberi potuit charius, maxime q
non [illegible]uata ſit tua celſitudo tam prolixam e-
piſtolam propriis digitis deſcribere. Bene va-
le. Louanii An. M.D.19. 12. Kalend. Maias.

Ferdinandi Regis indoles.

EPIST.

EPIST. XLVI. S. Gall.

Ioan. Faber Vicarius Conſtantienſis Ioach. Vadiano ſuo Amico incomparabili S.D.

BAſileam veni non vt meas lucubrationes illic velim excudi, ſed vt Principi illi meo, quem noſti, obtemperarem: tamen credere noli quod eo tempore, quo Baſiliæ manſi, rei literariæ ac ſtudioſorum hominum fuerim oblitus, ſiquidem Beatum Renanum ac reliquos bonarum literarum amatores adiui, cum his non ſolum de hoc Lutherano tumultu, imo & aliis multa communicaui. Meas nugas oſtendi Beato duntaxat & Pellicano, quamquam nec caput nec caudam haberent, imo (vt vera loquar) vix interim & ante triduum manum de tabella depoſui. Sed qui fieri potuiſſet vt mei Vadiani obliuiſcerer, qui diebus ac noctibus inter omnes quos diligo (diligo vero multos) primus habetur apud omnes creberrimo celebratus preconio: En diſpercam ſi non eadem hora, qua Baſileam veni, Cratandrum tui cauſa adiuerim. Dedi literas, quas pro locupletando certo quodam loco Thuregum miſeras: legimus iſtas iam occiduas vndas Lambente Sole: contulimus nonnulla, modo vt omnia recte pro tuis votis agerentur. Poſtridie redii, vt tamen viderem qua diligentia quibus typis tua

Ioa. Gradādri laus

per-

perficerentur, & comperi bonum hunc virum in tua fœtura quotidie non parua diligẽtia ſudantem, imo ne quid illi poſſes impingere, ipſe Cratander quodam ſeruo laboranti ſemel annumerabat alphabetum, quo tua poſſent excudi propenſius ac citius. Nec morabitur vt ſcio: nam prope finem erat Pomponius, teſtabat vt quæ contra Camertem luſiſti iam in manus ſumeret. Tu ergo nihil mali ſuſpicare de Cratandro. Homo eſt cui non eſt iudicium puerile aut tetricum, tua probat & te Auctorem vehementer amat obſeruabitq; perpetuo. De Eraſmo, vbi degat, rationem aliam reddere non poſſum, quam quod Louanii agat. Teſtantur literæ, quas ille ad Beatum miſit de menſe Maio, quib. de Luthero quid velit & quid ſentiat totus erumpit. Sentit autem Luthero non licuiſſe vt ius Pontificium incendio perderet, aut captiuitatem Babylonicam emitteret. De reliquis taceo ne me ſuſpectum habere poſſis: quanquam & hanc ſuſpicionem facile poſſem excutere, ſiquidem in hanc horam nihil contra Lutherum egi nec quicquam emiſi. Quod ſi intra parietes muſſitem, quid hoc Luthero obeſſe poterit? Pigmeus ſum, qui nihil quod laudem mereatur pſallere valeo. Sed audi, ſunt quidem Dialogi iam pridem à Diomede & Priſciano ſo[illegible] qui forſan me neſcio quæ & quanta mo[illegible] [illegible]cantur. [illegible], vt intelligo minatur mihi Dia-

Eraſmi iudicium de Luthero.

Dialogos neſcio quos impudentes: ii ſe Fabrũ abſterruiſſe credunt. At totius inſtituti mei nobi rationem pandam. Et ſi Tragœdia olim cœpta in ſpongiam abierit, tacebo. Quod ſi nolit hæc factio tranquillitati ſtudere, forſan Faber mõſtrabit orbi & in veteres, quos hoc hominum genus deiicit ac ſpernit, perueniſſe Spiritum Dei. Tamen hic nolim expectes vel fulmina vel quæuis conuitiorum iacula: nec prodibit quicquã, ni te cenſore vſus fuero. Hodie tribus Monachis, hoc eſt Caietano, Syluestro, ac Catharino ſcripſi: reſpondi & Eccio ac Regio, & vix tantum temporis habeo quo doctę farinæ hominib. reſpondeam. Quare ſi rarior forte ſcribendo ſim futurus, pro tua natiua manſuetudine boni conſulas togo. Ceterũ ꝙ à Fabro tuo de Deonyſio iudicium expectas plurimũ miror. Quid ego analphabetus in re tam dubia iudicare poſſum ac debeo? tutius eſſet rem ſilẽtio ꝑterire, q̃ incaute q̃d ſentiam ꝓferre. Sed in eo Vadiano q̃d denegare poſſem? Vallã in Annotationib. vidi, quẽ & ſeq̃t noſter Eraſmus vndiquaq; doctiſſimus. Huius argumentum primũ eſt, Athenas non veniſſe hãc tenebrarũ nubẽ, cuius meminit Matheus. Et ego hic plus Suidæ credendũ puto, q̃ refert eo tẽpore, quo paſſus eſt Chriſtus, Dionyſium ſtudii cauſa in Ægypto fuiſſe vna cum Apollophane Sophiſta. Et hic, vtpote in Ægypto, forte Dionyſius apertius ꝓſpicere potuiſſet quid

Dionyſii Areopagitæ an ſint ſcripta quæ circũferantur. Valla & Eraſmus reprehenduntur.

rum hiſce tenebris factũ fuerit in terra Iudæorum, q̃ ſi fuiſſet Athenis. Hunc itaq; quando Valla dicit Athenis fuiſſe ſine Authore loqui-tur. Nunc ꝙ hic adſerimus, ſtipati authore non p[illegible]do adſeueramus. Et fieri potuit vt trã-ſiens hunc locũ ſanctũ & Athenas veniens Paulus, Dionyſius memor fuerit nõ tam verborũ Pauli quã & facti miraculoſi. Nec Paulus mox poſt paſſionem Athenas petiit, immo poſt aliquot annos illuc venit, ꝙ non modo Apoſtolorum Acta teſtantur ſed & epiſtola ad Galatas expreſſe comprobat. De tenebris autem ſuper vniuerſam terram nolo hic plura diſſerere contra Origenem Adamantium. Sed nõ videtur argumentum eſſe ꝙ perpetuo ſubſiſtat, ſiqdem ab auctoritate negatiue toto die Dialecticis clamantibus nihil ſtabiliri cõmode poteſt. Et miror in Valla homine tam naſuto, quod ab hoc loco topico nõ in vno loco duntaxat hærere nõ formidet. En donationẽ Conſtantini ea propter minime factam credit, quod illius nec vno verbo meminerit Euſebius. Et hic illi reſpondeo: Chriſtus viſus eſt plus quam quingentis fratribus, vt eſt in prima epiſtola ad Corinth. c. 15. Huius non meminit Euangelium: ergo Euangelium ea [illegible] corruat neceſſe eſt. abſit. Sed vt contra Vallam directo pugnemus, nunquid non ſub Alarico Rege Gothorum anno poſt vrbem conditam M.C.LXIV. vrbs tota deruta eſt

Paulus quando Athenas.

Tenebræ patiente Chriſto. Origines.

Conſtãti-ni donatio.

eſt atque vaſtata. Sed cauſæ & ordinis non meminit Eutropius, quam rem non parum miratur Procopius. Sed quia totus es Pomponianus, ad Pomponium non tamen Melã ſed Lætum venio. Nunquid non Pomponius Lætus ſcribit, Conſtantinum poſt conditam nouam vrbem, quam à ſe Conſtantinopolim Byzantii nomine mutato vocauit, Mariæ Virgini, quæ ſola meretur dici Deipara, cõſecraſſe templum ſcribit: & hunc noluiſſe de cauſis iudicare Epiſcoporum, quod Zotomenus in Nicea Bythiniæ vrbe contigiſſe refert. Sed illarum rerum vbi meminit Eutropius. Taceo de baptiſmo, quẽ idem Valla non parum vellicat atq; ſuggillat. Nihil ergo eo loco probare poteſt. Sed vnum audi. Ioſephus Hiſtoricus habetur non minus fidus quam diligens. Sed quot locos habemus de Chriſto à Ioſepho cantatos. Si non Apoſtoli ac Apoſtolorum diſcipuli nobis Euãgelicam hiſtoriã deprompſiſſent, non eſſent nobis vlla veſtigia de Chriſto. Si vllus Hiſtoricorum huius rei memor eſſe debuerat, conueniebat hoc ſcribere Ioſephum: ſed is ne Chriſto ſua iura tribueret, hæc & longe maiora obticuit, vix vno capite, vt noſti, Chriſti quamquam ſuppreſſo nomine canit encomium. Addo quod tanta fuit hiſtoricorum eo tempore cæcitas, vt crediderint Hieroſolymam captam atque vaſtatam propter Iacobum fratrem Domini. Tamen hoc ſcito

ſcito me inueniſſe apud Originem in Matth. Homil. 35. quod citet quendam Phlegontem hiſtoricum, qui Eclipſim lunæ ſub principatu Tiberij Cæſaris narrarit atq; conſcripſerit: ita vt alij omnino ſiluerint omnes Hiſtorici. Quanquam is Phlegon, referente Origene, non ſcripſerit qua luna: meminit tamen illius defectus tanquam rei mirandæ & perpetuis ſeculis decantandæ. Huius vero Phlegontis Hiſtoriæ meminit Volaterranus in 18. libro ſuæ Antropologiæ. Sed quod Dionyſius Areopagita veterum teſtimonio nonnihil ſcripſiſſe credendus ſit, hoc Origenis verbis tibi commonſtrare poſſum. Scripſit non contemnendus hic author Homilias in diuerſos, & inter ceteras vna eſt *de mirifico verbo*, quod nobis prodidit auricularius ille Chriſti Ioannes. Sic ait Origenes: *Et vt ait magnus Dionyſius Areopagita eſſe omnium eſt ſupereſſentia & diuinitas.* Hæc ſunt Originis, Vadiane, quæ reuera videntur hunc ſtilum redolere quem habet in libro *de Diuinis nominibus*. Nolo hic, vt quidam fecerunt, citare Ambroſium in epiſtol. libro 10. aut Chryſoſtomum in tertio Dialogorum libro. Nam vtrobique duntaxat id inuenitur, quod eſt in Actis Apoſtolorum ca. 17. de quo nemo dubitauit vnquam. Sat fuerit hic continuiſſe Vallam, qui ſcribit in hæc verba: *Denique hic Dionyſius an aliquid ſcripſerit incertum eſt, cuius neque Latini neque Græci meminerunt.*

Phlegon hiſtoricus.

Origeni lux.

D. Ambroſius, D. Chryſoſtomus explicantur.

Vides quam vere hæc Valla dixerit? quaſi Origenes non fuerit Græcus & author grauiſſimus. Nec moror quod Hieronymus hunc non inter vires illuſtres numerauit. Secutus eſt, vt ipſemet Hieronymus ad Dextrum ſcribit, Euſebium Cæſarienſem, qui pariter non meminit librorum Dionyſii. tamen fieri potuit, vt nec dum illi fuerint paſſim ab omnib. habiti & cogniti. Sed quid putas? non habemus niſi hiſtoricos Romam veniſſe Petrum, niſi per Romam Babylonem ex epiſtola Petri intelligas. Nec Paulus meminit, quid egerit & an fuerit cum Ioanne quando venit Epheſum. Nunquid mentiti ſunt reliqui ſcribentes Petrum martyrio coronatum fuiſſe cum Paulo in vrbe Romana? aut Ioannem non fuiſſe in Epheſo quando illuc venit Paulus? vtcunque tamen, ego firmiſſime credo opera hæc non Apollinaris eſſe ſed Dionyſii Areopagitæ. Quod ſi ſtilus tibi videatur paulo durior, noli mirari, ſiquidem Ioannes Saracenus primus fuit interpres, cuius tenebræ fecerunt authorem vt credo aſperiorem ne dicam tenebroſiorem. Et mira eſt vis dicendi Græco ſermoni de rebus tantis quas Dionyſius aggreditur ac tractat. Quum enim *trinitatem ſuper ſubſtantialem & ſuperdeam & ſuperbonam* Latine dicimus, non tam pulchre cadit ſicuti cum à nobis profertur, vt noſti, in Græco. Habet enim teſte Hieronymo quauis lingua ſuam

Petrus Apoſtolus an Romæ.

Apollinari tributa opera Dionyſii.

ſuam proprietatem immo latentem quamdam vim, quam in vno & eodem ſenſu alia lingua reddere non poſſet. Eſt enim alluſio non inuenuſta qua Latine dicitur, *Non recte conueniunt in vna menſa qui non ſunt eiuſdem mentis*, ſed in Græco Disdiapaſon diſtarent. Sed hæc quid tibi commemoro, tibi (inquam) quem & hæc longe ſecretiora non latent, & mihi tutius tacere fuerit quam tanta ineptiſſime effutire. Sed ita me cogit amor, vt dum Vadianus verbum exigat, ego ſententiam promam. Parce quæſo extemporario Fabri iudicio. Diſpeream ſi non decies ab hac vna fuerim abactus epiſtola, nec datum fuit vt multos euoluerem Authores. Saluta, ſi commode fieri poteſt, ex me Zuinglium ac tuum Paſtorem. Ex Conſtantia, xxiv. Iulii Anno à Chriſti nato M. D.XXI.

EPIST. XLVII.

Matthæus Bonfinis Aſculanus Angelo Colucio Amico ſuo S.

PEtis à me per literas, immo vero efflagitas, Angele ſuauiſſime, Virgilianos vt tibi verſus interpretari velim in quarto Æneidos: *Virgilius emendatur.*

Ipſa mola, manibuſque piis altaria iuxta,
Vnum exuta pedem vinclis in veſte recincta,
Teſtatur moritura Deos, & conſcia fati
Sidera——

Prætermiſſâ verſuum interpretatione, quę videri poteſt apertiſſima, ſcito meam hanc eſſe ſententiam: vt, vel refragantibus, quos vidi hactenus, Virgilianis omnibus codicibus, affirmare auſim, ſecundo verſu, & particulā reponendam eſſe loco, *in*, præpoſitionis, vt ſit.

Vnum exuta pedem vinclis, & veſte recincta.

quum, *exuta*, nominandi ſit caſus, non auferendi: id eſt, habens pedem exutum vinclis, & veſtem recinctam. Nam ſi certiſſimum eſt Virgilium, & alios illius temporis viros ita locutos fuiſſe, vt nihil dici poſſit eruditius, nihil caſtigatius: quis non aperte fateatur, & ingenue, Virgilium ita reliquiſſe, vt reſtitui, & ſcriptorum ac impreſſorum negligentia aut inſcitia factum eſſe, vt aliter ſe res habuerit hactenus, & nunc habeat? vt enim multas alias omittam rationes, cuius inuentu faciles, ad id, quod volo, perſuadendum: imperte quidem videri poſſet dixiſſe Virgilius, *in recincta veſte teſtatur.* Quandoquidem idem, ni fallor, eſſet illud ipſum dicere, quod Dido in

Recinctus veſte.

veſte humi ſtrata & poſita ſtans, id eſt, ſupra recinctam veſtem moritura Deos teſtatur. Non enim, ſi vſum, non abuſum ſequi volumus, dicemus, in recinctis veſtibus hoc feci: quanquam non affirmarem & hoc ipſum fortaſſe non inueniri: ſed *recinctus veſtibus*, *accinctus gladio*, *ſuccinctus pharetra*, & alia eiuſmodi multa. Sed ſi hic eſt verus loquendi vſus, vt

reuera

[illegible] eſt, quam abſurdum ſit, veſtem humi poſitam, ſi id proprie ſignificari volumus, reclinatam dicere, tute cogita. Si vellem perſequi in hoc genere cetera, viderer ad virum rudem animum & obtuſi ingenii ſcribere. Et propterea huiuſmodi re omiſſa, vt pleniore te obſequio demerear, ad alia quædam id genus deuenimus. Habent eodem in libro codices omnes, quicunque fuerunt & ſunt:

Speluncam Dido, Dux & Troianus eandem
Deueniunt.———

Paulo poſt in eodem libro:

Speluncam Dido, Dux & Troianus eandem
Deueniunt.

In primo quoque libro:

Deuenere locos, vbi nunc ingentia cernes
Mœnia———

Idem in ſexto:

Deuenere locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum———

Et alia, ſi quæ ſunt. Quibus omnibus in locis, *de*, præpoſitionem in, *ad*, mutandam cenſeo: vt ſint, *Aduenient*, *Aduenìunt*, & *Aduenere*. Non enim deuentum Æneæ in Italiam dicimus, ſed aduentum: nec deloquor te, ſed alloquor te, & ad te: & alia permulta id genus. Nec dicere poſſimus neceſſitate id factum, cumque congruat *ad*, atque *de*. Nec me latet Latine dici. *Deuenit Romam*: id eſt, ex aliquo loco Romam acceſſit. Sed non eo pacto dicemus:

Deuenire pro aduenire poſitum.

 mus:

mus: *Deuenit ſpeluncam*, vt Romam: cum hoc proprium ſit nomen, & reſpuat præpoſitionem: illud vero appellatiuum, & amet illam ſibi adiungi, niſi obſtet, & aliud imperet neceſſitas. vt in primo idem Virgilius:

Italiam fato profugus, Lauinaque venit
Litora.———

niſi velit fortaſſe aliquis Virgilii auctoritate tot in locis adductus ac fretus, affirmare hæc ipſa confundi, & ea in re nullius eſſe differentiæ & propria nomina & appellatiua: & æque dici poſſe, *Deuenit Romam*, &, *Deuenit vrbem*: aut velimus ſubtractam eſſe, ſine aliqua neceſſitate, tot in locis præpoſitionem; quod equidem doctioribus iudicandum relinquo. Hæc autem ipſa, vt clara mihi videntur eſſe, nec aliis rationibus, apud viros præſertim doctos, fulcienda: ita & multa his ſimilia conſulto prætermittenda duximus: tum quod veremur, ne tibi & aliis ſatietatem, ſi nimis multa ſunt, afferant: tum quod hic paucis periclitandum prius duximus, qua felicitate proditura ſint alia. Nam ſi viderimus hæc tibi & aliis tui ſimilibus non admodum diſplicuiſſe: eiſdem auſpiciis edemus in Horatianis operibus annotationes vltra centum. Eas autem, ſi quid aliquando dabitur otii, ſequentur in Liuio totidem, & fortaſſe plures.

Vale.

EPIST.

EPIST. XLIIX.

Tigurum.

[illegible] Vadianus Henr. Bullingero Antiſtiti reuerendiſſimo.
S. P. D.

NOmiſmata, quæ abs te Tiguro accepimus, Vir reuerende, fuerunt numero LXXXIV. Quorum inſcriptiones, ſicut à me cõmendiſti, inſpexi. Potuerunt autem hæc, quæ ſequuntur, certo comprehendi.

1 ΘΕΜΙΣΤΩΚΛΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ.
Perſonæ quatuor; viri duo, & totidem femellæ.
2 Currus triumphalis L. Saturni.
Imago mulieris cuiuſdam.
3 Iaaus bifrons, qui hiſce literis circumſcribitur, R. I. V. F. M. F. S. V.
4 Philippus Macedo. Φ.
Equus.
5 Nero Claudius Cæſ. Aug. Ger. P. M. Genio Auguſti.
6 Maur. Numerianus Nob. Ca. Mars Victor.
7 Seuerus Pius Aug.
Felicitas Augg.
8 Aurelianus Imp.
Miles.

9 Imp. Gabinus S. P. F. Aug. Felicitas publica.

10 M. Agrippa L.F. Coſ. III. C. Marius M. Coſ.

11 Diocletianus Auguſt. concordia.

12 Bos Athenienſium ſiue Deliorum. Vnde prouerbium, βοῦς ἐπὶ γλώττης, id eſt: *Bos in lingua*. quod nomiſma duabus valuiſſe drachmis Atticis, annotat Eraſmus. Y.

13 N. Lentulus.

14 Imp. Cæſ. Macnentius Aug. Victoria Aug. Lib. Romanor.

15 Diuus Auguſtus. Pater. Prouidentiæ ara.

16 L. Aurel. verus Imp. Cæſ. concordia.

17 Dn. Theodoſius.

18 Conſtantius Nobil. C. Genio Populi Romani.

19 Imp. Conſtantinus Aug.

20 Μασσαλιῖων Minerua.

21 Gratianus.

22 Diuus Iulius.
S.P.Q.R. Elephantus.

23 Gordianus Fl. Auguſt.

24 Philippus Auguſt.
Monomachia.

25 Imp. Cæſ. Nerua Traianus Auguſt. Ger.

26 Cæſ. Dominus Aug. Ger.
27 Bonouent. Libo. Puteat. Scribon.
28 Imp. C. Maur. Probus Auguſt. Libertas Aug.
29 Alexander Pius.
30 Sabina Auguſta.
31 Hadrianus Auguſt. Coſ. III. PP. Fortunæ Reduci.
32 Cæſ. Traianus Hadrianus.
33 Diui F. Auguſtus. Vacca.
34 Gallienus Aug. Apollini ſacrum.
35 Imp. Ser. Galba.
36 Veſpaſianus.
37 Antoninus Pius. virtus victrix.
38 Currus Triumphalis L. Memmii.
39 Dn. Honorius P. F. Aug.
40 Imp. Hadrianus Aug. Coſ. III. P. P. Hiſpania.
41 Nerua Auguſt. Fortunæ Auguſti.
42 Ancus IC. Philippus.
43 Iulia Auguſta. Paternitas Imperii.
44 Antoninus Pius.
45 Imp. Claud. P. F. Aug.
46 Imp. Quintellus Aug. Concordia.
47 Imp. Cæſ. Val. Maximianus. virtus Auguſti.
48 Imp. Maximinus Pius. Pax Auguſti.
49 Domitianus.
50 Virgilius Maro.
51 Siclus. Salomon Rex. Templum.

52 M.Antoninus Imp. Coſ. Angues duæ, & in medio eorum ara.
53 Amtau....||O.
54 Monomachia.
55 M.CIC.I.M.F. ||O.

CEterorum literæ ita obſoletæ ſunt & attritæ, vt nullus conſiderando ſenſus potuerit idoneus comprehendi. Atq; vtinam eſſet, qui hiſtoriis accommodaret & horum aliorumq; emblemata. Nemo enim dubitare poteſt, quin magna inde lux in rem literariam manare atque redundare poſſit, plurimaque optimorum ſcriptorum vel obſcuriſſima loca explanari atque illuſtrari. Sed hæc res eſt maioris otii, quam me abundare exiſtimaueris. Eſt quidem ita, animus erat tale quid tractare: ſed inſtitutum reuocauit oblatus à ciuibus ſummus magiſtratus, quo ita diſtrictus variis iiſque grauiſſimis occupationibus teneor, vt ne ad libros quidem viſere, nedum tractare & diurna nocturnaque manu, quod in his ſtudiis fieri debet, verſare liceat. Igitur alius tibi quærendus erit, cui hoc munus deleges. Vale, vir reuerende.

Sangallo, 13 Iul. Anno 1550.

EPIST.

EPIST. XLIX. S.Galli.

Ioannes Auentinus Ioachimo Vadiano Vrbis S. Galli Decurioni ac Conſuli S.P.D.

QVamuis iampridem mihi ex literis notus ac ſemper cultus fueris, tamen nunc magnopere amo ac admiror cũ Chriſtian⁹ Fridbold quum tuos mores virtuteſque tuas prædicarit. Retulit mihi de ſtudijs ac conatibus tuis multa, præter cetera narrauit mihi te multa, quæ ad illuſtrandum genitale ſolum ſpectent, obſeruaſſe. Ego quoque iamdiu in eodem verſatus ſum ludo, manibuſque ac pedibus laboro, nocte dieque cogito quo nam pacto Germania noſtra ac partim Gallia pro ſua dignitate illuſtrari queant. Cum tot præclara ingenia noſtra tempeſtate vigeant, & multi hanc ſibi operam ſumant, id profecto haud alia via ratione fiet, quam ſi quiſq; ſuæ patriæ ac ſoli genitalis monumenta diligentius indagauerit, vti te factitare Fridopoldus noſter aperuit. Nam coniecturis, ſicuti multi ſolent, duntaxat niti imperitorum eſt, & rem alioquin obſcuriſſimam obſcuriorem (vt aiunt) Cimmerijs tenebris reddere. Si fata ac boni diui donarent nobis Principem, qui huiuſcemodi rerum peritos conuocaret, qualem fuiſſe Diuum Maximilianum comperi, non dubito quin tantum opus optatum ſortiretur effectũ. Nec enim vnius hominis labor. maior eſt pri-

priuatis opibus. Faxit Chriſtus Saluator Dominus ac Deus noſter, vt omiſſis belli ciuilibus, inteſtinis ſeditionibus, in Germanam ac Chriſtianam concordiam redeamus, ac tandem vel ſero à tot vitiis reſipiſcamus. Sed dabit his quoque finem Deus. Ego quæ molior ex indice, quem precibus à me extortum tibi miſi, cognoſces. Soleo fere mihi & Muſis canere vtique conſilio & Horatii & Quintiliani in edundis operibus. Expecto auide, ſi per fata licet, tuas obſeruationes. Chriſtus te ſeruet. Vale Ratæbonnæ, pridie idus Maii, Anno ab orbe ſeruato M.D.XXX.

CAPITA RERVM, QVIBVS ILLVSTRABITUR Germania ab Auentino, modo contingat benignus Mecœnas.

In primo libro hæc dicentur: De carminibus antiquis, quod vnum apud maiores noſtros, quin etiam adhuc militum noſtrorum, memoriæ & annalium genus eſt, quibus Cornelius Tacitus vſus eſt, & quæ Carolus Magnus auxit, quidam recentiores corruperunt. Germaniæ veteris natura duce deſcriptio ac chorographia cum vetuſtis ac recentioribus regionum vocabulis. Quinq; toparchiæ iuxta quinque maxima flumina atque ingentes ſinus. Prima ac vetera nomina ex antiquis Druidibus noſtris admodū eruditis, item ex clariſſimis rerum ſcriptoribus Græcis, Latinis, Diuo Iulio, Strabone, Pomponio Mela, Plinio,

mo, Solino, Plutarcho, Ptolemæo, Cornelio Tacito, Diuo Antonio Pio, Diuo Theodoſio, Diuo Iuſtiniano, vetuſtis diplomatibus Imperatorum, Regum, & Pontificum noſtrorum. Illeuionum, Heluetiorum, Sycambrorum, Bruchauorum, Mattiacorum, Chattorum, Vſipiorum Tencterorum, Bructerorum, Chamauorum, Angriuariorum, Tubantum, Dulgibinorum, Suleborum, Longobardorum, Ingæuonum, Vargionum, Carythnorum, Cimbrorum mediterraneorum, Neruiorum, Eburonum, Treuirorum, Mediomatricum, Vbiorum, Vangionum, Nemetum, Tribochorum, ſedes atque origo. Belgas à Germanis ortos eſſe. Eam linguam, quam veteres Gallicam vocant, eandem eſſe quam nunc Teutonicam vocant, Galloſque Teutonas dictos atque Celtas. Nigram ſyluam non eſſe Marcomannorum ſed Heluetiorum ex Cæſare, Tacito, Ptolemæo. Itidem Ingæuonum, Chaucorum, Cimbrorum (quorum pars Saxones fuerunt) Teutonũ, Vandalorum, Burgundionũ Vargionũ, Varinorum, Charinorum, Gutonum, ſimul & Boiorum, Hermionum, Hermundurorum, Nariſcorum, Chattorum, Cheruſcorum. Sueuorum: item Peucinorum, Baſternarum Sarmatum ſitus. Antiquæ Mœſiæ, Phrygiæ, Hiſtriæ, Sueuiæ eiuſque populorum, Rugiorum, Anglorum, Angilorum, Angliorum, Saxonum, Lancobardorum, Marcomano-

norum, Quadorum, Auionũ, Abiorum, Varionum, Leuoniorum, Suionum, Bogiorum, Teriſcorum, Tauriſcorum, Alanorum, Turiorum, Gotinorum, Burorum, Legionum, Æſtiorum, Sitonum, Fennorum, Dacorum, Getarum, Scytharum, regni Vanniani ſedes & regiones, quomodo nunc hæc loca ſed mutatis cultorib. vocentur. De Boiemia quoties mutarit cultores. De primo Zechorum Rege. De Venedis (qui ſua lingua ſunt Sclaui & Antes,) veteres & natiuæ eorum ſedes. De variis & veteribus Germaniæ vocabulis. Religio, Leges, Philoſophia, Aſtrologia, dies, menſes, annus, feſta, literæ veteres, ſapientes, vates, Druides, Alirunæ, Chyndegotæ ac Sibyllæ Germanorum xx. primi Heroes, dii atq; Reges maiorũ noſtrorum, quorum mentionem faciunt Appian⁹ Alexandrinus, Cornelius Tacitus, Beroſus & Metaſthenes, quomodo à proauis noſtris vocentur. De Oſiri & Iſide, Libyo Hercule Hiſpanico, diis & Heroibus Ægypti, vt in Germaniã venerint. Primæ expeditiones maiorum noſtrorum in alienas terras exteraſque nationes. Eorum res militaris. Vera hiſtoria & origo Amazonum ex Horatio & noſtris authoribus vernaculisq; annalib. Irruptiones illarum in Aſiam Scytharumq; regna pariter cum Cimbris. De Alope vrbe, cuius mentionem Homerus & Commentarii eius faciunt, atque inde Amazonas deducunt.

Se-

Secundus liber narrabit res geſtas maio-
rum noſtrorum ab excidio Troiano vſque ad
vrbem Romanam conditam. Bellum Troia-
num. De Teutherante Rege & Heroe Ger-
maniæ amico Herculis, eius filiis, nepotibus
& vrbe Troiana, quomodo à maioribus no-
ſtris nuncupentur. De Penteſilea, Hippolyte,
Melanippe Amazonum reginis, quid veteres
Germani in ſuis carminibus de hiſce cantitẽt.
Ibidem nomina earũ vera Germanica. Quo-
modo Germani ſub imperio Babyloniorum
ac Aſſyriorum vocitentur.

Tertii libri ſumma rerum, vetera nomina
Francorũ & Gottorum. Irruptiones Germano-
rum in Aſiam migrationeſq; in alienum ſolũ.
Bella eorum aduerſus magnos Perſarum Re-
ges qui tam maiores noſtri atq; Cyrus ab ipſis
dicatur. De Rætis, quæ ſit Rætia, Vindelicia,
Noricum Pannoniæ. De Sycambria, Scythia
Troia, Troiſq; atq; Scythis Noricum Panno-
niorum populis & vrbibus ac pagis, vnde qui-
dam Francos deducunt. Ibidem veriſſima e-
tiam rerum explicatio. De Rætobonna te-
trapoli ſiue vrbe quadrata Danubiana, quam
veteres Germaniæ Druides atque vates Græ-
ci nominis interpretatione Ραιδόπολιν no-
minant, vulgus indoctum corrupto li-
centia vetuſtatis nonnihil (vti fit) ſono
Ratiſbonam vocare ſolet, credit Latinum eſ-
ſe vocabulum, cum ſit barbarum ac ſemi-
ger-

germanum, quemadmodum Bendoboma, Vindoboma, Arbona, vrbes Galliæ ac Noricorum. Bella proauorum noſtrorum aduerſus Macedonum Reges Philippum, Alexandrum Magnum, eorumque ſucceſſores, quo modo Germani à Macedonibus vocentur. Irruptio Germanorum rurſus in Aſiam, item bella aduerſus Romanos liberos. Migratio in Gallias ac Hiſpanias. Origo Brabantinorum & Flandrorum. Quo modo recens Germaniæ vocabulum inuentum. Reges Germaniæ à condita vrbe reſque geſtæ vſque ad D. Iulium.

Quartus liber habebit magnitudinem Romani imperii cum vrbibus inſignioribus, rem militarem, Reges Germaniæ ac genteis reſq; geſtas cum Romanis Imperatoribus vſque ad obitum Theodoſii Magni. Quæ ſit ſplendidiſſima. Colonia Rœtiæ. Item ciuitas Hermundorum fida Romanis. Quiſnam Albis fluuius, quem Tacitus olim inclytum & notum nunc tantum audiri & apud Hermunduros populos Danubianos oppoſitos Rœtis oriri commemorat. Qui primi Arcana pietatis Chriſtianæ in noſtris regionibus aperuerint.

Quinto libro iſtæc narrabuntur: Franciæ (vſque ad Pipinum patrem Caroli Magni) antiqui Reges, qui ſimul in Gallia & Germania imperarunt, Gallias in Germanias

tranſ-

[illegible]lerunt, quorum mentionem faciunt Claudianus & Sidonius. Maxima rerum mutatio[illegible] vbiq; perculit Chriſtianos. Irruptiones Germanorum in ſacroſanctum Romanum imperium. Sueuorum, Rugionum, Lancobardorum, Turogorum, Boiorum, Vandalorum, Saxonum, Scotorum, Angliorum, Oſtrogetarum, Veſtrogetarum, Burgundionū, Alanorum, Hunnorum, Attarorum, Abiorū & Auionum, Burgundionum veteres ſedes, quomodo ex Germania interiore atq; Viſtula amne ad Rhenum & Gallias migrarint. Veſſogetarum migratio (ſex regno, vt nunc nominant, Vngariæ) per Italiam Gallias in Hiſpaniam. Item Sueuorum atq; Vandalorū, Nauarronum & Varinorum, Alanorum vſq; in Africam. Irruptio Oſtrogetarum in Aſiam, rurſus in Europam, Noricam & Auſtriam Pannoniaſq; reditus, atq; deinde ſimul & Rugionum ex Auſtria in Italiam migratio Venedorum) qui ſua lingua, vt diximus ante, Sclaui ſunt) quos Iordanus noſter, Ptolemæus Græcus, Tacitus Romanus, Albertus Sclauus deſcribunt, irruptio in Germaniam interiorem, & poſtea tranſito Danubio in Pannonias, Noricum, Liburniam, Dalmatiam. Nam è ſinu Venedico extremiſq; Germanię finibus egreſſi Illyricos vſq; penetrarunt ſinus, longe lateque omnia occuparunt, potentiſſima regna condiderunt. Lancobardorum vera origo,

ſitus. Item Angliorum ſiue Angilorum, quas nationes Sueuiæ Tacitus & Ptolemæus tribuunt, recentiores Saxonibus, qui Italiam, Britanias adhuc tenent, vtraq; natio teſte Ptolemæo quondam Longobardi ſiue Lancobardi dicti. Brabantiæ vetuſti Reges & Duces. Omnis nobilitas, Reges, principes Italiæ, Galliarum, Hiſpaniarum ex Germania originem ducunt. Quomodo Germania vetus vocabulum mutarit, Franciaq; poſthac dicta fuerit, teſte etiam Diuo Hieronymo.

Sextus liber continebit Reges ac Cæſares Germaniæ ac Galliarum ex antiquis Franconibus prognatos vſq; ad Honoricum primũ. Auſtriæ varia nomina. Excidium Hunnorum & Auarorum, aduentum Vngarorum in regnum Morauiæ & Boiariæ ac regiones quas nunc poſſident. Bella eorum aduerſus noſtros Imperatores, quos & tributarios fecerunt.

Septimo dicentur Imperatores noſtri ex Saxonia oriundi. Vetus rurſus Germaniæ vocabulum obliteratum, nouumq; receptum ab Imperatoribus Saxonicis. Res geſtæ eorum quomodo rurſus Italiam, Gallias recuperarint, Germanias ab Vngaris aſſeruerint, Danorum regna domuerint.

Octauus liber habet Francorum Imperatores atque eorum Auguſtam Sobolem, Sueuos, bella ſacra Germanorum, expeditiones Aſiaticas Imperatorum & Principum noſtrorum.

fuei. Tartarorum irruptiones in Poloniæ, Boieniæ, Vngariæ regna.

In nono referentur Imperatores noſtri in Hollandia, Hiſpania, Anglia, Auſtria, Habſburgi, Lucilloburgii, Naſſouiæ, Boiaria orti. Polonia quomodo regnum factum.

In decimo commemorabuntur vſq; ad noſtram memoriam Imperatores noſtri in Auſtria, Boiemia, Vngaria, Hiſpania orti. Irruptio Turcarum in Europam, victiq; Imperatores, Reges & Principes noſtri. Quinq; bella infauſta aduerſus Boiemos ab Imperatoribus & Principibus noſtris geſta. Noua nomina Germanę precipue militantium, quibus vulgo apud exteras nationes nūcupari ſolemus. Cōplura alia vulgo non protrita ex vetuſtis, recētiorib. Imperat. & Pontificū noſtrorum eruta diplomatib. cognitu vtiliſſima lectuq; iucundiſſima in hiſce referētur commentariis, quę hīc indicare nihil operæ prætium fuerit.

EPIST. L. Magontiam.

Beatus Rhenanus CL. D. Philippo Puchaimero R. D. Cardinalis Magūciacenſis Medico & Conſiliario S. D.

COmmentarii illi in Plinium, de quibus quum adhuc Auguſtę eſſemus, amicus ad te quidam ex Biturigibus ſcripſerat, & commodū me monuerat Claudi⁹ Pius Peutinger, tandē eſt pridie Calendas Martias, primū ad me plati ſunt. Expectas qd de nouo opere ſentiā, & q̄ illis belle mecum conueniat. Accipe *Stephani Aquei Commētarii in Plinium.*

rem paucis. In primis ipſum volumen non eſt exiguum, ex variis congeſtum autoribus, quod vſui pauperculis eſſe poſſit, qui non habent bibliothecam inſtructam, puta Ariſtotelem & Albertum de Animalibus, Raphaelem Volaterranum, ex quo integra ferme capita autor tranſcripſit bona fide, hoc eſt, vna cum ipſis mendis ne ſyllaba quidem mutata Cælium Rhodiginum, Columellam etiam, Palladiumq;, & ſimileis ſcriptores. Nam hoc præcipue habet ſtudio, citare teſtimonia autorum cum Plinio faciunt, de verbis ipſis minimum ſollicitus, quod illi penitus puerile videtur. In ſumma liber talis eſt, qui ſi non magnopere iuuet, excitet tamen literas, & Plinium ipſum vulgo fortaſſis commendet, quæ mihi res in primis grata eſt.

Nec enim tam malignus viciſſim in illum eſſe volo, quam ipſe in me eſt. Nam candor ſtudioſos maxime decet. Sed hoc mirũ, quod quũ ex meis caſtigationibus nonnihil ſit adiutus, nuſquam tamen mei mentionem facit, niſi quoties vult reprehendere. Siquidem apud Plinium libri ſeptimi capite ſeptimo, quo loco pro his verbis, *Tu cuius ſemper in victoria mens*, moneo legi poſſe: *Tamen cura pertinaci æſtuans*, ipſe citans hanc lectionem: *Alii*, inquit, *paulo terſius hoc legunt modo.* Vide candorem hominis. *Alii*, id eſt, Rhenanus. At infra capite xxii. quam audenter me reprehendit non aſſecu-

Plinius emendatur.

ſecutus mentem meam. Nam plane exiſtimauit magnam autoritatem ſuis commentariis acceſſuram, ſi me ſtrenue multis locis ſuggillaſſet. Illi quũ offenderẽt me primũ duo verba, *Cimbricæ victoriæ*, deinde vetuſtum exemplar meum ſupra *Caſtores* haberet *curſ.* ſcribo, mihi videri ſic Plinii verba legi poſſe. *Nã Cimbricæ victoriæ curſores, quiq; Roma* &c. propterea quod nuncii illi curſorum ſpeciem induerint non Deorũ. Nam hoc ex Floro Valerioq; liquet: abuqui Prætor adoraſſet eos, idẽq; P. Vatinius feciſſet. Itaq; tum quũ literas in vrbe exhibere viſi ſunt, & extra vrbẽ Vatinio occurrerũt non ſunt exiſtimati Dii: ſed poſtridie literis de victoria acceptis à Dictatore, quum illi nuſq̃ amplius cõparerent, interpretati ſunt omnes, fuiſſe Deos. Atq; hoc eſt ꝙ ego dicere volo. Nec hoc pugnat cum quoq̃ autore. Quod ſi quis ſequatur meam lectionẽ, *quiq; Romam*, nihilominus de duob. iſtis iuuenibus intelliget, q poſteriꝰ agniti ſunt Caſtores fuiſſe. Itaq; hactenus non fuerunt Caſtores, quia Caſtorum ſpeciem, non repræſentabant, ſed nunciorum vulgarium, & quia Plinius viſum ſpectrumq; fuiſſe teſtatur. Porro nunciat etiã qui rẽ nunciandã curat, nec nũciũ ipſe perfert. Hic deflet meam infelicitatem, q non ſim in Pliniana lectione exercitatus, nec intellexerim quid ſibi vellent *Caſtores Romani*, quũ tamen ante teſter quid me potiſſimum offenderit. *Auditus* voca-

Curſores.

Caſtores.

Nuncius,
Nunciare.

bulũ,ꝙ mihi videbatᷣ omitti poſſe, Caſtoribus accõmodat, ꝙ videlicet non ſolum viſi, ſed etiam auditi ſint. Cur nõ dictionẽ hanc ad Cimbricas victorias refert, vt videlicet Caſtores Romani fuerint *viſus*, hoc eſt ſpectrũ, ac Cimbricæ victoriæ fuerint *auditus*, h.e. auditio, ꝙ priuſq̃ literæ de ſuperatis Cimbris Romam perferrentur, auditũ fuerit, Cĩbros eſſe victos?

Porci cicures. Cap. L. octaui lib. *quin & Duces* ſcripſi *cicures* etiam poſſe legi, ꝓpterea ꝙ domos ſuas petere ſinguli porci diſcunt. Neq; enim greges ſuũ aluntᷣ in vrbe, quemadmodũ ruri ſit. Loquitur autem de ſolertia porcorum. Et ſequitur *Feri.* Quia vero vocabulum, *veſtigia*, non erat in codice manuſcripto, quem fateor mendoſiſſimũ fuiſſe, conatus ſum aliã diuinare lectionẽ.

Quibus notata erat cœna.) Hic monui ſcribendũ & adhuc monco, *quib. vſitata quidẽ cœna ſeculi vitio bini ternıq; pariter mandantur apri.* Nec ea re moueor, ꝙ quibuſdam ꝓpter nouitatẽ non placet. At placebit aliquando. Hunc locũ tantũ arrodit, vt habeat occaſionem notæ in margine libri ponẽdæ, *contra Rhenanũ.* Carpor autem magis in marginib. libri notis nuſq̃ non appoſitis, q̃ argumentis. Sane vulgatam illi lectionem non inuideo, q̃ tñ etiam grammatico ſenſu caret, ſi citra mei calumniã ea frueretur.

Tergorare. Stercorare. Cap. LII. ꝑſe *tergorãtes*, legere malo *ſtercorãtes.* Quia vero apud Ariſt. de ſuib. loquentem hæc verba repperit, *tergꝰ inuictũ contra ictus efficiunt,*

riunt, probat vulgatam lectionem, & ait, *Tergorare* eſſe indurare tergus. Quaſi non idem accidat quoties ſe luto ſtercorant.

Cap. LIII. ex autoritate & fide manu ſcripti voluminis ſic reſtitui Pliniana verba: *qualiter natos antiqui Hibridas vocabant, ceu ſemiferos.* Hic me rogat ille: *Dic*, inquit, *bona fide ſi ita legas, quo repones verbum, ſuibus?* Ego viciſſim poſſem illum rogare: Dic bona fide, meamne an tuam ipſius inſcitiam hic prodis?

Quanquam onorato capite vaſtis cornib. gladiorūq; vaginis. Moneo legi poſſe, *lateq; vagis ꝓ gladiorūq; vaginis*, i. e, *in hac ſe librant*, nō *in hiis ſe librāt*, quēadmodum ſcripſerat Chriſt. Longolius vir optim⁹ & bonarū literarū decus īmortale, quē multi putabant iſti⁹ opis maiorē cōfeciſſe partem. Sed nondum librum viderant. Dicit vero me debacchari ſtilo in Longoliū, ꝙ dixerim germanā Pliniū lectionē ab illo mutatā in adulterinā. Quaſi hoc non ipſi Hermolao Barbaro ſæpe accidat, & omnib. nobis q nō ſolū in Plinio, verūetiā in aliis autorib. reſtituendis laboramus. Nō enim ſemp ſuccedit ꝙ inſtituimus. Porro vaginas corporis quib. vnguiū mucro condit, ad iſtas gladiorum vaginas trahere, quid habet ſimile? quur vero nō citauit illū à Plinio quoq; ex Pōtificum commentariis relatum locum, lib. 18. de vaginis frumentorū: *Priuſquam frumenta vaginas exeant.* Et, *antequam in vaginas perueniant?* Nihil apud me eo ipſo teſtimonio euinceret. Arbitror Plinium dicturum fuiſſe, ſi voluiſſet vti metaphora, *ac vel-*

Vagina.

Longolii laus

uti quibuſdã gladiorum vaginis. Hoc vero iucundum, ꝙ poſt longam reprehenſionem vidẽns meã caſtigationẽ non eſſe ita abſurdam ſic cõcludit: *Nõ enim hæc,* inqt, *diſputo, quod velim Rhenani lectionẽ futilẽ aſſerere, ſed vulgarẽ poſſe defendi.*

Cap. LIII. *Mira ſolertia viſco inungunt oculos, calceariq́; imitatione venantiũ tradunt.*) Hunc locum ait à me peruerſum, ꝙ reſtituerim cũ ad fidem vetuſti codicis hoc modo: *Mira ſolertia, viſco inungi, laqueiſq́; calceari imitatione venantiũ tradunt.* Ipſe legit, *viſco inungunt oculos* vocabulo *laqueis* expuncto, fretus autoritate Solini contra manu ſcriptorum codicũ omnium fidem. Quaſi vero qui ſe viſco inungunt, nõ etiam inungant oculos. Hic ſibi valere vult autoritatẽ Solini, me eius autoris teſtimonio tãtũ vtentem ſupra manu ſcripti voluminis argumentũ paulo poſt penitus exibilat, quemadmodũ cõmemorabimus. Porro hoc ſũt admonendi ſtudioſi, nihil magis perdidiſſe Pliniu, q̃ ꝙ eruditi infulſerunt, multa ſumpta ex autoribus eandem rem tractantib. quũ tamen non ita Plinius ſcripſiſſet. Itaq; nõ omnia ſunt addẽda, ea etiã q̃ addita ſenſui nihil officiunt.

Quod mox non *nuces* ſed *acies* legam, ſcommate me ferit, diligentiam meam deridens.

Cap. LV. Ait me tota hallucinatũ fuiſſe diametro, ꝙ nihil definiẽs, ceu verba mea addita in fine manifeſte teſtãtur, propoſuerim huiuſmodi lectionẽ, *conditi liqueſcẽte niue gracileſcũt,* *Gracileſcere.*

vbi

legitur *candidi rutileſcunt*. Ibi ignorare me putat lepores etiam candidos reperiri. Quaſi vero quia in alpibus conditi indormiunt per brumæ tempus, non poſſint eſſe candidi. *Lepores candidi.*

Exemplar manu ſcriptum aperte habebat, *Conditi.* Videbam vero, quod ait Plinius, illis pro cibatu niuem eſſe, ſic accipi poſſe, vt ſignificet illos pingues eſſe alta dum niue, qua liqueſcente graciliores fiant. Atque hactenus nihil de colore diſputari, qui tamen non negauerim eſſe candidos, ſed non propter niuem quæ pinguiuſculos reddat. Obuerſabatur animo meo carmen illud Martialis de glire: *Lepores niue pingueſcunt.* *iti Glires.*

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore ſum, quo me nil niſi ſomnus alit.

Quin vidi mures alpinos allatos ex Valle Poenina, qui ſub brumæ tempus effoſſa terra ſub foco ſe domi condebant. Neſcit Commentator quo verterim oculos, huc verti. Teſtantur autem verba mea quæ illic ſubiungo, non pertinaciter me tueri coniecturam. Itaque nihil erat opus vt hic inclamaret candidatos literarum. Nec enim periculi quicquã eſt, quoties inquirendi ſtudio ſeorſim diuerſa lectio proponitur, modo ſcripta autorum ac ipſi libri non ſtatim mutentur violenturque, quod tamen à quibus factum aliquando ſit ipſe non ignorat. Sæpe vero ſua retractat etiam Hermolaus. nam in hoc ſcripti genere. *Mures alpini.*

quod coniecturis ex magna parte conſtat, ſæpe nos tranſuerſos rapit nouitatis amor. Libro x.c.xxiii. reſtituo lectionem ad fidem veterum codicum, quorum vidi duos conſentire, nempe hoc modo: *Coturnicibus veneni ſemẽ gratiſſimus cibus.* Hic me rogat velut obtorto collo tenens, *dic*, inquit, *bona fide, ſi te interrogauero, quod ſemen ſit id, q́d præter veratri ſemen?* Pulchra me Hercle quæſtio. Quis hoc negat? Ego viciſſim poſſem illũ rogare: Dic bona fide, nunquam ne genere ſoliti ſunt autores vti, ſed in quo ſpeciem docto lectori relinquant intelligendam? Expoſtulet igitur hic cum Plinio, quem plane reor ſic ſcripſiſſe. Vide vero mirã iniquitatem. Autoritate Solini contra fidem exemplaris ſcripti, cõtra Hermolai meamque ſentẽtiam ſupra legit, *Viſco inungunt oculos*, hic teſtimonium illius refutat, ꝙ Plinianus expilator non iiſdem verbis vtatur. De qua re ſupra meminimus. Atq; audi pulchram notam additam in margine: *Rhenanus carpitur diligenter.* Expone *diligenter*, id eſt calumnioſe. Poſt longas deniq; citationes ſic concludit, *His*, inquit, *collatis ſtat Rhenanum non bene ſentire de lectione, veratri ſemen.* Imo non nego de veratro intelligendum, tametſi vetuſti codices habent *veneni*, quæ lectio optime conſiſtit. Hermolaus admonuit tantum pro *veneno veratrum* legi poſſe, cuius hæc ſunt verba: *Legi*, inquit, *poteſt Veratri ſemen, hoc eſt Ellebori.* Et ſtatim

Venenum pro veratro.

um neſcio quis pro *Veneno Veratrum* ſuppo-
ſuit, vt eſt vulgata Plinii lectio plerunque Hermolaica.

Sed heus Domine commentator, non meminiſti quomodo ſcribat Plin. infra ca. LXXII. *Veneno*, inquit, *Capreæ & Coturnices, vt diximus, pingueſcunt*. Reducit in memoriam, ceu vides, hunc priorem locum, quum inquit, *vt diximus*. Reprehende nunc, qui quodam carpendi morbo laboras, Plinium ipſum ſi lubet, aut calumniare potius. Vides quam pulchre de me triumphet, quem fruſtra impugnat. Felicem Plinium qui tam acutum nactus ſit interpretem. Hæc ferme ſunt, Eximie vir, in quibus ille contra nos argutatur.

Nam vbi diſſentit tantum à nobis, quid hoc ad rem pertinet. Vnicuique liberum per me eſto ſequi, quod volet. Aſpice vero communem, ſed vere miſeram omnium ſcribentium ſortem, quibus tam maligne laus reſpondeat etiam feliciter labore functis; ſin labantur alicubi, ſtatim paratus immineat qui ſuggillet & notam inurat.

In hoc ſane emaculandorum autorum negocio ſtudioſi paulo benignius ſeſe mutuo ſubleuare deberent, quando res hæc eſt in primis laborioſa ac moleſta, deinde perquam incerta, ſed tamen neceſſaria. Siquidem hoc ſtudioſi non ignorent, niſi docti viri ſeſe ad hanc miſeram pro-

prouinciam demittant, nunquam futurum, vt hiſtoria Pliniana ſuo nitori reſtituatur. Nã infinitis adhuc erratis ſcatet. Nolim tamen interim non legi longe vtiliſſimum autorem, quod ignorem quando ſtudioſis ea ſit obuẽtura felicitas. Idem de Cicerone & Liuio ſentiendum, cuius aliquot libri prodigioſe ſunt corrupti. Quis enim hoc labore lubens velit implicari, qui videat aberranti perpetuam contumeliam paratam, recte diuinantis laudem altera mox operis æditione finiendam. Porro periculum ipſum in iſto caſtigandi genere, numquam diſſimulaui. Proinde ſemper cohortatus ſum vt talia ſeorſim legenda proponantur ipſis autoribus intactis. Vnde maturo iudicio rebus exactius perpenſis cum tempore reſtitui poſſint, veterum monimenta. Aiebant id in Plinio ſe feciſſe caſtigatius nactos exemplar, qui proximæ æditioni præfuerunt Baſileæ, quum reprehenderem quod multa mutaſſent. Idem ante Eraſmo arguenti reſponderunt. Accipio vero loca reſtituta, quibus nec ego ſuccurrere potuerim quamlibet annixus propter exemplar mendoſum, nec item Budæus ipſe. At feliciorem laborem ſumpſit Aquæus noſter, Commentarios in Plinium procudens, audacior ſane Philippo Beroaldo, qui maluiſſet in hunc ſcriptorem gloſſemata conſcribere toties domi ſuæ ſtudioſis prælectum, quam in Apuleium Ma-
dau-

laurenſem, niſi mendas veritus fuiſſet. Propterea dixi, feliciorem laborem, quod in cõmentariis infinita ſunt quæ dici poſſunt, & loca deprauata aut non intellecta citra reprehenſionem tranſiliuntur. Verbi gratia, Plinius libro x. capite xxiv. ſic ſcribit de hirundinibus loquens: *Cecina Volateranus equeſtris ordinis quadrigarum dominus, comprehenſas in vrbem ſecũ afferens, victoriæ nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore.* Hactenus Plinius. Mirum quid ſibi velint iſta duo vocabula, *quadrigarum dominus.* Raphael Volaterranus indubie ſentiens locum vitiatum eſſe, legit, *Quadrigariorum magiſter*, niſi interpretationem eſſe dicere libet, ac quod hic de hirundinibus narratur ad belli tempora accommodat. Sic enim ſcribit: *A Cecina Volaterranus equeſtris ordinis, Quadrigariorum magiſter, Pompeianarum partium tempore belli ciuilis, hirundines paruas è nidis Romæ comprehenſas nutriebat, quas poſtea nuncias belli mittebat amicis,* vt Plinius refert. Hæc Raphael Volaterranus. Cæterum nec mihi placet, *Quadrigarum dominus.* Frigidum autem ſit, ſi quis equos alere elocareq; ſolitum putet. Coniicio legendum, *aurigatum nido viuas*, hoc modo: *Cecina Volaterranus equeſtris ordinis, aurigatum nido viuas comprehenſas in vrbem ſecum afferens, victoriæ nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeãtes illito victoriæ colore.* Senſus eſt: Quum ex

Hirundines victoriæ nũciæ.

Vola-

Volaterris aurigatum, ob ludos videlicet Circenſeis, Romam Cecina proficiſceretur, hirundines viuas in ædibus amicorum in nido comprehenſas ſecum ferebat, & factionis victricis illito colore remittebat ad amicos victoriam eius diei Circenſem ſignificaturas. Nam hirundines in longinquum bellum, cuius incerta ſit victoria, ſecum ferre, ridiculum. Notum autem eſt, quatuor olim factiones extitiſſe, Ruſſatorum, Albatorum, Praſinorum & Venetorum, quot ſunt anni tempora, coloribus inter ſe diſtinctas, à quibus cognomina tracta ſunt.

Factiones Circenſes.

Felicis cuiuſdam aurigæ Ruſſati Plinius libro ſeptimo capite LIV. meminit: *Inuenitur in actis*, inquit, *Felice Ruſſato auriga elato, in rogum eius vnum è fauentibus ieciſſe ſe.* Et addit cauſam, *Friuolum dictu, ne hoc gloriæ artificis daretur, aduerſis ſtudijs copia odorum corruptum criminantibus.* Loquitur autem de odoramentis, quæ inter cuiuſque factionis homines ſpargebantur.

Aurigari.

Aurigandi verbo Suetonius vtitur in Caligula. Hic non inuerto verba Plinii, immo explico. Certe in tam corrupta ſcriptura, non ſecus ac in deploratis ægrotis interdum ſectionibus ac vſturis opus eſt. Atque hic Commentator noſter prorſus ſilet. Proferemus adhuc vnum ac alterum locum. In Proœmio libri decimioctaui non longe à princi-

piu hic legitur: *Quoniam tamen ipſa materia in-* [illegible]*dit.* Hæc verba nullo ſenſu dicuntur. Verum exemplar habet, *Accedit.* Hermolaus indicat potius *Accendit* ſcribendum, quam *Accedit.* Itaque verbum hoc receptum eſt in contextum. Ego dico reponendum eſſe *accedit*, & pro *intus* legendum *vitys.* Sic enim Plinius ſcripſit; *Quoniam tamen ipſa materia vitijs accedit ad reputationem eiuſdem parientibus & noxia.*

Vide quantum hactenus obſtiterit vnicum illud vocabulum *vitys* in aduerbium *intus* deprauatum, quo minus multis iam ſeculis hic Plinii locus fuerit intellectus. Sim vero valde ciuilis, ſi hic Aquæum imitatus petulanter Hermolaum virum modis omnibus incomparabilem inceſſam. Sequitur ibidem: *Atque quum in arbores exacuant, limentq; cornua elephanti & duro ſaxo rhinocerates, & vtroq; apri dentium ſicas.*

Scribendum primum, *quum arbore exacuant*, litera ablata ac *in* præpoſitione expuncta. Nam ſequitur, *vtroque*, item auferendi caſu. Deinde pro *& duro* reponendum, *& Vri.* Nã ſic Murbacenſe exemplar, quod pridem penes me erat, manifeſte continet. Vt ſic legamus deinceps: *Atq; quum arbore exacuant, limẽtque cornua elephanti & Vri, ſaxo rhinocerotes, & vtroque apri dentiũ ſicas.* Pariſienſis æditio, q̃ epiſtola liminaris Beraldo vẽdicat, teſtatur legiſſe

Lon-

Longolium, *& duro.* Sed nos legendum contendimus, *& Vri.* Quis non alicubi labitur? Audi vero, quid Aquæus hoc loco dicat: *Lego, inquit, etiam poteſt ſcite ſicca, hoc ſenſu: Quum apri liment ſicca dentium, vt ſicca ſit ſubſtantiuum. Alii legunt: vtroq; apri dentes ſiccas, vt ſenſus ſit: Apri dentes exacuant in ſiccas arbores. Habes quod eligas, vtere congruentiore ſententia.* Hæc ille. Pulchræ me hercle expoſitiones & argutæ. Longum autem eſſet tantum huius proœmii vitia aperta adhuc narrare, quæ ſunt ſupra nouem, verum non ſinit hoc epiſtolaris anguſtia. Sic repurgato Plinio certi commentarii ſcribi poſſent, immo pluribus locis commentario minus autor egeret. Sed fungere tu labore hoc vere Herculeo. Augiæque ſtabula repurga, alio in inſidiis interim intento, ſicubi in negocio fallare mendoſa ſcriptura auocante mentem tuam, qui te mox contumelioſe traducat. Enimuero fortaſſe putas iſta animaduerſa Aquæo. Nihil minus. adeo exercitatus eſt in lectione Pliniana, argutiam eius ſcriptoris nuſquam non aſſequens. Ego ſtipes qui ſubinde hæſitem. nam hoc imperitiæ temeritatique tribuit. An non argutum, quod Columellæ verba exponens docentis *agrotum pecus eſſe ſaliuandum*, docet nos *ſaliuare* eſſe ſanum facere. O ſi eſſet qui vtriuſque caput ſaliuaret. Sed tamen ego nolim conſpui. Niſi ſit expoſitio figurata, nempe hyſterolo-

Saliuare.

mologica, quod per vnctionem eam ſanitas conſequatur. Quam pulchre vero mendoſa loca LIX. capitis libro IX. tranſilit, præſertim eum qui eſt in fine: *At inter Sargos.* Ibi debebat exponere, quænam vox eſſet *Sarges*, Latina, Græca, an Hebraica, tum quid ſignificaret. Eſt hoc interpretari Plinium? Et tamen audet aliquoties addere: *Hoc caput nihil habet faceſſinis, nihil habet nubili.* Sed nimium te moror, Vir ornatiſſime, tametſi ſcio te libenter audiſſe locorum iſtorum germanam Plinii lectionem, ac mihi gratias habiturum. Quid Aquæus facturus ſit neſcio. Nec de hoc ſum ſolicitus. Porro nondum obliuio me cœpit humanitatis tuæ, qua me proſecutus es apud Auguſtam, opera Marci Virſungi in ædes Fuggerorum me perducens. Antonii domus quid ſplendoris non habet? Teſtudinata pleriſque locis, & columnis marmoreis ſuffulta, quarum epiſtilia ad antiquitatis exemplar exculpta ſunt. Quid de cubiculis amplis & ornatis dicam, quid de hypocauſtis, quid de ambulacris, quid de ipſo domini cubiculo longe cultiſſimo, tum ob deaurata laquearia, tum ob reliquum ornatum & thalami ipſius non vulgarem elegantiam. Huic adhæret ſacellum diuo Sebaſtiana ſacrum cum ſubſelliis ex precioſa materia faberrime factis. Omnia vero exornant inſignes picturæ intus & foris. Et tamen quum ex- *Sagiri.*

quiſitiſſima ſint cuncta, pleraque minimum luxus præ ſe ferunt, multum vero ciuilis moris atque frugalis munditiæ. Raimundi illa domus altera paulo ſemotior quam eſt item plane regia, amœniſſimum vtrinque proſpectum, in hortos habens, quorum alter ædibus cohæret, alter interſtite via publica, ſed anguſta ſeparatur? quid plantarum nutrit Italia, quod domeſticus hortus non habeat? quæ tibi topiaria, quæ pergulæ, quæ arbores, qui fontes fuſilibus Deorum ſimulachris ornati? quale balineum ea ædium parte? Minus iam placebant Ludouici Galliarum Regis horti, quos olim Turonis & Bleſis vidimus.

Poſtquam aſcendimus, hypocauſta latiſſima, aulas ſpacioſiſſimas ſiue cubicula coniuncta cum fumariis, ſed ornatiſſima conſpeximus, reſpondentibus inter ſe oſtiis in meditullio domus, quibus de conclaui in conclaue tranſitur. Hic paſſim vidimus exquiſitiſſimas picturas ex Italia aduectas, multas etiam Iconicas tabulas manu Lucæ Cronburgii feliciter abſolutas. Sed magis nos mouerunt in ſuperius cœnaculum deductos tot ac tanta monumenta antiquitatis, vt vix vllo Italiæ loco plura crediderim apud vnum hominem reperiri.

Lucæ Cronburgii pictura.

Antiquitatis monumenta.

Primum ærea contemplati ſumus & fuſilia. Quis illic veterum Deorum non ſæpe nobis

nobis occurrebat? Iuppiter cum ſuo fulmine, Neptunus cum tridente, cum ſacculo petaſoque Mercurius, Pallas cum ægide, & erant quæ vix præ vetuſtate licebat agnoſcere. Nominata deinde ſuo loco iacebant. Aderat tantum vnum illic ſimulachrum lapideum. Circe fuit. ea nuda recumbebat innixa dextro brachio, circum ſe in margine tabulæ marmoreæ varias beſtias habens, & adhuc illa magica virga ſua quendam in brutum conuertebat, ſupereratque pars hominis non amplius quam dimidiata. In altero ſecretario quod ſaxeas tantum ſtatuas continebat, vidimus Dianam cum luna ac pharetra, vidimus Apollinem, Mineruam, Venerem cum Cupidine, Taurum qui vehebat nudam puellam tenſis brachiis auxilium implorantem, & obſcœnium illum Deum pudenda ſui parte prorſus impudentem, cui aſtabant effigies mulierum plenos phallis calathos geſtantium. Apparebat hortorum limites fuiſſe. Mirum vero potuiſſe iſta tot ſæculis vſpiam integra conſeruari. Fragmenta ſtatuarum vix numerare erat. Placebat nobis Somni Dei caput clauſos habens oculos, & papauere reuinctum. Bacchi capita multa arguebant ſerta ex racemis & pampinis, quædam Coloſſeam ferme corporum magnitudinem præ ſe ferebant.

Iuppiter. Neptunus Mercurius. Pallas. Circe. Diana. Apollo. Minerua. Venus Taurus Europam avehens Priapus. Hortorum limites. Somnus Deus Bacchus

Narrabatur vero nobis ex toto propemodum orbe conuecta fuiſſe ea vetuſtatis monumenta, præcipue tamen ex Græcia atque Sicilia. Adeo nullius ſumptus Raimundum pœnitet ob amorem, quem literarum minime expers erga antiquitatem gerit, modo poſſit talibus rebus potiri. id quod vere nobilem & generoſum hominis animum oſtendit. Sed de his plus ſatis. Ædidimus opuſculum rerum Germanicarum inſcriptum Cæſari Ferdinando. Expectamus aliquid veterum librorum à te. Ciceronem de gloria, Eundem de Vita beata, quaſdam eiuſdem orationes hactenus non viſas. Medæam Ouidii Fontianum Poetam, qui prouincias Romanas eleganti carmine deſcripſerit, niſi tanto theſauro ſolus frui vis. An fabulam narrauit ille noſter? Bene vale Vir eximie. Selestadii, quinto Nonas Martias, Anno M. D XXXI.

Cicero de Gloria, & de Vita Beata. Ouidii Medæa. Fontianus Poeta.

EPIST. LI. Parr hiſtor.

Lod. Viues G. Budæo V. C. S.

De vita & ſtudiis recte inſtituendis.

EPiſtolam tuam accepi, qua communicas mecum de eo, quod ſuper eſt, vitæ tẽporis collocando. Ego vero, mi Budæe, & cum te eſſe compertum habeo, qui vitæ tuæ rationes probe & ſapienter habeas deſcriptas, & me eũ qui conſilium tali viro dare non ſim idoneus, ſiue ætatem ſpectem, ſiue ingenium atque erudi-

eruditionem, ſiue prudentiam ac rerum vſum· Itaque ſcripſiſſe te potius vt commentatione illa tu ipſe tecum, quid agendum eſſet, conſultares, vel vt apertius animum & voluntatem erga me tuam teſtificarere, qui me velut ad intimas & grauiſſimas deliberationes admonitores de ſumma rerum quacunque id mente feceris, indubie optima & cum primis beneuola. Ego partes eius perſonæ ſuſtinebo, quam ipſe mihi imponis. Leue fuerit tantulæ chartæ diſpendium, & erit alioqui, ſi non aliarum, huius certæ epiſtolæ argumentum. Quemadmodum in re & publica & familiari vſu euenire cernimus, vt qui ſummæ rerum præſunt, indigeant aliorum miniſterio ad functiones ſuas obeundas, ita & animus noſter. Dux atque imperator vitæ mortalium, famulatu eget corporis quamdiu eo continetur. Nec enim vel res in natura abditas penetrare & aſſequi, & veritatis lucem exculpere atque intueri, nec conſilium expedire vlla prorſum ratione valeas, niſi ad hæc opera inſtrumentum corporis obſequens ſeſe præbeat ingenii facultatibus. Corpus hoc vel deſuetudine fit immorigerum & refractarium, otio luxurians feroxque, vel morbo aut ſenio, qui & morbus eſt, amittit vires. Iam olim audio te à Philologiæ tuæ caſtris abeſſe non ſine ingenti deſyderio militiæ tibi adeo gratæ iucundæque. Inde enim te & vale-

tudinis tuæ & rei familiaris abſtraxit cura. Equidem ἀβίωτον, vt ipſe dicis, & plane θανάτῳ ὅμοιον exiſtimo eſſe eam vitam, quæ abſque ingenii cultu traducitur. Sed illud eſt viciſſim cauendum, ne, dum ingenium excolis, amittas corpus. Quo circa ita ſentio faciundum, vt ingenio iſti tuo ſiue emanſori ſiue iuſta de cauſa exautorato molliter manum iniicias, & reducas illud in caſtra Philologiæ, atque ex diutina diſſuetudine muneri cuipiam adhibeas militari, ſed leui initio & modicæ operæ.

Id ſi ſtrenue exequitur citra noxam vllam roboris ac virium, ſinito illud ad priſtinam militiam vel continenter reuerti, vel per interualla. Quam militiam animus tuus non ſine ingenti alacritate capeſſet natura ſua eiuſmodi exercitationum amans, niſi falſas coniecturas de illo accepi ex multis, quæ varie edidit documenta. Quod ſi ętas & labores anteacti multum de ardore illo & acrimonia veteri detraxerint, manere tamen in militia poſſit ſine luculento ſui detrimento, adiuuare rem militarem ſi non lacertis & robore at ſaltem conſilio atque admonitionibus, quas longus rerum vſus & tot bellis merita ſtipendia facile ſuppeditabunt. Sin vero cauſificari cœperit morbum ſonticum aut aduerſam valetudinem, & voluntati non ſuf-

ſufficiat corpus,& domum reſpectare inſtiterit, impetret ſane miſſionem iuſtam & honoratam velut emeritis legitimo tempore & numero ſtipendiis. In quo audiendus erit monitor ille Horatianus: *ſolue ſeneſcentem maturus equum.* Satius eſt vt liber & ſolutus ambulet pro arbitratu ſuo, quo volet, ſine imperio, ſine ſacramento & ſignis, quam vt mediocribus bellicis muniis ſuccumbat continuo, nec ea poſſit edere opera,quæ expectationi hominum ſatisfacerent conferentium priſtinam militarem laudem cum factis præſentibus.Neq; vero erit omnino inutilis votis & authoritate nominis: & vel ſedens domi conſuletur ab armato milite, vt Pontius Herennius pater Samnitici Imperatoris. Profecto quum humana omnia, tum ea potiſſimũ quæ ad publicas vtilitates elaborantur, peculiari quodam nutu prouidentiæ regi arbitror. Si vires ad agendum tribuit,interpretare præcipi tibi vt agas: ſin adimit, pro explorato ſit non eſſe illi cordi vt ad opus accedas, & otium tibi indici. Mandabitur alteri,quam tu non obiturus prouinciam. Hæc Chriſti ſunt vniuerſa, cuius nos nihil aliud quam miniſtri ſumus. Cui opus aſſignatur, eidem & operi vires pares: vt qui Princeps arcem delegat cuipiam, hic etiam præſidium conueniens proſpicit.

Huius rei dilucide admonemur in talentis,

quæ Dominus ſeruis concredidit ad negotiationem. Neque ego hæc vſurpo verbis ſolum in conſiliis amicis dandis, ſed de hac ipſa cogitatione in aduerſa mea valetudine ſolatium ſumo, quum pituitæ infeſtatione & grauedine capitis ſubinde repetente ab ſtudiis, quæ mihi multo omnium chariſſima ſunt, inuitus & gemens diuellor. Vxoris & liberorum quam curam geſſeris, puto nemini ignotum eſſe, niſi ſi quis te nec nouit de nomine: & facis pro viro non ſolum ſapiente ſed pio etiam, quique præceptorum meminiſti Pauli Apoſtoli. Sed hactenus tamen habenda illorum ratio, ne quid eis patiaris deeſſe ſiue ad victum & cultum, ſeu ad honeſtam & te dignam educationem. Vt vero illi per laborem tuum deliciis & omni voluptatum genere ſeſe expleant, & opibus ac copia rerum omnium ad faſtum atque ad arrogantiam abundent, nullo penitus modo vel procurare debes vel optare. Quid enim minus congruit iis præceptis æui huius tranſigendi, quæ ipſe & legiſti plurima & ſcripſiſti permulta? Hæc eſt animi mei ſententia, in qua εἰ μὲν ὁμοφρονῶ σοι, gaudebo: εἰ δὲ μή, νουθετεῖσθαι καὶ παιδεύεσθαι παρά σου magnam habebo gratiam, non in hiſce tantum, quæ ſunt à nobis quodam modo πεπαιγμένα, (neque enim tibi conſilium hoc meum eſt opus) verum etiam

etiam in ſeriis, velut in libris meis de diſciplinis, & aliis, ſi quos meos vocauit inſpicere. Vxorem tibi conualuiſſe gratulor. Illi ſalutem ex me dices plurimam. Opto vobis fauſta omnia & felicia. Brugis Cal. Septemb. 1532.

EPIST. LII. Parrhiſios aut Martianum eius.

Lodouicus Viues S. D. GV. Budæo V. CL.

BInas tuas literas accepi eodem fere argumento, quibus ternis meis reſpondes. Quanquam multi ſunt loci in meis, quos noluiſſem tacitos dimiſiſſes, de quibus, quum vacauerit, aliquid dices. Vtræq; literæ tuæ datæ ſunt ex Martiano: priores poſtridie Calendas Ianuar. poſteriores poſtridie Calendas Februar. Hæc ita exacte addo, quoniam ſcire cupis an mihi ſint redditæ. Mira eſt enim negligētia ne an improbitas in reddendis literis in vtrumque, quum vt ſero perferantur & reſignatæ, quales mihi videntur fuiſſe alteræ tuæ, vt meæ iſtic fuerunt. Bene habet quod nihil ſcribimus, quod ſi proferatur & euulgetur dolcamus, ἵνα στράψῃς λοιποῦ τὸ ἑλληνιστὶ γράφειν, οὕτως κἀγὼ ποιήσομαι. Video te moleſte ferre, ſuccenſere etiam nobis, quod te ſeu tua potius ex vmbra iſta in lucem atque apertum proferri velimus, idque curemus; quin etſi quid apud te amicorum tuorum valet authoritas,

Eiuſdem argumēti.

ritas, illud me vſque adeo perfecturum confido, vt pro perfecto multis exoptantibus iam promiſerim. Tu hic videris, an eo magis mihi ſuccenſere conſtitueris, quod tantum mihi tuis in rebus licere permiſerim, an fidem promiſſumque hominis tibi amiciſſimi præſtandum per te cenſeas. Ego quando in hunc locum progreſſus ſum, ex quo regredi ſine pudore vix poſſum, flagitator ero tibi non moleſtus quidem, ſed tam aſſiduus & acer, vt ſi nihil noſtræ amicitiæ, huic certe diligentiæ aliquid tribuendum habeas & tunc cauſarius fidem Διὸς φιλίου implorare poſſis. Cauſificationes tuas omnes accipio. Qui poſſum enim non probare, quicquid à ſummo illo Budæo, cuius ingenium moreſq; ſingulariter admiror & colo, profectum eſt? Sed iſtis tuis omnibus excuſationibus atq; adeo recuſationibus illũ vnum verſum poſſem querulus occinere,

Cauſando noſtros in longum ducis amores:

tum & id quod ad Architam Plato ſcripſit, *Non nobis ſolis nati ſumus*. Non poſſum me continere, quin ſepoſito pauliſper fulgore tuæ authoritatis audeam inſpicere atque inquirere in tuas iſtas cauſificationes. Et quia credo exemplum epiſtolæ ad me tuæ penes te remanſiſſe, non repetam tua verba: Luculenta illa argumenta, quæ breui tanquam rationem ocii tui daturus es mundo, ego magnifica & præclara opera futurum interpretatus

ſum,

ſum, in qua ſententia perſiſto, & id quamlibet diſſimiles fore credo & ſpero. Tu vero quid, inquis, ſi de altiſſimo meo & gratiſſimo poſthac ocio futuro intelligam? Iſta, mi Budæe, non erunt documenta, & ea, vt tute polliceris, luculenta, quum tibi intus omnia more & modo Aſpendii Cytharœdi. Qui potes Italos, Hiſpanos, Germanos, Danos, Pannonios, Britannos? qui potes vel tuos iſtos Gallos, etiam Parrhiſienſes Tranſpontanos docuiſſe, te in ocio iam eſſe, niſi partus, indicia, monumenta ocii viderint? Quæ iſtarum gentium & nationum te in ocio fuiſſe aliquando noſſet, ſi *annotationes*, ſi *de aſſe* non conſpexiſſet? Ego & amici alii tui ſciemus quidem ſemper quid agas, ocioſus ne ſis an negocioſus: exteris hominibus & ad quos nihil præter nomen & gloria tua permanauit, iſtud declarari non poterit, niſi iis rebus quæ ſunt argumenta ocii, quæ quum daturum te promiſeris, & eadem luculenta, vide quid aliud futura ſint quam quæ ego conieci? acute ſcilicet ſolem ex ſplendore. Nam quod quereris tibi per nos ceſſare ne in ſeceſſu quidem licere: quid tu appelles *ceſſare* neſcio. an illud quod tribuit Epicurus ſuis Diis? qui nihil habent ipſi negotii, neq; alteri exhibent. Ne viuere quidē cupito, velis, ſi aliud in vita facturus non ſis. *Ceſſare* ego iudico extra aulicos & vrbanos tumultus, extra moleſtas curas ſecum habitare,

Ceſſare.

Otium, σχολή.

quiſitiſſima ſint cuncta, pleraque minimum luxus præ ſe ferunt, multum vero ciuilis nitoris atque frugalis munditiæ. Raimundi illa domus altera paulo ſemotior quam eſt item plane regia, amœniſſimum vtrinque proſpectum, in hortos habens, quorum alter ædibus cohæret, alter interſtite via publica, ſed anguſta ſeparatur? quid plantarum nutrit Italia, quod domeſticus hortus non habeat? quæ tibi topiaria, quæ pergulæ, quæ arbores, qui fontes fuſilibus Deorum ſimulachris ornati? quale balineum ea ædium parte? Minus iam placebant Ludouici Galliarum Regis horti, quos olim Turonis & Bleſis vidimus.

Poſtquam aſcendimus, hypocauſta latiſſima, aulas ſpacioſiſſimas ſiue cubicula coniuncta cum fumariis, ſed ornatiſſima conſpeximus, reſpondentibus inter ſe oſtiis in meditullio domus, quibus de conclaui in conclaue tranſitur. Hic paſſim vidimus exquiſitiſſimas picturas ex Italia aduectas, multas etiam Iconicas tabulas manu Lucæ Cronburgii feliciter abſolutas. Sed magis nos mouerunt in ſuperius cœnaculum deductos tot ac tanta monumenta antiquitatis, vt vix vllo Italiæ loco plura crediderim apud vnum hominem reperiri.

Luca Crōburgii picturæ.

Antiquitatis monumenta.

Primum ærea contemplati ſumus & fuſilia. Quis illic veterum Deorum non ſæpe nobis

nobis occurrebat? Iuppiter cum ſuo fulmi- *Iuppiter.*
ne, Neptunus cum tridente, cum ſacculo pe- *Neptunus*
taſoque Mercurius, Pallas cum ægide, & e- *Mercurius.*
rant quos vix præ vetuſtate licebat agnoſcere. *Pallas.*
Nomiſmata deinde ſuo loco iacebant. Ad-
erat tantum vnum illic ſimulachrum lapi-
deum. Circe fuit. ea nuda recumbebat in- *Circe.*
nixa dextro brachio, circum ſe in margine
tabulæ marmoreæ varias beſtias habens, &
adhuc illa magica virga ſua quendam in bru-
tum conuertebat, ſupereratque pars hominis
non amplius quam dimidiata. In altero ſecre-
tario quod ſaxeas tantum ſtatuas contine-
bat, vidimus Dianam cum luna ac pharetra, *Diana.*
vidimus Apollinem, Mineruam, Venerem *Apollo.* *Minerua.*
cum Cupidine, Taurum qui vehebat nu- *Venus*
dam puellam tenſis brachiis auxilium im- *Taurus*
plorantem, & obſcœnum illum Deum pu- *Europam*
denda ſui parte prorſus impudentem, cui *auehens*
aſtabant effigies mulierum plenos phallis ca- *Priapus.*
lathos geſtantium. Apparebat hortorum *Hortorum*
limites fuiſſe. Mirum vero potuiſſe iſta tot *limites.*
ſeculis vſpiam integra conſeruari. Frag-
menta ſtatuarum vix numerare erat. Place-
bat nobis Somni Dei caput clauſos habens *Somnus*
oculos, & papauere reuinctum. Bacchi capi- *Deus*
tumultra arguebant ſerta ex racemis & [illegible] *Bacch…*
pini, quædam Coloſſeam ferme [illegible]
magnitudinem præ ſe ferebant.

Narrabatur vero nobis ex toto propemodum orbe conuecta fuiſſe ea vetuſtatis monumenta, præcipue tamen ex Græcia atque Sicilia. Adeo nullius ſumptus Raimundum pœnitet ob amorem, quem literarum minime expers erga antiquitatem gerit, modo poſſit talibus rebus potiri. id quod vere nobilem & generoſum hominis animum oſtendit. Sed de his plus ſatis. Ædidimus opuſculum rerum Germanicarum inſcriptum Cæſari Ferdinando. Expectamus aliquid veterum librorum à te.

Cicero de Gloria, & de Vita Beata. Ouidij Medea. Fontianus Poeta.

Ciceronem de gloria, Eundem de Vita beata, quaſdam eiuſdem orationes hactenus non viſas. Medæam Ouidii Fontianum Poetam, qui prouincias Romanas eleganti carmine deſcripſerit, niſi tanto theſauro ſolus frui vis. An fabulam narrauit ille noſter? Bene vale Vir eximie. Seleſtadii, quinto Nonas Martias, Anno M.D. XXXI.

EPIST. LI. Parrhiſio

Lod. Viues G. Budæo V. C. S.

De vita & ſtudiis recte inſtituendis.

EPiſtolam tuam accepi, qua communicas mecum de eo, quod ſuper eſt, vitæ tēpore collocando. Ego vero, mi Budæe, & cum te eſſe compertum habeo, qui vitæ tuæ rationes probe & ſapienter habeas deſcriptas, & me eũ qui conſilium tali viro dare non ſim idoneus, ſiue ætatem ſpectem, ſiue ingenium atque erudi-

[illegible]ditionem,ſiue prudentiam ac rerum vſum·[illegible]que ſcripſiſſe te potius vt commentatione illa tacite tecum, quid agendum eſſet, conſultares, vel vt apertius animum & voluntatem erga me tuam teſtificarere, qui me velut ad intimas & grauiſſimas deliberationes admitteres de ſumma rerum quacunque id mente feceris, indubie optima & cum primis beneuola. Ego partes eius perſonæ ſuſtinebo,quam ipſe mihi imponis. Leue fuerit tantulæ chartæ diſpendium,& erit alioqui,ſi non aliarum, huius certæ epiſtolæ argumentum. Quemadmodum in re & publica & familiari vſu euenire cernimus, vt qui ſummæ rerum præſunt, indigeant aliorum miniſterio ad functiones ſuas obeundas, ita & animus noſter, Dux atque imperator vitæ mortalium, famulatu eget corporis quamdiu eo contineatur. Nec enim vel res in natura abditas penetrare & aſſequi, & veritatis lucem exculpere atque intueri, nec conſilium expedire vlla rurſum ratione valeas, niſi ad hæc opera inſtrumentum corporis obſequens ſeſe præbeat ingenii facultatibus. Corpus hoc vel deſuetudine fit immorigerum & refractarium, vel luxurians feroxque, vel morbo aut ſenio, qui & morbus eſt, amittit vires. Iam olim audio te à Philologiæ tuæ caſtris abeſſe non ſine ingenti deſyderio militiæ tibi adeo charæ iucundæque. Inde enim te & vale-

tudinis tuæ & rei familiaris abſtraxit cura. Equidem ἄβιωτον, vt ipſe dicis, & plane θανάτῳ ὅμοιον exiſtimo eſſe ęam vitam, quæ abſque ingenii cultu traducitur. Sed illud eſt viciſſim cauendum, ne, dum ingenium excolis, amittas corpus. Quo circa ita ſentio faciundum, vt ingenio iſti tuo ſiue emanſori ſiue iuſta de cauſa exautorato molliter manum iniicias, & reducas illud in caſtra Philologiæ, atque ex diutina diſſuetudine muneri cuipiam adhibeas militari, ſed leui initio & modicæ operæ.

Id ſi ſtrenue exequitur citra noxam vllam roboris ac virium, ſinito illud ad priſtinam militiam vel continenter reuerti, vel per interualla. Quam militiam animus tuus non ſine ingenti alacritate capeſſet natura ſua eiuſmodi exercitationum amans, niſi falſas coniecturas de illo accepi ex multis, quæ varie edidit documenta. Quod ſi ętas & labores anteacti multum de ardore illo & acrimonia veteri detraxerint, manere tamen in militia poſſit ſine luculento ſui detrimento, adiuuet rem militarem ſi non lacertis & robore at ſaltem conſilio atque admonitionibus, quas longus rerum vſus & tot bellis merita ſtipendia facile ſuppeditabunt. Sin vero cauſificari cœperit morbum ſonticum aut aduerſam valetudinem, & voluntati non ſuf-

ſufficiat corpus, & domum reſpectare inſtiterit, impetret ſane miſſionem iuſtam & honoratam velut emeritis legitimo tempore & numero ſtipendiis. In quo audiendus erit monitor ille Horatianus: *ſolue ſeneſcentem maturus equum.* Satius eſt vt liber & ſolutus ambulet pro arbitratu ſuo, quo volet, ſine imperio, ſine ſacramento & ſignis, quam vt mediocribus bellicis muniis ſuccumbat continuo, nec ea poſſit edere opera, quæ expectationi hominum ſatisfacerent conferentium priſtinam militarem laudem cum factis præſentibus. Neq; vero erit omnino inutilis votis & authoritate hominis: & vel ſedens domi conſuletur ab armato milite, vt Pontius Herennius pater Samnitici Imperatoris. Profecto quum humana omnia, tum ea potiſſimũ quæ ad publicas vtilitates elaborantur, peculiari quodam nutu prouidentiæ regi arbitror. Si vires ad agendum tribuit, interpretare præcipi tibi vt agas: ſin adimit, pro explorato ſit non eſſe illi cordi vt ad opus accedas, & otium tibi indici. Mandabitur alteri, quam tu eras obiturus prouinciam. Hæc Chriſti ſunt vniuerſa, cuius nos nihil aliud quam miniſtri ſumus. Cui opus aſſignatur, eidem & operi vires pares: vt qui Princeps arcem delegat tuendam, hic etiam præſidium conueniens proſpicit.

Huius rei dilucide admonemur in talentis,

quæ Dominus ſeruis concredidit ad negotiationem. Neque ego hæc vſurpo verbis ſolum in conſiliis amicis dandis, ſed de hac ipſa cogitatione in aduerſa mea valetudine ſolatium ſumo, quum pituitæ infeſtatione & grauedine capitis ſubinde repetente ab ſtudiis, quæ mihi multo omnium chariſſima ſunt, inuitus & gemens diuellor. Vxoris & liberorum quam curam geſſeris, puto nemini ignotum eſſe, niſi ſi quis te nec nouit de nomine: & facis pro viro non ſolum ſapiente ſed pio etiam, quique præceptorum meminiſti Pauli Apoſtoli. Sed hactenus tamen habenda illorum ratio, ne quid eis patiaris deeſſe ſiue ad victum & cultum, ſeu ad honeſtam & te dignam educationem. Vt vero illi per laborem tuum deliciis & omni voluptatum genere ſeſe expleant, & opibus ac copia rerum omnium ad faſtum atque ad arrogantiam abundent, nullo penitus modo vel procurare debes vel optare. Quid enim minus congruit iis præceptis æui huius tranſigendi, quæ ipſe & legiſti plurima & ſcripſiſti permulta? Hæc eſt animi mei ſententia, in qua εἰ μὲν ὁμοφρονῶ σοι, gaudebo: εἰ δὲ μὴ, νουθετεῖσθαι καὶ παιδεύεσθαι παρά σου magnam habebo gratiam, non in hiſce tantum, quæ ſunt à nobis quodam modo πεπαιγμένα, (neque enim tibi conſilium hoc meum eſt opus) verum etiam

etiam in ſeriis, velut in libris meis de diſciplinis,& aliis,ſi quos meos vocauit inſpicere. Vxorem tibi conualuiſſe gratulor. Illi ſalutem ex me dices plurimam. Opto vobis fauſta omnia & felicia. Brugis Cal.Septemb.1532.

EPIST. LII. Parrhiſios aut Martianum eius.

Lodouicus Viues S.D. GV. Budæo V. CL.

BInas tuas literas accepi eodem fere argumento, quibus ternis meis reſpondes. Quanquam multi ſunt loci in meis, quos noluiſſem tacitos dimiſiſſes, de quibus, quum vacauerit,aliquid dices. Vtræq; literæ tuæ datæ ſunt ex Martiano: priores poſtridie Calendas Ianuar. poſteriores poſtridie Calendas Februar. Hæc ita exacte addo,quoniam ſcire cupis an mihi ſint redditæ. Mira eſt enim negligētia ne an improbitas in reddendis literis in vtrumque,quum vt ſero perferantur & reſignatæ, quales mihi videntur fuiſſe alteræ tuæ, vt meæ iſtic fuerunt. Bene habet quod nihil ſcribimus,quod ſi proferatur & evulgetur doleamus,ἵνα στράψῃς λοιποῦ τόν τι ἑλληνιστὶ γράφειν,οὕτως κἀγὼ ποιήσομαι. Video te moleſte ferre, ſuccenſere etiam nobis, quod te ſeu tua ponit ex vmbra iſta in lucem atque apertum proferri velimus, idque curemus; quin etſi quid apud te amicorum tuorum valet autho-

Eiuſdem argumēti.

ritas, illud me vſque adeo perfecturum confido, vt pro perfecto multis exoptantibus iam promiſerim. Tu hic videris, an eo magis mihi ſuccenſere conſtitueris, quod tantum mihi tuis in rebus licere permiſerim, an fidem promiſſumque hominis tibi amiciſſimi præſtandum per te cenſeas. Ego quando in hunc locum progreſſus ſum, ex quo regredi ſine pudore vix poſſum, flagitator ero tibi non moleſtus quidem, ſed tam aſſiduus & acer, vt ſi nihil noſtræ amicitiæ, huic certe diligentiæ aliquid tribuendum habeas & tunc cauſarius fidem Διὸς φιλίου implorare poſſis. Cauſificationes tuas omnes accipio. Qui poſſum enim non probare, quicquid à ſummo illo Budæo, cuius ingenium moreſq; ſingulariter admiror & colo, profectum eſt: Sed iſtis tuis omnibus excuſationibus atq; adeo recuſationibus illũ vnum verſum poſſem querulus occinere,

Cauſando noſtros in longum ducis amores:

tum & id quod ad Architam Plato ſcripſit, *Non nobis ſolis nati ſumus.* Non poſſum me continere, quin ſepoſito pauliſper fulgore tuæ authoritatis audeam inſpicere atque inquirere in tuas iſtas cauſificationes. Et quia credo exemplum epiſtolæ ad me tuæ penes te remanſiſſe, non repetam tua verba: Luculenta illa argumenta, quæ breui tanquam rationem ocii tui daturus es mundo, ego magnifica & præclara opera futurum interpretatus ſum,

ſum, in qua ſententia perſiſto, & id quamlibet diſſimiles fore credo & ſpero. Tu vero quid inquis, ſi de altiſſimo meo & gratiſſimo poſthac ocio futuro intelligam? Iſta, mi Budæe non erunt documenta, & ea, vt tute polliceris, luculenta, quum tibi intus omnia more & modo Aſpendii Cytharœdi. Qui potes Italos, Hiſpanos, Germanos, Danos, Pannonios, Britannos? qui potes vel tuos iſtos Gallos, etiam Parrhiſienſes Tranſpontanos docuiſſe, te in ocio iam eſſe, niſi partus, indicia, monumenta ocii viderint? Quæ iſtarum gentium & nationum te in ocio fuiſſe aliquando noſſet, ſi *annotationes*, ſi *de aſſe* non conſpexiſſet? Ego & amici alii tui ſciemus quidem ſemper quid agas, ocioſus ne ſis an negocioſus: exteris hominibus & ad quos nihil præter nomen & gloria tua permanauit, iſtud declarari non poterit, niſi iis rebus quæ ſunt argumenta ocii, quæ quum daturum te promiſeris, & eadem luculenta, vide quid aliud futura ſint quam quæ ego conieci? acute ſcilicet ſolem ex ſplendore. Nam quod quereris tibi per nos ceſſare ne in ſeceſſu quidem licere: quid tu appelles *ceſſare* neſcio. an illud quod tribuit Epicurus ſuis Diis? qui nihil habent ipſi negotii, neq; alteri exhibent. Ne viuere quidē [illegible]o, velis, ſi aliud in vita facturus non ſis. *Ceſſare* ego iudico extra aulicos & vrbanos tumultus, extra moleſtas curas ſecum habitare,

Ceſſare.

Otium, χολὴ.

bitare,legere,ſcribere & ſibi& aliis,hoc video Ciceronem appellaſſe *feriatum eſſe* & *ceſſare* & *agere ocia* & *nihil agere* : & Græci genus hoc exercitamenti dixerunt σχολὴν, quod tu tibi odioſum negotium eſſe dicis,& facere delicias te negas. quæ poſſunt eſſe maiores iſtis tuis tam delicatulis recuſationibus? At iudicium reformidas.quod? cuius hominis? tu non noſti te?an ignoras ſummum te tribunal literarium obtinere, quod de reliquis omnibus cognoſcit,nullum de ipſo?ad te ab aliis prouocatur, à te vero ad quem? cenſor es, cui de moribus & ingeniis noſtrum omnium permiſſa eſt cognitio & poteſtas,de tuis nemini. Nam quod ſatisfeciſſe publicæ expectationi te dicis duabus ærumnis exantlatis, ſatisfeciſſes forte, ſi vel ærumnæ fuiſſent leues vel parum ſtrenue in ea re geſſiſſes te. Nunc tam ſtrenua tua opera in re tam ardua animos hominum incitat ad requirendas & efflagitandas abs te alias complures. Quot putes fuiſſe alios Herculi labores ſubeundos, ſi diutius vixiſſet? ita fert rerum ipſarum natura, vt ignaui ſegnes, inertes miſſionem continuo accipiant etiam voluntario oblatam: fortes, ſeduli, induſtrii, ſtrenui ſemper fere in officio retineantur, quin & poſt miſſionem ſubinde reuocentur ad munia Sarcinas tuas per nos & componere tibi & diſponere licebit, & reſpirare,& colligere te velut in tempeſtate iactatum & exagi-

agitatum. De ſtylo purgando & exacuendo talem excuſationem quem putas accepturum, qui epiſtolas ipſe videat tuas? quæ videlicet ſatis oſtendunt ſtylum tuum rubíginoſum & ſitu nimío marcidum conſumptumq; eſſe. De quadriennii vocatione obſecro taceas, ne tibi fraudi ſit, quod iniuſſu poteſtatis literariȩ conſenſuſque eruditorum publici, qui eſt exercitus philologiæ Imperator, à ſignis abſceſſeris. Quo tempore ne abſuiſſe videaris ſed intentus operi alicui magno & laborioſo fuiſſe, fac nūnc aliquid, quod nemo credat minore tempore quam quadriennio fieri potuiſſe. Ius trium liberorum allegas, quod multum valuit in antiquo Latio? at in hoc nouo Latio & Hellade plus valet ius trium librorum, & valet quidem vt interquieſcere liceat, ac rem familiarem reuiſere & curare, ſed vt interim ad munera redeas, nec piger ceſſatorque in Repub. fias. Eraſmus noſter ne triginta quidem librorum ius ſibi adiumento eſſe vult, quo minus & Magiſtratus gerat & reliqua munia obeat. De me nihil eſt adhuc quod queri quiſquam poſſit. Nondum ſerus ſum ad edendum: veniet & mea tempeſtiuitas. Quod ſi ne tum quidem parere potuero, ſatis fuerit tanquam obſtetricem vos ad pariendum hortarí, incitare, & vt enitamini iuuare. De his hactenus. Iam de Pandectis & obnunciatore illo tuo, propemodum intelligo

de

de quo loquaris ſene, cui totæ tres anticiſ... non ſuffecerint. Eraſmus mihi dixit, doctiſſimum quemque ex Germania eſſe illi eam ob rem infeſtum, nec dignus eſt cui tu iraſcaris. Non deerit qui ei pro te reſpondeat, ſi modo reſponſum poteſt eiuſmodi verbis inueniri aptius ſilentio. Quod ſi ipſe contra eloquentiam bellum ſuſcepit, nemini verendum eſt ne regina illa rerum violatam ſuam maieſtatem inultam eſſe patiatur, cui etiam fortiſſima ſæpe ceſſerunt arma. Quocirca in mœrore non ſum, quod mihi de funere eloquentiæ dixeris, cui me iampridem dedi deuouiq; totum, quam placida illa & approbante, tuum tuiq; ſimilium eſto iudicium: ſed deuoui tamen. Verum enimuero mortalis eloquentia non eſt, quæ viuet & vigebit quamdiu homines erunt: & ſi hi omnes intereāt, inter cœleſtes illas montes verſabitur omnibus chara, omnibus iucūda. Proinde nec aliquid augurium & occentus obſcænæ illius oſcinis, quam malus ille vidit augur, reprimere & retardare de incepto debet opere, Auis enim ea eſt, cui nulla eſt in eloquentiæ auſpiciis fides. Sed de hac re forſan alias prolixius. Eraſmus reſalutat te, nō ſcribit quoniam tuæ nunc ſunt ſcribendi vices. Epiſtolæ illę ad eum tuæ, quę ſunt in principio huius nouæ farraginis, me nunc, quum eas attentius & conſideratius lego relegoq;, vſq; adeo nō aliqua in re offendūt, vt mirifice me

me oblectent. In eandem ſententiam eundẽque affectum adductus eſt & Eraſmus ipſe. Quocirca ſi quid vnquam ad te de illis ſcripſi, ignoſce quæſo mihi, qui tunc parum attentus eas percurreram. Sit tibi felix proſperumque quod in Martianum tuum demigraſti. vicus, vt exiſtimo, fiet celebrior excultiorq; præſentia tua, & omnia in tua villa melius curabuntur te ſpectatore. Vetus eſt Catonis illud, *Frons occipitio prior eſt.* Vetuſtius & illud Lybici cuiuſdam apud Ariſtotelem: *Optimus agro fimus Domini veſtigia.* ἀλλὰ γλαυκὰς, ὡς φάσιν, ἐς Ἀθήνας. Hæc ad priorem tuam epiſtolam ſeu ad vtrãq; potius. Quid enim aliud eſt in poſteriore? ſed ad hanc quoque paucula reſpondebo, quum vacabit. Tu interea hanc ita accipias velim, vt partes reſponſionem eſſe vtriuſq; tuæ. Si quid addidero, corollarium acceptum mihi referes, non pro ſolutione computabis debiti. Vale Louanii Nonis Martii. Saluta meis verbis amicos quos ſoles. Hic Hermannus Phryſius iuuenis amœno ingenio & eruditione neutiquam vulgari tui eſt ſtudioſiſſimus, precatusque eſt me vt ſe tibi commendarem. Id ego facio, nec dubito quin ſit tibi ſuis dotibus breui commendatiſſimus: quas dotes commemorare me neceſſe non eſt, tu eas continuo noſces.

EPIST.

EPIST. LIII. Seleſtadium

Ægidius Tſchudus CL. atq. Doctiſſ. V. Beato Rhenano S. D.

HIs redditæ ſunt mihi literæ tuæ, vir humaniſſime, vna cum libello geſtorum Ariminii: ſed cum primas accepiſſem, non potui mox reſpondere, impeditus Gallica legatione, quæ & quadrimeſtri tempore in Gallia me retinuit. Reuerſus autem, ne deeſſem amico, volui breuibus reſpondere, quid mihi in quibuſdam locorum & populorum nominibus videretur. Et principio quidem, cum tibi videatur Lentienſes non eſſe Lintzgoios iuxta lacum Podamicum habitantes, ſed magis eos qui habitant circa oppidum Lentzkirch, magis mihi tua quam mea arridet opinio, atq; ob id libens cedo. Deinde cum ſcribas, me nimium tribuere Straboni viro Græco & externo, quando ille dicit, *Germanos ſic dictos, quod fratres fuerint Gallorum ob morum conformitatem &c.* referam quid me mouerit ad credendum huic Græco autori externoq; viro. Primo, Strabo diligentius conſcripſit Alpes, Alpinas gentes, Rheni ortum, lacum Podamicum, Heluetiorum, Rhætorum, Vindelicorum, Gallorum, Germanorum, Italorum, atque aliorum populorum regiones, quam vllus fecerit Latinus autor, diligentiſſime ſingulorum populorum loca & ſitus commonſtrans

Lentienſes.

Germani cur ſic dicti.

Strabonis diligentia

ſtrans

ſtrans, non quod ſua perſona has regiones omnes luſtrauit, ſed Germani quidam & Galli hæc omnia ſibi ſuppeditauerunt, aut certe ingenioſi quidam milites, qui bellorum occaſione omnes iſtas luſtrarunt regiones. Vide, quæſo, quam oſcitanter Cæſar deſcribat ortū Rheni, & curſum eius negligens, & Rhætos apud quos oritur, & lacum Podamicum quē efficit. Tacitus quoq; & Ptolemæus nullam faciunt mentionem de hoc lacu: & Mela obiter meminit nominis eius. At Strabo diligenter eum deſcribit, referens etiam qui populi & regiones ad illum vſq; pertingant. Si ergo vir ille in minutis his diſquirendis tam diligens fuit, quis dubitet eum non diligentiorem fuiſſe in inquiſitione magni illius Germanorum nominis? Et hic quidem nihil ex cerebro ſuo, ſed quod alii experti viri ei ſuggeſſerunt, hoc ſcripſit. Commendanda eſt igitur huius Græci viri diligentia, & magnis præconiis extollenda, & nequaquam tantus autor contemnendus, quod longe à nobis diſſitus fuit. Si in minutis rebus verax deprehenditur, vt iam indicauimus, quis non credat ei in maioribus, præſertim in his quæ de Germanorum ſcripſit nomine? Vixit quidem ante Tacitum, & aliud veriſimiliora ſunt verba eius quam Taciti, qui ſcribit nomen Germaniæ vocabulum eſſe recens, etiam cum Cæſar & alii quamplures longe ante eum mentionem fecerint Ger- *Tacitus notatur.*

P ma-

manorum. Quin & Liuius indicat *ſe reperiſſe apud antiquos autores, tempore Tarquinii primi Germanos in Italiam profectos &c.* Vnde igitur eſt, vt Tacitus ex Germania nouum faciat nomen, niſi quod ſomnium capitis ſui ſcribens ſicut & de origine Iudæorum & veteratorius Chriſtianorum ſimilia prodidit ſomnia? Ob id Tertullianus in Apologetico capite 16. eum reprehendit, vocatq; *rabulam mendacii*, id quod Straboni ab antiquis autoribus nunquam factum legimus. Veriſimile igitur videtur eſſe id quod ſcribit de Germanis, nempe eos à Gallis Germanice loquentibus vocatos fratres, qui vſus apud Heluetios quoque hodie inuenitur. Et cum poſtea Romani Galliam obtinuiſſent, didicerunt à Gallis nomen illud, tranſtuleruntq; in linguam ſuam, & vocauerunt fratres illos, *Germanos*.

Deinde Tacitus non aperte dicit neq; interpretatus eſt, nomen Germaniæ eſſe Germanicum vocabulum, vt ſit idem quod *garman*, id eſt totus vir, cum alioqui Germanica vocabula verterit in linguam Latinam, qualia ſunt, *brecht*, *herd*, *pfriem* &c. Quare igitur & præcipuum vocabulum Germanicæ nationis non vertit in Latinam linguam, ſi eſt Germanicum? Notata fuiſſet proinde in maioribus noſtris magna ambitio & præſumptio, ſi ſeſe hoc ambitioſo nomine reliquis nationibus prætuliſſent, denominaſſentque

Gar-

germanum. Addo & iſtud, vocabulum ipſum Germaniæ non ſic omnino fuiſſe extinctum in Germania, ſi fuiſſet vox Germanica, potiſſimum enim fuerit ſummũ & pcipuum vocabulum huius gentis, poſteaq̃ particularium gentium nomina non ſint apud vulgares homines obliterata, qualia ſunt *Phriſii* Frieſen, *Sueui* Schvvaben, *Saxones* Saxen, & alia q̃dam, & tamen populi iſti ſolum membra fuerunt totius Germanicæ nationis, ſed retinuerunt in vulgari lingua nomina ſua antiqua, etiam cum illa nihil ſignificent in Germanica lingua.

Quid igitur accidit, vt interciderit ſummũ Germaniæ nomen, ſi fuit compoſitum ex dictionibus Germanicis ſignificatiuis, nempe *ger* & *man*? Et certe nullus hodie in Germania inuenitur populus, qui in ipſa Germanica lingua nomen retinuerit Germaniæ, ſed ſolum apud Latinos inuenitur, hanc nationem Germaniam vocatam.

Tertio dicit Tacitus, quod à ſeipſis inuento nomine Germani vocarentur: & quidem hæc verba Strabonis ſententiam nonnihil confirmant, & non eneruant, cum in hunc vſque diem huius nationis conſuetudo ſit, à maioribus veluti per manus tradita, vt ſe ſe in bellis *fratres* compellent, ita vt etiam duces exercitus, quando milites alloquuntur, eos *fratres* vocent, quos Romani olim *commilitones* appellauerunt, & aliæ nationes

more quoque ſuo vocant. Nam quum Romani olim tubis aut tympanis milites ad pugnam adhortabantur, vel aliud quippiam intimare ſatagebant, dicebant. *Audite populi, vel commilitones.* Galli vero clamant, *O compagnoni*, id eſt, heus ſocii: & Heluetii ſic, Alſo jr Herrn/id eſt, heus ô domini: alii autem populi ſuos acclamant more ſuo. At Germani ab antiquo milites ſuos ſic acclamant: alſo jhr Brůder/ hoc eſt, heus ô fratres: vnde procul dubio ab exteris nationibus & ante multa tempora illis datum eſt Germaniæ nomen. Et hic quidem mos eſt Heluetiorum, vt Germaniæ populos fratres vocitent. Conſonat quoque ſententiæ Strabonis, quod Romani vocabulum Germanorum populorum ſemper acceperunt pro fratribus. Vel eius Paterculus lib. 2. vbi mentionem facit de exectatione, quæ Conſulibus Lepido & Planco triumphantibus fiebat, quorum fratres proſcripti erant, ait illis acclamatum, *De Germanis, non de Gallis, duo triumphant Conſules*: vbi loquuntur obſcure de fratribus Conſulum, & per iocum inceſſunt Conſules ipſos, perinde quaſi Germanorum populorum victores fecerint triumphum. Si itaq; vox *Germani* fuiſſet vocabulum Teutonicum *Gerrman*, minime quadraſſet huic loco. Dicit proinde Tacitus: *Germanum frugiferarum arborum eſſe impatientem.* Et quidem fieri poteſt quod ſuo tempore nul-

nulla talis arbor in ea plantata fuerit, nihilominus terra ipſa ſemper fuit & eſt hodie in multis locis frugifera feraxq; vini, vt in Franconia, iuxta Neccarum, & alibi. Cum itaque proprios antiquos autores non habeamus qui Germaniam ipſam deſcripſerint, ſed confugere oporteat ad exteros, Latinos & Græcos, videtur mihi Strabo omnibus præferendus, qui diligentius cæteris quæq; inueſtigauit.

Auentinus notatur. Ioannes Auentinus, qui Bauariæ antiquitates deſcripſit, & vetuſta nomina diligenter elucidauit, in hoc vno mihi non ſatisfacit, quando ſcribit *Auguſtam Vindelicorum* non eſſe eam quæ hodie locatur prope Licū, quodque Vindelici citra Licum verſus lacum Podamicum nihil dominii habuerint, ſed iuxta Ptolemæi ſententiam habitarint inter Licum & Ænum, id quod omnino eſt contra ſententiam Strabonis, qui ſcribit Vindelicos attigiſſe lacum Podamicum. Facile quidem aſſentiur, tempore Ptolemæi & ante, Vindelicorum tractum inter lacum Podamicum & Licum, iam Rhætorum regionibus aſſignatum, & omnes has regiones in vnam redactas prouinciam: ſicut & apud Heluetios poſtquam intercidit nomen ipſorum, pars quædam Sequanorum prouinciæ fuit aſſcripta (Nam Ptolemæus ponit Auenticum inter Sequanos, quod tamen tempore Taciti Heluetiorum metropolis fuiſſe ſcribitur) & pars alia

Auguſta Vindelicorum.

Vindelici ad lacum Podamicum.

Auenticum.

fuit Rhætiæ adiuncta, ſed quæ poſtea Alemannis vna cum memoratis Vindelicis, qui ſedem habuerunt inter Licum & lacum Podamicum, ſeſe obligauit. Quod vero Auentinus illam terræ portionem contra Strabonis mentem dicit perpetuam Rhætiam fuiſſe, & Auguſtam in ea ſitam, Auguſtam Rhætorum vult eſſe, ſtatuens interim iuxta amnem Iſeram aliam Auguſtam Vindelicorum, nullo fulciri poteſt autore. Hoc enim pacto liceret arguere ex Ptolemæo, Auenticum nunquam Heluetiorum fuiſſe, ſed Cannodurum tantum & Forum Iulii, iuxta Rhenum atque intra Heluetiorum limites ſita: ſic enim Ptolemæi tempore locata deprehenduntur. At ex Antonini itinerario facile probatur, hanc eandem Auguſtam, quæ iuxta Licum collocatur, Auguſtam eſſe Vindelicorum, quæ & illo tempore adhuc habuit nomen Vindelicorum, non obſtante quod citra Licum in prouincia Rhætorum ſita eſſet. Nam erant adhuc illius regionis habitatores Vindelici, etiamſi Rhæticæ prouinciæ accenſerentur. Ponit proinde Antoninus duo itinera, vnum *a ponte Æni Iſiniſca 20. M.p. Ambre 32. M. p. Auguſta Vindelicorum 27.* Aliud *A Vldoro Quintianis 24. M.p. Auguſtis 20. Regio 24. Abuſnia Vallato 18. Summuntorio 16. Auguſta Vindelicum 20. M.p.* Deſcribit quoque itinera quædam

dam, quæ ab Auguſta Vindelicum vltra progrediuntur, vnde facile conijci, imo inferri poteſt, Auguſtam ipſam non iuxta Iſeram, ſed iuxta Lacum ſitam. Vale.

EPIST. LIV. S.Galli.

Henr. Bullingerus Ioach. Vadiano gratiam & pacem a Domino.

PVdet pigetque me mei, Vir honorande, quum te optime de me meritum tam ſum ingratus, vt tu cogaris tertio iam idem à me poſtulare. Sed per Chriſtum te oro id delicti mihi condones. Negotiis enim ſupra quam dici poſſit obrutus ſum. Excuduntur iam ſecundo Comment. mei in Acta. Scribo iterum & in Epheſios Pauli, ſcripſi in Galatas, ſcripturus porro ſum (ſi Dominus dederit gratiam) in Philip. & Coloſſ. ante proximas nundinas Francofordienſes &c. De libris Ambroſii id ſentio quod tu, ſtupidos hos nequaquam eſſe authoris optimi & iudicii emunctiſſimi fœturam. Stilus enim non congruit cum aliis Ambroſii operibus. Deinde longe aliam rationem ſequitur in exponenda ratione Sacramentorum in iis libris, quibuſque controuerſia ſui ſunt, quam in his ſequitur. Confer tu modo illa quæ in his de Euchariſtia ſcribit cum illis quæ leguntur in Officio libro capite 28. & in 1. ad

D. Ambroſii liber de Sacramentis, & Euchariſtia.

ad Corinth. cap. 11. & videbis quam ſibi ſit diſſimilis. Præterea omnia in his libris ſunt rigidius tractata quam Ambroſii ferat acumen & diligentia. Eraſmus ſuo more diſſimulauit & occulit ſuum iudicium. Non enim horum librorum vel verbo meminit. Reiecit tamen in poſtremum tomum, vt non dubitem illum ſentire magonis cuiuſpiam illud eſſe opus. Noluit tamen cenſura ſua notare illos libros ſubdolus, ne fortaſſis crederetur cultor eſſe noſtræ de Sacramentis ſententiæ, qui ſimiliter non niſi duo aut ad ſummum tria conſitemur. Cæterum quomodo Bertramus iſtis libris vſus ſit, non neſcis. Vixit is Caroli II. cognomento Calui temporibus. Valebis optime 7. Iulii, anno 1535.

Bertramus Preſbyter.

EPIST. LV. S. Galli

Bullingerus Vadiano CL. Coſ.

Honorii Imp. ſepulchrū.

ANno Domini M.D.XLIIII. pridie Nonas Februarii à foſſoribus, qui fulciendis fundamentis terram effodiunt, nouæ baſilicæ S. Petri à Iulio inchoatæ haud longe à mole quadam rotunda, vbi mauſoleum fuiſſe Honorii Cæſaris nonnulli putant, nunc vero in Sacrarii vſum ceſſit, repertum eſt ſepulchrum marmoreum, cuius operculum & ipſum marmoreum longum erat pedes X. latum VI. altum vnum & dimidium. Vas ipſum cuiuſdam amplitudinis foris quadratum,

dratum,intus obtuſos habebat angulos.Sublato operculo reperta ſunt oſſa duorum cadauerum,quorum alterum fuiſſe Marię ſponſæ Honorii,filiæ Fla.Stilichonis ex certis indiciis colligitur : alterum quoq; Thermantiæ eiuſdem Honorii ſponſæ, & eiuſdem Stilichonis filiæ fuiſſe creditur. Quarum vtraſque virgines defunctas Hiſtorici tradunt,& regio habitu ſimul cum dotibus ſponſalibus conditas eſſe ex iis ornamentis,quæ apud ipſas inuenta fuerunt,conſtat. Erant autem hæc cadauera palliis aureis inuoluta,ipſæq; caluariæ aureis cinctæ diadematibus. Fila vero palliorum vetuſtate computruerant: externi vero limbi ipſaque diademata ex auro ductili conſtabant.Quare ex iis aurum conſeruatum eſt. Oſſa adhuc cohęrentia ſimul cum veſtib. ſtatim ad attactum ſenſumq; aeris abierunt in puluerem. Aurum ex veſtibus collectum & purgatum ponderabat libras circiter LXXX. In pectore alterius maſſa racemi ſpecie depédebat, compoſita ex auro, adamante, ſmaragdo, atque aliis gemmis. Appoſita erant & vaſa aliquot perforata forma clepſidrarum odoris gratia concinnata. Margaritæ grandiuſculæ LIII. ſed ſqualore ſic erant confectæ vt digitis diſſiparentur. Anuli aurei plures C. quibus maxime gemmæ per orbem atq; circumferentiam erant inſertæ,iaſpides,carbunculi,adamantes,& reliqua. Cochlea aliquot

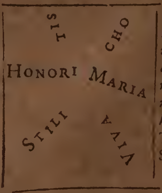
Mariæ Stiliconis cadauer.

Thermãtiæ Stiliconis cadauer.

P 5 aurea,

aurea, calamiſtra aurea, ſitella quędam argentea, mirabilis artificii vaſa aliquot criſtallina, vas quoddam ſine concha ex Achate lapide, item ornamentum quoddam panis fere ſpecie, conſtans ex duabus gemmis, quarum altera Cornelius erat, altera Topazius, quas connectebat circulus ſiue zona aurea variis gemmis diſtincta atque ornata. In lapidum ſuperficie vtrimque inſculpta fuerunt nomina, hoc fere modo:

Delata ſunt mox omnia in Palatium vicinum ad Pōt. Max. vbi nunc aſſeruantur.

In altera latere eadem legebantur Honorii ac Stilichonis, atq; hæc nomina, Thermantia Serena.

VRSPERGENSIS in Chronicis:

Stilico Comes erat de perfida & doloſa gente Vuandalorum natus. Idem ſocer erat Honorij. Cuius duæ filiæ Maria & Hermantia, altera poſt alteram Principi Honorio deſponſatæ ſunt, ſed vtræque virgines obierunt, &c.

EPIST

EPIST. LVI. S. Galli.

Bullingerus Vadiano gratiam ac pacem à Domino.

QVæ de reperto Mauſoleo nuper ad te [...]di, interim multo certius accepi ab iis qui viderunt. Tranſierunt enim hac ſuperioribus Paſchalibus feriis duo viri eruditiſſimi, ciues & Canonici Brugenſes, ex animo Chriſto & veritati fauentes: qui circa Martii principium adhuc Romæ fuerant. Ex eorum indictis & expoſitione hæc, quæ hic mitto, vt tibi gratificarer, conſcripſi. Hæſerunt aliquot apud nos diebus, conferentes nobiſcum de rebus literariis & religionis. Repararũt faſces et itinere miros, ac nos illos amicis colloquiis atque conuiuiis refocillauimus, &c. Aprilis 19. Anno 1544.

EPIST. LVII. Pariſios.

Ioan. Auratus ad Robertum Stephanum Typographum nobiliſſimum.

INter tot, hac ætate belle qui typis
Cudunt minutulis libros,
Primas Roberte Stephane tu parteis tenes, *Typographia Stephanica prædicatio*
Reclamitante nemine.
Seu quis requirat literæ elegantiam,
Cæſis in æs è formulis
In plumbeas abire iuſſam teſſeras,
Vulcania iuuante vi.

Seu

Seu linearum nobilem ſymmetriam,
Oculos quod acreis plurimum
Iuuet legentum, haud indecenter ordinibus
Suum tenentibus locum.
Verſus ſpatiolis rite diſtinguentibus,
Paruis perinde vt areis,
Quas hinc & inde, ſuſque deq; continent,
Cohibentque certi margines.
Seu quis (quod ad rem pertinet vel maxime,
Quam quærimus) ſolertiam,
Ac diligentiam ſagacem poſtulet
In eluendis omnium
Næuis librorum. ne qua labes ſordium
Doctorum operibus inſidens
Obſtaculo ſit imperitioribus,
Doctiſque bilem conciat.
Inuſitatam ô hominis erga litteras
(Humaniores quas vocant)
Propenſionem mentis. ô animum viri
Nullo ſilendum tempore,
Seu ſit ſuperſtes, ſeu fuiſſe Dii velint:
Solerte qui cura libros
Excudit expolitque tanta. nec ſinit
Circumſideri erroribus,
Barbaries ſuperiorũ ſeculorũ. Aut occupari: craſſa quos inſcitia,
Et obſoleta ſpurcitas
Linguæ profudit ante lapſis ſeculis
Tum cum nitor ſub pedibus &
Sermonis apparatus eſſet (pro nefas)
Simul omnis eruditio:

Expulſa terris quæ per hominum inertiam
  Humana corda fugerat.
Gentes vt execrata quondam ferreas,
  Poſt aurea atque argentea
Peracta ſecla, dicitur nouiſſima
  Liquiſſe præpeti pede
Alias terras, quam Pudor & Integritas
  Recti bonique præſides
Sunt inſecutæ, non reuerſuræ, niſi
  Criminibus indicta fuga.
Sic effugarat, quicquid in terris erat
  Tunc litteraturæ bonæ
Ætas parentum ruſtica atque inelegans,
  Cum dira labes hæc ſtatim
Veterum occupauit expolitas ſchedulas
  Vnde, niſi ab ignorantia
Profecta. Cæterum lues hæc denique
  Vires eundo ſic malas
Collegit, vt ſyncera nulla pagina
  Ad nos dein peruenerit.
Cunctis dolendum quod foret nũc poſteris:
  Queis haud inoffenſe datur,
Nec ſine labore plurimo ire per libros:
  Ætas reliquit quos prior
Mutilos, adeſos, ſaucios, interlitos,
  Et vlcerofos vndique,
Mendiſque totidem pene, quot vocabulis
  Turpem ſcatentes in modum
Quæ non rerum vel eruditionibus
  Nunc exhibent negocii,

Veterum ſcriptorũ corrupiela & deprauatio.

Illas

Illas quotidie acriter pugnantibus
Loco mouere non ſuo.
Roberti Stephani Typographi laus.
At o tuarum poſſit hac in parte quis
Laudum inuenire terminum?
Cui tanta ſe monimenta debent, atq; to
Quæ priſca gens mortalium
Licet ædidiſſet, nunc forent vt inædita
Ni per laborem plurimum
Redintegraſſes tu reſuſcitans ea,
Prope dixerim, intermortua
Roberte literariæ rei ſalus.
Non vt columnis pluribus
Innitere̅tur tecta. prætereuntium
Quod vertat in ſe lumina.
Non vt renidens tibi lacunar in domo
Fulgore verberet ſolum
Imaginoſum. Non enim tu arti tuæ
Statuis auare & ſordide
Precium: leueis quod ſacculos exhauriat
Scholaſticorum pauperum:
Tuam frequentant qui tabernam plurimæ
Plenam bonarum mercium:
Emptos vt illinc quam licet paruo libros,
Quibus opus ipſis, auferant.
Libros: heri qui diligentiam ſui
In corrigendis lapſibus
Vel ore ab ipſo, ceu parentes liberi,
Teſtentur ac ſubindicent.
Quod diu aſſequaris, ſumptib. non interim
Parcis profuſioribus,

Plus

Plus publicæ rei quam domeſticæ gerens
Curæ atque ſollicitudinis.
Nec me latet, quis ſit ſtatus domi tuæ.
Si Iunius Rabirius
De te loquendo verba non mihi dedit. *Iunius Rabir.*
Quod cur faceret? aut quomodo?
Cum vir ſit (vt ſcis hoſpes eius) & bonus,
Et elegantis ingenii:
In quoque nigri nulla mica ſit ſalis,
Multum ſed albi & candidi.
Is ipſe verbis talibus (ſi ſum memor)
Eſt uſus ad me dum redit
Dato libello ſub tuum prælum ſuo,
Grato tenellis mentibus:
Quibus ſolidior conuenit nondum cibus:
Aurate mi, medullitus
Quem diligo, quem plus ocellis his amo.
Qui lucis vſum dant mihi.
Non tu potes videre coniectareque,
Quo nunc ab orbe ſum redux?
Cum conſpiceris me renidenti ore ſic
Magnum fateri gaudium.
Næ tu parum vides, opinor ſordium
Quam plena tibi ſunt lumina.
Sed quid moror nunc eloqui, cur ita ſiem
Perfuſus alto gaudio?
Aduerte dicam. Pes refert me nunc meus
(E qui meus ſit ſit mei)
Illinc vbi lux ire purior mihi
Videtur, ac ſerenior,

Lux

(Lux litterarum,dico: non diurna lux)
Quam gentium vſquam. Cæterum
Hac gratia illuc iueram,libellus vt
Committeretur publico.
Puertiæ quem ſcriptitaui in gratiam
Volentis informarier
Solennibus linguæ Latinæ initiis,
Et inſtitutis primulis.
Vt ergo talis conſcius voti mihi
Et appetitus, veni eo.
Miratus vrbem,doctiores & viros,
Mox me Roberti contuli,
Eum alloquendi cupidus, ad domum.neque
Facta eſt rogante memora,
Quin duceret me,mitteretq; intro ſtatim
Impigra ſeruorum manus
Illuc: vbi illum repperi voluminum
Inter patentium greges,
Totum imminentem litteris,errataque
Delere & interpungere
Non deſinentem,ſtante retro Pallade
(Tydidæ vt inter prælia)
Monitrice cuius cuncta de ſententia
(Ducenda ſeu foret nota
Tranſuerſa, ſeu lacuna libris indecens
Infercienda replendaque,
Seu ſubmouendum quidpiam verſo ſtilo,
Siue quid agendum denique)
Agebat ille. Qui ſimul vidit procul
Ad ſe ferentem me gradum,

Saluere

A memoriæ ſcilicet,
Vade virorum, qui ſimul conſueuerant
Suoris laboris ſedulo
Præeſſe ſeſe, cumque eo peruoluere
Mox imprimendos codices:
Blande manu me prendit, ac in angulum
Seduxit vt vacuum metu
Id, quod volebam, non puderet me loqui.
Ad me redii tunc ego,
Votumque in eius auribus cœpi meum
Audacius deponere.
Quod expetebam, ille annuit dempta mora,
Cumulumque gratiæ addidit,
Quod me volentem poſuit & mox in ſuis.
Non ante ſane creditum.
Sperare nec enim venerat in animum mihi,
Poſſe non digno, boni
Tantum: verendos poneret vt inter viros
Autoritate laudeque
Inſignis hoc, & plura liberalitas
Tamen mihi dedit viri.
Nam cenſuit me, de ſuo qui viuerem,
Dignum: ſuiſque in ædibus
Qui commorarer. Quale diuerſorium
o Iuppiter, quam ſplendidum?

 Quan-

Quantumq; amœnũ? ſed potiſſimum, quibus
Cordi bonæ ſunt litteræ.
Quid aliud illic inter vncta fercula,
Spumas agentes & ſcyphos?
Quid, cum remotis pulſa iam menſis fames
Sedauit & potus ſitim?
Quid ad caminum luculentumq; [illegible]
Si quando hyems inhorruit.
Quid inter opus, vbi collocatur maxima
Illic diei pars citi?
Quid (tandem vt vna cuncta ſumma colligam)
Lares beatos perſonat
Indeſinenter, continenter, iugiter,
Et vſquequaq; & vndique,
Intaminata quam Latini puritas
Sermonis, & caſtus decor
Nempe vxor, ancillæ, clientes, liberi
(Non ſegnis examen domus)
Quo Plautus ore, quo Terentius, ſolent
Quotidiane colloqui.
Hæc inter animo quo fuiſſe me putas?
Qui niſi ſolet quo riſu [illegible]
Ingreſſus olim diuitis [illegible] domus,
Et inuidenda limina
Vt imminentia verticis [illegible]
Laquearium [illegible]:
Vt, inſolenti [illegible] pede,
Poſitoſque [illegible] parietes
Pictos [illegible] perculſa videt,
Piſtacios auri fulgure

Nouit

[illegible] ferendis [illegible] ſpectaculis
Doctos, genusque debiles.
[illegible] Rabinus
[illegible] ad ſuos,
[illegible] relinquens ebrium,
[illegible] iam ſibi.

Euſdem ad eundem Diſtichon

[illegible] hæc quæras à te quid pagina quærat.
Quam reſcribas ni ſibi, nempe nihil.

Datum Lemouicibus quarto no-
nas Maii. Anno M. D.
XXXVIII.

E P I S T. LIIX. S. Galli.

Ioannes Sinapius Ioach. Vadiano Coſ. & Medico
Reipub. S. Galli apud Hel-
uetios S.

NOn poſſum facere, vir clariſſime, quum ex eruditiſſimis lucubrationibus tuis nomē tuum vbiq; gentium celeberrimum à puero vſq; nouerim & coluerim, quin te p hunc ciuem tuum Huldrichum Schulprizium & ſaſſim ſalutarē & ad maturādā editionē opris hiſtorici q. multis exhortater. Quippe & apud doctiſſimos quoſque in ſumma expectatione eſt. Quod vt cito, & feliciter, & cum tuo

vtriuſque Reipub. Chriſtianæ bono ad vmbilicum ducas: opto. Interim vehementer te oro, Doctiſſime vir, ſi quid de origine Suinfordi compertum habes, vel tu, vel (quem tibi non dubito coniunctiſſimum eſſe) Sebaſtianus Monſtreus, id per eundem huic ciuem tuum, ſi vacauerit, ad me ſcribere digneris. Frequenter enim hic ad nos commeat. Eſt vero *Suinfordum* ciuitas imperialis in Orientalis Franciæ medio ſita, vt illius vmbilicus dici poſſit, eque vt olim *ομφαλος γης* à Pindaro Delphi. Vineis, agris, pratis, nemoribus & nauigabili flumine Mœni ſeu Mogono maxime inſignis. A qua olim nomen fuit *Burggrauijs à Suinfort*, quorum Otho quidam Dux Sueuorum poſtea fuit. Et ſunt in circuitu ſane caſtella pleraq; nomen à Sueuis habentia: vt nuper [illegible] nomen id corruptum eſſe ex Sueuofordo, per ſicut *Francofordum* Francorum vadum, ita *Sueuofordum* vadum Sueuorum appellatum ſit à Sueuis, nõ à porcis, nomine deducto. Si quid habes, Ornatiſſime vir, quod huc pertineat, etiam atque etiam oro mihi vt id impertias. Eſt enim ea mihi patria, quæ minus [illegible] eius quam aliorum locorum [illegible] tenet. Meque hinc deſiderio, ſi forte videar importunior, haud grauatim, qui tuus eſt candor, veniam dato. Bene vale clariſſime vir, & ſi vacat [illegible] commodum eſt, ſalutem meo nobis verbis tuo Conrado Geſnero Medico [illegible]

Suinfordum.

Burggrauij à Suinfort.

Otho Burggrauius à Suinfort Dux Sueuiæ.

Francofordum.

Sueuofordum.

gurino

[illegible] dicto, & D. Monſtero. Ex Aula Sere-niſſimæ Reginæ a. Principum Ferrariæ, Pridie Calend. Decemb. An. M.D.XLV.

EPIST. LIX.

Hundiſcotam.

Petrus Nannius Alcmarianus Paulo Leopardo ſuo S. D.

NIhil minus arbitror, optime Leoparde, quam Frobenios offenſum iri tuis caſtigationibus in Eraſmum. Aliud eſt errata tollere, & ſanare in pulchro corpore quod vitioſum eſt, aliud eſt criminoſe inſultare. Nec me-[illegible] vnquam mouiſſet ſtomachum Robortelli in Eraſmo diſſenſio, etiamſi mille locis diſſenſiſſet: ſed hominis virulentam debacchationem & furioſas blaſphemias ferre non potui: neque alia intentione calamum in eum ſumpſi, quam vt docerem hominem, qui ſub nomine Eraſmi omnes Tranſalpinos ſibi videretur triumphaſſe, nihil prorſus eſſe: oſtendique in multis eum vitia, quæ nulla eſſent, calumniari, & quæ eſſent, ipſum non videre, ac vnde ipſe aliquot vitia Eraſmi ſubiecit. Quapropter oro te per quicquid Muſis & Muſarũ amatoribus charũ & ſacrum eſt, vt primo quoque tempore librum tuum eruditiſſimum edas, [illegible] videat ille Cæcilius quantopere cæcutiat, qui tamen tantopere acutiſſimos oculos in ſcripta Eraſmi defigat. Non dubium [illegible]-

Errata doctorum virorum tollenda, vt naui in facie pulchra.

Robortelli calumnia.

tur, ægreſcit, quod aliquid viderim [illegible] animaduerſum: quid futurum [illegible] Oceanum ſuis vndis æſtuantem [illegible] Crede mihi optime Leoparde, r[illegible] eſt faſtus quorundam Italorum, qui ſe Ciceronianos volunt, quique [illegible] ſuperſtitioſam quandam ele[illegible] borumq; inanium ſint con[illegible] mines præ ſe contemnunt, & m[illegible] rationibus adobruunt. Si vtaris [illegible] ctum erit ſiue Oporino, non [illegible] erit. bonus & doctus vir eſt, & [illegible] optime intelliget. Si ad alte[illegible] peram requires, ea tibi non neg[illegible] quam libere ad te ſcribam. idq; [illegible] ex fiducia ſentias quanti te faciam, & quan-topere tibi confidam. Bene vale Louanii [illegible] Calend. Decemb 1551.

Ciceronianorum faſtus.

EPIST. LX.

Geneuam

Henricus Scringer Henrico Stephano S.

ACcepimus duos codices [illegible] Domino pl[illegible] gnificentia, quod [illegible] priori vel [illegible] quem volu[illegible] ti ad [illegible] in margine [illegible] dele[illegible] a, in alte[illegible] locum [illegible], vt illud prima pagina [illegible]

Nouella Imperatorum.

[illegible] marginem *fecit inquam*, quod o-
[illegible] ponendum non erat, aut ſi ponendū,
[illegible] loco, ſed ante illa *verba in eam cogitationem.* Subſeci-
[illegible] loquendi vbi *ſubſeciuum* ſcriptum, tu uus.
ſubſecuum [illegible] more impleſti, cum neq;
[illegible] patitur, & veteres non modo codi-
ces, ſed authores rerum ruſticarum & agri men-
ſores *ſubſeciuum agrum* ſemper vocent, & do-
cti omnes id probant, inprimis Turnebus
quodam in loco aduerſus Ramum. Sed in eo
[illegible] momenti, cum hoc poſitum à te re-
ceptum iam paſſim eſſe ſciam: te tamen ad-
monere volui, quid in eo ſpectauerim cum
[illegible]. Item illud *angiæ*, quod ego *ageæ* Angias.
[illegible], te puto Latinos quoſdam codices Ageus.
ſecutum, cum ἄυγεος Græce vocetur. Reliqua Αὔγεος.
optime, nec in iſtis quicquam incommodi,
præter illud *fecit inquam*. Tibi cum iſto Dio-
genem Laertium mitto, quem cum acceperis,
reſcribes. Vale. Auguſta, 1558.

EPIST. LXI.

Baſileam.

Sebaſtianus Lepuſculus D. M. [illegible] Erzbergio Ordinis Philoſophici digniſſimo in Academia Baſilienſi Decano S. D.

HOſpitalitatē tuā, Digniſſime Domine De- *Hoſpitali-*
cane, diſſimulare non poſſū, quanta poſ- *tatis laus.*

 les,

les, vt multis paraſangis plurimos præcurras. Huic virtuti olim egregie ſtudebant Sancti Patriarchæ: vnde & non ſine laudis commendatione in diuinis literis imitandi proponuntur, in primis Abraham & Loth, vt habet Autor epiſtolæ ad Hebræos c. 13. quum inquit: τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. Et hoc eſt, quod vetuſtiſſimus ille Ioſe, filius Iohannan, vir Ieroſolymitanus, dixit; יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך hoc eſt: *Sit domus tua aperta verſus plateam, ſintq; pauperes filij domus tuæ.* Ita & Dominus ὁ σωτὴρ ἡμῶν iubet ad prandium huic rei nominatim vocare πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς. Et in conſummatione ſeculi benedictos patris ſui ab hoſpitalitate prædicabit. Tantum vero abeſt vt ſuperbias propter huiuſmodi dona à Deo in te collata, vt ipſe apud me ſæpius cum Dauide dixeris: יהוה לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות ממני hoc eſt: *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neq; elati ſunt oculi mei, neq; ambulaui in magnis neq; in mirabilibus ſuper me.* Et iterum: כי ממך הכל ומידך נתנו לך

Id eſt: *Quoniam ex te ſunt omnia, & de manu tua tribuimus tibi, vt magis tete ſubmittas.*

Porro

Porro quod ad Ioſippum attinet, iam Latine loquentem beneficio Sebaſtiani Munſteri, ſcias velim eum libellum ex variis ſcriptoribus, ſed potiſſimum ex Ioſepho, eſſe conſarcinatum, à quo ne latum quidem vnguem diſcrepat. *Ioſippus Hebræus alius à Ioſepho.*

Nonnunquam fuſior eſt quàm Ioſephus, & rurſus alicubi, vt eos decet, qui bonorum autorum epitomas conſcribunt, contractior. Quandoque habet, quæ ille omittit; & interdum omittit, quæ ille habet. In propriis vero nominibus hic interdum à Ioſepho variat vel in litera vel in ſyllaba. Quod certe librariorum vitio fieri potuit, quibus ſimilitudo literarum facile impoſuit, vt quum *Pheroda* pro *Pherora* habet &c. *Pheroda.* Iam quanta ſit inter literas Hebraicas ſimilitudo, non inter omnes, ſed inter literas ב & כ, ר & ד, ם & ס, ו & ז, norunt bene, quotquot hanc linguam Hebraicam vel à primo (quod aiunt) limine ſalutarunt. *Hebraicarum literarum inter ſe ſimilitudo.*

Porro quum hic Ioſippus noſter abbreuiator Ioſephi ſit, vt dictum eſt, quod illud ampliſſimum teſtimonium, quod hic Seruatori noſtro tribuit, ille omiſerit: an ex perfidia Iudæorum poſt Chriſti aduentum factum ſit, quæ & in aliis locis deprehendimus, ſcire nequeo. Id itaque in medio relinquo, & ſubiiciam, quæ in Ioſepho primum *Ieſu Seruatoris ex Ioſepho præconiũ.*

Græco, deinde & Latino, de Domino [illegible] habentur. Ea ad verbum ſic ſe ha[illegible] Τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄν[illegible] λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων π[illegible], [illegible] διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τὰ ἀ[illegible]νων, καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δ[illegible]λ[illegible]νικοῦ ἐπηγάγετο. Χριστὸς οὗτος ἦν, [illegible]ξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ᾽ ἡμῖν σ[illegible]μηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο [illegible]σαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμ[illegible]λιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν [illegible], [illegible]ρια θαυμάσια [illegible] αὐτοῦ εἰρηκότων. Id eſt: [illegible] tempore Ieſus ſapiens vir (ſi virum eum [illegible]cere fas eſt) erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum hominum, qui cum voluptate, quæ vera ſunt, recipiunt: multos quidem Iudæos, multos vero ex gentili cultu aggregauit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum ex noſtris virorum, quum Pilatus cruci affigendum eſſe decreuiſſet, non ceſſauerunt, qui primo eum dilexerant. Apparuit enim eis tertium diem habens, iterum viuens, diuinis Prophetis hæc & alia innumera miracula de eo prædicentibus.

Hactenus Ioſephus lib. 18. cap. [illegible]. de Bello Iudaico, Hubertus [illegible] I C. omnium diſciplinarum & antiquitatis ſtudio [illegible], æſtimauit hunc locum eſſe ſ[illegible]

[illegible]

[illegible] & à Chriſtiano quopiam Patre, qui Iudæus ſimul & Chriſtianus factum vellit, interpoſitum.

Sed hoc pacto ſi cenſere veteres ſcriptores volumus, ecquid tandem erit, quod non in dubium vocare poſſimus? Et nimis eſt temerarium contra omnes libros veteres ſtatim, quem Iudæi vel maximum putant. Hic igitur, qui etſi Græce hæc ſcripſerit, Iudæus tamen fuit, paternarumque traditionum [illegible] æmulator, niſi ea, quæ per Prophetas illi de Meſſia prænunciata fuerant, [illegible] intellexiſſet, neque de Chriſto tam bene ſenſiſſet, neque ea, quæ de ipſo dixerunt, [illegible] bona fide retuliſſet. Quare neque [illegible] eſt, qui hæc de eo Græce ſcripſerit, quin alia quoque longe plura Legem & Prophetas exponens Hebraice ſcripſerit, quum [illegible] vtramque linguam optime calluerit, & [illegible] ab ipſis incunabulis initiatus fuerit. Vnde & credi quoque par eſt, alios etiam plurimos præter eum iiſdem temporibus [illegible], qui & de Domino Ieſu Chriſto recte ſenſerint, & Prophetarum vaticinia explanantes vera de eo ſcripſerint. Hactenus illa. Rurſus iam ad Ioſippum redeamus. Is cuiuſdam ישו הנצרי, id eſt: *Ieſu Nazareni* [illegible], lib. 8. [illegible] *[illegible] Ieſus Nazare-* *[illegible]* [illegible] ſedulo, ipſum alium fuiſſe à Ie- *Ieſus Nazarenus impius, qui ante Chriſtum vixit.*

Thalmud explicatur & notatur.

à Ieſu Nazareno Seruatore noſtro, qui [illegible] illum præceſſerit. De quo [illegible] ſunt mala atque turpia in Thalmud [illegible] cantur. Ea tamen omnia non de noſtro Seruatore, ſed de alio quodam referuntur. Nam, vt Thalmudiſticæ narrant hiſtoriæ in capite חלק, ſtante templo ſecundo, [illegible] te Hircano Machabæo, Simonis Machabæi filio, quidam Rabbi Iehoſchua, filius Perachiæ, eo itinere, quo [illegible] Alex[illegible] lem repetebat, hoſpitium vna cum diſcipulo ingreſſus, domumque intuens, *quam pulchra eſt?* inquit. Quidam autem ex eius diſcipulis ישו nomine non ישוע (quo nomine

Iudæi notantur.

perfidi Iudæi poſt aſcenſionem Chriſti Saluatoris noſtri, ex odio quo laborant [illegible] no ישוע noſtrum, ipſiſſimam ſalutem noſtram, ſacroſanctam & adorandam [illegible] defraudantes vltima litera [illegible] ישו, quaſi prophanus & impius ille ישו eſſet, cuius Ioſippus & Thalmud meminit) qui & Nazarenus erat, credens verbum illud de hoſpitis vxore præceptorem ſuum dixiſſe, reſpondens ait: [illegible] *oculos haberet.* Rabbi ergo ira vehementi contra eum accenſus: *Impie,* inquit, *de huiuſmodi ne tam nefario ſcelere cogitas?* Quo dicto illico eum a ſuo ſuorumque conſortio [illegible] deiecit.

ישו & ישוע quid differant.

Quæ

Quare ישו (non ישוע, Iudææ per[illegible]) vt ſe huiuſmodi contemptu atque opprobrio affectum conſpiceret, lapidem erexit, eumque pronus adorauit, ac plurimos Iudæorum ad ipſius idoli cultum adduxit qui & magus erat, & tandem ſua ob ſcelera ſuſpenſus fuit. Vide ſic de eo legitur:
ולא כרבי יהושע בן פרחיה שדחיה
דחהו ישו הנצרי בשתי ידים:
Id eſt: *Non ſicut Rabbi Iehoſchua filius Perachiæ, qui repulit* ישו *Nazarenum duabus manibus.* Quia igitur in variis ipſius Thalmud locis ישו ille de adultera ac polluta natus, idololatra, magus, legiſque ſubuerſor, & tandem ſuſpenſus ingenti contemptu memoratur, quam plurimi ac ferè innumerabiles, propter hiſtoriæ ignorantiam, & forte Rabbinorum recentiorum prauitate decepti, omnia illa turpia de ישוע glorioſiſſimo Seruatore noſtro dici putant. Sed huius erroris falſitas ex [illegible] patet, quod, vt in Thalmudicis [illegible] quoque patet, Hircanus ille Machabæus, ſub quo fuit ישו ille Nazarenus, de quo tam nefanda omnia referuntur, ante Pontium Pilatum, ſub quo Chriſtus ישוע noſter paſſus eſt, annis circiter c x. regnauit. Hactenus de ישו Nazareno, cuius [illegible] mentionem facit. Poſtremo lectio

ſu-

Ioſippi plurimum conducit ad aliquot, quæ tum hiſtoriam ipſam concernit, locos in literis Euangelicis & Apoſtolicis fuſius intelligendos. vt quum Matthæus Euangeliſta Herodis meminit cap. 2. qui infantes Bethlehemiticos quotquot erant bimuli aut minores interfecit. De Archelao huius filio cap. eodem. Rurſus idem cap. 14. de Herode Tetrarcha narrat, qui Iohannem Baptiſtam decollauit propter Herodiadem, quem Dominus noſter in Luca *Vulpem* appellauit, cap. 13. Idem eſt ille Herodes, qui cum ſua aula Ieſum ipſiſſimam ſapientiam irriſit, quum indutum veſte ſplendida Pilato remiſit, Luc. 23. Poſtremum habent & Acta Apoſtolica Herodem cap. 12. quem Lucas, *Regem* vocat, qui gladio Iacobum Apoſtolum occidit, quiq; Petrum in vincula coniecit. Qui quum a turba adulatrice audiret; *Vox Dei & non hominis*, agnouit ſe dignum hac acclamatione. Idcirco ab Angelo Domini percuſſus, vt à vermibus eroſus expiraret, eo quod diuinos honores affectaſſet. De ex[illegible] d[illegible]m Ieroſolymitano, cuius Lucas mentionem facit cap. 19. præterea de abominatione deſolationis in Matthæo, ſtante in loco ſancto, ex Dan. 9. & reliqua. Quare manifeſtum eſt, qui non agnoſcat in innumeris & ſimilibus locis, ſi diligenter bonorum hiſtorias verſauerit, plurimum ad intelligendum eas ſe iuuari? [illegible] Ioſippo nihil amplius habeo, qui, vt mea ... meum

[illegible] nihil opus habet, ipſe ſeſe melius [illegible]. Bene vale, vir optime, & [illegible] chariſſime, meq; (vt hactenus feciſti) [illegible] perge. nihil [illegible] qui inter nos diſſidium [illegible]. Baſileæ ex muſæo meo, in commemoratione B. Matthiæ Apoſtoli, 24 Februarii, Anno M.D.LIX.

E P I S T. LXII. Pariſios.

[illegible] Camerarius Henr. Stephano
V. CL. S.D.

R[illegible] Guichetus literas mihi tuas ita [illegible], vt perſpicue declaretur ſingula[illegible] animi erga me tui. Libros vero [illegible] iam acceperam, ſed ſine literis. [illegible] nihil reſcripſi. Ago autem gra[illegible] humanitati tuæ cum præclara opera & in[illegible] & [illegible] communicanda me[illegible]. Nam quod tantum mihi etiam [illegible], vt de illis iudicium me facere poſſe [illegible] magnopere lætari neceſſe eſt, quod [illegible] de me tua, ſic tamen ego [illegible] τὰ [illegible] μαθείας in [illegible] quidem ab opera [illegible] labore nonnihil [illegible], ſed quod [illegible]um [illegible] lucri, id per exiguum eſt. [illegible] tempore illud quicquid erat [illegible] diligentia [illegible] & [illegible] Reip. [illegible] tum

tum priuatæ difficultates eæ inciderunt, vt copiam deminui neceſſe eſſet, nedum [illegible] itas augeretur. Sed de his plura ſcribere non eſt opus. Te hortor, qui & naturæ adiumenta habes, & in quo eximia doctrina atque induſtria & ætas ad tolerandam ſtudii defatigationem vegeta eſt, vt pergas operam nauare in iis publicandis, emendandis, perpoliendis, quibus inſtrui adiuuarique poſſint amatores optimarum diſciplinarum & artium.

Etſi autem eruditio literarum indigna honoris fit à pleriſque, nihilominus tamen & conſilium honeſtum eſt, & præclara ſedulitas eorum qui, quicquid poſſunt, ad earum conſeruationem & incrementa conferunt. Quoniam autem concedis mihi ius quoddam ſententiam dicendi de tuis ſcriptis, de [illegible] liis fortaſſe alias [illegible] amantes ingenui quærentes magis quam definientes.

Eobanus Heſſus defenditur

Nunc facere non potui quin ſignificarem tibi, mirarum me eſſe quod in mentem venerit tibi vt Eobani Heſſi verſus, quibus pſalmes Dauidicos eſt interpretatus, pene ſimiles perhiberes, atque laudem facultatis Poeticæ operi illi penitus detraheres. De quo certe plurimorum doctorum virorum alia opinio eſt. Nam meum quaſi teſtimonium non modo vt indiuum [illegible] ſed vt amici & beneuolentis minus ponderis fortaſſe habere

bere debeat. Tu autē cum ἀναλλολογικῶς pronunties, vtrum autoritate an iudicio obtinere cauſſam velis, tibi ſcilicet eſt videndum. Venio nunc ad γραμματικὸν ζήτημα delatum ad Philipp. Melanchthonem. Atque ille quidem ita reſpondit, vt non ſolum ἐπιψήφισιν ſed omnino διαγνώμην meam eſſe voluerit. Ego tamen & aſſentior illi, & quid præterea cenſeam non habeo. Nam quid ſignificatione & reipſa prius poſteriuſue ſit, non arbitror te ambigere, cum ſcias Ariſtotelem facere τὸ δίκαιον ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης παρώνυμον. Et Priſcianum ab *armis* verbum *armo* & contra à verbo *curo curam* deducere. Quod reſtat igitur, tuum opus expectamus. Ego autem valde expeto promiſſas abs te rationes emendandi libros veteres. Quæ cum prodierint, videbis vt ad noſtros mercatus afferantur. Quod de deſiderio filii mei Guichetus, narrauit, id ſcito commune eſſe vtriuſque. Sed filius ante dies aliquot diſceſſit, Petrus Italiam conficiendi curſum ſtudiorum ſuorum gratia. Mihi autem non tam ætas ingraueſcens quam alia impedimenta obſtant, quo minus ſuſcipere talia itinera poſſim, quibus nihil eſſet mihi iucundius. Te bene valere, & feliciter rem gerere, & ſtudio, induſtria, laboribus tuis quam diutiſſime prodeſſe ſapientiæ virtutiſque cupidis, precor. Vale, Guicheto officii à me hoc tempore variarum occupa-

Δίκαιον vnde.
Armo vnde.
Cura vnde.

tionum amborum, præſtari nihil potuit. Qui cum ſignificaſſet, ſe poſtridie abiturum eſſe, hæc feſtinanter exaraui ad lucernam, cum lippitudo etiam mihi eſſet moleſta: quæ in optimam partem accipies & conſeruabis beneuolentiam erga me tuam, tibiq; perſuadebis me eſſe ſtudioſiſſimum nominis tui. Vale. Lipſiæ pridie idus Octobr.

EPIST. LXIII. Geneuam.

Carolus Sigonius Henr. Stephano ſuo S. D.

ACcepi libellum à te perelegantem eum, in quo tu ſummo ſtudio veterum fragmenta Poetarum quaſi aliquas ex fœda tempeſtate tabulas collegiſti. In quo eodem neſcio iudicii ne, an amoris erga me tui magnitudinem ſim potius admiratus. iudicii, quod ex ea te litterarum ad me mittendarum occaſionem quæſiueris, cuius me magnopere ſtudium delectaret. amoris, quod me eiuſmodi munere ad ſimile erga te obeundum literarum officium, quod tibi gratiſſimum fore ſig[illegible] prouo[illegible]ris. Ego vero cum librum ipſum valde probaui, tum cauſſam, quæ te ad eum mittendum impulit, multo magis, neque enim illuſtri, mihi crede, tua erga me beneuolentia

tia ad voluptatem quidquam ſuauius, neq; iis quæ à diligentia ingenioque tuo proficiſcuntur ad vſum accommodatius aliquid mihi poteſt contingere. Itaque doleo in primis, me tamdiu Xenophontis illius tui Græci Latinique iucundiſſimo fructu carere, quem te ad me miſiſſe binis iam litteris repetis. Neque vero ego ſolus hoc conficior deſiderio, ſed familiares mei omnes, qui his deditì ſtudiis ſunt, ita te tuoſque labores amant, vt nullam rem vehementius cupiant. Quamobrem ſcire auemus omnes, quæ ex officina tua, præter ea, quæ nunc ad te deſcripta mittimus, induſtriæ tuæ monumenta prodierint, vt ea ſibi quiſque cognita comparare poſſimus.

Ego, quod de me quæris, his diebus de Republic. Athenienſium magnum ſane opus inſtitueram, eò conſilio vt aliquando Athenienſium res non minus quam Romanorum mea ornatæ ac illuſtratæ induſtria poſteris proderentur. Sed me præter quotidianas occupationes multa iam è medio prope curſu reuocarunt. proxime vero, quod à Bononienſibus honeſtis præmiis in Academiam ſuam accitus, eo iam prope totus animo incumbebam. Vbi ſi quid inciderit, quod ad tua commoda pertinere intellexero, noli putare, me amicitiæ noſtræ, cuius

memoria apud me ſanctiſſime cuſtoditur, vllo vnquam tempore defuturum. Vale. Patauio, Kal. Quintil. M.D.LXIII.

EPIST. LXIV. Argentinam Ob. Giphanius Henr. Stephano S. D.

MIhi ad te heri litteras, quas curabis. Faſciculum, in quo Catalecta, velim iam huic tradas: mandatum quoque dies de Plutarcho ad me deportando Falckenburgii nomine. De Gellio quæſo te ne & mihi & tibi noceas. Quod ſi aliter ſuſciperes, teſtor ſummam mihi noſtræque amicitiæ fieri iniuriam: quod ipſe ſatis proſpicis. Itaque tua & ſcaligerana, cum domum redieris, expecto. & curabo ego bona fide, vt & ipſe ea tibi præſtem, quæ ſum pollicitus. Plura iactare non ſoleo. De aliis quoque rebus tibi adero, quibusincumque potero. Et ſuo tempore, id eſt intra annum, ſi voles, Lucretium habebis admirabiliter expolitum, ſimul & Iuſtinum. Quæ quærebas teſtimonia de ellip ſi illa, hæc fere ſunt.

Cicero emendatur Ciceron. libr. 2. de leg. *Acerbiore odio incitatus, quam ſi tam fuiſſet ſapiens quam fuit vehemens.* Idem lib. 1. de Rep. *Sed quoniam plurima beneficia continet patria & eſt antiquior parens, quam ſi quis, vt aiunt, curauerit: maior ei profecto, quam parenti debetur gratia.* Vbi ita lego: *Et eſt antiquior parens, vt aiunt: maior ei &c.* Idem lib.

lib. 5. epiſtol. 20. *Non habui cui potius id negotii darem quam Illud quidem.* Sic in eod. Victoriano: Idem 3. Off. *Piratarum enim melior fides quam ſenatus.* Hæc, *quam ſenatus*, ſunt in pleriſq; editis & ſcriptis. Sed rectius abſunt meo iudicio. Sic apud Lucretium lib. 6. *& Lucretius.*

Inde ſonus ſequitur qui tardius adlicit auris.
Quam quæ perueniunt oculorum ad lumina noſtra.

Hic, *Quam quæ perueniunt*, aperte ſpurius eſt verſus. Et lib. 1.

Poſſit ibi quidquam hac potius conſiſtere cauſſa.
Quam quauis alia longe ratione manere.

Hic quoq; ſpurius mihi videtur. Vale, & ſi manes, quæſo vt prandeas mecum. Iam enim ſatis valere cœpi aut certe huic quoq; de Gellio indices, an probes & ſis facturus.

EPIST. LXV. Geneuam.

CL. Auberius Euſt. Buchario Iuuen. pio & erudito S.

Mirabiliter nos exercet *Ouum* non gallinæ ſane, ſed acutiſſimi, pene dixerim, Galli: ſi non Galli, ſed Simmiæ dicas eſſe, certe à Gallo æditum, & à Gallo mihi Gallo ſuppoſitum fouendi, & mirum aliquem pullum educendi gratia. Videbis σὺν Θεῷ pullum hunc, qui qualis futurus ſit neſcio. Quare pares te, quæſo, & integram famem aut ad ouum aut ad pullum afferas. Sane *Simmiæ ouum.*

cum ouum hoc mire corruptum ſit, nondum tamen putridum, vereor vt tuam expectationem ſuſtinere poſſim & explere. Tua tamen cauſa faciam quicquid potero, ſi quid poſſum. Qui ſupponunt oua, vel eiuſdem generis famellis vel eiuſdem ſpeciei potius ſupponunt. Vide quid agas, mi Buchæri, non alteri cuidam Simmiæ, ſupponis. Delituit multis annis hoc Ouum, teſte Scaligero viro maximo, qui ſuo tempore teſtificatur non extitiſſe. Nulla extant ſcholia, quæ nobis aliquod adiumentum afferre poſſint. Cogor diuinare, & à ſubtiliſſimis atque præclariſſimis Ariſtotelis mei ſcriptis ad obſcuriſſima fabularum inuolucra deſcendere. Sed quid facerem? Neque enim tibi, mi Buchæri, poſſum aliquid denegare, adeo me tibi obſtrinxiſti. Velim tamen ſcias, mi Buchæri, tuas illas literas, quibus rem tantam me iubes aggredi, poſtremas omnium mihi redditas eſſe, ne forte putes negligere me, quæ tu ad me ſcribis. Abſit. Noſti me. Andrinus meus, & tuus quia meus, ad vos reuerſus eſt: ſed, pro dolor, alter Ramus. Venio tamen in ſpem fore vt aliquando ab ineptiſſimi hominis partibus diſcedat in Ariſtotelis caſtra ſapientiæ humanæ ducis. Huic, quæſo, ſalutem plurimam dicas meo nomine: item Milæo, & Gellio.

Editum à Criſpino in γνωμογράφοις cum ſcholiis Auberii.

Tu quidem, Gellius, cum Bone noſtro mecum ſentitis, & recte, hoc eſt Ariſtotelem amatis. at Andrino & Mileſio precor meliorem mentem. Si mihi ſtomachum fecerint, ſentient tela Ariſtotelis: tela, inquam, Herculis inuicti & incomparabilis in aſſerenda philoſophica veritate. Ad Andrinum, Gellium, Mileſium, ſcribam quamprimum. Cæterum Macuardus te ſalutat. Is retinet Poetas eo pacto & pretio, quo voluit vendi Albinus. Breui accipies precium. Περὶ σεισμοῦ verum eſt quod accepiſti. Σιγαλόεντα, quæ tu admiraris, ſunt ea quæ admiratione potius contenta cupio & ſilentio, quam vulgata. Deus Optimus Maximus vobis adſit in omnibus. Lauſannæ, Anno 1568.

EPIST. LXVI. Heidelbergam.

Ioan. Lalamantius Thomæ Eraſto Cl. Medico S. P.

NOnis Decembris Diuione à D. Saumairo miſſæ ſunt ad me tuæ literæ Heidelbergæ datæ die Septembr. 24. quibus ſignificaſte iampridem cupiuiſſe ad me ſcribere, ſed tamen tabellariorum inopia minus id præſtare potuiſſe. Vereor ego plurimum, ne eadem mihi erga te excuſatione ſit vtendum, cum

& longo inter nos interuallo diſtemus, & rara ſint inter veſtros homines & noſtros commercia. Ne tamen, quam mihi vltro offers, amicitiam aſpernari viderer, nihil mihi potius fuit quam vt hora vna atque altera, poſtquam tuas accepi, tibi nulla mora reſpondendum putarem. Accepto igitur calamo has ad te ſcripſi, quas biduo poſt Diuionem ad D. Saumairum mittendas curaui, petiique ab illo obnixe, vt has quamprimum ad te perferendas curaret: quod & illum effecturum non diffiteor, ſi ſeſe offerat occaſio. Quod autem doctiſſimis tuis ad me literis virtutem neſcio quam meam & ſingularem doctrinam prædicas, harum ſane vtramque potius ineſſe mihi optem, quam in me eſſe reuera agnoſcam. Nam & Commentarii illi mei in *Hippocratis librum de Septimeſtri & Octimeſtri partu*, quos tibi placere ſcribis, rudes ſunt & ineptiarum pleni. Cuius generis eſt etiam liber ille, quem *de Anni ratione* inſcripſi, qui Geneuæ à Criſpino in lucem æditus eſt: in quo exterarum & præcipuarum gentium anni rationem cum anno Romano confero. Eiuſdem eſſe farinæ comperias Commentarios meos in libros tres *Galeni de diebus Decretoriis*, excuſos Lugduni à Gulielmo Rouilio 1559. In quibus omnibus ſi bonas horas collocare volueris, tantundem tibi temporis deperiiſſe in-

intellexeris, vt mirer potius illos Commentarios *de Septimeſtri partu* tibi probari, quam quod ignotus tuis me literis compellas. Nam ſtudiorum per literas communicatio nos ex ignotis notiſſimos efficiet. Excuſi ergo ſunt libri mei in *Galenem de Diebus Decretorijs*, qui ſi apud me adhuc deliteſcerent inexcuſi, eos tamen ad te mittere, ſi quo modo fieri poſſet, non recuſatem in Reipub. vtilitatem & vt deſiderio tuo ſatisfacerem. Hos ſi quando legeris, ecquid placuerint facies me certiorem. Tentanda vero ſcribendi mutuo erit via per Geneuam, quæ forte erit commodior, ſi ad Henricum Stephanum Typographum tu tuas, ego meas literas direxero. Is enim, qua eſt humanitate, literas inuicem noſtras nobis communicabit. Si tuas de diebus Decretoriis ſententias aliquando publicaris, eas perlegere etiam aliquando erit volupe mihi. Quid nunc ſcribam, paucis accipe. Et ſi ætas quietem poſtulat,) ſexageſimum enim tertium ætatis annum ago) tamen quod mihi tempus ab ægrotis liberum datur, Galeni lectioni impendo, in cuius libros tam Græcos quam Latinos caſtigationes paro. Confero ſcilicet Baſilienſes codices Græcos cum Venetianis: varias lectiones obſeruo, tum meum iudicium interpono ex veteri & recentibus interpretationibus, iamque quatuor tomos primos percurri, & in volumen obſeruationes con[illegible].

quæ prodibunt ſi typographus reperiri po[illegible]
rit, qui id muneris ſuſcipiat. Nam typog[illegible]
phia in noſtra Gallia his temporibus [illegible]
Hęc equum conſcenſurus ad te ſcripſi, No[illegible]
Decemb. 1576.

Galenus emendatur.

In extremo fine lib. mei de Anni ratio[illegible] comperias duas meas caſtigationes in lo[illegible] duo Galeni corruptiſſima. quorum alter [illegible] tomo Galeni ɛ pag. Baſilieſ. cod. 347. lin. 4 [illegible] & 55. alter eod. tomo, pag. ead. lin. 55. Ex h[illegible] colligere poteris, quales reliquæ futuræ [illegible] meæ in totum Galeni opus, caſtigati[illegible] Prior locus ſic habet: ἐν ἀρχῇ τοῦ καθ᾽ ἑαυ[illegible] ερῖτος μηνός. Hanc lectionem vterque co[illegible] bet, Venetianus dico & Baſilienſis. Em[illegible] ego, ἐν ἀρχῇ τοῦ κατ᾽ αὐτοὺς Περιτίου μηνός. id e[illegible] *principio menſis ſecundum ipſos* (Macedona[illegible] licet. nam de Macedonum menſibus Gal[illegible] hic ſermo eſt) *Peritij*. Nam Peritius menſis e[illegible]

Peritius menſis Macedonum.

Macedonum X I. Decembri noſtro fere re[illegible] ſpondens: cuius initio, perinde vt noſtri De[illegible] cembris, bruma contingit, vt hoc ipſo loco notat Galenus. Interpretes, Herma[illegible] Cruſſe. & Vaſſeus ſenſum non aſſecuti verb[illegible] Græca retinuerunt, dixeruntque, *initio menſi[illegible] καθ᾽ ἑαυτὸν, πέριτος appellati.* De hoc menſe di- ximus in libro noſtro de Anni ratione Gene- uæ apud Criſpinum impreſſo vna cum libro de Septimeſtri & Octimeſtri partu.

Eadem

Eadem pag. Baſilienſis eod. lin. 55. tomi Græci ϛ καὶ τεσσάρων δ' οὕτως ἀειθ. Sic puto legi oportere abs linea 54. αἱ πᾶσαι γίνονται τ ξ ε καὶ ξ καὶ τ, καὶ προσέτι τετάρτου ἡμέρας μόρ. καὶ τεσσάρων δ' οὕτως ἀειθμητέντων ἐν τῷ Δ τὸν δεύτερον (male autem ibi legitur τὸν τρίτον) ποιοῦσιν η καὶ κ ἡμερῶν, ἵνα ἕκαστος &c. vt τὸν δεύτερον μῆνα, id eſt Februarium, quarto quoque anno apud Latinos (de menſibus enim Romanis loquitur) dierum eſſe dicat η καὶ κ, id eſt XXIX. Poſt ἡμέρας μιᾶς, addendum cenſeo τέταρτος δ' ἕκαστος ἡμερῶν γίνεται τ ξ ϛ. τοῖς δὲ κατὰ Γαλαισήνην &c. Vt [illegible] *Quartus vero quiſque annus dierum ſit trecentorum ſexagintaſex.* Alioqui non bene caluiſſe rationem anni Romani Galenum fateri neceſſe ſit.

Galenus iterum emendatur.

Februarius menſis intercalaris.

D. Plateanus Medicus veſtras, dum hac iter in comitatu D. ab Hofplot faceret, adiit ædes meas, inuiſit & ſalutauit. Hunc Wittembergenſem eſſe credo. Si tibi is notus eſt, & ad eũ forte ſcribis, meo nomine ſaluere iubebis. Nam peracceptam eius ego viſitationem habui. Vale, mi Domine. Per Geneuam has ad te. III. Idus Decemb. Nam rure reuerſus hæc addidi, quæ addita eſſe vides.

EPIST.

EPIST. LXVII.

Heidelbergam.

Camillus Franchinus Thomæ Eraſto
S. D.

Aſtrologia iudiciaria. ROgas, quid de Aſtrologia illa iudiciaria ſentiam? de qua iampridem magna eſt inter doctos & pios homines controuerſia, quibuſdam nihil prorſus ei tribuentibus ac eam etiam execrantibus; quibuſdam vero nõ ſecus illi tribuentibus omnia quam ſi ſyderibus omnis eſſet in vniuerſum mundum attributa poteſtas: aliis denique mediam quandam viam ſequutis, ita videlicet vt & neque adimantur omnia neque tribuantur. Quorum ſententiam amplecti me profiteor, ſed ita vt in ipſius rei explicatione nonnihil à nõnullis diſſentiam. Hoc autem breuibus perſtringam, ne excedam epiſtolæ modũ, quum alioqui res iſta longiorem tractationem requirat. Itaque memineris, hæc me tibi ſcribere, non vt iis qui contrarium ſentiunt, aut etiam tibi, per omnia ſatisfaciam, ſed duntaxat vt quandoquidem ita vis, quę ſit noſtra de his rebus opinio, paucis cognoſcas, paratus & ipſe ſi quis meliora ſentiat errorem corrigere.

Diuinatio an ſit aſtrologica. De *Diuinationis* nomine nolim multum contendere: tantum dico, *diuinationis* nomen mihi quoque videri impropriè Aſtrologicis prædictionibus tribui; quoniam is vere dicitur

diui-

diuinare, qui externo quodam impulſu, non autem ex cauſis, aliqua prędicit. Quãobrem etiam teſtatur Dominus non vno loco, ſe vnum illum eſſe qui ventura nouerit, & per ſeruos ſuos Prophetas prædicat. Dæmonas enim, qui iampridem mundum hac ratione faſcinarunt, quaſi & ipſi diuinare poſſent, certum eſt nihil, niſi vel ex peculiari Dei patefa-ctione illorum miniſterio ad exequenda iuſta ſua iudicia vtentis, vel ex Prophetarum prædictionibus, vel ex ſecundarum cauſarum nexu obſeruato cognitum vaticinari vnquã potuiſſe: quod ex illorum oraculis cum verbo Dei collatis prorſus liquet. Homines autem per ſe maiore aliqua futurarum rerũ prædicendarum vi, quam Dæmonas, eſſe præditos, nemo ſanæ mentis (vt opinor) arbitrabitur. Itaque ſi diuinare dicantur ex aſtris Aſtrologi, nihil aliud diuinationis nomine intelligi poſſe videtur, quam rei cuiuſpiam in aſtris tanquam cauſis adhuc veluti deliteſcentis patefactio ſiue prædictio. Ex quo conſequitur, non poſſe latius patere iſtas prędictiones, tanquam conſequutura effecta, quam ipſæ cauſæ noſtræ cognitioni pateant, ex quibus effecta illa conſequutura iudicemus. Primum igitur conſtituamus oportet, quatenus illæ pateant. Ac ſum quidem ego in ea opinione, vt minime exiſtimem corpora illa cœleſtia idcirco tantum eſſe condita (qui tamen

Diuinare qui dicantur.

Dæmones an diuinare & futura prædicere poſſint.

Homines maiore vi vaticinandi valent quam Dæmones.

Aſtrologi quatenus futura prædicãt.

tamen eſt vel præſtantiſſimus ipſorum vſus, vt illa contemplantes ad cognoſcendam & adorandam tanti opificis Maieſtatem aſſurgamus; neque idcirco duntaxat definitos eſſe eoſdem motus, varioſq; aſpectus ac concurſus, diſtinctaſque eorum magnitudines, vt dierum & noctium ſpatia definirent; quoniam ſi ita eſſet, Sole tantum & Luna nobis opus fuiſſet; verumetiam idcirco eſſe facta, tantoque ordine digeſta, attributo ſingulis inuariabili motu, vt in inferiorem mundum (quo nomine tum Elementa ipſa, tum corpora ex Elementis compoſita complector) inenarrabilem quandam vim ſuam exererent. id quod etiam perpetua experientia vulgus ipſum docuit. Aeris igitur conſtitutionem non illam tantum, quæ certo quodam ordine in genere animaduertitur in quattuor anni tempeſtatibus, ſed etiam particularem pro diuerſo ſyderum poſitu ab Aſtrologis animaduerti & prędici poſſe, concedo: & quum ab aeris conſtitutione pendeant maxima ex parte & aquarũ & terrarum (vt ita loquar) habitus, nõ mirum eſt eouſq; etiam extendi Aſtrologorum prædictiones. Ex his autem & illud effici concedo, corpora ex ipſis Elementis compoſita Aſtrologicis quoq; prædictionibus includi. Sed multæ hic difficultates, & quidem maximi momenti, occurrunt. Liquet enim hominem conſtare ex corpore quidem mortali, vtpote com-

compoſito, ac proinde mutationibus ipſique adeo diſſolutioni (vt nunc quidem res ſunt, poſt hominis videlicet peccatum) obnoxio, & ex animo, cuius ſimplex & immortalis ſit ſubſtantia, & qui vere ſit actionum humanarum principium, & tale quidem principium, cuius voluntarii & contingentes ſint motus. Itaq; animum ſyderibus ſubiicere non abſurdum modo, ſed etiam pene impium eſſe mihi videtur. Quãtulum igitur erit, obſecro, quod Aſtrologis relinquetur in his vel illis prædicendis, quæ cuipiam in vita euentura ſunt, quum à ſyderibus eximatur rerum humanarum actionum principium? ſolet autem in contrariam partem afferri phyſicum illud axioma, quod pluribus perſecutus eſt erudítiſſimus Galenus: nempe quod animi mores tẽperamentum corporis ſequantur, ac proinde quæ ſcientia de corporis temperamento ſtatuat ex ſyderibus, ea quoq; de moribus animi poſſit iudicare. Sed primum omnium illud plane ſubit mirari, quinam poſſint Aſtrologi ex ſolo natiuitatis puncto, quod vocant, de corporis naſcentis temperamento pronunciare? Cur n. non potius cõceptũ conſiderant, vtpote q ſit ipſius coagulationis corporis initium? cauſa autem illa, quam proferunt, quoniam videlicet multum intereſt quem aerem tenellum illud corpus primum excipiat, certe inanis eſt ac plane ἀργὸς (vt aiunt) λόγος

ad id

ad id efficiendum, quod volunt. Neq; enim ab aere ambiente, & hoc vel illo modo à vario ſyderum poſitis affecto, ſed ab ipſa potius materiæ proportione, ex qua corpus compoſitum eſt, proprie pendet corporis temperamentum. Deinde mihi ſane vix perſuaſerint Aſtrologi, eius puncti, quo primum in lucem prodit infans, tantam eſſe vim, vt corporis tẽperamento dominetur, quum interea tam multæ ac prope infinitæ, atque adeo inter ſe contrarię & repugnantes ſyderum poſitiones tota alicuius vita incidant, quas illi vni non præponderare vix ac ne vix quidem crediderint. Omittendum etiam illud non eſt, corporis temperamentum adeo pendere ex lacte & cibo, quo quis educatur, ex loco in quo quiſpiam alitur, & cæteris eiuſmodi circumſtantiis, vt mihi quidem hallucinari videatur, quiſquis non fatebitur, longe maiorem vim eſſe rerum iſtarum ad afficiendum corpus, quam aereæ illius vnius conſtitutionis, cui primæ corpuſculum quantumuis tenellum exponatur. Quod ſi quis contendat, ſtellas arcana quadam vi etiam extra aeris conſtitutionem in corpus agere, quomodo videlicet Magnes cum polari ſtella συμπάθειαν quandam habere videtur, tam id mihi fuerit facile negare, quam ipſis difficile atq; adeo ἀδύνατον demonſtrare. Hæc autem omnia huc ſpectant, vt oſtendam, non modo incertum ſed penitus

etiam plerunque vanum eſſe, quod Genethliaci de corporis temperamento tam audacter pronunciant, quod ſit potius ex propinquioribus ſignis à medicis dignoſcendum. Quomodo igitur de animi moribus iidem iudicarent? ſed tamen, vt illud etiam ipſis concedamus, poſſe illos ex ſuis ſyderibus ſtatuere, quis humor ſit in corpore quopiam dominaturus, quis ignorat non vſq; adeo affici animum tēperamento corporis, quin interea corpori dominetur? Nam alioqui vel nullum vel tenue admodum eſſet inter bruta & homines diſcrimen. Quantulum igitur erit, quidquid Aſtrologorum prædictioni hac etiam in parte relinquetur? Nam certe, omnibus etiam ſuperioribus conceſſis, nihil aliud ex ſyderum poſitu genethliaci colligere poſſunt, quam hunc vel illum melancholicum, aut bilioſum, aut alium denique futurum, ac proinde his vel illis morbis & incommodis obnoxium: quę res quam magnæ ſint vtilitatis, non video, quum ex aliis propinquioribus & multo certioribus ſignis colligi poſſint. Particularia autem illa, quæ certum eſt homines iſtarum rerum curioſos præcipue captare, nempe quid hoc vel illo anno vel die ſit alicui euenturum, ſitne hoc vel illud proſpere vel incommode ceſſurum, prædici nulla obſeruatione mihi poſſe videatur, non modo propter ſuperiores rationes, verumetiam quia non dubium, quin

Genethliaci fallaces.

conſiliorum noſtrorum euenta maximâ ex parte ab externis cauſis pendeant. Vt quis igitur diuinare poſſit, manſurum imperium penes Auguſtum, neceſſe etiam fuerit ipſum diuinare quid Bruto, quid Caſſio, Lepido, Antonio obſiſtentibus fuerit euenturum: qui ſane eſt inextricabilis Labyrinthus. Particularium autem exempla iſtiuſmodi prædictionum reſpondendum eſt, partim à Dæmonibus, qui aliunde iſta diſcere potuerunt, ſuggeſta fuiſſe: quod etiam liquet ex hiſtoria Pythoniſſæ, quam Saul conſuluit; partim eſſe vaniſſima, & caſu potius ipſo confirmata quàm verè prædicta. Quam vanitatem facillimum eſſet deprehendere, ſi quis in animum induceret quę iſti coniectores falſo prædicunt, cum iis comparare quæ euentu ipſo confirmantur. Sed quoniam nullum eſt hominum genus audacius, & nemo iſtos diuinatores conſulit, niſi qui veraces illos fore ſibi perſuaſit, idcirco ſit vt pro diuinis quibuſdam hominibus habeantur: quos tamen res ipſa oſtendit non aliunde, quam ex decipiendis hominibus quęſtum facere. Itaque vt paucis concludam, hoc mihi perſuaſi iuſtis (ni fallor) de cauſis, extra conſtitutiones aeris & corporum, quæ inde conſequuntur, affectiones (quæ tamen vtræque infinitis particularibus obiectis impedimentis variantur) nihil habere Aſtrologum, quod in arte prædicat hac proinde qui fines iſtorũ attẽ-

dant.

dat, merito, tanquam in ea inquirentes quæ vobis abſcondit Dominus, expreſſo Dei verbo & ſacris Imperatorum legibus damnari. Γενέσεως autem etſi aliquis eſt vſus, is nimirũ quem dixi non excedere corporis temperamentum, & ea quæ poſſunt ex corpore in animum redundare, tamen quum hoc idem multo certius aliunde cognoſci poſſit, & omnium ſeculorum experientia docuerit homines in hac re nullum vnquam modum tenere potuiſſe (quo peccato vix vllũ vnquam fuit grauius & ſeuerius à Deo Optimo Maximo vindicatum), recte & religioſe facere iudico Principes, qui præclaram illam ac plane cœleſtem aſtrorum motus ſcientiam ſic curant in Academiis doceri, vt quæ inde colliguntur prædictiones, intra illos quos dixi fines coerceantur: & quoties incidunt grauia illa Dei flagella, veluti fames, peſtilentia, bella, cæteraque eiuſmodi, doceantur homines ſeipſos non autem ſtellas accuſare, ac ſibi perſuadere, quod veriſſimum eſt, non contingere illa nec prædici poſſe ex aſtrorum motu, nisi incertiſſimo euentu, ſed ex Deo peccatis noſtris irato proficiſci, ac viciſſim etiam illo reſipiſcentia noſtra paccato ſedari, quæcunq; tandem ſit cœlorum facies. Vale.

Γενέσεως quis vſus.

conſiliorum noſtrorum euenta maxima ex parte ab externis cauſis pendeant. Vt qui igitur diuinare poſſit, manſurum imperium penes Auguſtum, neceſſe etiam fuerit ipſum diuinare quid Bruto, quid Caſſio, Lepido, Antonio obſiſtentibus fuerit euenturum: qui ſane eſt inextricabilis Labyrinthus. Particularia autem exempla iſtiuſmodi prædictionum reſpondendum eſt, partim à Dæmonibus, qui aliunde iſta diſcere potuerunt, ſuggeſta fuiſſe: quod etiam liquet ex hiſtoria Pythoniſſæ, quam Saul conſuluit; partim eſſe vaniſſima, & caſu potius ipſo confirmata quàm vere prædicta. Quam vanitatem facillimum eſſet deprehendere, ſi quis in animum induceret, quæ iſti coniectores falſo prædicunt, cum iis comparare quæ euentu ipſo confirmantur. Sed quoniam nullum eſt hominum genus audacius, & nemo iſtos diuinatores conſulit, niſi qui veraces illos fore ſibi perſuaſit, idcirco fit vt pro diuinis quibuſdam hominibus habeantur: quos tamen res ipſa oſtendit non aliunde, quam ex decipiendis hominibus quæſtum facere. Itaque vt paucis concludam, hoc mihi perſuaſi iuſtis (ni fallor) de cauſis, extra conſtitutiones aeris & corporum, quæ inde conſequuntur, affectiones (quæ tamen vtræque infinitis particularibus obiectis impedimentis variantur) nihil habere Aſtrologum, quod ex arte prædicat hacproinde qui fines iſtos excedant,

dant,merito,tanquam in ea inquirentes quæ vobis abſcondit Dominus, expreſſo Dei verbo & ſacris Imperatorum legibus damnari. Γενέσεων autem etſi aliquis eſt vſus, is nimirũ quem dixi non excedere corporis temperamentum, & ea quæ poſſunt ex corpore in animum redundare, tamen quum hoc idem multo certius aliunde cognoſci poſſit, & omnium ſeculorum experientia docuerit homines in hac re nullum vnquam modum tenere potuiſſe (quo peccato vix vllũ vnquam fuit grauius & ſeuerius à Deo Optimo Maximo vindicatum), recte & religioſe facere iudico Principes, qui præclaram illam ac plane cœleſtem aſtrorum motus ſcientiam ſic curant in Academiis doceri, vt quæ inde colligantur prædictiones, intra illos quos dixi fines coerceantur: & quoties incidunt grauia illa Dei flagella, veluti fames, peſtilentia, bella, cæteraque eiuſmodi, doceantur homines ſe ipſos non autem ſtellas accuſare, ac ſibi perſuadere, quod veriſſimum eſt, non contingere illa nec prædici poſſe ex aſtrorum motu, niſi incertiſſimo euentu, ſed ex Deo peccatis noſtris irato proficiſci, ac viciſſim etiam illo reſipiſcentia noſtra paccato ſedari, quæcunq; tandem ſit cœlorum facies. Vale. Γενέσεων quis vſus.

EPIST. LXIIX.

Tubingam.

Georgius Burckhardus Nicodemo Friſchlino S. S.

Cum proximo anno, Friſchline Chariſſime, iter Stutgartiam haberem, teque illius viæ ſocium ac comitem nactus eſſem, cœlo, vt noſti, ſatis aduerſo: dici non poteſt, quã iucundum & gratum mihi tuum colloquium fuerit. Eo enim non modo omne difficillimi itineris tædium mitigari, ſed animus inſuper verbis tuis, quaſi tepida & ſuaui aura recreari mihi videbatur. Nam inter eundum, cũ multa à te ex præcipuis Philoſophiæ partibus erudite dicta: tum vero plurima ex Græcis latiniſque Poetis facete admodum & comiter prolata eſſe memini: quibus non tantum mirifica quædam in animo voluptas tum excitabatur, ſed etiamnum multarum rerum grata & iucunda recordatio menti innata hæret. Quis

Ariſto-phanes. enim (vt hoc vnum è multis proferam) feliciſſimas Ariſtophanis ac Plauti Comœdias, quarum tu argumenta, monſtroſo rerum initio, progreſſu & euentu, cupioſe & ornate tu recitabas, non libentiſſime audiret? Quis deuitum cæcitatem è Pluto, Sophiſtarum deliria è Nebulis, Poetarum ineptias è Ranis, Ambitioſorum conatus, euentuſque ex Equitibus, Pertinacium furores, & quæ inde conſequũtur

qui bellicas clades ex Achærnenſibus: Iniquorum Iudicum ſæuitiam, & peruerſum in condemnandis innocentibus ſtudium è Veſpis & conſimilia multa non attente cognoſcere vellet? quis Athenienſium exulum miſeriã, quib. vtiq; retia & caſſes tanquam auiculis tenduntur ex Auibus nō auidiſſime perdiſceret? Quis pacis commoda & bellicas calamitates ex pace repeti, ac ſibi recitari non magnopere exoptaret? Quis de variis mulierum ingeniis atq; technis ex ſequentib. Comœdiis admoneri & oblectari nō cuperet? Quæ quidem omnia ex te audita. (Nam iſtum Authorem ne legere quidem, nedum intelligere mihi contigit) ſi hoc loco non dicam percenſere, ſed leuiter tantum attingere velim, nō Epiſtola ſed volumen mihi conficiendum erit. Sed cum id nec loci huius ſit, & inſtituti mei ratio aliud nunc poſtulet: reliqua conſulto iam prætereo. Etenim confido, ſi vitam tibi Deus conceſſerit, ſtudioſos Adoleſcentes non modo eam, quã in Ariſtophanis, Plauti ac Terentii Comædias diſpoſitionem à te feliciter adornatam domi tuæ vidi, propediem in manibus eſſe habituros; ſed ipſum quoq; Ariſtophanem integrum Latinitate à te donatum olim viſuros. Verum aliud nunc eſt, de quo in præſentia te paucis admonendum aut rogandum potius eſſe iudicaui. Nam inter reliquos ſermones, quos in illo itinere varios de variis rebus agitabamus.

cum forte de arte Rhetorica, cuius prouincia, vt noſti, in hac ſchola mihi delegata eſt, mentio incidiſſet; intellexi te Annotationes tuas, quas hoc toto octennio, quo publico docendi munere fungeris, in omnes Virgilianos Æneidos libros collegiſti, reuiſurum & emendaturum eſſe. Quæ animi tui ſignificatio mihi valde grata fuit. Animaduerti n. ante hac ſæpius ex diſcipulorum Annotatis, quæ illi ex ore tuo excipiunt, non modo Grammaticam verborum interpretationem, in qua plerunq; cæteri Commentatores ſubſiſtunt, à te inſtitui, ſed etiam integræ ſententiæ, & principalis ſcopi explicationem quadam paraphraſi feliciſſime reddi: tum quod alii rariſſime obſeruant troporum, figurarum, locorum inuentionis & Amplificationis, totiuſq; Oratorii artificii expoſitionem adhiberi. Res vero ipſas ex vniuerſa Philoſophia, hiſtoria Græca & Romana, Poetis innumeris & Optimis quibuſcunque authorib. illuſtrari, & magno labore ac ſtudio Adoleſcentib à te proponi. Quod q̃ vtile & fructuoſum ſit eruditi facile intelligunt. Nam Virgilio q d tribuendum ſit, vnius Quintiliani teſtimonio ſatis eſt euidens; vt mea tradem vinum vendibile nihil indigeat. Etſi aũt multi docti viri huius Poetæ libros ſibi illuſtrandos ſuſceperunt & præter Seruium ac Donatũ veteres Commentatores, etiam noſtra ætate aliquot eruditi homines in Virgilio nõ infelici-

tes

ter verſati ſunt:tamen iſtum interpretandi ordinem,quem tu ſequeris,nemo vnq̃, quantū ego recordari poſſum, tenuiſſe mihi videtur. Ac Landino quidem quantum laudis ſit dandum,Henricus Glareanus in Annotaciūculis, quæ in Horatium emiſit, nō obſcure indicat. Nam viri huius authoritatem ita eleuat, ac ſi literas ille nunq̃ didiciſſet.Etſi autē Lamberto Hortenſio,q in ſex priores Æneidos libros cōmentarium eruditum, & certe doctū edidit, plurimum ego tribuam,& magni hominē faciam:tamen hoc affirmo,ipſum ſcribendi occaſionem adeo tibi nō ꝓripuiſſe, vt ēt ꝓbuiſſe videatur. Quare & meo & Iuuentutis nomine omnib. precib. te oro atq; obſecro,vt hoc inſtitutum,ꝙ iam aggreſſus es,cōtinuare,& publicę vtilitatis cauſa quam primum fieri poterit,ſuſceptum commentandi laborem abſoluere,ac ſtudioſis communicare velis. Quod ſi feceris non modo communia ſtudia,& literariam Rempub. magno afficies commodo,ſed ipſe quoq; laboris & diligentiæ tuæ fructus & ſempiternam poſteritatis, ſi qua erit,laudem & gloriam reportabis. Data Tubingæ ex Muſeo noſtro XX. Martii. Anno M.D.XXIV.

EPIST. LXXIV. Tubingam.

Nicodemus Friſchlinus, Georgio Burckhardo ſuo. S.

GRata eſt mihi,optime idemque doctiſſime Burckharde, animi tui ſignificatio:

quam in literis tuis non modo erga me, ſed etiam erga artes, humanitatis & liberalia ſtudia ſatis ſuperque declaraſti: vt vel hoc nomine ab omnibus bonis amari & coli merearis: quod in optimis diſciplinis adiuuandis ac promouendis non ipſe tantum tua ſponte ſedulam nauaſti operam: ſed aliis etiam vt idem facerent, diligens hortator ſemper extitiſti. Etſi enim ipſe ad ſcribendum, (quod certe difficile tibi, exercitato viro, non erat,) hactenus non prodiiſti: ſed iſtam qualemcunque ingenii gloriam aliis quibuſdam lubens concedis: ea tamen in literis & bonis artibus prouehendis tua eſt diligentia: vt quod per te ipſum, propter multas quibus implicaris, moleſtias, præſtare non putes: per alios certe præſtare effectumque reddere coneris. Quod igitur meas in Ariſtophanem cæteroſque comicas lucubrationes, quas domi meæ vidiſti ac legiſti: tam præclaro ornas elogio, verbiſque tuis plus iuſto extollis: & editionem illarum à me haud obſcure poſtulas: eodem accipio animo: quo nuper Leonhardi noſtri, viri in ſtudiis iuuandis non in ſtrenuo, honeſtam adhortationem: qua meas in Perſium paraphraſes luci impetrauit. Decet enim bonos & doctos viros omnibus operis in hunc finem totos inſiſtere: vt ſtudia literarum ab interitu præſeruentur ac vindicentur. Quum

Quam enim cæca hodie adoleſcentum ad ſuperiores & quæſtuoſas artes feſtinatio ſit, videmus: quam ſtudia linguarum & artium indies magis magiſque decreſcere ac vileſcere incipiant, perſpicimus: quam tenuis & vulgo contemtus eorum ſtatus ſit, qui artes dicendi & linguas, ſine quibus in reliquis doctrinarum ſtudiis nihil proficitur, iuuentuti proponunt, nemo noſtrum non expertus eſt. Nam quis noſtrum illud Horatii iam plus millies non audiuit: *non ſi male nunc & olim ſic erit?* Cui non fallax ſpes, qua puluis noſter ſcholaſticus rigatur, melius cras fore ſemper ait? Sed interim ruſticus exſpectat, dum defluat amnis: at ille, *Labitur & labetur in omne volubilis æuum.* Verum de his alias. Nunc ad alteram Epiſtolæ tuæ partem venio: qua meas in Vergilium annotationes ſtudioſis commẽdas: & in lucem à me emitti poſtulas. Equidem facilius hoc à te peti, & à me promitti, quam præſtari poteſt. Neque enim te fugiunt, quæ politiſſimus ille Politianus in Miſcellaneis ſuis à poetarum interprete inquirit: eum inquit: *Qui poetarum interpretationem ſuſcipit: eum non ſolum (quod dicitur) ad Ariſtophanis lucernam, ſed etiam ad Cleãthis oportet lucubraſſe. Nec proſpcienda autem philoſophorum modo familia, ſed & iure conſultorum & medicorum, item & Dialecticorum, etiam quæcunque doctrinæ illum orbem faciunt: quæ vocamus Encydia, ſed &* Virgilius. Interpretandi Poeta requiſita.

 phi-

philologorum omnium, &c. Id vero cum in aliis poetis omnibus, tum præſertim in Vergiliano poemate vſu venit. Nam hic autor non tantum elegantia verborum & carminis maieſtate, ſed etiam admiranda rerũ varietate omnibus poetis aliis antecellit: vt Homerum principem Græcorum poetarum non æquaſſe modo, ſed longe etiam, (vt Pontano & Scaligero videtur) ſuperaſſe videatur. In huius itaq; enarratione duo præcipue ſcopi & fines tenendi ſunt: ad quos omnis interpretatio accommodari debet. Quę enim Pericles apud Thucydidem vitæ humanę ornamenta nominat: *γνοῦναι τὰ δέοντα ϗ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα*: ea in rebus omnibus cognitu neceſſariis obſeruanda ſunt: vt primo res ipſas intueamur & perpendamus: deinde res animo compræhenſas, idoneo conuenientique orationis genere exponamus. Verbaq; præuiſam rem non inuita ſequentur. Ac initio, quantum ad res ipſas à Vergilio propoſitas attinet: eæ (vt noſti) variæ, & haudquaquam vnius ſunt generis: ac proinde ingenium ſubactum, & multiplici rerum notitia præditum requirunt. Primo enim poeta Virgilius, cum paſſim, tum præſertim in Æneide ſua Hiſtorica proponit: eaq; vel antiquiora, vel recentiora. Nam illa ab interitu vindicare: hæc poſteritati commendare voluit. Cæterum antiquiora aut propria ſunt gentis Troianæ: de quibus Dares Phrygius, Dictys Cre-

Rerum varietas in Virgilio

1. Hiſtorica.

Cretenſis, Diodorus Siculus in Antiquitatum libris, & alii: Item poetę Græci, Homerus. Calaber, Coluthus, Tryphiodonus, Euripides, Sophocles, Lycophron, Æſchylus, & Latini, Seneca Tragicus, Ouidius in Metamorph: & Faſtis, & reliqui. Aut gentis Græcæ, cõtra Troianos geſta: de quib. conſulendi, ꝑter iam dictos ſcriptores & poetas, etiã Herodot⁹, Thucydides, Pauſanias, Suidas, Epitaphia Ariſt. & alii. Aut ꝓpria Italiæ monumenta: de quibus Cato in fragmentis Originũ, Myrſilus, Fabius Pictor, Dionyſi⁹ Halicarnaſs. Liuius in primo ab vrbe, Plutarchus in Romulo & Numa. Ouidius paſſim in Metã: & Faſtis, Horatius & reliqui. Aut Tyriorum & Phænicum, q̃ à Chaldæis deſcendunt, & in Africa Carthaginẽ cõdiderunt: de quib. Beroſus, Philo Iudæus, Ioſephus, Archilochus, Iuſtinus, Diodorus, Euſebius in Chronic. vbi diligens inſtituẽda collatio tẽporum, & rerũ in Eccleſia Dei geſtarũ, cum ꝓphanis Hiſtoriis. Recentiora vero ſunt de reb. conſulũ contra Chartaginenſes & exteras gentes p̃clare geſtis: q̃ paſſim celebrat Virgili⁹. Ad ea illuſtranda facit Liuius, Polybius, Florus, Salluſtius, Appian⁹, Plutar. Dion. Plin. Zonaras. Sili⁹ poeta &c. vel ſũt de reb. Iulii Cęſaris, & Auguſti, in quorũ gratiã opus Æneid. ab autore cœptum eſt. Huc pertinent ꝑter Appianũ & Plutarchum, citatos, etiã Cæſaris Hiſtoria, Suetoni⁹ Paterculus, Xiphilin⁹, Eutropiu-

pius, Oroſius, Blondus, Sabellicus, Lucanus poeta, Horatius & alii: Deinde in hoc autore etiam fabuloſa ſunt plurima, & figmentorum nebulis res veræ opertæ: præſertim de Diis gentium: qui origenem ſuam à regibus & Heroibus traxerunt. Cum enim humanæ mentes veram de Deo noticiam non gignāt, ſibique innatam non habeant: & aut ad homines tantum, qui cæteris antecellunt, aut etiam ad naturam oculos ſuos conuertant: Ideo mirabiles ſibi Deos ex hominibus, animalibus, ſtellis & ſimilibus rebus à Deo conditis procrearunt. Ad hunc locum pertinent Orpheus, Heſiodus in Theogonia, Pindarus, Homerus, & cæteri ſupra recenſiti: Lucianus item, Ariſtophanes, Diodorus, Cicero de natura Deorum, Feneſtella de Roma Sacerdos, Apuleius. Præterea Mythologi, Palæphatus, Lactantius, Auguſtinus de ciuitate & ſimiles: vt Gyraſdus, Natalis, Sabinus.

2. Fabuloſa.

3. Ethica. Tertio pleraque in Vergilio ſunt Ethica & ad mores hominum recte informandos pertinentia, eaque vel tecte, vt in Bucolicis: vel aperte, vt in exemplis honeſtorum ac turpium factorum, & pulcherrimis ſententiis, quaſi vitæ & actionum regulis propoſita. Hæc exornanda ſunt non modo ſacræ ſcripturæ dictis, & morum præceptis apud Ariſtotelem, Theognidem, Phocylidem, Pindarum, Euripidem, Stobæum, Platonem, Xenophontem,

Arria-

Arrianum,Epictetum,Plutarchum,&c.Item-
que ſententiis oratorum, Demoſthenis,So-
cratis,Ariſtidæ,Lycurgi,Ciceronis,Senecæ v-
triuſque: Poetarum denique omnium græ-
corum & Latinorum: ſed etiam prouerbiis,
Apophtegmatis, Apologis, & exemplis ac-
commodis,ex vniuerſa hiſtoriaHebræa,Grę-
ca, Romana & aliarum gentium, præſertim
Germanicæ,petitis ac leuiter attactis.

Quarto plurima in hoc ſcriptore extant *4. Oeconomica.*
Oeconomica, & ad rem familiarem ſpectan-
tia: vt in Bucolicis vita paſtoricia, in Georgi-
cis agricultura, educatio equorum, boum,
apium,cultura arborum, item venatica, &c.
De quibus omnibus legendi ſunt Theocri-
tꝰ, Ariſtoteles,Heſiodus|in Hiſtoria animaliū,
Pliniꝰ,Columella,Cato,Varro,Palladiꝰ, Cō-
ſtantinus; quib.addendi Theophraſtus,Dio-
ſcorides, & ſimiles: item Victruuius Fronti-
nus, Appianus, Curtius, Xenophon, Athæ-
neus, Referri huc poſſunt amatoria & ad
coniugium facientia: quæ exornari debent ex
Plauto & Terentio, Anacreonte, Tibullo,
Ouidio, Propertio & aliis.

Quinto, totum Æneidos opus inprimis *5. Politica*
ad gubernationem ciuilem, & Rempubl. ad-
miniſtrandam pertinet.Eſt enim imago ἀνδρὸς
πολιτικοῦ καὶ στρατηγοῦ. Oſtendit enim Æneæ e-
xemplo, qualis vir princeps domi & militiæ,
in vtroque fortunæ ſtatu eſſe debeat.Quę do-
ctri-

ctrinę pars vtiliſſimę explicabitur, ex Platone, Ariſtotelis politicis, Cicerone, Xenophonte, Plutarcho, Heraclida Pontico, & id genus aliis. Cui non parum lucis afferent exempla conſimilia ex omni vetuſtatis memoria & Hiſtoriis prolata: vt ſupra monſtrauimus. Ad militaria & nautica non mediocriter conducet Ælianus, Vegetius, Frontinus, Alexander ab Alexandro & ſimiles.

6. Phyſica Sexto reperiuntur in Virgilio multa phyſica, & proprie ad naturam rerum ſpectantia, quę aut fabulis inuoluta ſunt, de quibus antea dictum eſt, aut aperte proponuntur: vt in Georgicis & Æneide paſſim. de variis animalium naturis, de arborum, apum, herbarum, & ſimilium rerum virtutibus: de ventis, tempeſtatibus, fluminibus: quorum diligens explicatio ex Ariſtotele, Plinio, Seneca, Nicandro, Oppiano, & rei ruſticæ atq; herbariæ, ſcriptoribus petenda eſt: ſed ea breuitate, quæ in commentario requiritur: ne plura ſint πάρεργα τῶν ἔργων.

Occurrunt etiam multa medica: qualis eſt curatio Vulneris Æneæ, lib. 12. Qui locus ſine Hippocratis & Galeni adiumento intelligi atq; exponi nequit.

7. Geographica. Septimo, ſunt etiam in hoc autore multa Geographica, præſertim 3. & 7. Æneid. item deſcriptiones vrbium, regionum, montium, nemorum, portuum &c. Quorum interpreta-

ſtioni adhibendi, Plinius, Strabo, Mela, Solinus, Pauſanias, Stephan⁹, Ptolemeus & Sempronius, Victor, Pomponius Lętus, Vadianus, Roma Fabricii, & Dionyſius poeta περὶ οἰκουμένης cum Euſtatio.

Octauo, ſunt item hic Aſtronomica, vt deſcriptiones ortuum occaſuumq; Solis, Lunæ, ſtellarum: itemq; χρονογραφίαι noctis, auroræ, meridiei, & ſimilium temporum: de quibus Aratus, Manilius, Ouidius in Faſt. Lucanus paſſim, Firmicus, Thæo, Proclus, & alii recentiores. Ex quibus omnibus, doctiſſime Georgi, breuiter à me commemoratis, facile intelligis: quam vera ſint, quæ Politianus de poetarum interpretibus ſcripſerit: & quam multa ei tenenda ſint, qui eruditum & lectu dignum in poetam commentarium adornare aggreditur. Quæ res merito prudentem abſterrere poterit: ne onus ſubeat: cui nullo modo ſufficere poſſe videatur. Et hactenus quidem de rebus tantum, à Virgilio propoſitis, ea, qua potui, breuitate tecum egi. Nunc ad verba & phraſin venio: quem alterum explicationis ſcopum eſſe volui: ea tamen libertate: vt pro materiæ ſubiectæ alia atque alia conditione interdum verba rebus, interdum res verbis inter enarrandum præmittantur. Quod igitur ad verba attinet: duplicem ego cuiuſq; rei propoſitæ interpretationem inſtituo. *8. Aſtronomica.*

Vnam

Vnam quidem Grammaticam: in qua verborum & orationis proprietas indicatur: Poetica ab vſitatis diſcernũtur: elegantiores metaphoræ, Epitheta, periphraſes & ſimilia annotantur. Quæ omnia ex Seruio, Donato, Priſciano, Diomede, Linacro, Valla, M. Varrone & aliis, Latinæ linguæ autoribus illuſtrantur. Tum vt ſtudioſi commodam ſtyli exercendi formulam habeant, ex poetica oratione ſolutam & proſam (vt vocant) diligenter effingo. Et narrationes quidem ex Liuio & Cæſare, dialogiſmos vero ex Cicerone & iiſdem, qua poſſum elegantia παραφραστικῶς interpretor. Alteram vero explicationem Rhetoricam & Dialecticam facio. Nam ex præceptionibus inuentiones, non modo circumſtantiæ perſonarum, locorum, temporum, conſiliorum, factorum, conſecutorum, euentuum, & aliarum rerum in narrationibus obſeruandæ: ſed etiam argumenta ex locis Rhetoricis & cuiuſque rei propriis, in dialogiſmos indicanda, perque Analyſin retexenda: tum circumſtantiarum & argumentorum amplificationes ex locis Dialecticis diligenter annotandæ ſunt: vt & copia rerum & verborum inde cognoſcatur: Poſtremo figuræ & ſchemata oratoria explicanda, quibus circumſtantiarum, ſignorumque & argumentorum rationes & amplificationes illuſtrantur & exornantur: vt hoc modo totam ora-

oratorium artificium exẽplis Virgilianis explicetur. Ad huius doctrinæ partem requirũtur præcepta Rhetorica, Ariſtotelis, Hermogenis, Ciceronis, Quintiliani, Aphronii, Eraſmi, Melanchtonis & recentiorum. Cum autem non ſatis ſit, bonas res intelligere, & verba idonea ex poetis annotare: vt tantum ſciantur: (neque enim huius ſtudii finis tantum eſt cognitio,) ſed etiam à ſtudioſis requirantur: vt bonas res animo comprehenſas verbiſque conceptas in vſum transferant: & ſedula æmulatione aliorum ſimiles eſſe nitantur: ideo poſtremo loco etiam dicendum eſt de imitatione. Ea vero triplex in hoc autore eſt. Vna, qua alios ipſe imitatus eſt: altera, qua ipſum alii ex vetuſtioribus: tertia qua omnes eum imitari poſſunt. Quantum ad primum imitationis genus pertinet: duplicem omnino eam facio: rerum & verborum, partim ex Græcis, vt Theocrito in Bucolicis, Heſiodo in Georgicis, Homero, Thyphiodoro, Callimacho, Apollonio, Orpheo, & aliis, in Æneid partim ex Latinis, Ennio, Lucretio, Catullo, &c. ipſum Virgilium ſcribendo imitati ſunt, Ouidius, Lucianus, Silius, Statius, Vallerius Flaccus, Claudianus, Auſonius Nemeſianus, & alii complures. Quomodo vero adoleſcentes propoſitis ex Vergilio carminum materiis, aut aliis exercitiis, ad imitationem aſuefaciendi ſunt: id cuiuslibet præceptoris relinquen-

dum eſt iudicio. Commentarios equidem, quos nos videmus, lectu dignos, in Virgilium ædidere Seruius & Donatus, antiqui, In bucolica & Georgica Petrus Ramus, in priores lib. Æneid. Lambertus Hortenſius quorum & tu meminiſti. At vice commentariorum legi & volui debent, Aulus Gellius, Macrobius, Pontanus, Rhodiginus, Scaliger, Eraſmus cum paſſim, tum præſertim in prouerbiis, Politianus, Alexander Volaterranus, Decembrius, & ſimiles farinæ ſcriptores: ac veterum Græcorum Latinorumq; poetarum doctiores interpretes. Et hæc quidem ſunt humaniſſime & chariſſime Georgi, quæ ad tuam exhortationem paucis reſpondere volui: vt quid de meis in Vergilium commentariis tibi aliiſque expectandum ſit, (modo nihil interueniat, quod inſtitutum impediat) non ignorares. Interim annotationes & compilatores illos, qui pedem in alieno choro ponunt, & nihil niſi tritum & quę plus millies audiuimus proferunt, nobiſq; cramben apponunt, diligenter monitos volo: vt aut hunc ordinem teneant, aut ſtylum præmant. Quod niſi fecerint, operam ſemper dabimus: vt putidæ illorum merces noſtris, ne quaquam reſpondeant. Bene vale. Datæ Tubingæ 25. Mart. Anno M.D.LXXV.

EPIST.

EPIST. LXX.

Thomas Eraſtus N. S.D.

Ex Francia Orientali, vbi per duos fere menſes hæſi cum reuerſus eſſem die III. Martii, binas tuas literas inueni, quarum alteræ XI. alteræ XXII. Nouemb. adſcriptum habebant diem. Ad vtraſque nunc reſpondere tentabo, cum præſertim occaſio mittendi à nundinis offeratur. Ago tibi gratias quod tanta diligentia Patauinas res expoſuiſti ignaro mihi, attamen cognoſcendi cupido. Scripſere nuper Mercurialis & Monauius, & quod magnæ mihi voluptati fuit, peſtem deſiiſti reſtitutaſq; lectiones II. Ian. aſſirmauere. Gaudeo etiam te incolumen euaſiſſe & locum quieſcendi inueniſſe.

Intelligo etiam ex tuis, hoſpitium tibi dediſſe generoſum & illuſtrem virum D. Andream Duditium, cuius ego virtutem & doctrinam ante multos annos mirifice audiui prædicari. Inuitatus ſæpius fui à Polonis, & imprimis à Domino N. Laſizio, vt ad eum literas darem: nec ego alienus ab ea re fui. Metui tamen cum occaſio nulla ſcribendi offerretur, ne vir tantus vel amicitiam & obſeruantiam meam aſpernaretur, vel aliter factum meum interpretaretur. Itaque me continui, nec multo poſt audiui eum in ſuſpicionem aliquam veniſſe quaſi Arii dogmati faueret. Etſi

vero putarem, iniuriam fieri viro tanto ingenio, iudicio, tantaque doctrina & pietate prædito, timidiorem tamen ea me res fecit. Scis enim quam ſcelerate nebulo ille Oleuianus eiuſdem criminis reum me facere tentarit, cum à nullo errore & peccato in omni mea vita alienior fuerim. Vix puto viuere illum hominem, qui minus me de articulo Trinitatis ſacroſanctæ vnquam dubitarim. Quare ſic mecum ratiocinabar, ſi tibi intentare audent ſcelus tam nefarium (de quo nulla creatura ex me verbum vllum audiuit aut factum aliquid vidit, ex quo vel ſuſpicio probabilis poſſet naſci) quid non audebunt de longius diſſitis mentiri? Attamen cum de re ipſa nil mihi conſtiterit, & ne nunc quidem conſtet aliquid, optima ſperare volui (& iam etiam ſpero) nihil tamen faciendum mihi cenſui, quod aduerſariis meis nequiſſimis occaſionem præberet ſuam improbitatem excuſandi. Quis enim ego ſum alias, vt non vehementer gaudere debeam, ſi tanto viro placuiſſe iudicer. Theſes *de putredine* tibi mitto. Fuſiorem explicationem per dialogum incepi, at nondum abſolui. Edetur ea cum tractatu *de Auro potabili, Contagio, Morbus totius ſubſtantiæ, Somno, Melancholia, Conuulſione*, & aliis quibuſdam, quibus poſteritatem iuuare ſtudui. Nullus enim, quod ſciam, hæc recte huc vſque expoſuit.

De

De *Excommunicatione* ea ſcripſi, quæ certo ſcio nullus homo vnquam confutabit. Tentarunt enim Beza, Noſtri, Galli omnes docti: ſed fruſtra tentarunt, & pudet eos refutationum ſuarum, pudebit magis, cum reſponſiones meas legerint, imo abdere ſe cogentur, niſi frontem prorſus habeant meretriciam. Exemplum, ſi ita voles, tranſcribi tibi curabo & Theſium & Reſponſionum. Quando vulgaturus ſim neſcio, cum præſertim plus nimio turbatum in Eccleſia nunc habeamus in Saxonia & hic ob mortem Principis Electoris, vt noua diſputatione nondum videatur eſſe opus.

Ad poſteriores venio, in quibus mihi quæſtionem proponis diſcutiendam, *an Medicina ſit opus?* videri enim inutilem eam eſſe, ſi præfiniti ſint ſui cuiq; dies, vt nec temporius nec ſerius quiſquam occumbere valeat. Miror vehementer, inueniri aliquem potuiſſe, qui de hac re quæreret. Ad valde pauca reſpicit, quiſquis hic dubitat. Sed quando ſaxum hoc voluere cœpimus, age verſemus diligentius. Reſpondetur, non vtilem modo, verum etiam neceſſariam eſſe: quod primum Phyſice, deinde Theologice probabo: breuiter vtrumque, ſed firme & aperte tamen. Res nulla perit naturaliter, quantiſper calor eius congenitus ſupereſt. Hic enim authot & effector & conſeruator eſt temperationis, qua incolumi *Medicina an opus ſit.*

 pér-

permanente res nulla interire poteſt. Manet autem calor inſitus in re qualibet tantiſper dum alimentum ei ſuppetit conueniens. Calor enim natiuus inſtar ignis (aut flammæ in ellychnio accenſæ) perpetuo indiget alimento. Continue namque generatur & occidit, ſicut in flumine ſemper aquæ præterlapſæ noua ſuccedit. Alimentum porro natiui coloris, quod rationem lucernarum olei habet, eſt humidum congenitum. Quod cum in re aliqua copioſum & lentum ineſt, difficilius ac longiore tempore abſumitur: cum vero paucum eſt & aquoſum, breui admodum tempore diſſipatur. Vt vno verbo dicam omnia, ſic res habet Quanto magis aut minus humidum iſtud calori natiuo, cuius eſt pabulum, reſiſtit, tanto rei cuiuſque vita ſeu duratio longior eſt aut breuior. Hoc ſpatium temporis, quo rei cuiuſque calor inſitus proprium humidum depaſcitur naturaliter, id eſt, abſque vi & morbo, *fatum* nominant Peripatetici. His poſitis, certum eſt apud Ariſtotelis ſectatores vitam produci arte ad hunc terminum vſque poſſe. Quis enim dubitet artem hoc præſtare poſſe, vt ſerius aut temporius humidum à calore conſumatur. Etenim dum hoc agimus, vt præter naturæ modum calor non augeatur, & humidum propter aduentitiam cauſam non minuatur, ab interitu celerio-

letiore rem præſeruamus. Qui cibis mali ſucci veſcitur, & ob id corpus vitioſis humoribus replet, nec idoneam materiam pro repoſitione humidi, quod diſſipatum eſt, habet, nec cauere poteſt, quin per febres alioſve morbos caloris proportio ad humidum mutetur. An non quotidie videmus herbas, quæ frigoris aut hyemis aſperitatem ferre nequeunt, multis annis conſeruari, cum vel integuntur, vel in cella calidoue loco ad ver vſque ponuntur? Fructus nonnulli arte, qui vix menſem vnum integri manſiſſent, per totum annum recentes ſeruarunt. Norunt Agricolæ certas arbores in aprico & calido loco plantatas longe felicius, quam in opaco & frigido ſolo conſitas, naſci, fructuſque ſuos temporius & copioſius procreare. Hic eſt cereuiſiarum coctor, qui vitem habet ad parietem, iuxta quem ignis ſubinde accendi ſolet, plantatam, quæ botros & folia longe ante protulit quam aliæ omnes gemmas oſtendere cœperint. Vidi Bononiæ quoq; aliam, quæ ſimilem ob cauſam in mediam vſq; hyemen & folia ſeruabat, & per æſtatem multo ante alias fructus ferret maturos, ſemimaturos, & nuper enatos aut florentes. Non minus certũ eſt, propter contrarias cauſas tardius à nõnullis arboribus & plãtis fructus & ſemina ꝓduci. Ex quib. euidẽtiſſime ꝓbatur, natiuũ calorẽ arte augeri & minui poſſe, vt eius operationes & matu-

rentur & impediantur. Cæterum ars, quæ natiuum hominum calorem auctum reprimit, & ne pabulum ſuum iuſto celerius abſumat præcauere docet, quæque congenitum humidum, quoad eius fieri poteſt, auget, *Medicina* eſt, Quocirca non vtilis tantum eſt, verum etiam neceſſaria: niſi quis inſcito affirmare auſit, profligationem morborum, qui humidum congenitum diſſipare feſtinanter poſſunt, neceſſariam non eſſe.

Apud Chriſtianos facilior eſt huius quæſtionis explicatio. Chriſtus enim *ægrotos Medicis indigere* affirmat. In Dei populo & Republ. Medicos ſemper fuiſſe manifeſte patet ex 50. capit. Geneſ. Exodi 21. 2. Paralip. 16. Eccleſiaſt. 38. Et hoc quidem loco poſtremo palam iubemur poſt nominis diuini inuocationem Medico locum dare. Probatur ibidem, Deum voluiſſe Medicam artem exerceri hoc argumento, quod ob eam cauſam tot & tam varia terram iuſſerit pharmaca proferre. An & Chirurgiam inutilem minimeque neceſſariam aliquis opinabitur? haud puto. Si de hac parte nobis concedent, illam quibus argumentis minus neceſſariam demonſtrabunt? Argumentum certe de præfinito mortis die ac tempore vtrobiq; locum æque habet. An quia mortis horam definiuit nobis Deus, neceſſe etiam non habemus edere ac bibere? Argutabitur hic etiam

ali-

aliquis, fruſtra cibum aſſumi, quia nec detrahere nec addere tempori nobis præſcripto poſſumus. Si cibum potumq; neceſſarium confitemur, quo argumento alio remedia inutilia monſtrabimus? prouidentia Dei falli non poteſt: atque ob id neceſſario eueniunt omnia, quæcunque fiunt ſi ad Dei præſcientiam referantur. At ſi ad nos reſpiciamus, cõtingentia ſunt plurima. Quoniam igitur & hoc Deus prouidit ac voluit, vt aliqui beneficio medicamentorum ſanentur, (ſicut vitam nos vult cibo ac potu producere) minime inſtrumenta & dona hæc diuinæ clementiæ aſpernari debemus. Quia etiam ſcire non poſſumus, vtrum Deus per pharmaca nos liberare ſtatuerit, prorſus officium noſtrum facere, ac euentum iuſtæ & bonæ Dei voluntati permittere tenemur. An non inſanus iudicaretur, qui de loco alto præcipitem ſe daret, quã apte per ſcalas deſcendere mallet? An non tẽtaret Deum, qui cum ex aqua enatare poſſet, enatare nollet, quia Deus etiam in aquis ſeruare quos vult poteſt? Iubet Deus, ne ſoliciti ſimus, quid edamus, bibamus, induamus, addita cauſa quod & paſſerum & liliorum agri curam gerat, præterque eius voluntatem capillus de capitibus noſtris defluere nullus poſſit. Idem interim miſericors Deus arare terram, ſulcis committere ſemina, metere, triturare, vites colere, vuas colligere, fructus re-

ponere, præcipit. An quia nemo ad Christum peruenit, niſi quem pater traxerit, minimè hominis neceſſarium non eſt? ſumma eſt. Dei miraculoſe vitam noſtram nunc non regit, ſed per media & inſtrumenta ab ipſo ordinata agit: in quibus nihilominus ſuam nobis potentiam, maieſtatem, gloriam, & clementiam liquidiſſime patefacit. Quia igitur neſcimus conſilium Dei de vitæ noſtræ termino, de que ægrotationis & ſanationis euentu, faciendum id nobis ſedulo eſt, quod mandauit ac ordinauit, ſiue mori ſiue viuere nos velit. Cauendum inſuper nobis eſt maxime, ne eum tentauiſſe deprehendamur, ſed vt ſucceſſum ab ipſo præcipue & ſolo expectemus, dum, quod noſtrum eſt, facimus. Ergo ſiue Philoſophos conſulamus, ſiue Dei verbum audiamus, neceſſariam eſſe medicam artem concedere cogimur.

Syracides affirmat, medicum à Deo ornatum, & ſtipendium ei dari præcipit. Deinde ſubiicit, Medicinam à Deo mortalibus donatam eſſe, ac in precio apud Reges fore huius profeſſorem. Poſtremo addit (quod imprimis obſeruandum eſt) Deum ex artis Medicæ miraculis & ſanationibus laudari & prædicari velle. *Ipſe namq; per medicamina* (inquit) *ſanat, & doloribus homines liberat.* Non igitur tollit artis exercitium Dei præſcientia. nec ob id nos iuxta præſcriptum Dei non agere debemus,

quia

quia eum ſcimus ab æterno præuidiſſe, vtrum profutura ſint necne pharmaca, quibus vtimur. Qui hæc media negligit, non ſine culpa ſua moritur, nec poterit non vulnerari ob hãc rem conſcientia. Qui Dei ordinationi paret ac moritur, nihilominus bona conſcientia coram Deo conſiſtet, dum nulla ſua culpa ſe mortuum intelliget.

Ad argumentum fruſtra aliquid reſpondeo. Non enim quia meta nobis eſt poſita, ideo officium noſtrum, qui, qualis & quanta ea ſit, neſcimus, deſerere nos conuenit, ſed in Dei ſapientia & bonitate, à qua omnia prouenire nobis ſcimus, ſic nos acquieſcere decet, vt quod imperatum nobis eſt, neutiquam negligamus, quicquid tandem Deo facere ſit viſum. In Chriſto Ieſu Domino noſtro Vale. Heidelbergæ, die 26. Martt. Ann. M.D.LXXVII.

EPIST. LXXI.

Pariſios.

Ianus Paſſeratius Errico Memmio felix noui anni auſpicium.

ARma refert nobis dum Ianum Aurora bifrontẽ, *Paus deſcriptio.*
Patroniſq; parant ſolemnia dona clientes,
Suſpiceres, Memmi, mihi ſi fortuna dediſſet
Tam baſii tabulas, ſpirantia ſigna Myronis,
Stragula quæ Babylon, quæ miſit vaſa Corinthus:
Sed vatum in laribus non eſt tam lauta ſupellex

Fallor?

Fallor? an & magni fuerit tibi muneris inſtar
Pavvs Apelleæ quem nemo expreſſerit arte,
Vixq; leui in tabula tenuis nunc verſus adūbrat:
Experiar. Iunonis Auem celebrare volenti
Æqua fauet Iuno, & ſupplentur numine vires.
Iam mihi lætitia Pavvs geſtire videtur
Altius ingrediens, iam ſe formoſior ipſo
Stellatæ oſtentat conchata volumina caudæ.
Laudis enim tacito ſenſu, blandisq; mouetur
Vocibus, & ſolida virtutis præmia quærit.
Mira loquor, noſtrum tangit quæ gloria pectus
Sublimes Pauorum animos, generoſaq; corda
Solicitat, decorisq; accendit honeſta cupido.
Fortaſſe inualidum obiicient in prælia robur,
Accipiter pugna melior, fuluusq; Tonantis
Armiger, atq; rapax auido cum vulture miluus:
Sit licet ad prædam vis maior, & impetus ille,
Non tamen eximiæ ſpernenda potentia formæ.
Nec ſi præſtat olor cantu, aut vocalis aëdon,
Idcirco Aoniæ Pauos odere ſorores.
Mæoniæ ſpeciem & mentem geſturus Homeri
In Paui latuit pennis pater Ennius olim.
Pace auſim veſtra, Conſulti, dicere, Iuris,
Omnis abeſt feritas, agnoſcunt verba vocantis,
Aſſueſcuntq; manu, & dextra mulcentur herili.
Hos amat, hos iungit Diuum Regina iugales,
Atq; his inſigni vehitur per nubila curru.
Coniugibus nulla inter ſe diſcordia, nullum
Diſſidium, durat thalami inuiolabile pactum
Quicquid contigerit commune ambobus, & alter

Inte-

Interitu alterius ſtygias ſolet ire ſub vmbras,
Securiq; ſimul ducunt obliuia Lethes.
Vidi ego languentem, nec ſicco lumine vidi,
Occubuiſſe marem, viduum ſua fœmina poſtquam
Deſtituit moriens primæuo in flore iuuenta:
Vna dies rapuit, tumulus tegit vnus vtrumq;.
Crudeli occaſu tua tum, clariſſime Memmi,
Ingemuit turbata domus pueriſq; viriſque
Excuſſit lacrymas tanta pietatis imago,
Digna equidem æternæ tradant quam carmina fa-
mæ.
Theſea Pirithoum, iuuenis Phocæus Oreſtem,
Dilexere minus: vel qui promiſſa Tyranno
Siciliæ non deſeruit vadimonia Damon,
Seruataq; fide incolumi eſt ſeruatus amico.
Quid memorem Paphys quam fidi in amore colum-
bis,
Firmaq; concilient ſimiles & fœdera mores?
Conflictum inuidiæ crimen natiua refellit
Simplicitas ſorptiq; ſimul ridetur anilis
Narranda ante focum gelido fabella Decembri.
Præterea haud ſterilis cura eſt, & ſumptus alendi,
Fructus ineſt pulcris, ſuperant quoq; commoda for-
mam.
Non ita rem Domini cumulat fœtura bibentis
Lanigeræ, nec quæ inuenit viuaria luxus
Et ſua pretia vt fierent ingentia villæ
Vralunt Auſonijs Pavvs flabella puellis,
Vnde graues æſtus animiq;, animique leuabant
Luce domum ſeruat, proſpectat que omnia luſtrans,
Igno-

Ignotoſq; procul crebris clangoribus arcet
Nocte, vel excelſi ſidens in culmine tecti,
Arbore vel ſumma ventum ſpeculatur & imbrem.
Certaq; venturi attento dat ſigna colono.
Ergo illum venerata Samos, populoq; Quirini
Manſerat intactus, donec menſam Ortalus augur
Impius appoſito, facundaq; polluit ora.
An referam teneris haud æmula colla palumbi?
Crinitumve apicem, modici vel acumina roſtri?
Conſpicuas Soli aduerſo ſi quando ſuperbæ
Pandit opes caudæ, ſpeculorumq; explicat orbes,
Tum vero effulget gemmis ita pictus & auro,
Vt longe Eoi cedant miracula cæli;
Quæ minio diſtincta virent humanaq; reddunt
Peruigili ſtudio nocturnis verba magiſtris.
Cedat & ipſe ſuis vivax Gangeticus ales
Funeribus, magnum ſolus qui computat annum,
Et Namadum volucres, & Phaſidos incola ripæ.
Aeriam pennis cum verſicoloribus Irim.
Illic aſpicies, conuexi & ſydera mundi,
Quoſq; rubens Indi parit æquoris vnda lapillos.
Hortorumq; comas ſub adulti tempora veris,
Irrigui & prati ſparſos per gramina flores:
Centum oculi lucent illic, quos perdidit Argus
Inachiæ cuſtos ad flumina nota iuuencæ.
Tot bona tam raras dotes anguſtior ætas
Excipit, & vitæ quinto meta vltima luſtro.
Inuida formoſis ſpatium cur longius æui
Fata negant, tribuuntq; nouem tibi ſecula corvix?
Indulget mala Parca malis, atq; optima quæque

Imma-

Immatura metit duri inclementia Ditis.
Sic Nympheis accepta diu non lilia florent,
Virgineuſq; roſæ primo rubor interit Auſtro.
At tribuli & lappæ horrentes, & inutilis agro
Carduus, haud Borcam curant & frigora Brumæ.
Luce ſacra triſtes cohibe ſed, Muſa, querelas
Omnia menſe ſuo geminus fœlicia Ianus
Poſtulat, & lætos Anni redeuntis honores.

EPIST. LXXII.

Geneuam.

Ioannes Levvenklavv Henr. Stephano S.

SVperioribus tuis propterea non reſpondi, quod Xenophontem meũ denuo perpolitum ad te perferendum primo nuntio dare ſtatueram: nunc quum alteras abs te acceperim, deq; nonnullis admoneri me prudenter & amice videã, inhibito nõnihil conſilii prioris quaſi curſu meum exẽplar apud me tãdiu retinebo, dum & Camerarianam & Venetam interpretationẽ παιδείας nanciſcar; quarũ illã heic apud me nõ habeo, alterã variis auctã lectionib. vt ſcribis, nũquam adhuc vidi. Optarẽ vtrãq; mihi abs te mitti, ne dũ lõgius arceſſo, quod è propinquo cõſequi licet, exſpectationem commodaq; tua remorer. Cupio quidẽ certe Xenophonteam hanc lucubrationẽ alteram mihi honeſtã, typographo fructuoſam, lectori gratã & vtilẽ efficere. Oeconomici nullã arbi- Xenophon

arbitror editionem præſtare Camerarianæ, quam ego cum mea diligenter contuli. Polybium nunc paro. quo quidem edendo nimium te properare. Nam audio quemdam Polybii, Procopii, & aliorum quorumdam fragmenta propediem publicaturum. ea primum videamus cenſeo. Varias lectiones Polybianas omnes abs te non deſidero. nam ἐπιτομὰς, quæ maxime corruptæ ſunt, & emendatas ego de libris manu ſcriptis & auctas habeo. In cæteris, ſi primæ paginæ duas mihi lacunas exemplaris editi complanaueris, gratiſſimum feceris. Scribis abs te nunc Dionyſium Halicarnaſſeum elaborari. Vide num tuis ego rebus rectè ſim conſulturus. Hiſtoriam Romanam ſcriptores Græci plures vniuerſum pene complexi ſunt, Dionyſius, (inquam) Polybius, Appianus, Diones, Herodianus. Hos ſi tu nobis omnes ordine Græcos & Latinos dares in certos tomos digeſtos, qui licet ſinguli prodirent, coniungi tamen omnes tandem poſſent; magno tibi beneficio rerum Romanarum ſtudioſos obligares. Dionyſium Latine redditum habere te dicis. De ceteris videndum. Appiani nouam interpretationem nullam ſcio. Quid ſi hunc ego tibi cum Herodiano tradam? audi amplius. Scis in quæ tempora deſinat is, quem dixi, Herodianus. Eorum temporum hiſtoriam nulli plenius exceperunt, quam Eunapius & Zoſimus. Eunapii fuere libri XIV. qui

Polybius.

Dionyſius Halicarnaſſeus.

Appianus Herodianus.

Eunapius

naſ-

quiſquam exſtant, ne quidem in Italia: Zoſimi ſex tantum. Photius in bibliotheca narrat, eaſdem res ab vtroque ſic tractatas, vt vna videatur hiſtoria. ſtilum & φράσιν diuerſam facit, Eunapianam ob prolixitatem καὶ τροπὰς frequentiores improbans, Zoſimæam laudans σύντομον καὶ εὐκρινῆ, καὶ καθαρὰν, οὐδὲ τῶν ἡδυσμάτων ἀπῳκισμένην.

Zoſimus.
Photius.

Repetit autem Zoſimus narrationes (vt dixi) rerum geſtarum ſuas ab iis temporibus, in quibus Herodianus deſiit: integramq; pertexit hiſtoriam, vſq; ad Gotthicum vrbis excidium; & rara pleraq; continet, parumq; nobis cognita, qui de temporibus iis ſcriptorũ duntaxat Eccleſiaſticorum monumenta legimus hactenus. Hunc ego tibi manu mea deſcriptũ, diligenterque collatum & emendatum mittam, vt hiſtoriam Romanam annorum cIↃ.cc. ab vrbis origine ad excidium vſq; continuatam habere poſſimus: ſuppeditaturus etiam conuerſionem bonam & luculentam, quæ Lugduni parata apud me eſt. Rarum hoc, crede mihi, opus eſt, quod aliunde non facile conſequare. Deeſt parum in fine primi libri, parũ in principio ſecundi, parum in medio quinti, parum deniq; in fine ſexti. quæ omnia exſpecto ex Italia, cuiuſdam amici opera, qui admodũ [illegible] cuſtodiri quod illã illic exemplar mihi nunciauit, cuius ipſe copiã ſit habiturus. Audio te Photii bibliothecam habere, de qua

vellem exſcriptum de Zoſimo titulum mitte-
res. nam mea, quæ in fronte Zoſimi poſita vi-
des, alicubi corrupta ſunt. Facies item me cer-
tiorem, an Herodiani videris editionem ali-
quam Baſilienſem. Dionyſii περὶ τέχνης ῥητορι-
κῆς cum Antimachianis illis ad me mittito;
nullum enim exemplar habeo. vel ipſe iis eo
tibi gratificabor, vel alium inueniam, qui red-
dat. Platonis editio tua valde ab omnibus ex-
ſpectatur. Naogeorgus an verſionem oratio-
num Chryſoſtomi ſuam recognouerit, neſcio.
Mortuus eſt haud procul Heidelberga: ne-
commodius hæc aliunde quam ex Vrſino vel
Meliſſo reſciueris. Hęc ad tuas reſcribere pro-
lixius volui. Tu velim officio tuo me ſubleues,
ſimulque veteris illius verbi memíneris, qui-
χάεις ϐεγδύπους ἄχαεις. nam duplo me tibi
putabo deuinctiorem, ſi vltra natalicia proxi-
ma rem non diſtuleris. Vale. a.d. VII. eid. De-
cemb. Baſilea.

Plato.
Thom. Naogeorgus.

EPIST. LXXIII.

Vltraiectum.

Iuſtus Lipſius Iano Douſæ mec. S. D.

SIlentium tuum mihi, Douſa, moleſtum, abſentia multo magis. Vbi autem fides, intra dies octo expectari volebas te: menſes ecce labuntur. Statueras hoc iam antea? an quid interuenit? an placent tibi nouitii iſti & fallaces mores? An potius vxoris partio te detinet?

quæ

quæ genuit tibi (ita audio) decumam iam prolem. Macte hac fortitudine dicam, an fortuna: vtraque certe opus. nec minus hic, quam in agricultura, Labori & Euentui litandum. Sed tibi quidem propitius vterque Deus: & gloria Manillæ te manet, ſi ſic pergis. Vide tamen nedum aſſiduus nimis in illis vallibus: deſertum eas noſtros montes. Suſpicor: & iure. Et quid enim procaces illæ antea Muſæ tuæ tamdiu ſilent? cur tribus his menſibus gutta nulla nos irrigauit poetici tui humoris? Emenda: & hic & ibi vir eſto. Libelli etiam tui addicti Plautino, vbi ſunt? Solue ſodes, aut Prætorem exſpecta & ſuſpenſum capiti tuo libellum. Non enim differo, non protollo. Indicem Francofurto en habes. Sed ſterilem bonarum rerum: & nihil nundinæ iſtæ ad Phœbum. Melleri tamen Spicilegia edita, acutiſſimi ingenii iuuenis: vtinam rectiſſimi, vere addam. Sed profecto aut fallor in hac omni litteratura, aut ille valde in cenſendo & ſcribendo. *Palmerii ſpicilegia,*

Quales pleræque eæ coniecturæ? quam non callidæ ſolum, ſed calidæ? imo quam audaces? Mihi crede, corrumpendis iſta, ſiue perdendis potius libris literiſq; ſunt: ſi dimanauerit hæc labes. Et dimanabit, ita iuuentutem hanc video: & tantum ingenii ſpecie blanditur ille calor. Iam ſtilus ille quis? doctus, antiquus, arcanus, ingens. Scio: ſed quo tã doctus,

antiquus, arcanus? Ego ille ipſe qui [illegible] hic capere me puto & ſapere, ſæpe quæ[illegible] non video eius mentem. Quæſo, [illegible] teuuem nimis ſubtilemque hunc colore[illegible] Apellæas, vt ſic dicam, lineas; & Venus [illegible]ſtra inſpiciatur etiam à vulgo. Vt nihil [illegible] expedit, quam agrum optime colere, (aiebant veteres:) ſic cenſuerim de ſtilo. Nimis orna[illegible] fucus & adfectatio apparet. Nimis [illegible] tenebræ & ſqualor. Modus autem in omni re optimus: etiam in epiſtola. quam [illegible] & te ſaluere iubeo noue Hercules Muſarum noue matrum. Lugduni noſtræ, a. d. III. Nonar. Aprilium. M. Lↄ. LXXX.

Plautus aliquam multis locis emendatur.

Scripſeram. ecce filius tuus à te ſcid[illegible] pauculis quæſitis ſuper Plauto. Reſponde[illegible] breuiter, & Centurioni tuo addam [illegible] impedimenta ſiue ornamenta. Trinumm[illegible] Scæna, Sta illico:

> *Hic agit magis ex argumento & verſus [illegible]*
> *facit.*
> *Etiam ob ſtultitiam tuam te tueris, mul[illegible]*
> *nina.*

Auerſio à fabula ad Poetas. Comicorũ certamina & præmio.

mihi tecum tenebræ. quas tamen [illegible] emendatione diſcutere. *ob ſtultitiam tuam [illegible] veris multabo mina.* Non [illegible] hoc Plau[illegible] vt auertat à fabula ad actores aut Poetas. [illegible] de Pellione alibi interſerit: *ita Os colum[illegible] Næuy ridet:* ita hic exclamat velut victor[illegible]tabant enim, vt ſcis, & Ædiles præmi[illegible] da-bant.

[illegible]io & comminatur multam ſtulte ad-uerſarii. Infra, quod legis, *haud longius*, probo. Scæna, Stalime facte——*huic quiſquis eſt,*

Gurgulio eſt exercitor, is hunc curſuram docet.

Capere ego ſententiam videor: & puto ab athletis ſumptum, quibus gymnaſtæ ſui & magiſtri exercitores. Quia igitur in breuitate illa proſcœnii currebat ſeruulus & recurrebat, ſed lento & mimico curſu: ſenex ludit, & hunc hominem, inquit, tardus aliquis Gurgulio ad curſum exercuit. ita currit, nec procurrit. Non alia alluſione aut ſententia, ſupra dictum (ſcæna, multas res) *Currendi magiſtri & exercitores.*

Magiſter mihi exercitor animus hic eſt. vbi, *hinc* [illegible] inſcite ſcribunt & diſtingunt. Ibidem:

Sed ſi non dicto audiens es, quid ago? ST. damnum malum.

CH. Bene mones. ita facere certum eſt.

Iure hæres & ambigis de ſermone. Quis enim dixerit, *Agere damnum*? Nos vocula augemus, quæ retrahenda è ſyllaba primore alterius verbi: ST. *da damnum malum.* Scæna, Minis quindecim: *Agere damnum.*

Qua ſponſione pronuper tu exactus es.

Alterutrum ſcripſerim. Siue *quam ſponſionem* vt vetus Poeta, *Ego nihilominus illud exigor* [illegible]*ium.* ſiue diuiſim, *qua ſponſione pro, nuper.* [illegible]ecta prępoſitio in tergum vocis ſit, quod ſæpe. Valebit igitur, *pro qua ſponſione nuper.* [illegible] Quo illic homo: *Exactus ſponſionē. Pro, poſtpoſitum.*

Deiuuare *Deſerere illum & deiuuare in rebus ad… pu-*
det.

Exemplum poſtulas verbi *Deiuuandi*. Non
Deſiuare. do: & tollere malo ac ſcribere, *deſiuare*. …
Plauto priſcam & ſuam vocem …
Feſti laus. atteſtante Paulo ſiue Feſto: *Deſiuare*, inquit,
deſinere. vbi ambigam an non ſcribendum,
Philoxe- *deſerere*, vel addita voce *deſinere iuuare*. Gloſſæ
nus corri- veteres, quas debemus Henr. Stephano: De-
gitur. ſiuator, ἀβοηθητος. Lego: *Deſiuatos* …
interpretatur ſcilicet, (& recte) deſertos, de-
ſtitutos. Nec repugnem etiam, ſiquis vbique
Deſinare. *Deſinare* per N. potius ſcribat. Ibidem …
anterius:

Pro ingenio ego me liberum eſſe ratus ſum, pro
imperio tuo.

Acumen ſententiæ reddimus ſcribendo,
tuum. Pro ingenio, ait optima illa proles, liber
ſum: pro imperio, tuus. In Sticho, Scæna, quiſ-
nam obſecro:

Commodum radioſus ſol eſſe ſuperabat è mari.

Superare Leuiter extergeo labem: *ſol ſeſe ſuperabat.*
ſe. *Superabat ſeſe*, vt *Emergebat ſeſe*, & talia. P…
Scæna, Ioui opulento:

Quia meo amico amiciter hanc commoditatis
copiam

Danunt.————

Imo, *Danit*, ſingulari numero: quia h…
gratiæ vni Ioui. In Pœnulo, Scæna, Neg…
ſibi.

Quia

Quin abire ſinis? quid vis tibi? qui bene volunt, bene viſitent.

Quæris quid illud, *Bene viſitare?* meo animo, nugæ & ſordes. Purgo, *qui bene volunt, beneſeruiunt*. Idemtidem amator ille beniuolentiam amicæ oggerebat, & ſeſe eam liberam facturum: ſed illa, verba faſtidiens. Omitte promiſſa, inquit: & ſi bene vis, bene fac. In Mercatore, Scæna, Iam redeo:

Qui bono ſunt genere nati, ſi ſunt ingenio malo
Suapte culpa genere capiunt, genus ingenuum improbant.

Scio qui vir doctus explicet. Sed inuolucra hæc ſententiarum nunquam ceperint priſci illi Quirites. Facile cum iis ego, ſi legas: *Suopte culpam genere capiunt. Capiunt culpam*, inquit, nobiles à ſuo ipſi genere, ſi degenerant. Hoc probum. Scæna, Diuum atque hominum: *Capere culpam ab aliquo.*

Nobis ater imberque inſtat, aſpice nunc ad ſiniſtram.

Labat ſane à fine verſus, nec fulciunt vt cenſes mei libri. ego, tibicine literæ inſerto, ſic: *ad ſiniſteram.* Ita dicebant, ſicut *Supera, Infera*, & (quod nouiter obſeruo) *Propterà*. Ita enim verſum Ennii lego & conſtituo diu inter Criticos iactatum: *Subulo finitimas propterà ſtabat aquas*. non, *propter aſtabat*: quod pugnat nimis in leges receptiſſimas verſus. In Menæchmis, Scæna, Sine fores: *Siniſtera. Propterà. Ennii verſus.*

Sed ſcin? quid te, amabo, vt facias impera? ME. quid vis modo.

Confuſa. quæ digero: *quid te amabo vt facias? ME. impera quiduis modo. Amabo vt facias,* ſicut infra: *Amabo vt deferas: Amare ait te multum Erotium, vt hoc nunc vna opera ad aurificem deferas:* In Epidico. Scæna I.

Amare vt faciat.

——haccine vbi ſcribit ſenex, puppis
Pereunda eſt probe.——

Nec Latina quidem hæc, vt recte vides. Legam: *haccine vbi ſcribit ſenex? Pupis pereundum eſt probe.* Pupos appellat per delicias, ſeruulos, quibus ob fraudes frauſas non dubie mala crux à ſene. Prouerbii ſpeciem dictio præfert. Curgulione, Scæna, Edepol nugatorem:

Pupi.

Vel qui ipſi verſant, vel qui alij ſubuerſentur præbeant.

Scribo, *vel qui alijs vt verſentur.* Capteiuei, Scæna, Inicite huic:

Vel te interijſſe vel perijſſe prædicent,
Dum pereas nihil interdico.

Lego, *nihil interduo.* Habeſne largites ad quæſita? Mirum ni te obrui hac grandine verborum: nec, ſi ſapis, vlteri ſcabiem hanc Criticam exſcalpes. Vt cantores enim ſumus; cum ſemel cœpimus ἀχάλινον nobis ςόμα.

Interduere.

EPIST.

EPIST. LXXIV. Geneuam.

Ioan. Sambucus V. CL. Henrico Stephano εὖ διάγειν.

FAſciculum ad me miſſum, quod indici-
um plenum amoris interpretor, accepi.
Xenophontis editio ita valde mihi accepta *Xenophō.*
venit, nil vt cupidius exſpectarim. Zoſimi *Zoſimus.*
mutila ſunt, & ſuis partibus mutila, grauiter
affecta plurima. Sed quid agas? Melioribus
id malum ſcriptoribus euenit. Græcum ſpera-
bam fore integrius, totque locis minus ad ſa-
nitatem impeditum. Nil editionem Dioſcori- *Dioſcori-*
dis moretur, oro, cuiuſquam noua verſio. *des.*
Mitto tibi ἐπιμελές non contemnendum. Si
Saracenus pollicita non viget, aut deſeruit,
adde Ruellii interpretationem, quam meæ
obſeruationes meliorem multis partibus effi-
cient. De Platone variæ voces, eiuſque verſio- *Plato.*
ne & ſcholiis. Sunt qui, ſi non falluntur iu-
dicio, Ficinum longe præferant: & Sarace-
num hunc grammaticum tantum non Philo-
ſophum aiant; rhetorizare & παιδαριωδῶς
ſcholaſtica interim adhibere. Sed fortaſſe o-
dio tui, & qui iſtic degitis, vti ſolent Itali, &
quidam carpendi morbo ſuffuſi, οὐκ ὀρθῶς
pronunciare. Egi cum Epiſcopio de meo A- *Ariſtotel.*
riſtotele imprimendo. Sed is tergiuerſatur.
Alloquitor eũ ſodes, forte perſuadebis. Pal- *Palladius*
ladii ἀπόσπασμα in VI. Ἐπιδημιῶν meum edi-

dit Perna ex interpretatione Craſſi, vtinam ti-
bi commiſiſſem. ἔῤῥωσο, atque Saracenum V.
CL. & magnum ἰατρὸν à me ſaluta, quem o-
mni præconio dignum cenſeo, III. Kal. Maii,
Anno 1581. Viennæ.

EPIST. LXXV. Geneuam.

Iac. Cuiacius Iac. Lectio ſuo S.

QVem miſiſti ad me librum, accepi; grati-
aſq; ago, quantas dignum eſt. Amabo,
mi Lecti, alterum illum, qui *Polygamia* inſcri-
bitur nec non illum, qui *Diogenes*, etiam ad me
cura. Quæ de Ciuitatis tuæ aduerſis meminiſ-
ſti, eadem ad nos quoq; Lugduno ſcribunt,
ſed

O paßi grauiora, dabit Deus his quoq; finem.

Scaliger abiit à me Iuſſianum: & profectio-
nem parat in Vaſconiam. Rogauit in diſceſſu,
te vt apprime nomine ſuo ſalutarem. Pontanus
noſter, quando it iſthuc, de reb. meis ac ſcho-
læ quam vberrime tecum aget. Me diſcrimi-
nis metus nondum adeo terret, vt cogitem de
abſceſſu. Spero futurum pietate diuina, vt hoc
quidquid eſt contagionis, priuſquam feriæ
noſtræ vindemiales exierint, euaneſcat. Itaq;
certum mihi eſt ad id ſaltem vſque tempus in
ſtatione perſeuerare. Vale, doctiſſime & ſapi-
entiſſime Lecti. Biturigis, IV. Calend.
Auguſti CIↃ. IↃ. LXXXII.

EPIST.

EPIST. LXXVI. Geneuam.

Paulus Meliſſus Henr. Stephano S.

Tum in eo eſſe, vt Typographiam tuam inſtaurares, non ipſe modo, verum alii mecũ, vtriuſq; noſtrum amici, ex animo gaudemus. Vtinam autem te inani Aulæ Gallicæ pollicitatione deceptum prius mens & Fors bona in Allobrogas retraxiſſet, quam & ſpei aura nõnulla refulgentis, & rei priuæ iacturam feciſſes

Fruſtra me hercule obnitimur fatis humũculi miſelli, ſi Deo aliter viſum eſt. Quærimus commoditates, inuenimus calamitates. Sorte quemq; ſua contentum eſſe decet. O mi Stephane, te nunc diligenter & ſerio hæc cõſiderare velim. Reſarcies igitur, quod neglectum fuit. Habes quæ rem familiarem curet, vt ita te in libros totum abdere poſſis, litigiorum fugitans, atq; iſtiuſmodi apinarum tricarumue, vnde nihil emolumenti, nihil lucri. Loquor tecum aperte & ſine fuco: atq; hinc amici hominis animum cognoſcas licet. Literæ tuæ quidem mihi redditæ, nondum autem libri. Francofurdiam non veni. Catalogum quorumdam Græcorum manuſcript. à me petiuit Th. Beza, cum miſero, & tu perlegere poteris. Ad Thucydidem & Herodotũ ꝙ attinet: qn manuſcriptis iam olim Fuggeranis vſus fueris, nõ dubito. q̃d igitur eſt in quo tibi pro-

prodeſſe poſſimus. Da nobis. Poſtulmus te [illegible] ſſimus amanter. Bene vale. Datum Heidelbergae, XV. Kalend. Aprilis, anno CIↃ. IↃ. [illegible] VII.

Cum literas ad te ſcriberem, ad manum erat Virgilius ex tua editione. In ea mihi non placet, quod ſuper ſyllabam brevem accentus reclinatus ſit:

——diſſutaq́; corda.

Ineptum, & contra omnes libros manuſcriptorum. Debebat poni hoc modo

——diſſutaq; corda.

Nam omnino ita pronunciandum. Solent eodem modo corrupte ſcribi,

Armaque, Fataque, Metaque, & id genus alia; cum *Armaque, Fataque, Metaque* ſic ſcribendum.

Vellem [illegible] nugas & ſtultitias in Typographias [illegible].

Adverbia in e longũ exeuntia circumflexa. Ablativi [illegible]

Adverbia in e longum circumflexa nota, *longè, ſatè, omnè*. Reliqua nullo indigent accentu. Similiter ablativos primae ſubdeclinationis in â.

Dictiones quae s literae innituntur, quibus adhaeret in fine enclitica, non ſcribo longum ſcalo ſ, ſed minuſculo s, ut *dumſque*, non *dumſque*. Iiſdem, [illegible] &c.

Ambiguum [illegible] editur: —— *immundaſque*, pro *immundaeve*, legere aliquis poſſit *immundaſve*.

Dicti-

Diſcrimen obſeruo praeterea inter i. & v. conſonantes, & i. & v. vocales. Prodeſt hoc in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volo [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. In [illegible] tamen vo- [illegible] pingunt *[illegible]*, quam *[illegible]* vel *[illegible]*.

Praeter [illegible] ſolent praepoſitionibus [illegible] addere grauem accentum, cum ſyllaba [illegible], in quibus inſit circumflexus.

[illegible] vulgo ſcribunt. Ego *[illegible]*, vt [illegible] ſyllabam primam.

Contra *[illegible]*, longa [illegible], vt indicet ſyllabam ab eo incipere. Itaq; [illegible] *[illegible]*, non *[illegible]*.

Quod ſupra dixi de *quo*, [illegible] de interrogandi particula intelligendum *[illegible]*, [illegible] [illegible] non *[illegible]*, [illegible] Cum [illegible] eſt *a*, vt in ſexto caſu, cum [illegible] ſcribo *[illegible]*.

Malo ſane ego omnia in lingua Latina legere [illegible] additum, quam dictiones ita [illegible] [illegible].

Pag. 54. l. 10.

—— *[illegible]*

Si *[illegible]* ſcribas, vt accentus [illegible] in medio, [illegible] accentum ſcripſi [illegible].

Ex his paucis mentem meam colliges. & [illegible] vale.

EPIST. LXXVII. [illegible]

Paulus Meliſſus Henr. Stephano S.

IN Nundinis tuis Francofordienſibus, [illegible] longe habeo gratiſſimas, hæc [illegible] viſum, quæ nunc ad te mitto, ut vel [illegible] in editione iterata, vel [illegible]

Frank-furt. Pag. 6. *Frankfort* [illegible] ſcribendum, [illegible] vel *Frankfurt*, *u* eſt *ou* veſtium Gallicum. [illegible] autem *furt*, vadum, traiectus. Compoſite [illegible] *corum traiectus*. Sabinus: [illegible] *adepta vado*.

Schwein-furt. Ita oppidum imperii ad Mœnum, diſtans V. millionibus Wirzeburgo, *Schwe[illegible]furt*, vulgo *Schweinfurt*, Sueuorum traiectus.

Typographiæ inventio. Pag. 2[illegible] *Typographiam artem* [illegible] velim [illegible] Iouium, qui eam [illegible] qua parte Arabiæ Indiæve inuentam ſcribit.

Ad laudationem & [illegible] velim addi [illegible] ſingula diſticha, [illegible] loquuntur [illegible] non etiam nouica [illegible]

Pag. 18. in C[illegible] Poſtillana. *Sed* [illegible] Non conſtat [illegible]

Cubito-rum habet breuitatem. Pag. 34. *Cubitum* [illegible] Syllabam [illegible] apud Catullum [illegible]

Pag. 43. [illegible] Veſtam [illegible] in ab[illegible] debere.

[illegible] vel *de*[illegible] vel [illegible]

Sed quæ ſunt. Pag. 44. *Sed quæ in vobis ſunt*) Lego, qua [illegible]

[illegible] Non enim ſemper opus eſt poni *Sed.*

Pag. [illegible] [illegible]) Lego, *Arteire* [illegible].

Pag. [illegible] Prandio ſolet [illegible] :

Semiſobrius [illegible].

Prandio ſolet ille [illegible] Adlus.

IN EPIGRAM. ANTHOL.

Pag. 110. *Tu Paridis* [illegible] [illegible] ultimam longam habet. [illegible] igitur diſtichon meum hoc modo: *[illegible] longa.*

[illegible] Paridis [illegible] *& [illegible] Lucana*

Et Paris haud unam ———

Ibidem [illegible] *& Paridis* [illegible] pone:

Atrida Paridisque [illegible] *mala* [illegible],

Et multas Helenas ———

Pag. 115. [illegible]) *Grata* ultimam longam habet. Reponendum [illegible]: *Grata ultima longa.*

Ex pelago grata [illegible].

[illegible] mihi [illegible] verſu corrupto [illegible].

Ibidem [illegible]) Reſcribe, [illegible], [illegible]

IN EPITAPH. BEZÆ.

Pag. 116. vers. [illegible] *pro ignis ſtella* ponitur *ſtella* [illegible] in meo epigrammate. Vale.

EPIST. LXXIII. [illegible] [illegible] V. CL. [illegible] *& amico honorando.*

VOlebam nuper [illegible] abs te ſcire, [illegible] [illegible]

[illegible] &c. vſq; ad illa [illegible] de quo loco diſſentiunt interpretes, quorum [illegible] bis, neminem cum alio ſentientem: & nullus [illegible] mihi videtur cum Ariſtotele. Quod [illegible] non patiebatur tempus, vt tibi proponerem, id iam epiſtola exponam etiam atque etiam orans, vt me in hoc ſalebra humaniter ſubleues. Etſi de argumenti totius [illegible] exploratum habeam, tamen in primis de illo dubito, quo iam reſeruaui illa quae ſunt [illegible] &c. Quid nam [illegible] illic exponit? Anne [illegible] quod in praecedentibus explicarat de duobus generibus voluptatum? Quorum vnum ſunt corporis voluptates [illegible] coniunctae, ad appetitu rerum illarum quae [illegible] tis corporis naturali deſunt: Alterum [illegible] voluptates animi contemplantis [illegible] rebus &c. [illegible] ex ipſis illis quae in corpore [illegible] habet ſecundum naturam vel cum natura conſiſtit. Tum [illegible] & [illegible] quae [illegible] aliter, cum id ſe habet praeter naturam [illegible] [illegible] [illegible] Ante videtur eſſe [illegible] an alia, quae oſtendas mihi: ne forte ſecus, quam oportet

[illegible] ſed [illegible] hudie [illegible] licet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

EPIST. LXXIX. [illegible] [illegible] CL. [illegible]

I C. S.

PRincipio [illegible] probo ſententiam [illegible]. 92. [illegible]

X Al-

Altera diuiſio τῆς κατὰ [illegible] [illegible] quæ eſſentialis ſeu ſ[illegible] [illegible] dentalem, quæ & parony[illegible] [illegible] at, à veterum decretis longe ſi [illegible] ſaltem recedere videtur. Ariſtoteles [illegible] omne prædicationis genus in [illegible] συμβεβηκὸς partitur 1. Poſter. [illegible] propriam & naturalem: κατὰ [illegible] ro [illegible] & impropriam prædicatio-nem. Prius membrum recte [illegible] accidentale tribuetur, ſi accidentale [illegible] gatur, quando vel [illegible] πάθος vel accidens commune de ſubiecto prædicatur, [illegible] quando ἴδιον πάθος dicitur, [illegible] non vt conſtituens ſed vt conſtitutum [illegible] quens neceſſario

Eſſentiale appello cuius prædicatio [illegible] vel ὅπερ ἐκεῖνο id eſt totam naturam, vel [illegible] ſeu partem ſubiecti explicat: vel vt loquar planius, in qua vel [illegible] definito attribuitur, aut genus vel differen-tia ſpeciei. κατὰ συμβεβηκὸς apud Ariſtote-lem complectitur prædicationem [illegible] σιν, quum accidens [illegible] ſubſtantiæ (quod ipſi [illegible] eſſentia e-nim per ſe ſubiectum eſt accidentis, [illegible] ſuſtinet, non [illegible] in ſubiecto accidentis [illegible] & prædicationem [illegible] ſpecie ſic interpretibus Græcis dictam, [illegible] accidens de accidente, quod in abſtra[illegible]

in-

[illegible] poſſit. V.G. album de Muſico, dicitur.
Accidentalis igitur prædicatio triplex exiſtit:
vna quando accidens attribuitur ſubſtantiæ ſubie-
cti munere fungenti: quæ ſub prædicatione ac-
cidentali vel ἁπλῶς continetur. 2. quum acci-
denti eſſentia tribuitur. Hæc ad [illegible]
attributionem pertinet. 3. quum accidens
de accidente prædicatur. Hæc in ſpecie ac pe-
culiariter quæ συμβεβηκὸς appellatur Græcis
interpretibus.

Quod ſi iſta vera ſunt, vt mihi plane per-
ſuadeo, conſtare non poterit illa ſubdiuiſio
[illegible] accidentalem [illegible]
& [illegible], eandem ſpeciem [illegible]
conſtituunt: & accidentibus quoque non-
nullis inter ἁπλῶς prædicationes locus con-
cedatur.

Quæret aliquis, an homonymia prædica-
tio poſſit eſſe regularis ſiue naturalis, vt an
hæ prædicationes, *Hic pictum eſt animal*, *He-
rodes eſt vulpes*, ſint naturales. Ego ad ἁπλῶς
[illegible] has prædicationes referendas puto, poſ-
ſunt tamen diſputare ſub metonymia conti-
neri, ſed non propter verum figuram, nam
metonymia pertinet ad accidens. Herodes
enim *eſt vulpes*, id eſt ſimilis vulpi. Et hoc eſt
accidens commune quod poteſt adeſſe & ab-
eſſe præter ſubiecti interitum. An de [illegible]
[illegible] conſtet, ſi ſequitur

Ariſtoteles cap. 1[illegible] libri de Demonſtr. [illegible] cap. 5[illegible]. Poſteriùs etiam [illegible] adſcribendum eſt, ſiquidem [illegible] diſparatas prædicationes non [illegible] ſubiiciunt.

Obiicitur, in [illegible] diuiſione [illegible] habere rationẽ [illegible] non pertinentẽ in libro [illegible], qui formam enuntiationum non materiam conſideret. Reſpondeo [illegible] ipſum ob cauſam ab Ariſtotele illam diuiſionem in eo libro prætermiſſam. Nam diuiſiones ad formam pertinentes ibi enumerantur, quales ſunt, *affirmatiua, negatiua: vniuerſalis* [illegible] *particularis: indefinita, ſingularis.* [illegible] *finita, infinita, &c.* Quamuis [illegible] princeps ſit conſideratio formæ, quædam [illegible] [illegible] vt hoc nomine [illegible] Crellii [illegible] tio. Confirmant, quod dico, exempla [illegible] [illegible] Nam vt [illegible], [illegible] oportet [illegible], alioqui non [illegible] ſed plures [illegible] prædicationes, [illegible] [illegible] Ariſtoteles cap. 7 libri [illegible] [illegible] diſputationem [illegible] [illegible], & ſingulari, oppo- ſitionum de [illegible] [illegible] enumerat, [illegible] vel ſimplex [illegible] [illegible] explicant [illegible] illa tractatio [illegible] & [illegible]

Crellius [illegible]

[illegible]

materiæ [illegible] formalis, vt sic [illegible] potiùs.

Quæris vlterius, an non synonyma sint du- [illegible], & [illegible]: quorum illud reciproce- catur cum subiecto, illud non? Ego non re- pugno, quin omnis [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] non [illegible] consilio, [illegible] verbis dicantur, sed [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] synonymorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Galeni [illegible] differentiæ [illegible] [illegible] [illegible] sibi vendicat. Nolim tamen [illegible] de hac re litigare, quum pugna non in re sed in verbis consistat.

Ad [illegible] iudico, & ego illam [illegible] [illegible] in propriam & [illegible] Grammati[illegible] quam Logicis [illegible] propriam. Nam [illegible] [illegible] figurata in propria [illegible] quam [illegible] fieri non potest.

EPIST. LXXX. Amberga.

Theoph. Madero N. S. D.

Significauit mihi D. Richius, vir præstantiſ- ſimus ſummoque colendus, [illegible] te Theſes [illegible] de [illegible] debuiſſe publicè à [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

X 1 pono-

petitionem [illegible] hic exhibitas ac earum aliquam in explicationem à me petere. Ego [illegible] ad hoc qualecunq; officium, ſed ad alia quæ cunq; à me proficiſci poſſunt, [illegible] debe-ctum me exiſtimo, tum ob nonnullas [illegible] tum notitiam illam, quæ dum clariſſimo præ-ceptore Eraſto vteremur, Heidelbergæ inter nos interceſſit, quam nulla obliuione deleri ſed [illegible] cupimus. Quo-niam vero theſes noſtræ ſatis videntur perſpi-cuæ, vt declaratione noſtra longa & operoſa non indigeant, ſtudebo breuitati & tantum ſumma capita perſtringam.

Dialectica nomen. In prima theſi vtor voce generaliori, quo-niam *Dialectica* in ſpecie quoque & fere ſem-per ab antiquis vſurpatur pro methodo di-ſputandi in vtramque partem probabiliter, *Topica.* quam *Topicam* vna cum aliis appello, quæ tan-quam [illegible] Apodicticæ parti op-ponitur. Vt igitur vniuerſe diſſerendi ratio-nis, ſiue [illegible] ſiue [illegible] inſtitutio-nis, definitionem communem proponerem, Dialecticæ nomen generalius me ſumere mo-uit. Eidem ſic loqui placuit, quoniam & Ari-ſtoteles Princeps Logicorum iis interdum ſi-gnificationibus loquitur, & hanc generalem ac-ceptionem vocis [illegible] huius ſe-culi Logicorum comprobat. [illegible] nione aſſignaui [illegible].

Nam Dialecticam Categoricam qualem [illegible]

[illegible]

Siquidem ad primum ipſius genus, extra controuerſiam numero referendum eſt. Quum vero habitus ſint varij, Dialectica habitibus intellectus recte ab omnibus adnumeratur. Habitus porro animi recte in *Principes* & *Organicos* diſtribuuntur. *Principes* proprium & per ſe optabilem finem obtinent, & quinque numero recenſentur ac deſcribuntur ab Ariſtotele lib. 6. Ethic. *Organici* principalibus habitibus acquirendis inſeruiunt: & remoto illo vſu, per ſe nunquam expeterentur. Iam quod Dialectica inſtrumentorum ſit comparandi ſcientiæ, quæ Principes habitus, nemo eſt qui ignoret. Itaque recto organicis habitibus ſubijcitur. Qui enim ... cognitionem ſyllogiſmorum & eius formarum, ſi non earum ope veritatem intelligere ſe poſſe confidet? In eam quadrat etiam illud vulgatum illud, *Methodus ... inuenta eſſentia.* Hæc ſi vera, veriſſimum eſſe minime dubito, conſtat de veritate ſecundæ theſeos, quæ negat Dialecticam proprie vel artis vel ſcientiæ nomine appellandam, cum & ars & ſcientia ſint habitus Principes, & earum definitiones ab Ariſtotele propoſitæ Dialecticæ accommodari non queant.

Habitus animi in Principes & Organicos.

De tertia theſi non video vllam controuerſiam inter doctos.

Quarta theſis aliquid videtur habere dubij propter nouam penitus nomenclaturam & vocabula non vſitata. Sed diſcri-

[illegible] partim.

[illegible] hic exhibitas accuratam aliquam explicationem à me petere. Ego [illegible] ad hoc qualecunq; officium, ſed ad alia quæcunq; à me proficiſci poſſint, tibi me [illegible] ctum exiſtimo, cum ob nominis [illegible] tum noſtram illam, quæ dum [illegible] præceptore Eraſto vteremur, Heidelbergæ inter nos interceſſit, quam nulla oblivione [illegible] [illegible] cõſenſu [illegible]. Quoniam vero theſes noſtræ ſatis videntur perſpicuæ, vt declaratione noſtra longa & operoſa non indigeant, ſtudebo breuiter & [illegible] ſumma capita perſtringam.

Dialectica nomen. In prima theſi vtor voce generatim, quoniam *Dialectica* in ſpecie quoque & fere ſemper ab antiquis vſurpatur pro methodo diſputandi in vtramque partem probabiliter, *Topica.* quam *Topicam* vna cum aliis appello, quæ ea-[illegible] Apodicticæ parti opponitur. Vt igitur vniuerſalis diſſerendi rationis, ſiue [illegible] ſiue [illegible] mihi [illegible] definitionem communem proponerem [illegible] nomen generatim hic ſumere [illegible] planè, quoniam & Ariſtoteles Princeps Logicorum [illegible] [illegible] loquitur, & hanc generalem acceptionem [illegible] fere ſummi ſeculi Logicorum comprobat. Genus in definitione aliquod [illegible].

Nam Dialectica ad Categoriam qualita-

eopodem ad primum ipſius genus, extra controuerſiam omnem referendum eſt. Quum vero habitus ſint varii, Dialectica habitibus intellectus recte ab omnibus adnumeratur. *Habitus porro animi recte in Principes & Organicos* diſtribuuntur. *Principes* proprium & per ſe expetabilem finem obtinent, & quinque numero recenſentur ac deſcribuntur ab Ariſtotele lib. 6. Et nos *Organici* [illegible] habitibus acquirendis inſeruiunt: & remoto illo vſu, per ſe nunquam expeterentur. Iam quod Dialectica inſtrumentum ſit comparandi ſcientiæ, quæ Principalis habitus, nemo eſt qui ignoret. Itaque merito organicis habitibus ſubiicitur. Quis enim expetat cognitionem ſyllogiſmi, & eius formationem, ſi non eam ope veritatem inueſtigare ſe poſſe confideret? [illegible] quaſi [illegible] vulgatum illud, *[illegible]*. Hæc ita vero [illegible] [illegible], [illegible] de veritate ſecundæ theſios, quæ negat Dialecticam propter vel artis vel ſcientiæ nomine appellandã, cum & ars & ſcientia ſint habitus Principes, & earum definitiones ab Ariſtotele propoſitæ Dialecticæ accommodari non queant.

Habitus animi in Principes & Organicos.

De tertia theſi non video vllam controuerſiam inter doctos.

Quarta theſis aliquid videtur habere dubii [illegible] propter nouas partium nomenclaturas à veteribus non vſurpatas. Sed diſtin-

Dialecticæ [illegible] [illegible] partes.

poco conſiſti in vocabulis, non in re. [illegible]
Dialectice eſt [illegible] conſiſtit in certa [illegible]
tione ſeu diſcretione veri à falſo. Quo-
niam modò hæc diſcretio fit, tot ejus par[illegible]
Apodicti-ca & To-pica ſive Dialecti-ca diſcri-men. ſentiales conſtituuntur. Diſcernit vero [illegible]
duplex, tantum eſt duplex, altera conſtans ne-
ceſſariis & propriis quam Apodicticen, altera
vero communibus & ἐνδόξοις, quam Topice
tradit. Itaque neſſentiam Logicæ [illegible]
mus, duæ eſſe ſunt partes, *apodictica* & *topica*
ſive *dialectica* ſpeciatim ita accepta. Atque
omnes Græci, excepto vno quod ſciam, [illegible]
vel Ariſtotelem, Dialecticam [illegible]
Quoniam vero hæ partes deſcribi [illegible]
queunt, niſi præmiſſa una quadam generali
& communi elementa, quæ ſunt illa [illegible]
rum in theſi, ut mentio dictorum deſcriptio-
nem totius placuit partem communem [illegible]
elementarem quam Galen. nomine alii pe-
Logica. culiari nomine *Logicam* dixerunt, ut docet
noſter Eraſtus piæ memoriæ in epiſtola qua-
dam ad Simonem Grynæum libello de [illegible]
mendis ſyllogiſmis adjuncta. Hæc Logica ſive
pars communis, non eſt pars principaliter ſed
primariè illis duabus inſervit, [illegible] illis foret
ullus uſus, ſi Apodictica & Topica [illegible]
niſſerio carere poſſet. Quare [illegible]
rato & perſpicuè [illegible]
[illegible] & communem
ſecutus Averrhoem, [illegible]

Quod

Quod ad ſeparatam theſin attinet, ſi no- *Iudicium.*
men eius proprie ſumatur, omnino inepta
[illegible] iudicabitur [illegible] inuentionem *Inventio & iudicium.*
& [illegible] neceſſitudine cu-
[illegible] hæc duo, ut [illegible] di-
uelli poſſint. Nam ſine iudicio inventio [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid [illegible] iudi-
candi [illegible] aliquid firmum [illegible]
[illegible] inueniendi non diſcrepat, ſed utrum præ-
cepta & [illegible] docentur. Sin per
iudicium diſpoſitionem argumentorum in-
uentorum intelligas, hoc eſt, doctrinam de
forma ſyllogiſmi, ſeu partes quas commu-
nes vocamus, ſub [illegible] comprehen-
dere oportebit partem Apodicticam & To-
picam, hoc eſt methodus duas præcepta &
[illegible] inter
ſe confundentes, [illegible] Apodicticam pene
[illegible] nobiliſſimam [illegible]
[illegible] Præ-
[illegible] inventionis
[illegible] oportebit, quod falſum eſ-
ſe docet [illegible] libri primi [illegible]
Analyticorum. Præterea Topica [illegible]
[illegible] diſpoſitione, quem errorem [illegible] liber
[illegible] Topicorum & Apodicticæ [illegible]
[illegible] Quæ omnia meo quidem iudicio
[illegible] & [illegible]

[illegible]

tum quam a discipulis Philippi Melanchthonis, qui has prædicationes: *Homo est Deus, & Deus est homo*, inusitatas vocant: quoniam unio illa duarum naturarum in Christo sit inusitata, & quia non congruant ad aliquem modum earum prædicabilibus. Atqui non sequitur, si est inusitata, prædicationem esse [illegible] tam. Pari enim ratione prædicatio [illegible] losæ, [illegible] dicitur, [illegible] uades &c. Neque aliquis est [illegible] non congruum prædicationem ad modum earum prædicabilium, neque etiam est figurata, quæ est inusitata. Nam figuratæ prædicationi opponitur propria, est attributio neque generis, nec speciei, nec differentiæ, nec proprii vel accidentis. Exempli gratia hæc attributio: Hic homo est Petrus, non certe generis vel speciei &c. & tamen vera & propria dicitur attributio. Multa alia de hac re dici possent, si tempus ſuppeteret. Sed hæc in præſentiarum ſufficiant.

EPIST. LXXXI. Francofurtum,

Ioan. Crato à Crafftheim Friderico Sylburgio S.

Ariſtotelis librorum lectio & diſtributio.

ARiſtoteles autor eſt antiquus, maximæ autoritatis atque reuerentiæ etiam apud illos, qui illum non intelligunt, [illegible] loquuntur. Cuius doctrina non ſolum vtilis eſt, ſed & neceſſaria omnibus diſciplinis, quas hodie vulgo homines ſibi proponunt, vt honores [illegible]

unde

[illegible] aequitam (vt Galenus ingenue faſſus eſt.) Duo ſunt quae homines ab eius lectione & ſtudio [illegible], aut certe non ita ei inhaerent vt deberent. Alterum quod legi non poteſt [illegible], qua ipſe ſcripſit, à multis: alterum quod ab his, à quibus legitur, non facile intelligatur, cum ille & breuiſſime & quaſi [illegible] doctiſſimeq; res ſuas ſuis locis [illegible] [illegible] colligat: Haec propoſitio: qui Ariſtotelem [illegible] in lucem emiſerit, vt in eo clare [illegible] [illegible] ſcripſit, vel coniecturae eorũ, e quibus ipſe Ariſtoteles didicit, aſſequantur: vel [illegible] ipſe docuit [illegible] intelligatur, [illegible] quoties, ad [illegible] [illegible] eodem verbo & phraſi, [illegible], [illegible] hactenus a nulla [illegible] a ſunt, [illegible] aliquid [illegible] potest. Quare vellem Ariſtotelem tuum in [illegible] [illegible]. Quae contineret tractatus [illegible] [illegible] Logica. 2. Moralia 3 Phyſiologica 4 Metaphyſica. 5. Tractatus communes. [illegible], qui hactenus recepti ſunt, [illegible] ſint. Quae partes ſex legitimo ordine [illegible]. Quare vellem primo [illegible] principio operis totius [illegible] & plene, ita vt ratio redderetur ſolida [illegible]q; harũ ſex partium natura, ſcopo, [illegible]. Quae ſingulae [illegible] [illegible] [illegible] praefationibus, & [illegible] in quib. locis daret occa-

[illegible] [illegible] reſpondendi [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] poſſeſſione [illegible] [illegible], de quibus [illegible] [illegible] Arabica & Latina [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc de ordine & diſtributione.

Quod ad textum attinet, [illegible] [illegible] fiat, vellem per capita diſtributum [illegible] per textus numeros margini [illegible] [illegible], iuxta Auerrois diuiſionem: [illegible] Ariſtoteles neq; in capita neque in libros ſuos ſcripta diuiſerit: & ſub quoque capite annotarem [illegible] minori charactere [illegible] lector & varietate textus ſine [illegible], quæ [illegible] [illegible] tinerentur. De quibus quatuor Græci [illegible] pretes, Alexander, Philoponus, Simplicius & Themiſtius vna cum [illegible] [illegible] Latinis mentionem [illegible], reddendo cauſas [illegible] tionis cum modeſtia & rationabili iudicio, quod [illegible] [illegible] [illegible]: ita [illegible] [illegible] lectori [illegible] quod magis placeret [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Verſores autem [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible]. Quare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

nem: neque Peremum [illegible] gratiam suo Aristo-
teli [illegible] maiora?

Ad hoc vellem in margine annotari loca, in quibus Plato eius magister eadem vel dixit vel expressit, diligentia quam [illegible] Galenus [illegible] Aristoteles [illegible] maxime [illegible] in suo Aristotele.

Vellem praeterea duo indices confici [illegible] vulgares id est in folio. In primo, a docto & bene intelligente viro tot illa capita in [illegible] quamque materiam, quam Aristoteles tractavit, [illegible] quid, quomodo, qualiter [illegible] possis in Aristotele, [illegible] numerum [illegible] ob propositum [illegible] & per [illegible] solum [illegible], propria [illegible] qui conficeret [illegible] sententiam, quae sine indice non inveniretur.

Secundus index contineret omnes similes [illegible] sunt in toto Aristotele.

Tertius index ostenderet quibus locis Aristoteles [illegible] eadem [illegible] iisdem verbis & pluribus [illegible] & per col- [illegible] ut nullus [illegible] Lexici Henrici Stephani, qui neque [illegible] problematis [illegible] in [illegible].

[illegible] Index [illegible] & quaeque [illegible] cum hoc Aristotele [illegible]

ter-

Altera diuiſio his κατὰ φύσιν κατηγορ[illegible] [illegible], quæ eſſentialis ſeu ſynonyma: [illegible] dentalem, quæ & paronyma [illegible] [illegible], à veterum decretis longe ſi non [illegible] ſaltem recedere videtur. Ariſtoteles [illegible] omne prædicationis genus in [illegible] & κατὰ συμβεβηκὸς partitur 1. Poſter. [illegible] propriam & naturalem: κατὰ [illegible] vero τὴν [illegible] φύσιν & impropriam prædicationem. Prius membrum recte in eſſentiale & accidentale tribuetur, ſi accidentale intelligatur, quando vel ἴδιον πάθος vel accidens commune de ſubiecto prædicatur. [illegible] quando ἴδιον πάθος dicitur, eſt eſſentiale [illegible] non vt conſtituens ſed vt [illegible] ſequens neceſſario.

Eſſentiale appello cum prædicatum vel ὅπερ ἐλ[illegible] id eſt totam naturam, vel [illegible] ſeu partem ſubiecti explicat: vel, vt loquar planius, in qua vel tota definitio definito attribuitur, aut genus vel differentia ſpeciei. κατὰ συμβεβηκὸς apud Ariſtotelem complectitur prædicationem [illegible] [illegible], quum accidens ſubiicitur ſubſtantiæ (quod ipſi naturæ repugnat. Eſſentia enim per ſe ſubſiſtens eſt accidenti, [illegible] ſuſtinet, non autem in ſubiecto accidenti [illegible]) & prædicationem [illegible] ſpecie ſic interpretibus Græcis dictam, [illegible] accidens de accidente, quod in abſtracto [illegible]

[illegible]

[illegible] poſitis, V. Galbum de Muſico, dicitur. Accidentalis igitur prædicatio triplex exiſtit: & quando accidens attribuitur ſubſtantiæ ſubie-ctæ [illegible] figuræ: quæ [illegible] prædicatione [illegible] vel [illegible] continentur. & quando acci-dens [illegible] tribuitur. Hæc [illegible] [illegible] perſonæ. & quando accidens de accidente prædicatur. Hæc [illegible] pe-culiariter [illegible] appellatur Græcis interpretibus.

Quod ſi iſta vera ſunt, vt mihi plane per-ſuadeo, conſtare non poterit illa ſubdiuiſio [illegible] & accidentalem quum [illegible] eandem ſpeciem [illegible] conſtituunt: & accidentibus quoque non-nullis inter ἁπλῶς prædicationes locus con-cedatur.

Quæro præterea, an homonyma prædica-tio poſſit eſſe regularis ſiue naturalis, vt an iſtæ prædicationes, *Harpalum eſt animal*, *He-rodes eſt vulpes*, ſint naturales. Ego ad [illegible] has prædicationes referendas puto, poſ-ſunt tamen [illegible] ſub naturalibus conti-neri, ſed non propter verum ſignum, nam ſimilitudo pertinet ad accidens. Herodes enim eſt vulpes, id eſt ſimilis vulpi. Et hoc eſt accidens commune quod poteſt adeſſe & ab-eſſe præter ſubiecti interitum. At de prioribus [illegible] communis, ſi ſequitur

[illegible] cap. [illegible] libr. de Demonſt. & cap. 28. Poſterius etiam [illegible] ad ſcribendum eſt, ſiquidem rectè inter [illegible] diſparatas prædicationes non naturales ſubijciunt.

Obijcitur, in iſta diuiſione rationem non haberi rationē. Itaq; non poterunt in libro [illegible] quæ formam enunciationum [illegible] conſideret. Reſpondeo, hanc ipſam ob cauſam ab Ariſtotele illam diuiſionem in eo libro prætermiſſam. Nam diuiſiones ad formam pertinentes ſunt enunciationum, quales ſunt, *affirmatiua, negatiua: uniuerſalis, particularis: indefinita, ſingularis* [illegible] *modificata: ſimplex, infinita, &c.* Quoniam vero principaliter conſideratio formæ, quæ [illegible] [illegible] in eo libro, vt hoc nomine [illegible] quæ Gellius [illegible] ne Communicare, quod dicere diuiſionem [illegible]. Nam vt [illegible] oportet ambiguitatem, illam non [illegible] ſed plures ſunt prædicationes, vt [illegible] Ariſtoteles cap. [illegible] libr. [illegible] diſputationem [illegible] & [illegible] enunciationum, de legibus oppoſitionum, de conuerſione & æquipollentia [illegible] enunciatis, compoſitis vel ſimplicibus [illegible] quæcunque materiæ [illegible] illa ratione ſub [illegible] & [illegible]

[illegible] *formalis*, vt ſic dicam, [illegible] poſſit.

[illegible] inſuper, an non *ſynonyma* ſint du[illegible], & [illegible] quorum *illa* [illegible] [illegible]. *Ego* non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſemper [illegible] quod [illegible] eandem. At *ſynonymo*-rum [illegible] non in eo conſiſtit, [illegible] [illegible] verba dicantur, ſed vt in quid [illegible] [illegible] partem [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Galen. [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] ſibi vendicat. Nolim tamen vnquam de [illegible] litigare, quum pugna non in [illegible] ſed in verbis conſiſtat.

Ad extremum iudico & ego [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] Grammati[illegible] quam [illegible] eſſe propriam. Nam [illegible] [illegible] [illegible] propria, [illegible] [illegible] quam ex grammatica peti non poteſt.

EPIST. LXXX. Ambergam.

Theoph. Mayloo [illegible]

S[illegible] mihi D. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legiſſe te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] definitio [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] definitio-nes.

petium mensis hic exhibitas, & earum [illegible] explicationem à me petere. Ego nemini enim ad hoc qualecunq; officium, sed ad alia quæcunq; à me proficiſci poſſunt, non me debere [illegible] ctum exiſtimo, cum ob nominis celebritatem nostri [illegible] illam, qua dum clariſſimo præceptore Eraſto vtebamur, Heidelbergæ inter nos interceſſit, quam nulla obliuione deleri, ſed literis creſcere & confirmari cupio. Quoniam vero theſes noſtræ tuos videntur perſpicuæ, vt declaratione noſtra longa [illegible] non indigeant, ſtudebo breuitati & [illegible] ſumma capita perſtringam.

Dialecticæ acceptio. In prima theſi vtor voce generatim, quemadmodum *Dialectica* in ſpecie quoque & ſere ſemper ab antiquis vſurpatur pro methodo diſputandi in vtramque partem probabiliter, quam *Topicam* vna cum aliis appello, quæ [illegible] Apodictica [illegible] opponitur. Vt igitur vniuerſæ differendi rationis, ſiue [illegible] ſiue [illegible] definitionem communem proponerem, Dialecticæ nomen generatim [illegible] ſumere [illegible]. [illegible] ſic loqui placuit, quoniam & Ariſtoteles Princeps Logicorum [illegible] loquitur, & hanc generalem acceptionem vocis vſus omnium fere huius ſeculi Logicorum comprobat. Genus in definitione aſſumpſi proximum.

Topica.

Nam Dialectica ad Categoriam qualitatis

ea

ſiquidem ad primum ipſius genus, extra con-
trouerſiam omnem referendum eſt. Quum
vero habitus ſint varii, Dialectica habitibus
intellectus recte ab omnibus adnumeratur.
Habitus porro animi recte in Principes & Orga-
nicos diſtribuuntur. Principes propriam & per
ſe expetibilem finem obtinent: quinque nu-
mero recenſentur ac deſcribuntur ab Ariſto-
tele lib. 6. [illegible] In his organicis primarius habitibus
aliquo modo inſeruiunt: & remoto illo vſu,
per ſe nunquam expetuntur. Iam quod Dia-
lectica inſtrumentum ſit comparandi ſcientiæ,
quæ Princeps eſt habitus, nemo eſt qui igno-
ret. Itaq; merito organicis habitibus adnume-
ra. Quis enim ex optima cognitione ſyllogi-
ſmi [illegible] eius formarum, ſi non etiam ope ven-
[illegible] intelligere ſe poſſe confideret? In eam
quidem arbitror vulgatum illud, *Mentem Dia-
lecticâ [illegible].* Hæc ſi vera vt conſi-
lium eſt minime dubium, conſtat de veritate
ſecundæ theſeos, quæ negat Dialecticam pro-
prie vel artis vel ſcientiæ nomine appellandã,
cum & ars & ſcientia ſint habitus Principes, &
earum definitiones ab Ariſtotele propoſitæ
Dialecticæ accommodari non queant.

Habitus animi in Principes & Organicos.

De tertia theſi non video vllam contro-
uerſiam inter doctos.

Quarta theſis aliquid videtur habere dubi-
[illegible] nomenclatu-
ram veteribus non vſurpatam. Sed diſcri-

Dialectica [illegible] tamen [illegible].

men conſiſtit in vocabulis, non in re. [illegible] Dialecticæ [illegible], conſiſtit in [illegible] argumentatio diſcernitur veri à falſo. Quot [illegible] modis hæc diſcretio fit, tot eius partes eſſentiales conſtituuntur. Diſcretio vero [illegible] duplex, tantum eſt duplex, altera [illegible] neceſſariis & propriis, quam Apodicti[illegible] vero communibus & [illegible], quam Topi[illegible] tradit. Itaque [illegible] Logices [illegible] [illegible] partes, [illegible] & [illegible] [illegible]. [illegible] omnes Græci [illegible] [illegible] Ariſtotelem, Dialecticam [illegible]. Quoniam [illegible] partes [illegible] quicquam, niſi [illegible] quædam generalia & communia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] partem communem [illegible] [illegible] quam Galen. [illegible] Logica dicitur, [illegible] Eraſmus [illegible] epiſtola [illegible] Simonem Grynæum libello de [illegible] ſyllogiſmo [illegible]. Hæc Logices pars communis, non eſt pars princeps, ſed [illegible] [illegible] [illegible] Apodictica & Topica [illegible] [illegible] poſſet. [illegible] [illegible] & perſpicuitate [illegible] [illegible] in propriam & communem [illegible] Aurelianus [illegible].

Apodictica & Topica ſunt Dialectica docimen.

Logica.

Quod ad ſeptimam theſin attinet, ſi no- *Iudicium,*
men τέχνης proprie ſumatur, omnino inepta
& abſurda iudicabitur diuiſio in *inuentionem* *Inuentio*
& iudicium: cum ita τέχνη neceſſitudinis vin- *& Iudi-*
culo ſint coniuncta, ut nunquam di- *cium*
uelli poſſint. Nam ſine iudicio inuenire ne-
mo poteſt, niſi forte locum ſibi ſit, quomodo
beſtiæ aliquid inueniunt. Et methodum iudi-
candi ita eſſe aliquid ab inueniendi metho-
do inueniendi non diſcrepat. Ita iidem præ-
cepta & *inuenire & iudicare* docentur. Sin per
iudicium diſpoſitionem argumentorum in-
uentorum intelligis, hoc eſt, doctrinam de
forma ſyllogiſmi, ſeu partē, quam Compoſitio-
nem vocamus, ſub inuentione comprehen-
dere oportebit partem Apodicticam & To-
picam: hoc eſt methodus duas præcepta &
in diuerſiſſimas totumq; *ſtudio* differentes in-
ter ſe confundimus, niſi Apodicticam penè
omnium artium nobiliſſimam penitus exterminare,
& *ſyllogiſmum* ... ſicuti volumus. Præ-
terea partem communem omnis inuentionis
exponendam eſſe oportebit, quod ſyllogiſmi ſi-
ſe docet ſectio ſecunda libri primi *Priorum*
Analyticorum. Præterea Topicæ deſtruentur
in diſpoſitione, quem errorem detexit liber
ſecundus Topicorum: & Apodicticæ ſubuerſio
ſequeretur. Quæ omnia meo quidem iudicio
ſunt plane abſurda & ἄτοπα.

Quod ex doctrina Iudicium ſibi oppugna-

tionis quam a discipulis Philippi Melanchtho-
nis, qui hasce prædicationes: *Homo est Deus, &*
Deus est homo, [illegible]
illa duarum naturarum in Christo [illegible]
ta, & quia non congruant ad aliquem modum
ex 5 prædicabilibus. Atqui non [illegible]
tem inuſitatam, prædicationem [illegible]
tam. Pari enim ratione prædicationes [illegible]
loſæ, miraculoſæ & rei indicale [illegible]
uador &c. Neque alicuius est momenti [illegible]
non congruere prædicationem ad modum
e prædicabilibus, neque etiam est figurata, neque
est inuſitata. Nam figuratæ prædicationi op-
ponitur propriæ, est [illegible] neque ſit gene-
ris, nec ſpeciei, nec differentiæ, nec proprij, nec
accidentis. Exempli gratia hæc [illegible]
homo est Petrus, non est genere vel ſpecie
&c. & tamen vera & propria dicitur attribu-
tio. Multa alia de hac re dici poſſent, ſi tempus
ſuppeteret. Sed hæc in præſentiarum ſufficiant.

EPIST. LXXI. Francofurtum.

Ioan. Cratoni a Crafftheim Friderico Syl-
burgio S.

Aristotelis librorum lectio & vtilitas.

ARiſtoteles autor est [illegible]
[illegible] apud il-
los, qui illum non intelligentes [illegible]
tur. Cuius doctrina non ſolum vtilis, ſed et
neceſſaria omnib. diſciplinis, quas hodie vul-
go homines ſibi proponunt, vt honores [illegible]

[illegible]

turas acquirant (vt Galenus ingenue faſſus eſt). Duo ſunt quæ homines ab eius lectione & ſtudio auertunt, aut certe non ita ei inhærent vt deberent. Alterum quod legi non poteſt eo ordine, quo ipſe ſcripſit, a multis: alterum quod ab his, a quibus legitur, non facile intelligatur, cum ille & breuiſſime & quaſi [illegible] tractarit. Hinc colligitur hæc propoſitio: qui Ariſtotelem ita in lucem emiſerit, vt in eo clare proſpiciamus quamq; ſcripſit, vel coniectura con[illegible], quibus quæ Ariſtoteles dixit, aſſequantur vel eorum quæ ab eo dantur [illegible] intelligamus, quo loco quidq; docuerit, quoties, ad propoſitum ſuum ſit eodem verbo & phraſi uſus, [illegible] hactenus nulla plura ſunt [illegible], quis melius aliquid vnquam præſtare poterit. Quare vellem Ariſtotelem nunc in ſex diuiſum partes. Quæ continerent tractatus ordinarios & proprios. Logica. 2. Moralia. 3. Phyſiologica. 4. Metaphyſica. 5. Tractatus cõmunes. 6. Extraordinarios, qui hactenus recepti ſunt, ſine legitimo [illegible]. Quæ partes ſex legitimo ordine collocarentur. Quare vellem primo præfari principio operis totius erudite & plene, [illegible] redderetur ſolida [illegible] hanc ſex partium [illegible] ſcopo [illegible]. Quæ ſingulæ poſtea ſuis locis reponerentur particularibus præfationibus, & [illegible] quibus locis [illegible]

octa-

[illegible] usque Peripateticus grauiſſimus Ariſto-
teles [illegible] longo [illegible].

Adhæc vellem in margine annotari locos, in quibus Plato etiam [illegible] eadem vel dixit vel [illegible], diligentius quam factum in Galeno locos, locos Auicennæ. Et hoc inſtitue [illegible] in toto Ariſtotele.

Vellem præterea tres indices conficī, ſed non vulgares id eſt inutiles. In primo docto & bene intelligente viro tria iſta capita in [illegible] materia, quam Ariſtoteles tractaſſet, annotarentur, quid, quantuplex, quale: ita vt nihil inueniri poſſet in Ariſtotele, etiam quod minimum ſiue ob propoſitum dictum ſiue incidenter & per tranſitum, ſiue ſolum ſiue adiunctum, propriâ eius qui conficiet, [illegible] ſententia, quod in eo indice non inueniretur.

Secundus index contineret omnes ſimiles [illegible] locos in toto Ariſtotele.

Tertius index oſtenderet quibus locis Ariſtoteles [illegible] eadem ſiue iiſdem verbis [illegible] vt per col[illegible] eorum ſenſus, vt nullus [illegible] Henrici Stephani, qui neque [illegible] problematis [illegible] facere.

[illegible] & [illegible] Ariſtoteli [illegible]

ret

[illegible] Loca A[illegible] [illegible] lucem afferent locis [illegible] philoſophis non intellectis: &c.

EPIST. LX[illegible]

Ambergam.

Philippus Scherbius Theoph[illegible]
S. Dico.

SCripſi iam & obſignaui, [illegible] te miſſurus. ecce tibi [illegible] [illegible]liter. non n. abundabam tempore. Tu [illegible] totum te conuerte Heidelbergam [illegible] huſium. Quantum tamē in memoriam [illegible] poſſum, [illegible] eſt tibi LXXX [illegible] Scio eſſe paulo minus profeſſione [illegible] Sed tu ad [illegible] Heidelbergenſes [illegible]rem tuam d[illegible] fortaſſe vbi [illegible] ti[illegible] [illegible], ſcilicet. Quæ[illegible] [illegible] [illegible]endo nodum: vel etiam [illegible] [illegible] ignorantiam meam.

[illegible] Liber [illegible] mihi diu iam [illegible] fuit [illegible] Ariſtotelis argumenta quædam [illegible] [illegible] potius cre[illegible]di. Et, ſi eſt opus tuum Analyticos [illegible] [illegible] quod opus erit in lumine Analytico[illegible] [illegible] poſſunt eſſe de p[illegible] [illegible] Analytic[illegible] Ethi[illegible] ſit Ariſtotelis. [illegible]

[illegible]

dedo ſeiſmus ad Analyticorum continua-
tionem. Repetiuit Ariſtoteles in veſtibulo
Analyticorum rurſus, & continuauit. Quid
eſt [illegible] Ariſtoteli quam proponere opi-
nionem [illegible]? Inſpice omnes eius libros, a-
nimaduertes hunc vſitatum eius morem. Se-
quitur ſit Ariſtoteli, hoc Diſcipuli eius, ſit
ſcriptus, vt opus ſeparatum & proprium, in
quo, quæ de [illegible] dici poſſent, explicauit.

Idem hodie, & nuper diſputaui, de To-
picis hoc opus eſſe ſeparatum. Cum Ariſtote-
les Analytica priora & poſteriora ſcripſit, non
cogitauit de Topicis. Inſpice propoſitionem
in ſumme Analyticorum, & epilogum in po-
ſterioribus: inſpice principium Topicorum,
nullum habes argumentum. Neq; quicquam
habes epilogus Sophiſticorum, qui ad Topicos
pertinent, de [illegible], neq; enim ad Topica
hoc verbum pertinet, cum Dialectici ſit [illegible]-
[illegible] τοῦ [illegible] λόγους-
Quid dico, Dialecticum ſiue Topicum poſſe
in ſuo genere eſſe perfectum, qui nunquam
viderit priora Analytica. In hoc Ciphanius à
me eſt (de authore [illegible] ſit A-
lexandro, repugnat.) Topico ſatis eſt commu-
ne ratio ſyllogiſandi omnibus inſitam; ne-
que Topica vnquam ad ſyllogiſandum [illegible]
[illegible] adhibentur, quæ in Prio-
ribus docentur. Summa: Quatuor Analytico-
rum opus ſeparatum; & Decem Topicis,
com-

Topicorum cum Analyticis [illegible]

Sophiſticorum Elenchorũ libri ad Topica pertinent.

συλλογίζεσθαι dicuntur [illegible] Dialectici. Dialectici quæ[illegible]

compręhendiſ Sophiſticis, quod Priora [illegible]
eſſe poſſunt Topice, non eſt conſequentia [illegible]
Analytica, ſed tamen [illegible], vt ſi ego [illegible]
annum [illegible]. Sin Prioribus [illegible]
ci conſcribendis alterum oculum [illegible]
ſet ad Topica, cur explicaſſet ibi illud [illegible]
[illegible]
quit, [illegible] quod [illegible]
dici [illegible] id eſt [illegible]. Ergo
non [illegible] aliquando [illegible]
[illegible] ſuppoſitum, attigit in [illegible] ſua confir-
tatione [illegible]. Ergo &c.

Ariſtoteles [illegible] *Analyticis.*

De diſtributione in *communem & propriam*
ſæpe audio, quod obtines: quia [illegible] eam-
dem diſtributionem in Phyſicis: [illegible]
[illegible] cauſam, quia [illegible]
in [illegible]: aliaquin [illegible]
recte diuiſiſſet in generale & ſpeciale. M[illegible]
ni [illegible] dictum fuiſſe, idem [illegible]
gnitum Neoſtadii Crellio in [illegible]
publice obiecisse.

Diſtributio [illegible] *communis & propria.*

Ego pro quodam ſuperiores, quia [illegible]
[illegible] legere. Priora Analytica [illegible]
prodeſſe poſſunt Topicis. Sed eſt [illegible]
diſcentium [illegible]
[illegible]. Hoc
eſt præter conſilium [illegible], ſed tamen [illegible]
[illegible] hoc accidentale eſt [illegible]
[illegible]
[illegible] ad fructus ſuſtinendos [illegible]

ſi

[illegible] ad rectam & regulas ſuſtentandos. [illegible] ſine excludimus ab Ariſto[illegible] per illud, & [illegible] [illegible] habent priores ad Topi[illegible]. Alioqui ſemper erit [illegible] de metho[illegible].

[illegible] Meſſalionem [illegible] [illegible] conſideraſſe, neq; enim poſſe conſiderare [illegible] laterem [illegible], & tamen tam magnum ſtipendium non [illegible] me [illegible]. [illegible] Amici mortales ſunt. Vale [illegible] & [illegible] [illegible] XIV Aprilis, Mediolo[illegible]

EPIST. LXXXIII.

Centum.

[illegible] [illegible] laude dilig. [illegible]

S. Dico.

P[illegible] in hoc ſcello [illegible] [illegible] in quo tamē et [illegible] & [illegible], & de his. Doctiſſi[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] & illos, teſtimoniſſe [illegible] [illegible]

SC. IV. [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

Quid

[illegible] exhibitas ac earum [illegible] á me petere. Ego non tamen ad hoc qualecunq; officium, ſed ad alia quæcunq; á me proficiſci poſſunt, [illegible] exiſtimo, cum ob nominis [illegible] tum ob [illegible] illam, quæ dum clariſſimo præceptore Eraſto vteremur, Heidelbergæ inter nos interceſſit, quam nulla oblivione delere, ſed literis creſcere & cõfirmari opto. Quoniam vero theſes noſtræ [illegible] perſpicuæ, vt declaratione noſtra longa & operoſa non indigeant, ſtudebo breuitati & tantum ſumma capita perſtringam.

Dialectica [illegible] In prima theſi vtor voce generaliori, quoniam *Dialectica* in ſpecie quoque & fere ſemper ab antiquis vſurpatur pro methodo diſputandi in vtramque partem probabiliter, quam *Topicam* vna cum aliis appello, quæ *Topica.* εἰς [illegible] Apodicticæ parti opponitur. Vt igitur vniuerſæ diſſerendi rationis, ſiue [illegible] ſiue [illegible] inſtitutionem definitionem communem proponerem, Dialecticæ nomen generatim me ſumere monui. Et adeo ſic loqui placuit, quoniam & Ariſtoteles Princeps Logicorum [illegible], licet [illegible], loquitur, & hanc generalem acceptionem vocis vſus omnium fere huius ſeculi Logicorum comprobat. Genus in definitione [illegible] proximum.

Nam Dialectica ad Categoriam qualita-

ſiquidem ad primum ipſius genus, extra controuerſiam omnem referendum eſt. Quum vero habitus ſint varii, Dialectica habitibus intellectus rectè ab omnibus adnumeratur. Nam hi porro animi rectè in *Principes* & *Organicos* diſtribuuntur. *Principes* propriam & per ſe expetibilem finem obtinent, & quinque numero recenſentur ac deſcribuntur ab Ariſtotele lib. 6. Et hic *Organici* principalibus habitibus adquirendis inſeruiunt: & remoto illo vſu, per ſe nunquam expeterentur. Iam quod Dialectica inſtrumentum ſit comparādi ſcientiæ, quæ Princeps eſt habitus, nemo eſt qui ignoret. Itaque meritò organicis habitibus ſubijcitur. Quis enim expetit cognitionē ſyllogiſmorū & eius formarum, ſi non earū ope veritatem inueſtigare ſe poſſe confideret? In eum quadrare arbitror vulgatum illud, *Merum Dialecticum eſſe merum aſinum*. Hæc ſi vera, vti certiſſima eſſe minime dubito, conſtat de veritate ſecunda theſios, quæ negat Dialecticam propriè vel artis vel ſcientiæ nomine appellandā, cum & ars & ſcientia ſint habitus Principes, & earum definitiones ab Ariſtotele propoſitæ Dialecticæ accommodari non queant.

Habitus animi in Principes & Organici.

De tertia theſi non video vllam controuerſiam inter doctos.

Quarta theſis aliquid videtur habere dubii & noui propter nouas partium nomenclaturas à veteribus non vſurpatas. Sed diſcrimen

Dialecticæ nomenclatura vulgaris.

men conſiſtit in vocabulis, non in re. [illegible]
Dialecticæ eſſentia conſiſtit in veriſimi[illegible]
gumentis ſeu diſcretione veri à falſo. Quonia[m]
ex modis hæc diſcernit [illegible] recte partes e[ſ-]
ſentiales conſtituuntur. Diſcretio vero hæc
duplex, tantum eſt duplex, altera [illegible] ne-
ceſſariis & propriis, quam Apodicticam dicu[nt],
vero communibus & [illegible], quam Topica[m]
nodie. Itaque ſi eſſentiam Logicæ conſiderem[us],
non duas illam partes, Apodicticam & [Topi-]
cam [illegible] ſpeciatim [illegible]. Neque
enim [illegible] exemplo [illegible]
qui Ariſtotelem Dialecticam [illegible]
Quoniam [illegible]
queam, niſi per contrarium quædam general[ia]
& communia, ſententia, qualia ſunt illa, quæ
rum in [illegible]
nam vocare placuit, [illegible] communem [illegible]
elementum [illegible] Galen. [illegible]
culum nomine Topicam [illegible]
noſter [illegible] epiſtola [illegible]
[illegible] libello de For-
mandis ſyllogiſmis [illegible]. Hæc Logica [illegible]
pars communis, non eſt pars principalis ſed
[illegible]
[illegible], ſi Apodicticæ & Topicæ [illegible]
niſterio carere poſſet. Quare [illegible]
nam & perſpicuam [illegible]
[illegible] in [illegible]
ſecundo Aphoriſmorum, diſtinxi.

Apodi- [illegible] Dialecti- [illegible] men.

Logica.

Quod

Quod ad ſeptimam theſin attinet, ſi no- *nitiam*
men μέθοδος propriè ſumatur, omnino inepte
& abſurde iudicabitur diuiſa in *inuentionem* *Inuentio*
& iudicium: cum ea [illegible] neceſſitudinis vin- *& Iudi-*
culo ſint coniuncta, [illegible] vnquam di- *cium*
uelli poſſint. Nam ſine iudicio inuentione ne-
mo vtitur, niſi forte ad hoc, quomodo
temere aliquid inueniat. Et methodus inue-
niendi in ſe [illegible] aliquid in inuentum, methodus
do inueniendi non diſcrepat, ſed [illegible] præ-
ceptis & *inuentio* & *iudicium* docentur. Sin per
iudicium diſpoſitionem argumentorum in-
uentorum intelligas, hoc eſt, dictionem de
certo ſyllogiſmi ſeu parte, quam commu-
niter vocamus, ſub *iudicium* comprehen-
dere oportebit partem Apodicticam & To-
picam, hoc eſt methodos [illegible] &
[illegible] diuerſiſſimas, [illegible]
[illegible] ſe confundentes, cum Apodicticam pene
[illegible] nobiliſſimam partem [illegible]
[illegible] temeritatem [illegible]. Præ-
[illegible] inuentionis
experiam [illegible] oportebit quod falſum eſ-
ſe docet lectio ſecunda libri primi Priorum
Analyticorum. Præterea Topica [illegible] in
[illegible] diſpoſitione, quem eorum teſtatur liber
[illegible] Topicorum & Apodicticus [illegible]
[illegible]. Quæ omnia tamen quidem [illegible]
[illegible] & [illegible].
[illegible] nemine hactenus vidi oppugna-

tum quam à diſcipulis Philippi Melanchtho-nis, qui has prædicationes: *Homo eſt Deus*, & *Deus eſt homo*, (quas ita ut vocant [illegible] illa duarum naturarum in Chriſto co[illegible] ta, & quia non congruant ad aliquem modum ex 5 prædicabilibus. At qui non [illegible] rem inuſitatam, prædicationem eſſe [illegible] tam. Pars enim ratione prædicationem [illegible] loſæ, miraculoſæ & rei ridiculæ [illegible] uadet &c. Neque [illegible] eſt momenti [illegible] non congruere prædicationem ad modum ex prædicabilibus, neque etiam eſt figurata [illegible] eſt inuſitata. Nam figurata prædicatio [illegible] ponitur propriè, eſt [illegible] neque ſit generis, nec ſpeciei, nec differentiæ, nec proprii [illegible] accidentis. Exempli gratia [illegible] homo eſt Petrus, [illegible] certe generis vel ſpeciei &c. & tamen vera & propria dicitur [illegible] tio. Multa alia de hac re dicere potuiſſem, ſi tempus ſuppeteret. Sed hæc [illegible]

EPIST. LXXXI. [illegible]

Ioan. Crato à Craffthein Fridericus Syl-burgio S.

Ariſtotelis librorum [illegible] *& diſtributio.*

ARiſtoteles autem eſt [illegible] autoritatis [illegible] apud illos, qui illum non intelligentes [illegible] tur. Cuius [illegible] eſt [illegible] nec clara [illegible] quas hodie vulgo homines ſibi proponunt, ut honores a[illegible]

[illegible]

[illegible] acquiram (vt Galenus ingenue faſſus
eſt.) Duo ſunt quæ homines ab eius lectione
[illegible], aut certe non ita ei inhæ-
rere, vt deberent. Alterum quod legi non po-
teſt in lingua, qua ipſe [illegible] alte-
rum quod libri [illegible] non [illegible]
intelligantur, cum ille & breuiſſime & quaſi
[illegible] doctiſſimeq; res ſuas ſub lucis [illegible]
[illegible]. Hinc colligitur hæc propoſitio: qui Ariſto-
telem [illegible] in lucem emiſerit, vt in eo clare pro-
[illegible] ſcripſit, vel coniectura docti,
[illegible] quibus ipſe Ariſtoteles [illegible] aſſequantur:
vel eorum quæ ipſe docuit; præterea intelliga-
tur, quo loco quidq; docuerit, quoties, ad q
[illegible] vſus ſit eodem verbo & phraſi ille,
[illegible] capitibus, q hactenus [illegible] ſunt,
[illegible], quæ q̃ melius aliquid vnquam [illegible] pu-
[illegible]. Quare vellem Ariſtotelem totum in ſex
diuidi partes. Quæ continerent tractatus or-
ganicos & [illegible]. Logica 2. Moralia 3 Phy-
ſiologica 4. Metaphyſica. 5. Tractatus conti-
[illegible] ordinatos, qui hactenus recepti
ſunt, [illegible] ſint. Quæ partes
ſex legitimo ordine collocentur. Quare vel-
lem primo [illegible] principio operis totius e-
[illegible] & plene, ita vt ratio redderetur [illegible]
[illegible] q; harũ ſex partium natura, & ſcopo,
[illegible]. Quæ ſingulæ partes [illegible] re-
[illegible] particularibus præfationibus, &
[illegible] tractarentur. In quibus locos [illegible]

nece-

[illegible] atque Penonianæ gratiam τοῦ Antilo-chi [illegible] magnam.

A[illegible] vellem in margine annotari locos in quibus *Plato* [illegible] vel dixit vel ſcripſit, diligentius quam [illegible] locos Ariſtotelis. Et hoc [illegible] in τοῦ Antiloch.

Vellem præterea tres indices confici, *ſed* non vulgares [illegible]. In primo Indice [illegible] & brevi intelligentia [illegible] illa capita in v-[illegible] materiæ, quam Ariſtoteles tractaſ-ſet, [illegible] quæ [illegible] poſſet in *Ariſtotele*, etiam quod [illegible] ſive ob propoſitum dictum ſive incidenter & per conſequentiam, ſive ſolum [illegible] adiunctum, propter eius qui conficiet, [illegible] ſententia, quod in eo iudice non [illegible].

Secundus index contineret omnes ſimiles [illegible] locos in toto Ariſtotele.

Tertius index oſtenderet quibus locis Ariſtoteles [illegible] iiſdem verbis & phraſi [illegible], ut per col-[illegible] eliceretur eorum ſenſus, ut [illegible] eſſet [illegible] Lexici Henrici Stephani, qui neque [illegible] di-[illegible] mentionem facere.

[illegible] Ariſtotelem ſcribit, [illegible] ingen-[illegible] quicunque legerint &c. Poſ-[illegible] Ariſtotele [illegible] in-

retuerunt. Loca Aristotelis & Platonis [illegible] tam lucem afferent locis à magnis [illegible] losophis non intellectis: &c.

EPIST. LXXXII.

Ambergam.

Philippus Scherbius Theophilo [illegible]
S. Dico.

SCripsi iam & obsignaui Stackgellium [illegible] te misissem, ecce tibi tuae literae ad [illegible] uiter non abundabam tempore. Tu [illegible] totum te conuertere Heidelbergam [illegible] husium. Quantum tamen in memoriam [illegible] possum, stipendium est ibi LXXX [illegible] Scio esse paulo minus professione [illegible] Sed tu ad delicias tuas Heidelbergenses [illegible] tem tuam deducito: forsan his [illegible] [illegible] ibi operam [illegible] [illegible] ego [illegible] Basileae, feliciter. Quae-stionibus tuis ex parte satisfacere cupio [illegible] Alexandri dirimendo nodum, vel etiam [illegible] [illegible] ignorantiam meam.

[illegible] Liber [illegible] mihi [illegible] [illegible] [illegible] argumenta [illegible] [illegible] potius cre-di. Et, [illegible] Analyticis continu-tura, quid opus est nomine Analyticorum [illegible] quae [illegible] possunt esse de propositio-[illegible] Analyticis? [illegible] Aristotelis, [illegible] [illegible]

gido ſupponi ad Analyticorum continuationem. Reperires Ariſtotelem in veſtibulo Analyticorum, vt ſolet, & commentater. Quid eſt [illegible] Ariſtoteli quam poſtponere [illegible] [illegible] Dixere omnes in eſſe libros [illegible] [illegible] huius [illegible] Sunt enim in Ariſtotele, ſiue Dialecticum, eſt [illegible], vt opus ſeparatum & proprium, in quo, quæ de omnibus dici poſſent, explicantur.

Idem hoc dico, & nuper diſputaui, de Topicis: hoc opuſculum eſſe ſeparatum. Cum Ariſtoteles Analytica priora & poſteriora ſcripſit, non cogitauit de Topicis. Itaque propoſitionem in limine Analyticorum, & epilogum in poſterioribus nunc ex principium Topicorum, nullum habes argumentum. Neque quicquam valere pluris Sophiſticorum, quia ad Topicos pertinent, de [illegible]: enim ad Topica hoc verbum pertinet cum Dialectica [illegible] [illegible] ſiue [illegible] τὸ πρὸς [illegible] λέγειν. Quin dico, Dialecticum ſiue Topicum poſſe in ſuo genere eſſe perfectum, qui nunquam viderit priora Analytica. In hoc Ciphanius [illegible] me eſt, de [illegible] in Ariſtotelis [illegible] Topico ſuo eſt communis enim ſyllogiſandi omnibus [illegible] [illegible] Topica vnquam ad [illegible] [illegible] adhibeantur, quæ in Prioribus docentur. Summa: Quarum Analytica ſunt opus ſeparatum: & Octaui Topica,

Topica non cum Analyticis cōtinuantur.

Sophiſticorum Elenchorum libri ad Topica pertinent.

συλλογίζεσθαι [illegible] Dialectici [illegible]

[illegible]

[illegible] ad [illegible] & regulas ſubleuandus. Hoc tamen [illegible] & excluditur ab Ariſtotele [illegible] per illud, *& non ſecundum* [illegible] habent priora ad Topicam. Alioqui [illegible] metho*do*.

Sed quæ alioqui de Modalium oppoſitione [illegible] neque conſideraſſe, neq; nunc poſſe conſiderare vel ſpectare, fateor [illegible] tamen tam magnum ſtipendium non poteſt me accipere. Ignoſce, Amici mores hi ſunt. Vale [illegible], & [illegible] XIV. Aprilis, Abredio.

EPIST. LXXXIII.

Geneuam.

[illegible]
[illegible]
S. P. Dno.

POſt [illegible] hoc tecellu [illegible] ſuſti[illegible] in quo tamē vt ſcias & [illegible], videlicet, Doctiſſime [illegible], quem [illegible] [illegible] certo iudicio.

SC. IV. *[illegible]*

[illegible] *[illegible]*
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] Quis fuerit hic *Pollio*, credo, petunt [illegible] Neminem enim quod ſciam, ante [illegible] animadvertit certe [illegible] animadverti, [illegible] pus nō prodidit [illegible] quod videam. Huc [illegible] ſcribitur antique pro *Pollio*, quemadmodum & veteres ſcribebant *Apollinem*, quem nos ſcribimus Apollinem. Deſignat autem P. Pollionem [illegible] ſia patruum nobilem, qui [illegible], quo Plautus [illegible] [illegible] [illegible] Pollione illuſtris locus eſt apud Symmach. [illegible] [illegible] quod fuiſſet, [illegible] quidem, [illegible] adhuc, [illegible] [illegible] M. [illegible] Pollionem: *Magno in* [illegible] *gatij*, inquit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *Pollio* [illegible] [illegible] [illegible] emendat [illegible] *nug. par. A* [illegible] [illegible] Quæ poſtrema Symmachi verba hic reponenda ſunt: *Nug. par. A* [illegible] [illegible] *fama procedit.*

[illegible] De huc Æſopo & Roſcio [illegible] M. Tullius pro Roſcio [illegible] plurima [illegible] [illegible] Symmachus, [illegible] [illegible] ad Plautum. [illegible] Plautus illuſtrationem [illegible] [illegible] fallor, [illegible]

[illegible] in [illegible]

[illegible]

[illegible] ſit ylis [illegible]? [illegible] rogat?
Qui nunc habeat aure ſuppreſſum ſalem.
Hic [illegible] neceſſe eſt.

Quid illis velis ſecundus verſus? vt nunc legunt [illegible] ipſe Plautus, ſi reuiuiſcat? Quid enim eſt hoc, *ſurtim habere*? An [illegible] reperimus loco? Libet hic exclamare, [illegible] quid eſt [illegible] audacia barbarorum hominum, cum certe vel in hoc loco maxime appareat veſtigia, quę quondam ne [illegible] ſubmiſit, [illegible].

Qui [illegible] *habeat aure ſuppreſſum ſalem.* [illegible] loquendi genere *ſicut habere*, pro [illegible] facere, contemnere: quod & [illegible] alibi *ſicut habere*, ſi bene memini. Hic locus eſt elegantię non vulgaris, & haec quantæ quantæ eſt, debet nobis. — *[illegible] ſit ſuam habere.*

[illegible] VIII. [illegible].

[illegible] capiæ,
[illegible] alib.
[illegible] veneras,
[illegible] pendens.
Id quod elegeras, [illegible] conſilium a [illegible]*tatur malum.*
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ſcamur.

Ariſtotelem cap. 5. lib. 1. de Demonſtr. & cap. [illegible] 26. Poſterius etiam ſi [illegible] [illegible] ad ſcribendum eſt, ſiquidem tecte [illegible] diſparatas prædicationes non nonnullis [illegible] ſubijciunt.

Obijcitur, in [illegible] diuiſione re[illegible] habere rationē. Itaq; non ponendam in libro [illegible], qui formam enunciationum non materiam conſideret. Reſpondeo. [illegible] ipſam nō eandem ab Ariſtotele illam diuiſionem in eo libro prætermitti. Nam diuiſiones ad formam pertinentes ibi enumerantur, quales ſunt, *affirmans, negans: vniuerſale, particulare: indefinita, ſingulare: [illegible] [illegible]: finita, infinita, &c.* Quamuis autem principaliter conſideratio formæ, quædam tamen cum materia habent [illegible] in eo [illegible] vt hoc nomine excuſari queat Crellij [illegible] [illegible]. Confirmatur, quod dico, ex diuiſione in *[illegible] & [illegible].* Nam vt vna ſit, omnino [illegible] oportet ambiguitatem [illegible] non [illegible] ſed plures fore prædicationes, [illegible] confirmat Ariſtoteles cap. [illegible] libri illius. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], & [illegible] oppoſitionum de compoſitione & diuiſione [illegible] enunciati, compoſiti, vel ſimplicis [illegible] quā abſque materia explicari nequit: [illegible] [illegible] ſubleuem & [illegible] [illegible]

Crellius excuſatur.

[illegible] ſolitudo, vt ſic dicam, cen-
ſeo [illegible].

Quæris inſuper, an non ſynonyma ſint du-
plicia, [illegible], & [illegible]: quorum illa recipro-
centur cum ſubiecto, hæc non? Ego non te-
mere pro [illegible] aliquem [illegible] ſynony-
ma [illegible] quid
[illegible] At ſynonymo-
rum ratio non in eo conſiſtit, vt reciprocent
vel ſurſum vel ſeorſum [illegible], ſed vt in quid [illegible]
[illegible] ſiue partem [illegible]
[illegible] ſynonymorum [illegible]
generi non reciproco [illegible]
quitur Galen. [illegible] differentiæ reciproca
[illegible] tamq; [illegible]
nomen ſibi vendicat. Nullum tamen [illegible]
quam de hac re legere, quam [illegible]
[illegible] in verbis conſiſtit.

Ad [illegible] & ego illam diui-
ſionem in propriam & figuratam Grammati-
[illegible] eſſe propriam. Nam v-
[illegible] in figurata, in propria, [illegible] ali-
[illegible] quam ea grammatica, [illegible] poteſt.

EPIST. LXXX. Antuerpiam.

Theoph. Maderu N. S. D.

Significauit mihi D. [illegible] præſtanti- *Theo. Du-*
ſsime ſummeque [illegible] legiſſe te [illegible] *bitatio ſi-*
[illegible] definitionem publice [illegible] *ne Logica*
definitio-
ne. [illegible]

 pote-

proinde menſe [illegible] habitas [illegible] aliquam explicationem a me petere. *Ego non ſolum* ad hoc quodcunque officium, ſed ad alia quæcunq; à me proficiſci poſſunt, tibi me obligatum exiſtimo, cum ob nominis celebritatem [illegible] notitiam illam, quæ dum clariſſimo præceptore Eraſto uteremur, Heidelbergæ inter nos interceſſit, quam nulla oblivione deleri [illegible] & [illegible] [illegible] videntur per paucos, ut declaratione noſtra longa & operoſa non indigeant, ſtudebo breuitati & [illegible] ſumma capita perſtringam.

Dialecti-ca nomen. In primis autem vtor voce generatim, quoniam *Dialectica* in ſpecie quoque & ſæpe ſemper ab antiquis vſurpatur pro methodo diſputandi in vtramque partem probabiliter,

Topica. quam *Topicam* vna cum aliis appello, quæ aliquando & [illegible] Apodicticæ parti opponitur. Vt igitur vniuerſè diſſerendi rationem, ſive [illegible] ſive [illegible] inſtitueremus, definitionem communem proponeremus. Dialecticæ nomen generatim mihi ſumere placuit. Eraſto ſic loqui placuit, quoniam & Ariſtoteles Princeps Logicorum [illegible] interdum. [illegible] loquitur, & hanc generalem acceptionem vocis [illegible] huius ſeculi Logicorum comprobat. Genus in definitione aſſumpſi proximum.

Nam Dialectica ad Categoriam quali-

ta-

ſequidem ad primum ipſius generis, extra controuerſiam omnem referendum eſt. Quum verò habitus ſint varii, Dialectica habitibus intellectus rectè ab omnibus adnumeratur. *Habitus* porro animi rectè in *Principes* & *Organicos* diſtribuuntur. *Principes* ſunt quinque, & per ſe ipſos ab ipſo fine obtinentur, qui ſub quinque numero recenſentur ac deſcribuntur ab Ariſtotele lib. 6. Ethic. *Organici* primarios habitibus acquirendis inſeruiunt; & remoto illo vſu, per ſe nunquam expeterentur. Iam quod Dialectica inſtrumentum ſit comparandi ſcientiæ, quæ Princeps eſt habitus, nemo eſt qui ignoret. Itaque merito organicis habitibus ſubijcitur. Quis enim expetiuit cognitionem ſyllogiſmorum & eius formationem, ſi non eius ope veritatem inueſtigare ſe poſſe conſideret? In eum quidam ſcribunt vulgatum illud, *Meram Dialecticam niſi meram eſſe inanem*. Hæc ſi vera, vt veriſſima eſſe nemine dubito, conſtat de certitudine ſecundæ theſeos, quæ negat Dialecticam proprie vel artis vel ſcientiæ nomine appellandā, cum & artes & ſcientiæ ſint habitus Principes, & earum definitiones ab Ariſtotele propoſitæ Dialecticæ accommodari non queant.

Habitus animi in Principes & Organicos.

De tertia theſi non video vllam controuerſiam inter doctos.

Quarta theſis aliquid videtur habere dubij & controuerſiæ propter nouam partium numerandarum, quæ à veteribus non vſurpata. Sed diſcri-

Diuiſio Dialecticæ in ... partes.

rico conſiſtit in vocabulis, non in re. Nam Dialecticae eſſentia conſiſtit in certa argutione ſeu diſcernendo veri à falſo. Quot [illegible] modis haec diſtinctio fit, tot [illegible] partes ſpeciales conſtituuntur. Diſcernendi vero [illegible] duplex, tantum eſt duplex, altera [illegible] neceſſariis & propriis, quam Apodicticam, altera vero communibus & [illegible], quam Topicam [illegible]. Itaque ſi eſſentiam Logicae conſideremus, duae exiſtunt partes, Apodictica & Topica ſive Dialectica ſpeciatim ita accepta. [illegible] omnes [illegible] accepto [illegible] quod [illegible], po- [illegible] Ariſtotelem. Dialecticam [illegible]. Quoniam vero hae partes deſtitui [illegible] queant, niſi praemittantur quaedam gen[illegible] & communia elementa, quibus ſunt illae, quo- [illegible] [illegible] [illegible] elementa [illegible] Galen. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Exaltus [illegible] in epiſtola quadam ad [illegible] Gryneum libello de [illegible] [illegible] ſyllogiſmo [illegible]. Hanc Logicae [illegible] partem [illegible], [illegible] eſt [illegible] principe [illegible] primam illis duabus [illegible] [illegible] [illegible], ſi Apodicticam & Topicam [illegible] [illegible]. Quam [illegible] [illegible] & perſpicuam [illegible] [illegible] [illegible], in propriam & communem [illegible] [illegible] Auctho[illegible] [illegible].

Analytica & Topica ſive Dialectica diſcrimen.

Logica.

Quod ad Opinionem ſitum attinet, ſi no- [illegible]
men [illegible] proprie ſumatur, omnino inepta
& abſurda iudicabitur diuiſio in *Inuentionem* *Inuentio*
& *Iudicium*: cum [illegible] neceſſitatem [illegible] *& Iudi-*
cum ſint coniunctiſſima, duo, ut nunquam di- *cium.*
uelli poſſint. Nam ſine iudicio nemo [illegible]
[illegible] niſi ſorte fortuna [illegible]
[illegible] aliquid inuentum. Et methodus iudi-
candi [illegible] aliquid ſit inuentum, a metho-
do inueniendi non diſcrepat, ſed iiſdem præ-
ceptis & *inuenire* & *iudicare* docemur. Sin ſi
iudicium diſpoſitionem argumentorum in-
uentorum intelligas, hoc eſt, doctrinam de
forma ſillogiſmi, ſeu partes [illegible]
nem vocamus, ſub iudicio non comprehen-
dere oportebit partem Apodicticam & To-
picam, hoc eſt methodos [illegible] &
ſic diuerſiſſimas, easq. cœlo [illegible]
[illegible] confundemus, niſi Apodicticam pene
[illegible] nobiliſſimam penitus extermina-
[illegible] Præ-
[illegible] omni inuentionis
[illegible] quod [illegible] eſ-
ſe docet [illegible] ſecunda libri primi Priorum
Analyticorum. Præterea Topica [illegible]
ad diſpoſitionem, quem errorem [illegible] liber
[illegible] Topicorum & Apodicticorum [illegible]
[illegible] Quæ omnia meo quidem iudicio
[illegible]

[illegible] ſermone habemus vel oppoſitae

rum quam a diſcipulis Philippi Melanchtho-
nis, qui haſce prædicationes: *Homo eſt Deus, &*
Deus eſt homo, inuſitatas vocant, quoniam [illegible]
illas duarum naturarum in Christo [illegible]
ta, & quia non cōgruunt ad aliquem [illegible]
ex p prædicabilibus. At quis non [illegible]
cem inuſitatam prædicationem [illegible]
tam. Pari enim ratione prædicationes [illegible]
loſæ, miraculoſæ & [illegible]
uade &c. Neque [illegible]
non congruere prædicationem ad modum [illegible]
p prædicabilibus, neq; etiam eſt figurata, ergo
eſt inuſitata. Non figuratæ prædicationes [illegible]
ponuntur propriè, etſi [illegible] neq; in gene-
ris, nec ſpeciei, nec differentiæ, nec proprii [illegible]
accidentis. Exempli gratia [illegible]
homo eſt Petrus, non certe genere vel ſpecie
&c & tamen vera & propria dicitur [illegible]
tio. Multa alia de hac re dici poſſent, ſi tempus
ſuppeteret. Sed hæc in præſentiarum ſufficiant.

EPIST. LXXXI. [illegible]

[illegible] a Craſſcheim [illegible]
[illegible] S.

Ariſtotelis librorum lectio & [illegible] tis.

ARiſtoteles autor eſt [illegible]
autoritatis [illegible] apud il-
los, qui illum non intelligentes, ei obloquun-
tur. Cuius doctrina [illegible] vtilis eſt, [illegible]
neceſſaria omnib. diſciplinis, quas hodie vul-
go homines ſibi proponunt, vt honores [illegible]

[illegible] acquirant (vt Galenus ingenue faſſus eſt.) Duo tum quæ homines ab eius lectione [illegible] fuerunt, aut eſſe non ita [illegible] debeat. Alterum quod legi non po[illegible] lingua, qua ipſe ſcripſit, [illegible] alterum [illegible] ab his a quibus legitur, non facile intelligitur, cum ille & breuiſſime & quaſi [illegible] ſimeq; res [illegible] tracta[illegible]. Hinc colligitur hæc propoſitio: qui Ariſtotelem ita in lucem emitteret, vt in eo clare pronunciaretur, quæcunq; ſcripſit, vel coniectura [illegible], & quibus ipſe Ariſtoteles didicit, aſſequantur ea omnia quæ ipſe docuit: proſa intelligatur, quo ſolo quiſq; doctorum, quoties, ad [illegible] propoſitum ſuis lice eodem verbo & phraſi vti, [illegible] ea ſi ſtabit, q̃ hactenus nulli plura ſunt, [illegible] quæ [illegible] aliquid [illegible] po[illegible]tent. Quare vellem Ariſtotelem nunc in ſex diuidi partes. Quæ continerent tractatus [illegible] & [illegible]. Logica. Moralia. Phyſiologica. Metaphyſica. Tractatus communes, [illegible], qui hactenus recepti ſunt, hinc legitimi hinc ſpurii. Quæ partes ſex legitimo ordine collocentur. Quare vellem primo præfari principio operis totius e[illegible] & plene, ita vt tota teneretur ſolide [illegible] vniuſquiſq; harum ſeparatim natura, ſcopus, ordine eius. Quæ ſingulæ poſtea ſuis [illegible] particularibus præfationibus & [illegible] tractatibus, in quo [illegible]

[illegible]

[illegible] occaſio reſpondendi [illegible] ſcripto [illegible]
qui Ariſtotelem [illegible] poſſe [illegible]
librorum, de quibus [illegible]
Arabica & Latina cum cognouerimus [illegible]
forem. Hec de ordine & diſtributione.

Quod ad textum attinet, ut omnibus [illegible]
fiat, vellem per capita diſtribuerem, & capita
per textus numeris marginalibus [illegible]
iuxta Auerrois diuiſionem: quamuis Ariſto-
teles neq; in capita, neque in libros [illegible]
diuiſerit: & ſub quoque capite [illegible]
culis minori charactere [illegible] lectores de
varietate textus ſiue lectionum, quibus con-
tinerentur. De quibus quatuor Græci inter-
pretes, Alexander, Philoponus, Simplicius &
Themiſtius vna cum præſtantioribus Latinis
mentionem fecerunt [illegible]
tionis cum [illegible]
quod putarent [illegible] debere: [illegible]
ta lectori [illegible] quod magis placeret [illegible]
[illegible]
ſuis [illegible] autem eos eligo-
rem, qui [illegible] ſanum iudicium [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
pendere. Quare, (ut mihi videtur) neque [illegible]
qua verbo, neque Argyropilum, neq; [illegible]

[illegible]

[illegible] Perionian[illegible] gratum [illegible] Aristo-[illegible] magnâ re.

[illegible] velim in margine annotari locos, in quibus Plato [illegible] eadem vel diuer-[illegible] quàm [illegible] Aristoteles [illegible] Aristotele.

Vellem præterea tres indices confici, sed non vulgares, id est inutiles. In primo à docto & bene intelligente viro [illegible] opus in v-naquaque materia, quam Aristoteles tractaſ-ſet, annotaretur quid quotuplex, quid [illegible] inueniri poſſet in Aristotele, [illegible] propoſitum [illegible] & [illegible] non ſolum [illegible], propter eos qui coniiciunt [illegible], quod in eo Indice [illegible].

Secundus index continerat omnes ſimiles [illegible] locos in toto Aristotele.

Tertius index oſtenderet quibus locis Aristoteles [illegible] in iisdem verbis & phraſi [illegible], vt per col-[illegible] [illegible], et nullus [illegible] Henrici Stephani, qui neque [illegible] problemata [illegible] [illegible] facere.

[illegible]

terpretib. Loca Aristotelis & Platonis quã-
tam lucem afferent locis à magnis viris, phi-
losophis non intellectis, &c.

EPIST. LXXXII

Ambergam.

Philippus Scherbius Theophilo Madero [illegible]
S. D.

SCripsi iam & obsignaui, Struckgraffium ad te instituens: [illegible] breue ad te [illegible] miter. non habebam tempus. Tu nunc totum te conuertes Heidelbergam [illegible] Mu-husium. Quantum iam in memoriam [illegible] possum, stipendium est ibi LXXX. florenorum. Scio esse paulo minus professione Basileensi. Sed tu ad delicias tuas Heidelbergenses uxorem tuam deducito: [illegible] fortassis [illegible] consumpsisti [illegible] opera [illegible] de[illegible] ego [illegible]. Quæstionibus tuis [illegible] satisfacere [illegible] Alexandri dissoluendo nodum, vel [illegible] [illegible] argumentum meam.

[illegible] Liber [illegible] [illegible] sit, an sit Aristotelis [illegible] quod [illegible] Patrum me [illegible] potius cre-de. Et, [illegible] Analytica [illegible] tum, quid opus erat in limine Analyticorum reperere, quæ [illegible] possunt esse de propositione Analytico? Ergo, sit Aristotelis, [illegible] [illegible]

modo longum ad Analyticorum continua-tionem. Repetere Aristoteles in veſtibulo Analyticorum, vt ſolet, & continuare. Quid eſt [illegible] Ariſtoteli quam proponere [illegible] [illegible] immere [illegible] librorum, & quando [illegible] totos [illegible] conſuetudinem. Siue igitur ſit Ariſtotelis, ſiue Diſcipuli eius, eſt ſcriptum, vt opuſculum ſuum & proprium, in quo, quæ de [illegible] dici poſſent, explicantur.

Idem hoc dico, & nuper diſputaui, de To-picis hoc opuſculo ſeparatum. Cum Ariſtote-les Analytica priora & poſteriora ſcripſit, non cogitauit de Topicis. Inuenire propoſitionem in limine Analyticorum, & epilogum in po-ſterioribus: tamen poſt priora Topicorum, nullum habes argumentum. Neque quicquam in epilogo Sophiſticorum, quia Topicos pertinent, de [illegible] ad Topica hoc verbum pertinet: cum Dialectice [illegible] [illegible] ſiue [illegible] Quin dixi, Dialecticum ſiue Topicum poſſe in ſuo genere eſſe perfectum, quod nunquam videtur poſt Analytica. In hoc Epiphanius [illegible] me eſt (de authore [illegible] Ar-iſtotelis, repugnat) Topica tamen eſt commu-[illegible] ſingularis [illegible] [illegible] Topica nonquam ad redarguendum [illegible] confirmandum adhibentur, quæ in Poſte-rioribus docentur. Summa: [illegible] Analytica eſſe opus ſeparatum, & [illegible] Topica,

Topicorum cum Ana-lyticis [illegible]

Sophiſtic-orum E-lenchorũ libri ad Topica pertinent. [illegible]

com-

[illegible] V. Gallum de Muſico, dicitur accidens. Sic igitur prædicatio triplex eſt. [illegible] quando accidentia tribuuntur ſubſtantiæ ſubie- ctæ [illegible] quæ in prædicatione [illegible] vel ἁπλῶς communicant, & quum acci- denti eſſentia tribuitur. Hæc [illegible] pertinet. & quum accidens de accidente prædicatur. Hæc [illegible] pe- culiariter [illegible] appellatur Græcis interpretibus.

Quod ſi iſta vera ſunt, vt multis plane per- ſuadeo, conſtare non poteſt illa ſubdiuiſio [illegible] κατὰ φύσιν in ἁπλῶς & accidentalem, quum [illegible] & ἁπλῶς, eandem ſpeciem [illegible] conſtituant: & accidentibus quoque non- nullis inter ἁπλῶς prædicationes locus con- cedatur.

Quæro præterea, an homonyma prædica- tio poſſit eſſe regularis ſiue naturalis, vt ſunt hæ prædicationes, *[illegible] eſt animal. He- rodes eſt vulpes*, ſunt naturales. Ego ad κατὰ φύσιν has prædicationes referendas puto (quia ſint tamen diſparatæ ſub naturalibus conti- neri, ſed non propter verum ſignificatum. nam diſparatæ pertinent ad accidens. Herodes enim eſt vulpes, id eſt ſimilis vulpi. Et hoc eſt accidens commune quod poteſt adeſſe & ab- eſſe præter ſubiecti interitum. At de primo exem- plo, quomodo valet conſequentia, ſi ſequitur

Aristotelem cap. 8. lib. 1. de Demonstr. & [illegible] 22. Poſſemus etiam [illegible] ad ſcribendum eſt, ſiquidem recte inter [illegible] diſparatae praedicationes non [illegible] ſubducuntur.

Obiicitur, in illa diviſione [illegible] habeti rationē. Itaq; non ponendam in libro [illegible], qui formam enunciationis non materiam conſideret. Reſpondeo, hanc ipſam ob cauſam ab Ariſtotele iſtam diviſionem in eo libro praetermiſſa. Nam diviſiones ad formam pertinentes ibi enumerantur, quales ſunt, *affirmans, negans: univerſalis, particularis: indefinita, ſingularis* [illegible] *modificata: finita, infinita, &c.* Quamvis enim praecipua ſit conſideratio formae, quaedam tamen etiam materiae habetur ratio in eo libro: ut hoc unum [illegible] quaſi [illegible] ex-[illegible] [illegible]. Confirmatur, quod [illegible] diviſionem in [illegible] Nam ut [illegible] oportet ambiguitatem, aliôqui non [illegible] ſed plures fere praedicationes [illegible] conſtituit Ariſtoteles cap. [illegible] nunc diſputamus in [illegible] enumerationem, de quibus oppoſitionum de [illegible] & disjunctione [illegible] compoſitis vel ſimplicibus [illegible] explicari nequit: hoc [illegible] illustrationis ob levem & [illegible]

[illegible]

[illegible] formali, vt ſic dicam, con-[illegible].

Quæris inſuper, an non ſynonyma ſint du-plicia [illegible], & [illegible] ſibi recipro-[illegible] ſubiecto, hoc eſt: Ego non re-[illegible] quo minus aliqua [illegible] ſimul ſint ſynony-ma, [illegible] partim nomen [illegible] apud Ariſtotelem nuſquam [illegible]. At ſynonyma [illegible] in eo conſiſtit, vt [illegible] dicantur, ſed vt in quid enun-[illegible], ſiue totam [illegible], ſiue partem decla-ret. [illegible] ſynonymorum [illegible] communi generi [illegible] veluti [illegible] Galen. [illegible] diſpoſitio [illegible]. Itaque tamq; [illegible] nomen ſibi vendicat. Nolim tamen [illegible] de hoc [illegible], quamquam [illegible] conſiſtat.

Ad [illegible] iudico, & ego illam diſtri-butionem in *propriam* & *figuratam* [illegible] quam [illegible] propriam. Nam [illegible] figuratam [illegible] propriam, iudicium ſi-mile [illegible] grammatica [illegible] non poteſt.

EPIST. LXXX. Ambergam.

Theoph. Madero [illegible] S. D.

Significauit mihi D. Richius, vir [illegible] time ſummeque colendus, legiſſe te Theſes [illegible] defenſionem publice à me ſu-

De Dia-lectic[illegible] Logicæ definitione.

 pere-

[illegible] hic exhibitas accuratiorem [illegible] explicationem à me petere. Ego [illegible] ad hoc qualecunq; officium, ſed ad alia [illegible] omniq; à me proficiſci poſſunt, [illegible] ſtum exiſtimo, cum ob nominis celebrita[illegible] [illegible] illam, quæ diu [illegible] præceptore Eraſto vteremur, Heidelbergæ [illegible] nos interceſſit, quam nulla [illegible] ſed literis [illegible] & cōfirmari [illegible] niam vero theſes noſtræ [illegible] videntur [illegible] cuæ, vt declaratione noſtra longa & [illegible] non indigeant, ſtudebo breuitati & tantum ſumma capita perſtringam.

Dialecti-ca nomen. In prima theſi vtor voce generatim, [illegible] *Dialectica* in ſpecie quoque & ſere ſemper ab antiquis vſurpatur pro methodo diſputandi in vtramque partem probabiliter, *Topica.* quam *Topicam* vna cum aliis appello, quæ [illegible] quæ [illegible] Apodicticæ parti [illegible] ponitur. Vt igitur [illegible] diſſerendi rationes, ſiue [illegible] ſiue [illegible] inſtituerentur, definitionem communem proponerem, Dialecticę nomen generatim [illegible] nui. Et ideo [illegible] quoniam & Ariſtoteles Princeps [illegible] ita [illegible] [illegible] & [illegible] generalem acceptionem [illegible] huius ſeculi Logicorum comprobat. Genus in definitione [illegible].

Nam Dialectica ad Categoriam qualitatis

ſiquidem ad primum ipſius genus, extra controverſiam omnem reiiciendum eſt. Quum vero habitus ſint varii, Dialecticis habitibus [illegible] recte ab omnibus adnumeratur. Habitus porro primum ponam in Principes & Organicos diſtribuam. Principes proprium & per ſe optabilem finem obtinent, & quinque numero recenſentur ac deſcribuntur ab Ariſtotele lib. 6. Ethicorum. Organici vero habitibus ad quærendis inſerviunt: & remoto illo vſu, per ſe nunquam expetuntur. Iam quod Dialectica inſtrumentorum ſit comparandi ſcientiæ, quæ Princeps eſt habitus, nemo eſt qui ignoret. Itaque merito organicis habitibus ſubiicitur. Quis enim ſapiens cognitionē ſyllogiſmorum, eius formarum, ſi non eam ope ſcientiarum [illegible] ſe poſſe conſideret? In eum quadrat [illegible] vulgatum illud [illegible]. Hæc ſi vera, vt ſunt certiſſima, [illegible] dubito, [illegible] veritate ſecundæ theſeos, quæ negat Dialecticam propter vel artis vel ſcientiæ nomine appellandā, cum & ars & ſcientia ſint habitus Principes, & earum definitiones ab Ariſtotele propoſitæ Dialecticæ accommodari non queant.

Habitus diuiſi in Principes & Organicos.

De tertia theſi non video vllam controverſiam inter doctos.

Quarta theſis aliquid videtur habere dubii & noui propter nouam partium nomenclaturam à veteribus non vſurpatam. Sed diſtri-

[illegible]

mentem ſubdit in veritatibus, non in re. Nam Dialectica eſt ratio conſtituendi veri arti‑ ficium ſeu diſcretionis veri à falſo. Quot autem modis hæc diſcretio fit, tot eius partes eſſentiales conſtituuntur. Diſcretio vero ſi duplex, tantum eſt duplex, altera [illegible] ne‑ ceſſariis & propriis, quam Apodicticam, altera vero communibus & [illegible], quam Topicam tradit. Itaque eſſentiam Logicæ [illegible] duæ conſtituunt partes, Apodictica & Topica ſiue Dialectica ſpeciatim [illegible] ſumpta. Atque omnes Græci excepto [illegible] Galeno, imi‑ tati Ariſtotelem, Dialecticam diuiſerunt. Quoniam vero hæ partes [illegible] nequeant, niſi præmittantur quædam [illegible] & communia elementa, qualia ſunt illa [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] placuit [illegible] communia [illegible] elementaria, quæ à Galeno noſtro & aliis pe‑ culiari nomine Logicam dixerunt, [illegible] nuſter [illegible] [illegible] in epiſtola qua‑ dam ad Simonem Grynæum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hæc Logica, [illegible] pars communis, non eſt pars [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vllus vius, ſi Apodictica & Topica bene mi‑ niſterio carere poſſet. Quare [illegible] maxime pla‑ num & perſpicuum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in propriam & communem [illegible] [illegible] [illegible].

Apodicti‑ ca & To‑ pica ſub Dialecti‑ ca nomen.

Logica.

Quod

Quod ad ſeparatam [illegible] attinet, ſi in- *iudicium,*
[illegible] ſuperius, omnino recipi-
[illegible] in [illegible] *inuentio*
[illegible] *& Iudi-*
[illegible] *cium.*
[illegible] Nam ſine [illegible]
[illegible] quomodo
[illegible] aliquid inueniamus. Et in [illegible] iudi-
candi, an recte aliquid ſit inuentum, a metho-
do inueniendi non diſcrepat, ſed [illegible]
[illegible], *quæ & inuenire & iudicare* docemur. Sin per
iudicium diſpoſitionem argumentorum in-
uentorum intelliges, hoc eſt, [illegible] de
forma ſyllogiſmi, ſeu [illegible], quatenus [illegible]
[illegible], ſub inuentione compre[illegible]
[illegible] partem Apud[illegible] T[illegible]
[illegible]. hoc eſt methodos [illegible] &
[illegible] diſſimas [illegible] differentias [illegible]
[illegible] confundentibus, niſi [illegible]
[illegible] ſubtiliſſimam [illegible]
[illegible]. Præ-
[illegible] communem [illegible] inuentionis
[illegible] oporteat, quod ſilium eſ-
ſe docet [illegible] ſecunda libri primi Priorum
Analyticorum. Præterea Topicæ [illegible]
ac diſpoſitione, quem errorem [illegible] libri
[illegible] Topicorum, & Apud[illegible] iudicio
[illegible]. Quæ omnia meo quidem iudicio
ſunt plane [illegible] & [illegible].
[illegible] hactenus [illegible] oppugna-

 tum

rum quam è diſcipulis Philippi Melanchtho-
nis, qui has prædicationes: *Homo eſt Deus, &*
Deus eſt homo, inuſitatas vocant, quoniam vnio
illa duarum naturarum in Chriſto ſit inuſita-
ta, & quia non cõgruant ad aliquem modum
eas prædicabilibus. At qui non [illegible]
rem inuſitatam, prædicationem eſſe inuſita-
tam. Pari enim ratione prædicatio [illegible]
luſæ, miraculoſa & rei [illegible] digna e-
uadet &c. Neque [illegible] eſt [illegible]
non congruere prædicationem ad modum e-
orum prædicabilium, neq; [illegible] eſt [illegible]
eſt inuſitata. Nam figuratæ prædicationes [illegible]
ponuntur propriè, eſt [illegible] neq; ſit gene-
ris, nec ſpeciei, nec differentia, nec proprij vel
accidentis. Exempli gratia [illegible]
homo eſt Petrus, non [illegible] vel ſpecies
&c. & tamen vera & propria [illegible]
tio. Multa alia de hac re dici poſſent, ſi [illegible]
ſupporteret. Sed hæc [illegible]

EPIST. LXXXI Francofurtum

Ioan. Crato à Craſſtheim Friderico Sylburgio S.

Ariſtotelis librorum lectio & vtilitas [illegible]

ARiſtoteles [illegible]
autoritatis [illegible] apud [illegible]
los, qui [illegible] loquun-
tur. Cuius doctrina non ſolum vtilis eſt, ſed &
neceſſaria omnibus diſciplinis quas hodie vul-
go homines ſibi proponunt, vt honores &c.

[illegible] acquirant (vt Galenus ingenue fassus est.) [illegible] sunt quæ homines ab eius lectione [illegible], aut certe non ita ei inhærent [illegible]. Alterum quod legi non potest [illegible], quæ ipse scripsit, à multis: alterum quod ab his, quæ nunc leguntur, non facile intelligi[illegible], cum ille & breuiſſime & quaſi [illegible] locis [illegible] colligen[illegible] hæc propoſui [illegible] Ariſtoteles [illegible] in lucem emiſerit, vt in eo clare pro[illegible] quamq; ſcripſit, vel [illegible] eorũ, à quibus [illegible] Ariſtoteles didicit, aſſequantur vel [illegible] quæ ipſe dicunt [illegible] intelligamus, quoties quidq; [illegible], quoties, ad q. [illegible] in eodem verbo & phraſi [illegible], [illegible] hactenus [illegible] plura ſunt, [illegible] melius aliquid [illegible] poteſt. Quare vellem Ariſtotelem nunc in ſex diuidi partes. Quæ continerent tractatus ordinatos & proprios. 1. Logica. 2. Moralia. 3. Phyſiologica. 4. Metaphyſica. 5. Tractatus cõmunes [illegible] ordinarios, qui hactenus recepti ſunt, hic [illegible] ſiue ſpurii ſint. Quæ partes ſex legitimo ordine collocentur. Quare vellem primo [illegible] principio operis totius erudite & plene, ita vt [illegible] ſolida [illegible] vnaquaq; harũ ſex partium natura, ſcopo, [illegible]. Quæ ſingulæ poſtea [illegible] particularibus præfationibus, & [illegible] quibus locis [illegible]

eo

[illegible] neque [illegible] Ariſto- [illegible]

[illegible] vellem in margine [illegible] locos, [illegible] Plato [illegible] eadem vel diuer- [illegible] [illegible] in Ga- [illegible] locos [illegible]. Et hos maxime [illegible] Ariſtotele.

Vellem [illegible] tres indices [illegible], sed [illegible] In primo a docto [illegible] intelligente [illegible] capita in v- [illegible] Ariſtoteles [illegible] quid, quotuplex, quale, [illegible] in Ariſtotele [illegible] propoſitum [illegible] non ſolum [illegible], propter eos qui [illegible] quod [illegible] non [illegible]

Secundus index contineat omnes [illegible] [illegible] in toto Ariſtotele.

Tertius index [illegible] quibus locis A- [illegible] & [illegible], vt per [illegible] nullus [illegible] problemata [illegible] eſt [illegible].

[illegible] Ariſtotelem [illegible] [illegible] Ariſtotele [illegible]

terpretib. Loca Ariſtotelis & Platonis [illegible] tam lucem afferent locis à magnis viris & philoſophis non intellectis, &c.

EPIST. LXXXII.

Ambergam.

Philippus Scherbius The[illegible]
S. Dico.

SCripſi iam & obſignaui, Sua[illegible] te miſſurus: ecce [illegible] [illegible] tempore. Tu non totum te conuertere Heidelbergam [illegible] Quanquam tamē te in memoriam [illegible] poſſum, ſtipendium eſt ibi LXXX. [illegible] Sed tu ad [illegible] Heidelbergam [illegible] rem tuam [illegible] forſitan [illegible] [illegible] Alexandri [illegible] nodum: vel etiam [illegible] ignorantiam meam.

[illegible] Liber [illegible] Ariſtotelis [illegible] potius [illegible] Analyticos continuum, quod [illegible] Analytico [illegible] poſſim eſſe de propoſitionibus Analyticis? [illegible] Ariſtotelis [illegible]

[illegible] ad Analyticorum continua-
tionem. Respexit Aristoteles in vestibulo
Analyticorum [illegible] & continuavit. Quid
est [illegible] Aristotelis quam proponere capi-
tis [illegible] Introductionis libros, a-
nimadvertes hunc virum [illegible]. Sive
quam sit Aristotelis, sive Discipuli eius, est
caput, ut opus [illegible] & proœmium, in
quo, quae de numero dici possent, explicatur.

Idem hodie, & nuper disputavi, de To-
picorum opus esse separatum. Cum Aristote-
les Analytica priora & posteriora scripsit, non
cogitavit de Topicis. Invenere propositionem
[illegible] Analyticorum, & epilogum in po-
sterioribus: invenere principium Topicorum,
nullum habet argumentum. Neque quicquam
[illegible] epilogus Sophisticorum, qui ad Topica
pertinent, [illegible]; atque enim ad Topica
[illegible] pertinet cum Dialecticis [illegible]
[illegible] sive [illegible]
Quis dicet Dialecticum sive Topicum posse
in [illegible] esse perfectum, qui nunquam
viderit priora Analytica. In hoc [illegible]
me est (de authore [illegible] [illegible]
[illegible] repugnat; Topice lata est [illegible]
[illegible] syllogizandi omnibus [illegible]
[illegible] Topica [illegible] ad [illegible]
[illegible] adhibentur; quae in [illegible]
[illegible] docentur. Summa; [illegible] Analytica
sunt opus separatum [illegible] Topica.

Topica non cum Analyticis continuanda.

Sophisticorum Elenchorum libri ad Topica pertinent.

[illegible] & [illegible] Dialectica [illegible]

opus

[illegible] ad [illegible] & ſingulas diſſerendos. [illegible] & excluditur ab Ariſto- [illegible] N [illegible] per illud, & [illegible] [illegible] habent priuſ ad Topi- [illegible] [illegible] tempore [illegible] de metho- di.

[illegible] de [illegible] & M[illegible] oppoſitio- [illegible] [illegible] conſideraſſe [illegible] nunc [illegible] conſiderare, vel [illegible] [illegible] [illegible] & tamen [illegible] magnum ſtipendium non [illegible] [illegible] Amici mores hi ſunt. Vale [illegible] & [illegible] [illegible] XIV. Aprilis, Altorfio.

E P I S T. LXXXIII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

P[illegible] in hoc ſeculo vſurpo ſub- [illegible] tamē vt [illegible] & [illegible] Doctiſſi- me [illegible] quod [illegible] [illegible] mihi, [illegible] & [illegible] ſemper certa indicata.

SC. IV. [illegible]

CHR. *[illegible]*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Thertrum CH. etiam rogas
Qui [illegible] habeat auro ſuppeditum ſolum.
[illegible]

[illegible] nunc le-
[illegible] Plautus. [illegible] [illegible] eſt [illegible] habere? Aut vbi [illegible], vbi [illegible], vbi ſcripto [illegible] repe-[illegible] ? Lubet hic [illegible], quid eſt [illegible] bar-barorum hominum [illegible] in hoc lo-co [illegible] apparent veſtigia, quæ quod in me-[illegible] & [illegible], niſi fallor [illegible] [illegible] Plautus:

Qui flocci habeat aure ſuppeditum ſolum,

[illegible] genere *flocci habere*, pro nihili facere, contemnere. quod & [illegible] alibi *flocci habere*, ſi bene [illegible]. Hic locus eſt elegantiæ non vulgaris, & [illegible] [illegible] debet mihi. Flocci vel ſocio ha-bere.

SC. VIII. *[illegible]*

[illegible] copiæ.
[illegible] aſſernes [illegible].
[illegible].
[illegible] penderet.
[illegible] accreſ-
bat malum,
[illegible]
[illegible]
[illegible] aut
[illegible]

Diſciplina [illegible] *addita* [illegible]

Præclarus locus de diſciplina antiqua [illegible] qui laborat tranſpoſitione, quod tamen [illegible] nemo [illegible] ne oboluiſſe quidem. At [illegible] id nunc primum adorati ſumus, & hoc ordine reponendos hos verſus cenſuimus.

Nego tibi hoc a u ſ p copiæ,
Digitum longe a p p [illegible]
Id quom obtigerat, h [illegible] ad m a malum
Ex [illegible] & m p [illegible]
Ante ſolem e [illegible] n in p [illegible]
Gymnaſio p h [illegible] p [illegible]
[illegible] d h d i p [illegible]
[illegible] ſ c m q ſ [illegible]

Quam meliùs iam hæc cohæreant, quàm prius, quis non videt? dicit enim: Cùm diſcipulo obtigerat primos XX annos expleſſe, [illegible] longe à pædagogo poterat ſe efferre, [illegible] hic ad malum acceſſebant malum [illegible] pulus & magiſter perlubenter [illegible] Deinde addit, primos illos viginti annos [illegible] tuiſſe eum adiſſe Gymnaſio [illegible] ſolem quod ni feciſſet, [illegible] gymnaſiarcha. [illegible] in gymnaſio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ptat, ô tunc [illegible] ptele & plenius [illegible] In hac ipſa fabul[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gnaro [illegible] priores loci [illegible] [illegible], ſi poteſt, principii [illegible] & ordin[illegible]

SC

XC. XXI. Quam magis

LIIII. *Quam magis aspectum non fuiset, quae [illegible] prohibet,*

Quam [illegible], & quae ad amores praecipitem [illegible],

[illegible], [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible], & [illegible] sed non [illegible].

Neque plac[illegible] quae, quibus [illegible] vulgo [illegible] [illegible].

[illegible], dolo, [illegible]. [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible], & [illegible] [illegible].

[illegible] possis. &c.

Tunc dubius hos versus misere [illegible] [illegible] ordine legerere

[illegible] [illegible] [illegible],

Quam [illegible] & [illegible].

Magis [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible].

Neque plac[illegible] q [illegible] parentes.

[illegible] [illegible] aliquando

[illegible] possis. &c.

Quam sponte consequuntur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] clara. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

eſt macula ex antepenultimo verſiculo [illegible] *[illegible], dedo, donum.* Sunt nulli longi [illegible] [illegible] ſolicitudinem coniungere fugite [illegible] [illegible] ſignificantia idem. Sed facile [illegible] [illegible] enim litera prima vocis [illegible]

D[illegible] [illegible] Legēdum eſt, *[illegible], donum.* [illegible]

Supra SC. IX. *[illegible]*

MNE. *[illegible]*

Sodalem [illegible] [illegible] [illegible] dum eſt.

Æternum illud Germaniæ decus, Ioachim Camerarius [illegible] laude [illegible] in [illegible] ſuo libro [illegible]. Ego [illegible],

[illegible] *[illegible]* quod certe [illegible] quantum [illegible] conuenientius huic loco, quam illud [illegible] nunc legitur. Tu [illegible] doctiſſime & [illegible] amiſſime Lœo. [illegible] habeo in hanc comœdiam, [illegible] ſcripſi [illegible] ſuper [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod eſt, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quas [illegible] [illegible] *[illegible].* Vale, [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] libus, [illegible] [illegible]

[illegible]

Digitized by Google

EPIST. LXXXIV.

Genevam.

[illegible]

[illegible]

NVnc vero domine Deo [illegible] incipio tangere librum [illegible] in quo tamen non me fugiunt [illegible] maculae in Senecae patre, quas [illegible] iudicabis certe conatus ſum.

Seneca Pater in Praefatione lib. III. Declam.

Q[illegible] ſe [illegible] — Seneca Pater [illegible]

[illegible].

[illegible].

[illegible] in [illegible] abſtracta [illegible] ſe [illegible] hinc loco. D[illegible] Rhetorum magis [illegible] C[illegible] Pro- [illegible] ſequentia [illegible] abſtracta [illegible] & — [illegible]

[illegible] Tacito Dial. de Orat. *[illegible]* — Tacitus

[illegible], quae [illegible] Tacit. locum [illegible] [illegible] illuſtrandum vero Senecae [illegible] Petronio [illegible] Senecae fragmentum quam [illegible]

 Patro-

Eandem [illegible] ex Suetonii [illegible] cap. [illegible] in Nerone: *[illegible]* *[illegible] deſcendit, & [illegible]* *[illegible]* &c. [illegible] in lib. 16. Ann. non longe a principio. [illegible] *ſive* vocabulum vt reponas in Suetonio [illegible] tunio, ita quoque [illegible] Planti Pſeudolo, SC. [illegible] *[illegible]* *[illegible]* Item in prologo [illegible] mi:

Studete [illegible]

emendat amicus [illegible] *[illegible]* [illegible] *[illegible]* eſt [illegible] Sed [illegible] ad [illegible]

[illegible] fet in [illegible] [illegible] [illegible].

Subſtantivum:

[illegible] *[illegible]* [illegible] *[illegible]* *[illegible]* ſine ſchedarum [illegible] quod [illegible]

[illegible]

[illegible] fluctu inquieta, [illegible] fugiente deſerta, [illegible] Dixi quid humano [illegible].

[illegible] loco & de cuius [illegible] [illegible] tamen [illegible] [illegible] [illegible] & ad [illegible] [illegible] [illegible] quid erit, [illegible] & quæ ſupra enumerauimus alia, [illegible] mare [illegible] & [illegible] Alexandre [illegible] quam [illegible] & [illegible] & [illegible] loco [illegible]

Verum.

[illegible] [illegible] Con- [illegible] quod [illegible]

probat ſuſpicionem meam illic [illegible] membranis Hiſpanicis, in quibus [illegible] legitur ſic, [illegible] Nota [illegible] manos. Hæ membranæ non [illegible] mehercule purus putus [illegible] & hic locus [illegible] patris libris debent [illegible] non tam accendere [illegible] breui cogito [illegible] tione, vt [illegible] beneficium [illegible] enim [illegible] est, mi [illegible] am eas, præterquam [illegible] omnia [illegible] Senecam.

III. [illegible]

[illegible] Lego [illegible] to, *[illegible]* [illegible]

[illegible] Tuas doctiſſimas [illegible] illam vere [illegible] [illegible] Iohannes Meurſius [illegible] noſter, à quo profecto mihi [illegible]

tor. De aliis vtrq; habeo immortales gratias, quas nolo putes me referre his nostris quas [illegible] vis esse plumbi [illegible] sepius [illegible] locupletauerit bu- [illegible] summa cura [illegible] Leo. [illegible] [illegible] nihil hactenus [illegible] [illegible] [illegible] legenda. Propere [illegible] A. [illegible] Kal. Aug. [illegible] nostri. CIↃ. IↃ. LXXXVI. [illegible]

EPIST. LXXXV. Genevam

[illegible]

IC. [illegible]

HAbitenus [illegible] amici discedentis [illegible] silentio [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible] [illegible] [illegible] Sarius [illegible] perpetuum [illegible] mihi hactenus qui est [illegible] me. Angerona [illegible] Harpocrates [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] animum [illegible] in me, [illegible] quo

has

hæ ſuſpiciones nimium [illegible] quantum [illegible] Mercouris [illegible] Birnuges [illegible] ſu iam pari capita [illegible] ſolatio [illegible] ſcam valde eſſe [illegible], deinde quod [illegible] ſubſequuntur me [illegible] paucos menſes [illegible] pora ſvint. quæ [illegible] nobis nimium [illegible] nemo niſi nos ob illos—— [illegible]

Expectamus ſive breui duos alios [illegible] Galliæ Guietum & Scaligerum [illegible] locum ſubmittuntur [illegible] [illegible]

Nunc eſt ſub prelo [illegible] proprius Poeta, Salluſtio Bartholo, [illegible] in octo libros, hoc titulo: *De [illegible]* Magna expectatio eius operis. Ex [illegible] ſi quid iudico ex paucis [illegible] legi reſpondebit expectationi. Sed hoc [illegible] quo iudicium [illegible], quando venerit [illegible] [illegible].

Salluſtio Bartholo opus Poemata.

Id amabo te, [illegible] caute ſuo loco [illegible] Apologiæ [illegible] magiæ.

Apuleius emendatur.

[illegible] autem qui [illegible] Pythagoram, [illegible] Socratem [illegible] admiramur.

[illegible] opinor [illegible] *Diogenem.* [illegible] Nam de Bodele [illegible] magis [illegible] probo [illegible], [illegible] *Platoni* [illegible] *catharmos.* [illegible] ille ingenio in [illegible] de re quolibet [illegible] plerisque [illegible] vbique tantopere celebrari ab auctoribus. [illegible] & Laertius [illegible] hic Apuleius tam [illegible] vulgo admiratio[illegible] Empedoclem [illegible] in magis [illegible] [illegible] & [illegible]. Longe gratissimum mihi feceris, si certiorem me, quid [illegible] [illegible] Et [illegible] aliquid Graece. Ego [illegible], vt [illegible] Musis volumi[illegible] [illegible] [illegible] nobis [illegible] [illegible] [illegible] epistolae [illegible] D. [illegible] *Legato Regis.* [illegible] & D. [illegible] [illegible] Vale [illegible] [illegible], [illegible] me [illegible] non [illegible]

[illegible] poſſem vivere, quam ille [illegible] conantur ambulare ſine nervis, [illegible] quod mihi venit in buccam [illegible] ſatis feciſſe, ſi me amare [illegible] Lecti. Data Lutetiæ Pariſiorum, [illegible] Mar. clɔ. Iɔ. LXXXVI.

EPIST. LXXXVI. [illegible]

Hieronymus Groſlotius [illegible]

I.C. [illegible]

ANtequam [illegible] deſino [illegible] & nunc [illegible] maximè in Tacito & Salluſtio [illegible] indigitare Hiſtoricorum principes [illegible] legendo notavi, de quibus ad [illegible] pronunciare [illegible]

Salluſtius emendatur. poſſides [illegible] Genius. [illegible] rogabo te, [illegible] ad Salluſtium [illegible] ſpice eo animo [illegible] plurimum.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Lutinus hanc [illegible]

[illegible] eum eſt [illegible]

quamquam poteſt [illegible] Propius [illegible]

eſt, [illegible]

[illegible] eſt [illegible]

Apuleius emendatur. paſſim alibi. Sic & Apuleius (de quo [illegible] ſi Muſæ faverint, aliquando [illegible]

[illegible]

[illegible], Noſter lib. [illegible] Milel[illegible]. *Hic* [illegible] [illegible] *alias* [illegible] corrigo, [illegible].

Infra:

[illegible], [illegible], [illegible], [illegible], alia, [illegible].

[illegible], alia, in omnibus codicibus [illegible] & nullo ſenſu non habet cum quære[illegible] quod [illegible] videret ſuperius Salluſtia[illegible] Catilinam, [illegible] homo, quod ſanare [illegible] nimium [illegible] [illegible] vero [illegible] mi[illegible] elegantem & antiquam [illegible] [illegible] vel doctiſſimis ipſis. *Namque* [illegible] *Alias* eſt [illegible] *Alias* [illegible] *Alias* [illegible] Alias [illegible] [illegible] haberemus plura exempla, [illegible] [illegible] Origines, ex quibus [illegible] [illegible] Salluſtius. [illegible] hic locus. [illegible] enim [illegible] & [illegible] [illegible] hanc [illegible] [illegible].

Infra in oratione Catilinæ ad populares ſceleris:

[illegible] per [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] *[illegible] [illegible]* [illegible], vna litera [illegible], [illegible] [illegible] vel duabus [illegible] mis

interceperit, *aut ut vana sint*, quod [illegible] promiſerit probem.

Quae maledicta intercipabat [illegible] *ſunt* [illegible] *nunquam* [illegible] [illegible] *egeſtatis, alium cupiditate* [illegible] [illegible] legi, *intercipere*. Sic [illegible] *iuratione patefacta, qua* [illegible] [illegible] *bello* [illegible] [illegible] *Catilinam ad* [illegible] [illegible] *gaudiumque* [illegible] *habet* Lego, *agitare*.

Haec ſunt populi [illegible] [illegible] *ſuit* [illegible] *legendum* [illegible] [illegible] Malte, [illegible] Suppo-nendum [illegible] confirmatione, [illegible] *nobis*, quod erat gloſſematibus [illegible]

Haec tu pro ſingulari ſtudio tuo [illegible] [illegible] Lectis, quae ſi probari tibi intellexero, putauero me feciſſe pretium operae. Quod ſupereſt, ego [illegible] gratias [illegible] [illegible] ad Gom. [illegible] [illegible] Germanorum moribus, in quo [illegible] dum reperi, quae [illegible] [illegible] [illegible] unde exe[illegible] [illegible] [illegible] none . . . . . Scripſi [illegible] [illegible] Parthorum [illegible] Kalend. Ianuar. quae Kalendas anni auſpicor, [illegible] [illegible] [illegible] tibi debent [illegible] velle, [illegible] oppoſitam [illegible] : mihi vero [illegible]

ne violem antiquum & tam boni ominis
CIↃ IↃ LXXXIII.

EPIST. LXXXVII.

Geneuam.

Hieronym. Groſlotius Liſlæus Iac. Lectio IC. S.

IN hoc Taciti loco iuua me, ſodes, iudicio tuo Lib. Annal. XIII. in illa graphica deſcriptione Poppææ, quæ certat cum Semproniæ apud Salluſtium, vbi de Othone loquitur: *Sæpe auditus eſt conſurgere Cæſaris, ſcire ad illam, ſibi conceſſam dictitans nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium, & gaudia felicium.* Tolerabilis lectio, & quamquam non ſim ita audax, vt mutem, mouent me tamen aliquantum libri, in quis omnibus eſt, *vbi*, quod Iuſtus Lipſius mutauit in, *ſibi*, vt teſtatur ipſe in Notis. Mouet me vero ſupra omnes Budenſis, in quo legitur *vbi conceſſam dictaret nobilitatem*, corrupte; ita tamen vt etiamnum appareant, ſi recte iudico, clara veſtigia antiquæ ſcripturæ, quam cenſeo hanc eſſe, *vbi congeſtam ductaret nobilitatem* &c. apte ad conuiuia, e quibus conſurgens hæc Otho effutiebat. *Ducendi* enim & *ductandi* verba vſurpata proprie in conuiuiis, ad quæ hic Otho alludit non ſine multo lepore. *Ducere* autem ſignificat continuo hauſtu producere & ſiccare poculum vno ſpiritu; quod & veteres vocabant *Obducere*. Plautus Cur-

Tacitus emendatur.

Ducere, Ductare, de poculis.

Obducere

Curcul. ——*Ipſum expeto Tangere, inuergere in me liquores tuos ſino ductim.* vbi notat Pri[illegible] auiditatem bibendi. Ductim, ἀπνευστί. *D[illegible]* autem frequentatiuum eſt *Dictare*: quod [illegible] præterea alia ſignificatione, quod nec tu [illegible]ſcis ſolet dici de ſcorto, quo non dubito quin oblique reſpexerit auctor noſter. Clarior eſt emendatio, quam vt egeat longiori explanatione, tantum addam ſcriptum fuiſſe in archetypo, *conceſſam* pro congeſtam, more ſcribendi veterum, qui fere ſemper ſcribebant C pro G. vt tibi alias probabo pluribus quæ ſcribendi ratio ignorata imperitis liberariis fecit vt corrumperetur ea vox in *conceſſam*. Illud porro *Ductandi* verbum tollendum eſt ex Salluſtii Catilinario, vt gloſſema: *Atq; eo dictitare feciſſe, quo inter ſe magis fidi forent, alius alii tanti facinoris conſcii.* Non alibi magis variant libri ſcripti. quidam legunt, *dictitare*; quidam etiam *dictante*: item alii *dictam rem*, vel *dictares.* Quarum omnium lectionum nullam [illegible]deo, quæ ſaltem ferri poſſit: niſi ſi ſis *dictarem*, quæ det meram gloſſam. Ita enim [illegible]cor primo hunc locum interpolaſſe barbaros homines, inde fluxiſſe tantam librorum deprauationem tamq; diuerſam. Ego lego, [illegible]lato omni gloſſemate, *atq; eo feciſſe.* Illud enim non poſſum concoquere, quod ſcribit vir do[illegible]ctus ad hunc locum, *Dictare feciſſe* dixiſſe Salluſtium pro dictabant feciſſe. Nec enim [illegible]

quam

Ducere & Dictare de ſcribus.

Salluſtius emendatur.

quam Salluſtius nec quiſquam alius bonus ſcriptor ſolet ita loqui, vt vnum infinitiuum ponat σνεκδοχικῶς pro indicatiui imperfecto, deinde alterum proxime quod ab illo regatur.

Volebam plura: ſed auocor. hoc vnum ſcribam præterea, deinceps mutiorem piſce me fore, ni facias mutuum proximis literis tuis. Nolo enim te in poſterum obtundere meis nugis, ni tuarum Muſarum particeps fiam denique. Vale & ſalue perpetuum mihi amiciſſime Semo. ſcripſi propere Lutetiæ Pariſiorum A.D.XIV. Kal. Ian. cIↃ.IↃ. LXXXIV.

EPIST. LXXXIIX. Geneuam.

Hieron. Groslotius Lislaus ampliſſimo & amiciſſimo Iuueni Iac. Lectio I C.

S. P. D.

DVabus nouiſſimis epiſtolis ad te meis obſecrabam te nomine Dn. Cuiacii Doctoris noſtri, vt illi iſtinc quam poſſes commodo tuo citiſſime curares librum, qui prodiit nundinis Francofurtenſibus, cuius hæc index: *Speculum Romanorum Pontificum, in quo Decreta cum verbo Dei pugnantia, vitæ curſus, prodigia horrenda, accurata breuitate depinguntur, per Stephanum Szegedinum Pannonium, 8.* Hiſce literis tertio te rogo, quanti quanti emeris, id tibi bona fide reſtitutum iri ſpondet idem noſter. Gratum illi, multo

Curcul. ——*Ipſum expeto Tangere, inunge in me liquores tuos ſino ductim.* vbi notat Priſcianus auiditatem bibendi. Ductim, ἀπνευςι. Ducere autem frequentatiuum eſt *Ductare*: quod & præterea alia ſignificatione, quod nec tu neſcis ſolet dici de ſcorto, quo non dubito quin oblique reſpexerit auctor noſter. Clarior eſt emendatio, quam vt egeat longiori explanatione, tantum addam ſcriptum fuiſſe in archetypo, *conceſſam* pro congeſtam, more ſcribendi veterum, qui fere ſemper ſcribebant C pro G. vt tibi alias probabo pluribus quæ ſcribendi ratio ignorata imperitis liberariis fecit vt corrumperetur ea vox in *conceſſam*. Illud porro *Ductandi* verbum tollendum eſt ex Salluſtii Catilinario, vt gloſſema: *Atq, eo dictitare feciſſe, quo inter ſe magis fidi forent, alius alii tanti facinoris conſcii.* Non alibi magis variant libri ſcripti. quidam legunt, *dictitare*; quidam etiam *dictante*: item alii *dictam rem*, vel *dictares*. Quarum omnium lectionum nullam video, quæ ſaltem ferri poſſit: niſi ſi ſit *dictam rem*, quæ det meram gloſſam. Ita enim ſuſpicor primo hunc locum interpolaſſe barbaros homines, inde fluxiſſe tantam librorum deprauationem tamq; diuerſam. Ego lego, ſublato omni gloſſemate, *atq, eo feciſſe.* Illud enim non poſſum concoquere, quod ſcribit vir doctus ad hunc locum, *Dictare feciſſe* dixiſſe Salluſtium pro dictabant feciſſe. Nec enim ...

Ducere & Ductare de ſcribus.

Salluſtius emendatur.

quam

quam Salluſtius nec quiſquam alius bonus ſcriptor ſolet ita loqui, vt vnum infinitiuum ponat ἀντεκδοχικῶς pro indicatiui imperfe-cto, deinde alterum proxime quod ab illo regatur.

Volebam plura: ſed auocor. hoc vnum ſcribam præterea, deinceps mutiorem piſce me fore, ni facias mutuum proximis literis tuis. Nolo enim te in poſterum obrundere meis nugis, ni tuarum Muſarum particeps fiam denique. Vale & ſalue perpetuum mihi amiciſſime Semo. ſcripſi propere Lutetiæ Pariſiorum A. D. XIV. Kal. Ian. cIↃ.IↃ. LXXXIV.

EPIST. LXXXIIX. Geneuam.

Hieron. Groslotius Lislæus ampliſſimo & amiciſſimo Iuueni Iac. Lectio I C.

S. P. D.

DVabus nouiſſimis epiſtolis ad te meis obſecrabam te nomine Dn. Cuiacii Doctoris noſtri, vt illi iſtinc quam poſſes commodo tuo citiſſime curares librum, qui prodiit nundinis Francofurtenſibus, cuius hæc index: *Speculum Romanorum Pontificum, in quo Decreta cum verbo Dei pugnantia, vitæ curſus, prodigia horrenda, accurata breuitate depinguntur, per Stephanum Szegedinum Pannonium*, &c. Hiſce literis tertio te rogo, quanquanti emeris, id tibi bona fide reſtitutum reſpondet idem noſter. Gratum illi, multo

gratiſſimum feceris mihi, quo velut interprete visum eſt illi hoc in negotio vti apud te. Memineris omnem, ſaltim maximam gratiam fore ex celeritate. Eſſet enim illi iam hic is liber maxime vſui ad interpretationem Iuris Pontificii, quam ſuſcepit nuper. Initium illi tanti operis & laboris eſt I v. Liber Decretalium, in quo lib. tit. eſt *De ſponſalibus & matrimoniis*, quem prope iam abſoluit: apta & appoſita materia illis ſuperioribus proximis Bacchanalibus, quis litandum fuit nuptis verbis. Bis in hebdomade prælegit ex iure Pontificio, nimirum duabus vltimis Septimanæ diebus, quas ſacras Veneri & Saturno voluit ſuperſtitioſa antiquitas. Aliis autem Ius Romanum ſiue Ciuile quod appellant, profitetur: ex quo adorſus eſt nudiustertius explicationem tit. *De act. emti & venditi*. Hæc te latere nolui. Puto Corn. Taciti editionem vltimam in Iuſto Lipſio cenſeo vidiſti: non ego hercle, qui torqueor diutina nimis expectatione videndi eius. Mandaui enim literis ter quater Pariſienſi Typographo, vt exemplar ad me mitteret: & niſi adhuc fallor, tandem expecto per proximum rhedarium: eo auidius, quod narrauit mihi amicus, fieri tui honeſtiſſimam mentionem, quam rem fore & mihi voluptati, & tibi honori, gratulor. Cum accepero, tum ſi quæ mihi in tantum auctorem poſt Cenſorem reliqua, ſelegam & ſcribam tibi omnia, cum v-

nius

nius iudicium æſtimo mihi vnice opus eſſe ad quæcunque meditor in his literis. In præſentiarum vero, ne te velle videar inani ſpe lactare, duxi attexendas has pauculas notas, quaſi prægustamenta ceterarum & veluti arram: de quibus in tempore non fallam fidem, modo tanti facias preces meas, vt reddas vicem, hoc eſt, quæ habes in eundem hunc ſcriptorem amice & benigne mecum communices.

In Iulii Agricolæ vita in oratione Galgaci ad Britannorum exercitum: *Nos integri & indomiti & libertatem non in præſentia laturi, primo ſtatim congreſſu vnde oſtendamus, quos ſibi Caledonia viros poſuerit.* Inſigniter deprauatus locus: ſæpius moleſta mora legenti mihi, de eo tandem ſtudioſe & cum cura vagatus per ſingulos ſcripturæ apices ſic ſtatui leg. *Et libertatem non iam P.R. ſeruitia laturi, primo ſtatim congreſſu demum oſtendamus quos* &c. Maxima menti indoles ex ignoratione notarum, *P.R. ſeruitia*, id eſt populi Romani ſeruitia; quæ imperiti librarii corruperunt in *præſentia.* At aperta & clara emendatio mea, in qua ſi erro, lubet teſtari mihi ſuauem errorem meum. *Vnde*, mutaui in *demum*, inuerſis tantum literis aptiſſime. Nam alloquitur hic bellicus concionator Caledonios, qui populi remotiſſimi & peniſſimi Britanniæ, ideoque, vt ait, adhuc integri & bello intacti, nunc primum vero tentati, cum reliqui citeriores Britanni omnes

Corn. Tacitus emēdatur.

Caledonii.

iam domiti, ſubacti, & ſub iugum agerentur Romanorum.

Ibidem infra:

Obſequiumque ac modeſtiam, ſi induſtria ac vigor adfuit, eo laudis excedere, quo plerique per abrupta, ſed in nullum rei poſt vſum, ambitioſa morte inclaruerunt. Lipſius, *accedere,* reſcribit. Ego libentius reddo Tacito antiquam & probiſſimam vocem, *eſcendere,* qua vſus etiam alibi, & vt magis audacter adfirmem ita legi debere, facit quod ſequitur, *per abrupta.* Reſtituo eandem vocem, ſimulq; aculeum Satyricum Iuuenali Sat. 6.

Eſcendere

Iuuenalis emendatur.

——Minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: ſiquidem vnius præcordia preßit
Ille ſenis tremulumq; caput deſcendere iuſſit
In cœlum, & longam manantia labra ſaliuam.

Omnes libri tam ſcripti quam excuſi non aliter habent quam *deſcendere.* contra quos tamen audeo omni adſeueratione cõtendere legendum eſſe —— *Tremulumq; caput eſcendere iußit. In cœlum.* Nam illud *deſcendere* in cœlum, prętereaquod vix commodum, imo nullum ſenſum habet non æque morſui Satyrico aptum, atque hoc noſtrum. Et hic vere nugantur omnes Interpretes, & quæ afferunt frigidiora niue Gallica, vt aiunt. Nam affectaſſe iocum ex impoſſibili, quod ſit impoſſibile deſcendi in cœlum; ſi Diis placet, explicant pro ſepulchro, ꝙ [illegible] logi alogi, & delirantium deliramenta. Dece-

ant

ant me, deſcendi in cœlum, non vero, eſcēdi, rum, ꝙ volent. Dicam, quod res eſt, reſpicit ad ἀποθέωσιν Claudii, q̃ irridet & inſectatur non abſq; minore felle, quam Seneca noſter. Ania corrumpendi loci fuit, primum inſolentia vocis, deinde cęſura ignorata librario, qui putabat ea corrumpi modulum verſus. Huius verbi frequentiſſima corruptio apud optimos ſcriptores, ſed fere ſemper, vt hic, in *deſcendere* vt aduerti apud Ciceronem pro Plancio (*Conſuli P. Naſicæ præco Granius medio in foro, cum ille, edicto iuſtitia, domum deſcendens rogaſſet Gr. &c.* Legendum *eſcendens.* nam Naſicæ domus in ſuperiore vrbis parte) in Offic. & alibi: item in C. Curtio Rufo, Macrobio, A Gellio, Plauto, Cæſare, Seneca, aliiſque quorum locos hic non enoto, ꝙ mihi nec eorum libri, nec, vt ita dicam, memoria ad manum; nec ſi eſſent, otium. Quin & apud Salluſtium in Catilinario, illo loco, qui, ſi non fallor memoriæ, ſic habet; *Eſt in carcere locus, quod Tullianum appellatur, vbi paululum aſcenderis ad læuam circiter XII. pedes humi depreſſus.* (*τὸ humi*, mihi gloſſam ſubolet. Cicero de latomiis Syracuſanis VII. Verr. *Totum eſt ex ſaxo in mirandam altitudinem depreſſo.* tamen nihil muto) memini me legere in optimo Codice manuſcripto, quem ſtudioſe cum impreſſo comparaui, vice τοῦ *aſcenderis*, exaratum vitioſe, *deſcenderis*, pro *eſcenderis*, quo

Cicero emendatur.

Curtius, Macrobius, A. Gellius, Plautus, Cæſar, Seneca, in verbo eſcēdere emēdandi.

Salluſtius corrigitur

verbo nec alio hic vſum cenſeo Salluſtium, vt & alibi ſæpe, vt ſcis. Redeo ad Tacitum.

In Dialogo de Oratoribus: *Tam ne illis quam diuitiæ & opes, quas facilius inuenies qui vituperet, quam faſtidiat.* Inſerta vocula arbitror ſcribendum, *quam qui faſtidiat.*

Auſim contendere Marcellum hunc Eprium, de quo modo locutus ſum, & Criſpum Vibium (libentius enim nouis & rec quam rem. & obl. ex. [illegible] *) non minus eſſe in extremis terrarum quam Capuæ aut Vercellis vbi nati dicuntur.* Veriſimile eſt deeſſe vocem, *notos*, aut quid ſimile: *Vercellis notos, vbi nati dicuntur*, niſi ſi interpretatione integra videri poſſint ſi capias, *Marc. & Criſpum non minus eſſe in extremis terrarum quam Verc.* id eſt, nomen & famam vtriuſque non minus eſſe celebrem, non minus vagari, non minus eſſe in extr. terr. quam Verc. Et hoc fortaſſe aptius meliuſque. Sed & ſubſequentia verba mutila ſunt: *Nec hoc illis alterius ter millies ſe-tertium præſtat, quamquam* &c. Deeſt enim alterum membrum quod reſpondeat τῷ *alterius.*

Ibidem infra:

Omnes tamen eamdem ſanitatem eloquentiæ ferunt: vt ſi omnium pariter libros in manum ſumpſeris, quamuis in diuerſis ingeniis, eſſe quandam iudicii ac voluminis ſimilitudinem & cogitationum. Veriſſima emendatio & germaniſſima lectio hæc eſt: *Ac voluntatis* (ſic editio Pithœi V.C.)

ſimi-

ſimilitudinem ac cognationem. Repoſui tantum *cognationem*, pro *cogitationem.* Sed & videtur deeſſe vox, *videas*, vel *agnoſcas*, vel *ſcias*, aut quid ſimile: *ſumſeris, ſciasq;.*

In libro de Moribus Germanorum: *Manet honos & antiquæ ſocietatis inſigne Nam nec tributis contemnuntur, nec publicanus atterit.* Legend. *contunduntur*, aut *continentur.* ego malim, *conteruntur.*

Lib. 1. Hiſtor. *Pleraq; vulnera feritate & ſæuitia, trunco iam corpori adiecta.* Quid ſi ſcribas, *adacta?* tamen vulgata defendi poteſt.

Centurio is prætoriæ cohortis ad Galbæ cuſtodiã à Piſone additus, ſtricto pugione occurrens armatis &c. Clarum ex ipſo Tacito & ex fide hiſtoriæ ſcribendum eſſe, *à Galba ad cuſtodiam Piſonis additus.* Piſonem enim tutabatur non Galbam, &, vt ait infra, *Piſoni effugium dedit.*

Et ſtetit domus vtraq; ſub Othone, incertum an metu. Vitellius victor clementiæ gloriam tulit. Adiuuo locum diſtinctione; *Et ſtetit domus vtraq;: ſub Othone, &c.*

Lib. VI. Annal. *Quid illi cum militibus? quos neq; dicta Imperatoris neq; præmia niſi ab Imperatore accipere par eſſet.* Aut redundat τὸ *Imperatoris*, aut addita voce legend. *niſi Imperatoris.* Sed redundat potius.

Metum prorſus & noxam conſcientiæ pro fœdere haberi. Peccatum properantis & non aduer-

tentis ſcribæ: contra enim debuiſſet ſcripſiſſe, *noxæ conſcientiam.*

Lib. XIV. Ann. *Agrippina & Acerronia eminentibus tecti parietibus forte validioribus, quam vt oneri cederent, prætectæ ſunt.* Potius ſcribendum, *quam vt oneri ced.* Viſum id mihi, viſum magni auctoris magno interpreti V.C. Fauchero annotatumq;, vt ſciui & vidi poſtea monitus ab amico, & hercle gauiſus ſum vel mihi ſimul errare cum tanto viro, vel, quod potius volo putoque, recte ſentire.

Ac poſteaquam fruſtra oblata ſint, inſenſa volentibus patribuſque & plebi, diſſuaſiſſet donatiuum & congiarium, periculaq; viris illuſtribus inſtruxiſſet. Vere monuit Lipſius non eſſe ſanam vocem, *oblata*: nec medetur. mihi medicina in promptu legenti, *Ac poſteaquam fruſtra optata ſint*, id eſt cupita & ſperata, ſibi ſcilicet Agrippinæ.

Græci amictus, quos per eos dies plerique inceſſerant, tum exoleuerant. Lego, *quis per eos d.*

Lib. XV. Ann. *Alius filio, fratre alius, aut propinquo, aut amico interfectu, agere grates Deis, ornare lauru donum, genua ipſius aduolui & dextram oſculis fatigare.* Quis non videat ſcrib. *ornare lauru domum*? Ritus notior, quam vt debeam de eo vlla verba facere. Macchiauellus: de quibus iudicabis, mi Lecti.

Cæterum quod pridem ſcripſeram ad re- videri mihi in Hiſt. I. pro, *quos* (gladios ſcilicet

[illegible]

vtraque manu regunt, ſcribendum, *gerunt*; hercle non ſcriptum vellem. fateor enim erraſſe me: & recipio. Puriſſime enim dicitur, *Regere gladium*, pro eo quod vulgo effertur, *manier vne eſpee*. Errati veniam precor, quo me tibi & inſcitiam meam prodidi nimis. Hoc ſolatium meũ, & excuſationis apud te meæ ſumma, *Homo ſum*. Vale, mi lectiſſime Lecti, & ſi me redamas, teſtare amorem tuum frequentibus literis. Raptim, Auarici Biturigum. Eid. Mart. CIↃ.IↃ.LXXXV.

EPIST. LXXXIX.

Geneuam.

Hieronymus Groslotius Lislæus Iacobo Lectio IC. S. P. D.

DVo menſes ſunt, & quod excurrit, mi Lecti, ex quo adueni in hanc vrbem audiẽdi magni Papiniani noſtri; qui, quod eſt mihi ſemper aduerſum fatum, me vix dum ingreſſo hanc vrbem, decubuit à grauiſſimo morbo, vt per aliquot dies deſperata iacuerit ſalus eius. Sed illum ſeruauit, opinor, Iuriſperitus Apollo; ætatem vero precor, ſeruet incolumen nobis, in primis mihi, ac Reipub. illius viri obitu maximum ornamentũ amiſſuræ. Mihi certe nõ vnus homo, ſed literæ ipſę omneſq; bonæ artes in vno homine ſummũ periculũ adire videbantur. Sed laus Deo, nũc con- *Iacobi Cuiacii ſcilicet.*

conualuit totus, adeſſent modo priſtinæ vires, quas reſtaurabit pedetentim longa dies. Itaque adhuc ſe cubiculo continet, nec egreditur in publicum. Illum pro more & ex officio meo, cum inuiſerem nudiustertius, ſumme me rogauit, vt ſcriberem tibi ſuo nomine multam ſalutem, ſimulque diligenter tecum agerem, vt, ſi poteſt, ei quam primum & tuto mittas librum publicatum his Francofurtenſibus nundinis, hoc titulo; *Speculum Romanorum Pontificum, in quo Decreta cum verbo Dei pugnantia, vitæ curſus, prodigia horrenda, accurata breuitate depinguntur, per Stephanum Szegedinum Pannonium. 8.* Lutetiæ enim nullus precio comparari poteſt. at vos: quid non? præſertim vero eius notæ libri. Erit ei fortaſſe vſui ad explicationem Iuris Pontificii, quod nobis deſignat interpretari publice; alternatim tamen, hoc eſt, vt alternis diebus Ius Ciuile quoque profiteatur. Quicquid impenſæ feceris, id tibi refundi curabit. quod & idem ego tibi ſpondeo, ſi placuerit & alterum exemplar vna mittere ad me. Per, mi Lecti, gratum feceris, ſi mihi reapſe probaueris te habuiſſe curæ iſtam curam. Sed heus tu; neſcio quæ præteruolauit fama aures meas, quæ dicebat te iamdiu implicitum pertinaci valetudine. Deus meliora. Me hercle me ita commouit, vt mihi etiamnum hæc ſcribenti penitiſſime lacrimas expreſſerit metus & anxietas: quæ, ô vtinam, epiſtola

tuis

tuis læti nunciis vertat in gaudium. Noſti in amore mollitiam animi mei: noſti ſollicitudinem. quamobrem tuum erit, mi Lecti, ſi tibi bene eſt, quod ſpero & opto, me per literas quam citiſſime expedire his curis, ſeu verius tormentis, quibus tam diu torquebor, quam diu dubius fuero ſalutis tuæ, quæ mihi, medius fidius, cara æque ac ipſius mea. De ea, qualis qualis ſit, me facias certiorem, te rogo etiam atque etiam: vt illi, ſi non datur alio, ſaltim litem anxiis votis & ſollicitis precibus. Sed vt hæc deſinam cum fauſto omine, mihi præſagit præſaga veri mens te ſaluere valere, atque adeo nunc eſſe in libris, ex quibus, ſi me amas, amabo te, epiſtolæ tuæ attexas aliquam multa, quæ me ab animo erudiant: ſimulque agas cenſorem nugarum mearum, quis interdum, vt ſcias, etſi me diſtineant ſeueriores illæ Muſæ, tamen conſulto vt vlciſcar obſtinatum ſilentium tuum, non ceſſabo te peſſime perdere. Extra iocum, valde velim ad me perſcribas quoque de rebus tuis accurate & ni piget, obiter etiam de publicis. Hic vero nihil fere nouiuagantur tantum inconſtantes rumores de turbis, ſiue mauis de bello. Videbit ille à Machina. Porro affirmatur conſtanter ad Pontem Cæſaris, vulgo au pont de Sey, iuxta Douconam pagum in Andegauis, pluiſſe de cœlo merum ſanguinem tanta copia, vt etiam incolis licuerit legere & vrnis condere.

quod

quod portentum fere amat expiari inſigni aliqua clade.id peto conuertat O P T. M A X. in numinis ſui hoſtes.Nos vero,vt inquit Catullus,deſtinati obduremus,mi Lecti, & memores cogitemus natos nos in ea tēpora, qb. firmare animum expedit conſtantib. exēplis, vt loquar ore familiaris tui,de quo, vt illa triſtiora omittam, ſi erit otium propediem videbimus. Nunc libero fidem meam de illis Senecæ Patris locis,quos habeo ex Hiſpanicis ſchedis auctos vel emendatos: deſcriptos eos cum hiſce literis pro ſtrena mitto ad te. non contemnendum munus, ſi æſtimes tum præcipue ex animo meo,qui indulſit, vt donarē tibi vni,tum ex re ipſa,q̄,vt rectè vendirē.vere eſt theſaurus literarius, aſſeruanda tibi, ſi me audis,vt theſaurus. non eſt n. talis, vt vulgari debeat.tamen quod tu voles. Nam de hac & aliis omnibus rebus meis ſolidum eſto penes te arbitrium. Volebam hic interiungere, ni me vlterius prouehi incitaſſet, qui eſt iuſtiſſimus, & merito obſtinatus dolor meus, quem contraxi ex obitu C. M. iuuenis amiciſſimi quondam mei, quem, vt ita dicam,mi Lecti, duliacidum mihi eſt in ſinu tuo deflere. Is fuit,I A N V S G V L I E L M I V S,quo iuuene,non me redarguet ipſa veritas, nihil tulit Germania doctius aut verius: nihil vidit Sol ipſe amabilius aut melius. iuraſſes factum illum à Gratiis, eductum edoctum à Muſis.

Iani Gulielmii laus & obitus.

Nam

Nam illi quanta probitas in ore? quanta in ſermone ſimplicitas? quanta vrbanitas, quis candor, quis Sales? quam pari lance grauitas comitaſque? quanta in omni vita pietas? & ꝙ rariſſimum in illa gente, quanta in omni victu abſtinentia? denique quo ille ſtudiorum amore flagrabat? quantum legit? quantum etiam ſcripſit? quæ nunc maximam partem cum ipſo ſine fructu poſteritatis abierunt. Superſunt tamen in manibus hominum non obſcura tanti ingenii monumenta, quæ etſi fuerint edita ab admodum adoleſcente, &, vt ipſe ſum oculatus teſtis, nimio impetu præcipitata, tamen æternum (ſi æterna, quod auguror, erunt) teſtificabuntur, quo fuerit in his literis acumine & iudicio, ſimulque quantum virum daturus fuiſſet, ſi virtutes eius maturuiſſent. Angor ipſius caſu, qui acerbo & plane immaturo interitu primo ætatis flore extinctus eſt: dignis (ô fata) viuere ætatem trium Neſtorum. Sed illud forte an vtcumque tolerabile, quia commune cum multis. hoc vero mihi non triſte ſolum, verum etiam luctuoſum videtur, quod reliquit imperfectum præclariſſimum opus, quod abſolui non minus fuiſſet è re publica, quam ex ipſius ſua, qui ſibi inde comparaſſet nominis immortale decus. Enim parabat emittere in vulgus optimum linguæ Romanæ parentẽ M. Tullium Ciceronem q; caſtigatiſſimum

mum & nitidiſſimum : & iam prope affecta res erat, niſi tam alieno,&,pœne dicam [illegible] non ſuo tempore fato fuiſſet oppreſſus. Verum ſi poſteritatem ſpectemus,quicquid non abſolutum, habetur pro non inchoato. Memini, & memini non abſque lacrimis, audiuiſſe ipſum ſæpius prædicantem,non vana oſtentatione,vt ſolet,à qua ſane plurimum abhorrebat emendatiſſima indoles eius ſe in Cicerone qua ex libris,qua ex coniectura aut emendaſſe certo iudicio, aut explicaſſe nunc primum ad ter mille locos maximi momenti. Leuioris enim habebat ὅσα ψαμαθός τε κόνις τε. At iſta omni immortalitate digniſſima præmatura eius morte nunc iacent, & verendum ne mala opera eorum, in quorum manus deuenere,idem quod ille,fatum ſentiant, quod inuidiſſe illi tantam gloriam, & nobis atque ipſis, quas colimus, literis, tantum bonum, quis vel imbutus humanitate aliqua non miſereatur,non doleat? M. Tulli, ſi quis tibi etiam adhuc manet ſenſus, agnoſce & de[illegible]rio maxime capitale fatum tuum , quo [illegible] præreptus eſt ille Æſculapius tuus,qui vi[illegible]dum tibi reparat)ah nimis inuidioſum opus [illegible] exitium parauit ſibi ipſe. fatum tibi tanto [illegible]lamitoſius illo,quo præciſum diuinæ eloquentiæ caput,amputatæ fortiſſimæ manus,quanto tibi gratior eſſe vita debet , quam [illegible] quæ,puto,iucunda tum fuit , euerſa pe[illegible]

Reip.

Reipub. quam conſeruatiores? ita mihi, ô, ſem-
per [illegible] vetuſtæ fiden-
[illegible] mi Arpinas homo, angor acer-
biſſime [illegible] angor tamē publico ma-
[illegible] ingenii
[illegible] literarum, tot viri [illegible]
[illegible] quemadmodum prope [illegible]
[illegible] noſtri, [illegible] o inuidi [illegible] audiente in-
[illegible] ſcriptore ma-
[illegible] publicandi, ita doctiſſimorum
iudicio feliciſſime, cū proſam ſcriberet. prior-
[illegible] acceſſiſſet tamen ex Plauto a-
liiſque ſimilis, id eſt, optimæ notæ ſcriptori-
bus lepidiſſimis, & iocis [illegible]. Iam
vero cum ſe demittebat ad carmen, edebat,
Deus bone! quam terſum, quam [illegible]
quam acutum, & verbo dicam, [illegible]
[illegible] tiquæ: ita proxime effingebat veteres
illos, Horatium dico, Catullum, Propertium,
[illegible] ceteros anguſtioris lanæ. Teſtor illius Di-
uos Manes, Lecti, [illegible] amicitiæ:
[illegible] quicquid hic ſcribo, extorquet mihi ipſiſſima
[illegible] ritas. ſi non eum deſtinaſſet hæc mortalis
[illegible] in tam ſecundo ad ſupremum [illegible]
[illegible] diſmetam curſu, ſe probaſſet proculdubio
[illegible] uſarum alumnis ſcriptorem eloquentiſſi-
[illegible] mum, ſummum Poetam, maximum Criticū.
[illegible] nique angit me ſuper illa multo grauiſſi-
[illegible] iactura mea, ſi iactura dicenda eſt, tanti
[illegible], tanti amici amiſſio, amici ſui prope vni-

[illegible] quinimmo [illegible] ... Poeta, —— [illegible] ... Tu [illegible] ... quasi definiunt [illegible] ... [illegible]

[illegible] acquieſcere tantæ ægritudini, niſi tu [illegible] optimus amicus ἀλεξικάκῳ ma- [illegible] mihi, non hæc trita & vulgaria, eam eſſe naturæ legem, nati [illegible] nos [illegible], & beatum illum nunc eſſe [illegible] profundo vol- [illegible] nova aliqua & magna, [illegible] nondum fuerunt audita, nondum perce- [illegible]. Quod vt [illegible] precib. meis per [illegible] noſtrum te obteſtor, mi Lecti. Haue, [illegible] Gulielme Ha- [illegible] æternum Diui Manes. Tu vero viue ubi, [illegible] mi animo, mi Lecti, & vale. Scripſi [illegible] perſcripſi [illegible] qua- [illegible], ne quid diſſimulem, [illegible] apud me, & [illegible] vero tamen apud me: cum apud te [illegible] A.D. V. Eid. Ian. Anno ſalutis no- [illegible] LXXXV. qui, oro ſupplex Deum [illegible], mihi ſit fortunatus magis [illegible] quam fuit nouiſſime clauſus, [illegible] tot cla- [illegible] virorum [illegible]. Sed vereor ne tu [illegible] legendo [illegible] ſcribendo, quamquam [illegible] mihi eſt tecum ſermo. Deſino itaque [illegible] te amat & ſalutat plurimum [illegible] Nonio, quem [illegible] perbreui [illegible] quæ ſpero [illegible] valde [illegible] pollicentur [illegible] auſpicia læta.

EPIST. XC.

Lugdunum Bat.

[illegible] Lectius IC. Iuſto Lipſio, [illegible] mo & doctiſſimo S.

FEcere animum præiudicia [illegible] Lipſi, vt in Tacito Spicilegium quoddam [illegible] auderem. [illegible] ſcuriora [illegible], quæ [illegible] coniectum [illegible] mitto. Sed [illegible] [illegible], habeat [illegible] non ſcripta. Conſulo enim te [illegible] quamuis auide ſemper [illegible] lum arrago mihi: quod [illegible] re Veritas, immo [illegible]

Tacitus emẽdatur. Annal. II. Corrup[illegible] *Vrgere [illegible] mittit, ac [illegible]* mendas *[illegible] in me tran[illegible]* [illegible] Clara mihi verba [illegible] Pr[illegible] Princeps, [illegible] velut vim ſenatui [illegible] [illegible] in me trans[illegible] idque eſt, quod ſubnec[illegible] &c. vt & ſupra *[illegible] fligatio* &c. [illegible] legere me [illegible] quidem [illegible]

Annal. III. *[illegible]* [illegible] poſſe. [illegible] quod [illegible] plura quæ [illegible]

[illegible] negari vix potuiſſe, & incertum fuiſſe il-
lud de veneno neque ab accuſatoribus ipſis
valde firmatum.

Eodemq; die pleraq; ſapienter quædam [illegible] [illegible] eſſe [illegible] Reges, quoniam vox vix [illegible], Ad ſenatum, de quolibet [illegible] Senio o-pertiſſimo. Cum enim quæreret Princeps in Senatu, quidem diem ſupremum P[illegible] noctéq; vigilaſſet, quidam ſenatorum reſponderunt, ut Conſul nomine omnium, multa ſapienter, quædam etiam inconſultius, feciſſe illum [illegible] aut dixiſſe. Hæc breuiter quidam nō [illegible], meo iudicio, neq; obſcura. Sed [illegible] in autore alio non, adeo nun in iſto [illegible] quam &, *illum* legere poſſis.

Annal. XI. *Cum hoſtem [illegible] adverſa in [illegible] proſpere egiſſet, formidoloſum [illegible] inſignem & ignauo Principi prægrauem.* Hunc locum velim [illegible] meudi ſuſpicione [illegible]. Nempe [illegible] inde fama Corbulonis [illegible] ad bellum irritatis, [illegible] ipſe geſſiſſet [illegible] in [illegible] Rempub. [illegible] viciſſet, ſuſpicio & metus [illegible] ne vir magni animi, totq; victoriis inſi[illegible] maiorem in ſpem accingeretur, parem populi Roman [illegible], & ſegnitie Principis gloriam ſuam abuteretur. formidoloſum [illegible] Corbulonem, ſi viciſſet, ita di-

 Eodem;

Eiusdem: *Dum industria* [illegible] *multa* [illegible] [illegible] *dum* (recte emendas, *extrema* [illegible]) Nouissima vitiorum, inquit [illegible] ambitio, & cupido regni omnium [illegible] gravior est. Quae [illegible] tatem, *Dum indust.* [illegible] nius, [illegible] quam vocem [illegible] pud Tranquillum legisse me. [illegible] stantes [illegible] promissum est, [illegible] cupidi Pontifici innotescerem, non [illegible] cares sine probatione, sed vsque [illegible] & metu. At nunc vulgato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] commendus [illegible] in [illegible] co prolixiore [illegible] [illegible]

Eiusdem: [illegible] go, [illegible]

Anno XII. [illegible] *in basta* [illegible] [illegible]

vide pag. [illegible] Anno XIV. [illegible] Nobilium [illegible] enim hoc est, [illegible] bus [illegible] [illegible] probatum & [illegible] eadem abs ipsius. Sic enim Suetonius, [illegible] [illegible] dixit in Nerone. [illegible] dixit ipse, non [illegible] [illegible] Quo quid absurdius?

[illegible] *ad iuſtitiam augurum, & decurias equi-* [illegible] *, ſi fractos* [illegible] Expe- [illegible] *vel,* [illegible] *, niſi* [illegible] [illegible] velut alterutro loco [illegible] , a priori [illegible] Niſi erro, inde error [illegible] de- curiis equitum ſupplendis vel de ciuibus Ro- manis in decurias equitum eligendis, apud Tranquillum & alios mentio frequens. Sane illud de iuſtitia augurum, augurum ordini [illegible] [illegible] Eſt enim Augurum ordo [illegible] [illegible] loquendi modus [illegible] geſſum.

Ruſus Annal. III. *Nec imbui* [illegible] [illegible] Mallim, *indui*, id eſt, a Principis mu- nus [illegible] *id primum e* [illegible] [illegible] noſtrum Annal. libro primo, illo loco, [illegible] *Auguſto &c.*

Ann. lib. IV. [illegible] *, ſi* [illegible] [illegible]. Legendum haud dubie, [illegible].

Eod. *Ea demum* [illegible] Lego, [illegible] *xity.*

Eod. [illegible] Sic [illegible] *ctc.*

Decuria equitum

Eod. [illegible] *tanquam* [illegible] *Malim*, [illegible]

Eod. [illegible] Lumen [illegible] & obscurius, quam ut [illegible] reddam, haec verba librariorum [illegible] posita superioribus [illegible] illis subiunge, [illegible] *atque* [illegible] *tam & parietes* [illegible] ter & emendo, *intendisse*, hicque post verba illa [illegible] adeo legendum commen-ter, [illegible]

Eod. [illegible] *propinqua* [illegible] *ingressi sunt*. Lectionem [illegible] legitimam [illegible] fuit. Mansit [illegible] si leges, *non ille* [illegible] *aut propinquantes ingressi*.

Ann. V. [illegible] *ubi demum cognitis* [illegible] Abditum [illegible] meo & perplexum. Lege [illegible] R C. [illegible] Lego &, [illegible]

Lib. XI. *Theatralem populi lasciviam severius* [illegible] Malim, [illegible]

Ann. XII. [illegible] *servitium*. Haec posteriora mea [illegible] glossema meo iudicio.

Lib. XIII. [illegible] *pulcherrima* [illegible] Locum [illegible] Non ego verba ipsa [illegible] solemnem & [illegible] praeferentia.

Ann.

[illegible] xv. *Nam in mortem Caſtinici ferrum [illegible] &c.* Illud *in mortem*, puto locum eſſe gloſſema.

Hiſtor. I. *Fama nec [illegible] per [illegible], [illegible],* Legem [illegible]. [illegible] noſter [illegible], *[illegible] ſibi [illegible] [illegible]* [illegible].

Hiſtor. IV. *[illegible]* Vulgati, vt mones, *[illegible]* [illegible]. Quid ſi, *[illegible]* ſane illud *[illegible]* hoc loco diſpliceat nunis, *[illegible]* [illegible] noſter.

De Moribus German. *Grauis & [illegible] [illegible] [illegible], vt quibus nullo per [illegible] [illegible].* In [illegible] mea [illegible] [illegible] verba illa, *[illegible]*: & hoc [illegible] illud [illegible] loco repoſitum. Videtur & [illegible] mentem ita velle. [illegible] pugnat [illegible], qui ſequitur, *vt quibus [illegible]* & [illegible] loco illo pag. [illegible]. [illegible] [illegible] vitium [illegible] ſcribi, cum [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible], quod cum [illegible] comparatio, vox [illegible] primo loco, comparationis [illegible] [illegible] poni ſolet. At [illegible] [illegible] [illegible] noſter [illegible] pag. [illegible] *[illegible] Galba, [illegible] [illegible].*

[illegible] *[illegible] calorem [illegible]* [illegible] *communique.* [illegible] atque [illegible] literam C.

Quod [illegible] præfatus ſum, [illegible] ſte Lipſi, notioris [illegible] eſſe [illegible] liter ex [illegible] & tibi. Tandem de me. [illegible] Quid [illegible] Quicquid [illegible] ſum [illegible] pus [illegible] Peſſimus [illegible] Ieſu bone, ſi ad [illegible] tam ſurdeſcant [illegible], quam [illegible] Quando ad [illegible] non [illegible] Sed [illegible] dio [illegible] Hagam [illegible] & [illegible] venientem [illegible] velim. [illegible] Noſter in Angliam traiecerat [illegible] Nunc [illegible] eſt. Nihil [illegible] quod de [illegible] planiſſime [illegible] Vale [illegible] Me [illegible] ſed [illegible] & [illegible] conſtanter.

Hagæ VI. Calend. Nouemb. [illegible]

EPIST. XCI. Hagam.

Iusto Lipsio [illegible] S.D.

PLinii [illegible] probo[illegible] iudicium quo-dam novi, [illegible] aliquid [illegible] [illegible] animus, qua affeci. Erit [illegible] Vti-nam [illegible] publica sic promoveat. [illegible] [illegible], nec cum certa spe [illegible] mihi [illegible]. Sed non [illegible] Omnes qui [illegible] ad [illegible] hæc vada. Spero [illegible], aliquid fiet hoc conventu vel honori publico [illegible], qui per hæc talia haud valde auget. De Gallia [illegible] aut [illegible]. [illegible] parum [illegible] tam propinquas flam-ma. Quid autem de Germanis, qui [illegible] intelligunt [illegible] illic [illegible]. Sed sapiemus illi [illegible] video [illegible]. Ego te [illegible] spe-cto, & amplecti postulo ante discessum quod [illegible] nunc facio, ô amande mihi semper, [illegible]. Vale Lugduni Bat. V Kal. Nov. [illegible] XC.

EPIST. XCII. Genevam.

Iacobus [illegible] Is. Casaubono suo

S.

QVæ super obscurioribus Plinii locis ante conjectaneram, ex iis pauca, ubi [illegible] ob-[illegible], repultavi. Fallor, aut expectationem [illegible] fallent. Sed qualiacunque erunt, [illegible] [illegible] sunt.

Lib.

Lib. [illegible] *[illegible] ſ[illegible] [illegible]ſſet abunde tantum ſoli, [illegible]* [illegible] *[illegible]* [illegible] V[illegible] *[illegible]* illud *ſ[illegible]ſſs [illegible]*. [illegible] *[illegible]mus*. Lego & diſtinguo [illegible] *[illegible] eſt, ſ[illegible] abunde: tantum ſoli &c.*

Lib. 2. epiſt. 17. *[illegible]mo ſole plurima [illegible].* [illegible] mitatione [illegible].

Lib. [illegible] epiſt. [illegible]. *[illegible] quidem [illegible] in [illegible] bis: [illegible] tamen [illegible] [illegible] &c.* [illegible] *[illegible] tamen ſ[illegible]* [illegible] *[illegible] &c.*

Lib. [illegible] epiſt. [illegible]. *[illegible] ſ[illegible] eſt, ſed [illegible] [illegible] &c.* Lego, [illegible]. [illegible] *ſine* [illegible]

[illegible] Porro [illegible] *illiuſmodi* [illegible] [illegible] [illegible] Paulo [illegible] *[illegible]* (inquit) [illegible] *[illegible]*

[illegible] *[illegible]*

[illegible], *[illegible]*, ſed perſpicuo, qui alioqui per-obſcurus.

Lib. 2. epiſt. 5. *Ego ego ſum, inquit o [illegible] & [illegible]* vel, vt *aliqui [illegible], quod* & [illegible]. Legend. *[illegible]*

Lib. 2. epiſt. 8. *Nam & tu, quae [illegible] optime ſcribis, & ego quae [illegible]* [illegible] librariorum [illegible] duarum vocum [illegible], *[illegible]* Semel itaque expunxi. Quae reputas, ſimulque elegantiorem & ſincero loco iſti: *Nam & tu, quae [illegible] optime ſcribis, & ego qui [illegible].*

Eod. epiſt. 13. *[illegible]* Cen-ſeo vox haec abſurda. Compendium literarum hic [illegible], *[illegible]* deinde dicit.

Eod. Epiſt. 29. *Cum quae [illegible], &c.* Non dubito quin legendum, *[illegible] &c.*

Eod. epiſt. 20. *aut imp. quae ego [illegible] aut [illegible].* Lego vtrumque loco, *vt imp. &c. vt [illegible].*

Eod. epiſt. eadem. *Vt [illegible] ab Æſchine [illegible] dicens, hunc quoq; ab iſto &c.* Vlcus in [illegible] inſanabile. Expungo literulam [illegible] *p. q. a, & c. e. non [illegible] hunc quoq; ab [illegible] &c.* [illegible] ſententia.

Eod. epiſt. 31. *[illegible] quae inter*

hyp-

[illegible] mediate nihil [illegible] acquirent. [illegible] quiddam. Suppleo [illegible] *[illegible] & [illegible].*

Lib. 10. epiſt. [illegible]. *[illegible]* Legend. *moderare.*

Eod. epiſt. 18. *[illegible]* [illegible] *ram, Tyrones* enim ſupra [illegible].

Super his velim Stephani [illegible], V. C. [illegible] iudicium abs te [illegible]. Vale.

EPIST. XCIII. [illegible]

[illegible] Lælio Thyraeo [illegible]

Corpora, quæ vno ſpiritu continentur [illegible] lege [illegible].

QVando [illegible] ſuper [illegible] propoſita, quid ſentiam, [illegible]. Corporum, quæ vno [illegible] obus [illegible] loco [illegible] Vnus eſt, quem [illegible] tur in prima De [illegible]. [illegible] in [illegible] quæcunque. [illegible] Vbi dicitur [illegible] vno ſpiritu continen[illegible] [illegible] eſt, ſententia diuiſa [illegible] [illegible]. Nam quæ *[illegible]*, quæ [illegible] *[illegible]* corporatim, & vtroque loco [illegible] docent, & Seneca epiſt. [illegible] lib. 2. cap. [illegible] & [illegible] Mathematic[illegible] lib. [illegible], [illegible] cap. 13. [illegible] Sed [illegible] pellatione [illegible] video non ſine [illegible] dubitari. [illegible]

[illegible] ſunt [illegible].

[illegible]

[illegible] hinc monstri est lignum, lapideum, flam- [illegible] corpus continent? Tum sunt his vnus spiritu [illegible] nauis, ædificio, & simillib. [illegible] plures. Quid quod ne mulli- mus quidem nouitatis [illegible] illi, [illegible] Hic [illegible] dixit, [illegible] Nam etsi Alciatus in l. quē [illegible]. De verò obliq; de hoc disser- [illegible] corpus vnum genus. [illegible] corporis inser- [illegible] ex Plutarcho [illegible], naturale, hoc, vt [illegible] spiritale; [illegible] artificia- [illegible] eodem; [illegible] denique ex Grammaticis Collectiuum, non tamen expli- cat, quid hoc est sit, spiritum ligno lapidive [illegible]. Quod si ideo [illegible] corpora illa [illegible] vno continenti dicuntur, quia [illegible] [illegible] non potest, quia cor- pus [illegible] est [illegible]. At etiam [illegible] [illegible] etiam [illegible] contineri, I. C. scripsit in d. l. in rem, §. 8. item quæcumque. Suspicor v- [illegible] loco legendum [illegible]. Ac facilime [illegible] compendio scriptura; [illegible] aliqui librariorum pro *sito* po- [illegible] scriptum esse, id est *spiritu*. Sic enim in MSS. vox *spiritum* in pauciores literas contra- [illegible]. Hanc lectionem ex ipsis [illegible] [illegible] confirmo. Nam quod in Pomponio [illegible], illa qui- dem [illegible] pluribus [illegible]

[illegible] mendati- [illegible]

[illegible]

[illegible], hæc autem *ex diſtantibus conſtant*, ne-que ad ſitum & collocationem partium [illegible] corporum pertinet euidenter, & [illegible] di corporum deſcriptione [illegible] tio, ſed [illegible] attendimus ſolidi [illegible]. Quaſi diceret, non vt *tignû lapidêue*, in naui aut ædificii corpus vno ſpiritu continetur: quia plura in naui vel ædificio ſunt corpora, in naui, ligna plura: in ædificio, lapides plures; quæ inter ſe [illegible], cohærent ſeſeque contingant. Greges, Legiones, Classes, non vnum eſſe [illegible] proprie dici poſſe, quia ex diſtantibus corporibus diuiſis [illegible] [illegible] [illegible] plura diſiuncta: corpora pluralitatem non eſſe conſequitur.

Quod ſi vulgatam lectionem [illegible] [illegible] eſt, *tam veteres omnes Philoſophi* ſententiam [illegible] [illegible] ſpiritus appellatione formam [illegible] [illegible] corporis intelligamus. [illegible] [illegible] [illegible] hominis. [illegible] eſt [illegible] naturæ [illegible] corpus. *At in* [illegible], *vt* [illegible], [illegible], ædificii [illegible] forma eſt [illegible] quot ſunt corpora [illegible] formæ: ſimiliter in legione, grege, [illegible] tiſque corporibus [illegible], non vna [illegible] forma eſt. *Plures enim in his corporibus* [illegible] [illegible] *Pompon* [illegible] plures ſpecies, plura, [illegible]

indiuidua, ideoque totidem formæ. Et huc pertinet vulgatum illud Philoſophorum, *Non eſſe inconueniens, vt eidem compoſito ſimul inſint plures formæ ſubſtantiales.* Denique huic lectioni atque interpretationi pariter Conon aſtipulatur haud obſcure. qui cum τὰ ἡνωμένα eſſe dixiſſet ὅσα ὑπὸ μιᾶς ἕξεως, mox ipſam ἕξιν, πνεῦμα σώματος συνεκτικὸν interpretatur: & ſingula corporum genera iiſdem exemplis declarat, queis Pompon. in d. l. rerum. Sed hæc cuncta iuris tui arbitriiq; ſunto, obſeruande Domine & omnis doctrinæ conſulte.

EPIST. XCIV. Lauſannam.

Iacobus Lectius Petro Brederodo IC.

S.

VEniſſe te ad nos propius, Brederode doctiſſime, gratum mihi, cui amicitia vetus tecum. Et affuturum breui nobis, lubens audio. Neque eſt, quod te noſtræ terreant tubæ aut turbæ. Quippe vrbs ipſa, niſi ſi nimium diuinæ benignitati diffidimus, ſat in tuto eſt. Et hoſtem neceſſitas alio trahit. Quod de Calliſtrati loco quæris in l. 2. §. quoties, ff. de iure fiſc. fateor nō ſine cauſſa quæri. Perplexa enim verba illa; *Ita vt ſententia comprehendatur delatores edicto id comprehendiſſe.* Et ad ea vulgus Interpretum aut ſilent aut nugantur. Ex emendatione Cuiaciana aliquid lucis Obſer. libr. 19. capit. 2. reponente, *delatoris*: vt ſit hic *Pandectarum lex emendatur.*

ſenſus; Si delator tribus edictis euocatus iudicio adeſſe ceſſabit, aderit vero poſſeſſor, qui delatus eſt, hoc caſu ſecundum poſſeſſorem pronuntiabitur: quia delator non fraude poſſeſſoris, ſed contumacia propria abeſt, ſic excitus. Sed tamen ita demum ſecundum poſſeſſorem pronuntiabitur, ſi *edicto delatorio* (id eſt, quo delator euocatus eſt) comminatus fuerit iudex fore vt poſſeſſorem abſolueret, niſi delator edicto peremtorio obtemperauit. Quod ſi delator abeſſe porro pergat, abſoluens iudex poſſeſſorem, comminationis illius à ſe præmiſſæ mentionem ſententiâ ſuâ comprehendit: vt appâreat rite & ordine rem peractam: nec delatori ſic admonito ſupereſſe cauſam vllam excuſationis. Eius vero comminationis fit mentio in l. in peremtorio 71. de iudic. Plane hanc Calliſtrati eſſe ſententiam probabile eſt, quam euidentiſſimam fore arbitror, ſi legamus, *edictum*. Alioqui omnino deeſt vox *Iudex* aut qua alia. Subtile eſt quod conjectas, *Prætores*, pro delatores. Sed vt a te diſſentiam, mouent hæ cauſſæ. Primum quod ſine autoritate vel veſtigiis MS. hæc mutatio: dein quod nimis aliena à vulgari lectione. Denique quod fiſcales haſce cauſas audire Principum non memini edictis ſuis diſſimulaſſe Prætores. Et ſub Principibus maxime inualeuerunt illa hæc talia. Nec certe profers partem vllam edicti Prætorii quæ ad ſententiam

eius

eius paragraphi pertineat. Sed de his omnibus liberrimus tibi arbitratus eſto. De Lipſio ſi quid forte habes, reſcire aueo: ſed in primis te complecti, & dulciſſimos conſuetudinis noſtræ fructus regustare. Vale. Dat. Geneuæ, VI. Cal. Mar. cIↄ.Iↄ.XCIII.

EPIST. XCV.

Geneuam.

Ioſias Mercerus Iacobo Lectio V. C.

S.

LOngum ſilentium tuum eò ammiror inſolentius, Vir clariſſime, quo diligentiam impenſiorem noui antea & ſenſi non ſemel. quam hodie mutant in diuerſum mearum literarū interitus, & caſus inopini, an vis negotiorum nouo in honore incumbentium humeris non nouis? Vt vt ſit, fatigabo ego te potius ſcriptis meis, quam non eliciam aliquod tuum, vnde & diſcere poſſim & lætiſcere. Grauis fructus vterque, & dignus qui quæratur, expectetur. Priorem quis ille eſt qui non percipiat vel vnica ex lineola tua? Poſteriorem præ ceteris ego debeo: cui ſalus tua ſine cura, ſecundæ res ſine gaudio, aduerſæ ſine mœrore eſſe non debent, ſi is ſum qui debeo. Vtrumque fortaſſe percepi nuper inſpectis ad amicos tuis literis. Sed parce: percepi non integrum, non vberem. Et tetigiſſet magis, ſi vna cum bona va-

letudine cognouiſſem vigere adhuc animo tuo memoriam, amorem Merceri tui. Plures quidem ad Groslotium noſtrum legi, didici, quum in Lislæano eſſem: vnam etiam ad Lucretiani patroni cognominem, quum Lutetiam miſiſſem prolatis hiſce non rebus; quæ in foro & luce ipſâ iudiciorum: ſed verbis & lectionibus. Eam, inquam, quam ſcripſiſti per Dñ. Durantium, cuiq; ego non nomine meo reſpondeo hoc tempore. Gauiſum eſſe Ampliſſimum virum, literis tuis; deſiderare ſimiles multas: flagitare, quod ſpondes, illuſtrationes locorum quorumdam inſignium: quibus ſe oblectat ille Semo, libens, quum à grauioribus Philoſophiæ ac Theologiæ ſtudiis ceſſat. Interim vt eliciat tua, velle ſe vt ſcias tibi & D. Bezæ, emendationem principii ipſius libelli Tertulliani de Cultu feminarum,

Tertullianus emendatur

quem à ſe verſum in gratiam vxoris vernaculo ſermone dum legit ſæpius: non intellectum diu principium, tandem bono Genio emendatum. Et vere ſane ait, bono & propitio Genio. Adſcriberem integrum locum, ſi eſſet ad manum Tertullianus. Nunc hoc tibi habe. Comprehenſionem primam eius libri, ſine ea eſt περίοδος, à nemine intellectum adhuc, confuſam, ſine ſententia vlla bona, quæ reſtituitur facilime, ſi diuiſæ male voculæ coniungantur: *Qui de meo iure.* ſcribe, *quidem, eo iure* &c. Vide locum & iudica.

Salu-

Salutat te poſtremo ille amiciſſimus tibi, & nunc non minus, quam olim fuit. Salue, Clariſſime Lecti, & D. Bezam, Bertramum, Gothofredum, Cheualerium, ſaluta, amabo, ex me. Data Auarici Biturigum A. D. XV. Kalen. Octobres cIↃ. IↃ. LXXXIV.

EPIST. XCVI. Geneuam.

Ioſias Mercerus doctiſſimo & optimo Iacobo Lectio IC. S.

PErmoleſtum eſt mihi, Lecti doctiſſime, quod ſcribendi ad te literas copiæ mihi tã paucæ: ſimul & accipiendi tuas. Magis tamen vtrum moleſtum ſit, per eam ſi ſentio. Ita grauiter fero carere me tamdiu eloquentiæ tuæ flumine, & illa dulcedine, quæ maxima in moribus tuis, maior aliquanto tamen in literis. Sed ita me ames, Lecti, vt multo grauius dolet, immo pudet, tamdiu accepiſſe te à me nullas literas; quum præſertim, vt nihil aliud eſſet quod ſcriberem, gratias tibi habere verbis ac meminiſſe deberem tanti illius beneficii, quo me beaſti non merentem, ac deuinxiſti æternum tibi. Dico tibi tamem, Lecti, non periit omnino opera tua, quando amicum habes firmum, fidelem, fatentem tibi debere plurimum, conaturum etiam, quando illi placuerit, qui ſupra nos curat, vt ingratus non videatur: imo non ſit. Experiri te id mauelim reipſa quam verbis, & facies me vo-

lente, quum opera mea, opes, amici v[illegible] eſſe poterunt. Certe vt operam non habeas, animum ſemper habebis tuum. Vnum rogo te, vt qui typographum conciliaſti mihi, bonum, fidelem, non triconem, non nugatorem hominem, vrgeas interdum, ſi ceſſare videbitur: adiuues etiam in quibuſdam conſilio, iudicio tuo. Pergas obligare tibi non me ſolum, ſed bonos omnes & doctos, quorum res agitur. De Taciti loco, quæſo, ne inuideas nobis ſententiam tuam. Lib. Hiſt. v. in deſcriptione Hieroſolymæ: *Hieroſolyma gente caput. Illic immenſæ opulentiæ templum, & primis munimentis, vrbs deiugis, templum intimis clauſum.* Deſperat eruditiſſimus Lipſius, quidni in loco tam corrupto? Scriptura Farneſiani, *vrbs deiugia:* Vaticani, *vrbs ob deingia.* Certe vterq;, *gia* non *gis.* Credo ſcriptum fuiſſe, *vrbs deinde gia*, quod mutatum ſit compendii vitio *deingia.* Id litera vna immutata fiet, *primis munimentis vrbs, dein regia, templum intimis clauſum.* Clara ſententia, certe vera. Infra non longe ab hoc loco: *Extrema rupis abrupta, & turres vbi mons iuuiſſet, in ſexaginta pedes, inter deuexa in centenos vicenoſq;, attollebantur mira ſpecie, ac procul intuentibus pares. Alia intus mœnia regiæ circumiecta, conſpicuoq; faſtigio turris, Antonio in honorem M. Antonii ab Herode appellata. Templum in modum arcis, propriiq; muri, &c.* Verum eſſe hoc puto, cum hac exceptione tamen, ſi placuerit tibi, cuius ſummum

Tacitus emendatur.

num in omnibus ſcriptoribus, Tacito vero præcipue, iudicium admiror, amo: Humanitatem amabo, dum ero viuus. Vale, vir doctiſſime. Data Lut. Par. A.D. II. Kalen. Mart. CIↃ. IↃ. LXXXIV.

EPIST. XCVII.

Geneuam.

Ioſias Mercerus Lectio Doctiſſimo S.

CArrionis emendationes editæ ſunt. In iis multa putida: quædam laudes, ſed è libris: plures culpæ; nec felix congreſſus cum Scalano. Multa emendata in Symmacho ex MSS. vt tu in tuo libro, & nos ex te habuimus. Editæ etiam quinque ex ii Epiſtolis, quas habuimus. in iis vna, cuius initium, *Euocio meo gratulor.* ridicule nimis: quæ eadem à Iureto edita ſit pag. 50. duabus voculis ſecus. Vale, & me ama. Eid. Nouembr. cIↃ.IↃ.LXXXIII.

Lud. Carrionis Emendationum libri.

Symmachi epiſtola.

EPIST. XCIIX.

P. Guirandus Aloſianus I C. Andreæ Arnaudo Præfecto Prouinciæ in ſede Forcalqueriana S.

VEnit *Petronius* nouæ editionis in manus. Tu petis, vt mittam, & quaſi querendo, quæris quid de Arbitro arbitrer. Placet,

De Petronio iudicium.

&c tædet dicere. Placet, quia multa placent: nam ſiue defæcati ſermonis puritiam ſpectes, merus lepos: ſiue priſcas negotiorum formulas, multæ, & elegantes. Tædet, quia pleraq; quorum me tædet: ſeu quæ abominor prorſus. Vis enim illas venerandæ antiquitatis gemmas legere? Has neceſſe eſt quæras in putore, ſeu ſtercore rabidi, & nefandi illius Cupidinis: cuius fœtidiſſimæ faces, imo fæces in eiuſmodi quæſtu tibi elucebunt. Proh Chriſtiani pudoris candorem? Et hoc vidit Lipſianus Douſa, hoc Richardus: illius Præcidanea, huius Notæ librum exornant. At improbanda non approbant. Eſto, ſed quid vetabat, culpa expungere? Hęc ſi demas, dicent, quid reliqui fiet? Verum, inquam, quid impediebat, pro *Gitone* Gitonam reponere? Hei mihi: quam peſſimo exemplo talia luce donantur: & quā cariſſimo precio hæ vetuſtatis reliquiæ, & cineres nobis emuntur. Quotus enim quiſque eſt, qui eiuſmodi ne quidem antea cogitata, ſemel tamen lecta ſtupefactus non admiretur: & inter admirationem, & incredulitatem fluctuans ad aliquid turpe cæca quadam cogitatione ebrius non pelliciatur? Erubeſcant igitur qui talia legenda exhibent. In exercentes inſurgant leges, armentur iura gladio vltore. Vel potius, ô

Flamine qui terras terres, & fulmine torres.
Fulmine fac ſubito talia monſtra peti.

Mo-

Modeſtius ibi Linocerius poſt phaleucos longe minus turpes, addit: *Cætera, niſi eloquenti Timantis ſilentio, dicere pudor non ſuſtinuit.* Quid tandem? ais. Amica ſermonis elegantia, amici ſales, amica veterum monumenta: ſed amicior naturæ honos, quem Chriſtianus pudor æmulatur. Priſci noſtræ fidei lumine quaſi hoc ſibi ſuo quaſi iure arrogabant. Nos alio iure vtimur: & cum naturam, tum rationem optimas ſequimur duces.

Hoc etiam te moueat, Arnaude, quod in eodem codice extat *Luſus in puellæ lacrymas*: iſque adhuc incerto autore. Extant oculi, non flammeoli, & ſereni: ſed nubili, lippi, & parum priſtini honoris retinentes. Extant: ſed ita pro derelicto, vt eos nullus commendatione vel tantilla dignetur. In re natura ſua fœdiſſima non tam detergenda, quam detegenda toti lincei: rem caſu deturpatam, alioqui mundiſſimam, neſcio quo faſtidio delicatuli contemnunt. Quales quales attamen mitto, vt eos conferas cum illis à te multis in locis reſtitutis. Num autem diſtinctione noſtra cum principium, tum cætera aliquantillum eluciden-tur, tu videbis.

Petronii carmen, quod incipit, Candida ſidereis, &c.

Vale.

Ita enim, dum ad meum viuere te adcommodas ſenſum, facis vt eductionis me tuæ nunquam pœnitere poſſit; tu etiam quam diu vitam hanc, ſuperis fauentibus, exiges paupere nulla (nam *Hecale* Callimachina quæ fuerit, quid attinet te monere) premeris. Hic ſi eſt ſenſus, vt eſt veriſſimus, mirum quantum mihi pro illo: *Ætate*, adiecta litera placeat: *Ætatem*. *Ætatem*, id eſt quamdiu viuam. Aſin. SC. vbi ego: inquit ſeruus: *Ætatem velim ſeruire, Libanum vt conueniam modo*. Menæch. SC. Nimis ſtulte, inquit mulier: *Me meam ætatem eſſe viduam mauelim*. Memini & Ennium ita loqui. Et Agell. *Ætatem alicubi agere*, id eſt diutiſſime, quem vide lib. 15. cap. 2. princip. *Ex inſula Creta quiſpiam Athenis ætatem agens &c*. *Ætate*, etſi Plautinum adnoſco, ſic tamen & hac notione poſitum nullus vidi, ſed plerumque idem valere, quod propter ætatem, commemini. Moſt. SC. Iam pridem, Lena dehortatur Philematium, ne ſolum inſeruiat Philolachetem amantem, in aliis rationibus ſic etiam inquit: *Ætatem.* *Ætate.*

Te deſerat ille ætate & ſatietate,

id eſt, propter ætatem, cum (vt ſequitur) meæ quondam erit ſimilis. Fab. eadem, ſc. Melius, vbi ſeruus diu perſuadere ſe ſenibus poſtulat, vt videant picturam, quæ in ſerui mente non in mundo erat, tamdem diu ſatis ludifactos, alteri dicit:

Ignoſco,

Ignoſco, ætate non quis obtuerier.

quaſi dicat: Senectus vt alia multa ſecum trahit mala, ita viſum etiam hebetat: adeoque veniam tibi lubentiorem facit quo minus indigner, quod picturam, quum oculis tuis oppono, non queas peruidere. Et hac quidem notione ſexcenta tanta alibi reperias. At de hoc ita dictum eſto. In Apuleio (editione Vulcani) lib. de Mund. non ita longe à principio, diſplicet mihi duriuſcula illa repetitio, inſolens præſertim in aliis ſcriptis huic auctori, quando inquit: *Quare & eius qui nobis vnius loci ingenia aut qualitates deſcribunt, aut amœnia vrbis, aut alicuius amnis fluenta & amœnitates ac magnitudines montium, alia multa deſcripta ab aliis plerique ſtudioſe legunt, &c.* Erat cum leg. ſuſpicarer pro priore: *Amœnia*, reſecta litera *mœnia*, & poſtea Editio vetus Florentina meorum conſentiebat, ſed contra tantos ego non hiſcere Editores Coluium & Vulcanium. Coronidis vicem habe illud ex eodem Auctore lib. 5. de Aſin. nouem lineis ab initio aut præter propter Vulcanius nobis legit: *Iam ſcies ab introitu primo Dei cuiuſpiam luculentum & amœnum videre te diuerſorium.* Stomachus meus non poteſt concoquere illud: *ſcies.* Quid ſi, *ſcire*, leg. *φεύγει* Plauto, Petronio, aliis ſolentiſſima, vt docuit nos præceptor noſter Schoppius ad illud Moſt. SC. tam pridem: *Inſperata ſæpius accidunt, quam quæ ſperes.* Quem Lectiſſime Goldaſte,

Apuleius emẽdatur.

daſte, vide, & has nugas noſtras ride, aut ſi mauis iudicium de iis perſcribendo tuum, me edoce. Vale.

EPIST. C. Altorphium.

M. Michael Piccartus Francus Melchiori Goldaſto ab Haiminsfeld, Nobili Heluetio, S.

SVnt profecto iſta, Eruditiſſime Goldaſte, quæ de Vigilio tu herc ad me perſcripſiſti. Grauis & doctus ille eſt Theologus, quiq; facile nobis fidem faciat, ſe Athenis ſtuduiſſe & veræ pietatis fundamenta probe tenuiſſe. Quod vero opem illi mire contaminato à me tibi promittis, in eo multum ſane fruſtra es. Scis Manuſcriptos nullos in mundo nobis, ingeniique tarditatem noſti, quidque requirat perſanare Auctores ſeu ſcriptores Latinos velle, iuxta mecum agnoſcis. Tace, quantopere Præceptor noſter Schoppius reprehendat audaculos illos, qui integros coniecturarum libros nullo omnino libro veteri adiuti, ſolo ingenio ſuo & diuinandi ſcientia freti procudunt. Periculoſæ plenum opus aleæ fuerit proin tale quid tentare. Interim tamen hiſce feriis non potui mihi temperare, quin me riſui quibuſdam amicis noſtris exponerem. Quarum partem aliquam (de correctionibus loquor) ad te mittere placuit. Vide ergo quæſo ad Apuleium Vulcani pagina 94. libro

D. Vigilius Martyr.

Apuleius emēdatur.

libro 6. Metamorph. *Et audaciter in capillos ... immiſſa manu trahebat eam nequaquam ...tem.* pro *nequaquam* lego *nequiquam*, id eſt ... effectu renitentem. Trahere enim dicimus nolentem. Eod. libro 6. pagina ... verba puellæ aſino vehentis (vt alibi ...) *viſetur & in fabulis audietur, doctorum ... rudis perpetuabit, hiſtoria &c.* non poſſum intelligere illud *rudis perpetuabitur.* Lego ...,

Toti. *doctorumq; ſtilis totis perpetuabitur.* Toti pro omnibus Apuleianum eſſe noſti, ... optime. Ita alibi: *Accumbebat cum ſua Iu... Iuppiter, & deinde per ordinem toti Dei ... quidem totarum mulierum ſecta morsq; ... pendebant iudicio.* Iterum: *Canes venationis ... geni generoſæ &c. totos præcingunt aditus.* Niſi ... te melius placeat, *rudis perpolietur.* Lib. 8. pag. 133. in fuga ſeruorum Lepolemi hæc leguntur: *Gerebamus infantulos & mulieres: gerebamus pullos, anſeres, hædos, catellos.* Quid, malum, *catellos?* Num & ruſtici eos in deliciis habent?

Capellæ ruſticorũ deliciæ. Apage ſis, & lege *capellas.* ita pag. 135. *Quum ... cum capellæ paſcentes.* Vnum addam ex Plauti

Plautus emẽdatur Mercat. Sc. Homo me &c. Vbi adoleſcens Charinus miſeriam ſuam deplorans animoſque decem in pectore ſuo incertos errantes habens inter alia ait:

Nunc ſi dico, vt res eſt, atq; illam mihi me
Emiſſe indico, quemadmodum exiſtimet ...
Atq; illã abſtrahat, trãs mare hinc venũ aſportet.

Quid o

Quæſo vide, quam intricatus, immo nullus ſenſus. Ego ſic cenſebam legi commode poſſe. Primum verſum non muto ſecundum ſic lego:

Emiſſe indico: quem ad modum is æſtimet me?
Atque illam abſtrahet, trans mare hinc venum
aſportans.

Senſus hic erit: Quod ſi verum fratri dicam, fraterq; me animi cauſa eã mihi emiſſe, quid ille de me iudicabit, immutatum me, nulliuſque frugi dicet factum, & quam primũ illam à me abſtrahere conabitur trans mare venalẽ aſportans. *Atq;* pro ſtatim. Plauto nihil familiarius. Alibi: *Atq; ego lembum conſpicor.* Eadem Fabula Sc. Amice, leg: *Atque.*

Ly: *Bonam hercle te & frugi arbitror matura*
iam indea.
Quoniam ſcis facere officium tuum mulier. Pa.
pol docta didici.

In ſecundo verſu malim legere, *Pa. Domo docta didici.* Vide quæſo Scopp. lib. 3. ſuſp. Ep. XI. vbi ſimiliter hac ipſa ſcena locum emendat. *Domi doctus.*

Hæc, Amiciſſime Goldaſte, ad te mittere volui, vt quid ſub initium huius anni (quem tibi feliciſſimum voueo) egerim videas: Quæ ſi punctum Clariſſimi Hoſpitis tui iuxta tecum auferunt, facient, vt plura talia te duce à me habeas. Interim valeas & amantem redames. *Cunradi Rittershuſii IC.*

F I N I S.

RICHAR-

RICHARDI DE BVRI EPISCOPI DVNELMENſis, Eduardi III. Anglorum Regis Cancellarii, & Theſaurarii Regni

PHILOBIBLION.

item

BESSARIONIS PATRIARCHÆ CONſtantinopolitani & Cardinalis Thuſculani,

EPISTOLA

Ad Principem Senatumque Venetorum miſſa anno 1469. qua Bibliothecam ſuam omnis generis libris inſtructiſſimam eidem Senatui defert ac donat.

Ex Bibliotheca & recenſione

MELCHIORIS HAIMINSFELDII GOLDASTI.

IOH.

Iohannes Trithemius Abbas Spanhemenſis de ſcriptoribus Eccleſia-ſticis:

RIchardus de Bury Epiſcopus Dunelmenſis Eduardi Anglorum Regis III. Cancellarius, ad quam Franciſci Petrarchæ de Tyle inſula interrogantis exiſtit epiſtola, uir in diuinis ſcripturis ſtudioſiſſimus & valde eruditus, atq; in ſecularibus literis ſufficienter inſtructus, librorum amator ſingularis & celeberrimus, multis expenſis & laboribus in Vniuerſitate Oxonienſi inſignem Bibliothecam fundauit, quam ad publicam utilitatem inibi Studentium incredibili ſtudio inſtituit. Scripſit de amore librorum & inſtitutione dictæ Bibliothecæ pulcherrimum tractatum, quem Græco ſermone prænotauit *Philobiblion*, & ſic incipit poſt prologum, *Theſaurus deſiderabilis*. Claruit autem ſub Carolo Imperatore IV. anno Domini M. CCC. L.

Iodocus Badius Aſcenſius Domino Confeſſori Regio Ciſtarcienſium Epiſcopo, Magiſtro noſtro Laurentio Burello Carmelitæ candidiſſimo, doctiſſimo & diſertiſſimo, cum omni reuerentia S.

ACcepimus his diebus, Laurenti Pater optime, lepidum quoddam opuſculū, *Philobiblion* ab authore inſcriptum, & à tua paterni-

nuare ſemp[illegible] incidum c[illegible] ad [illegible] [illegible]. Quam quidem pro[illegible] recolare nec velim nec audeā, [illegible] obliu, ꝙ & tuis laudatiſſimis [illegible] & f[illegible]igentib. omnino lang[illegible] [illegible] teraria animis perq̄ ſalubrē n[illegible] neris v[illegible]guiculis, ſi vera de re [illegible] bonos codices, vbi [illegible] bris in lucem edid[illegible] [illegible]ſimo, quo tēpo[illegible] [illegible] [illegible] ſpecimen ad [illegible] bonus in[illegible]auit animus. Salubrem [illegible] dius fore ꝑu[illegible] [illegible] do vlla in eis hon[illegible] tá precio[illegible] ſupelle[illegible] hact[illegible] neglexiſſe. V[illegible] & ægerrimo cuiq; [illegible] ſidiæ p[illegible]entiſſima antido[illegible] dici dicunt recipere contemnent. [illegible] [illegible] quoniam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]que tamen tuo. P[illegible] de, rectiſſime [illegible] le & Ioannem [illegible] [illegible] qui hoc [illegible] bi[illegible] amore tuo [illegible]. E[illegible] [illegible]ad Calendas Martias, anno [illegible] eundem calculos M.D.

RICHAR[illegible]

Richardi de Bury Epiſcopi Dunelmenſis Philobiblion Prologus.

VNiuerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſentis ſcripturę tenor peruenerit, Richardus de Bury miſeratione diuina Dunelmenſis Epiſcopus, ſalutē in domino ſempiternam, piamq; ipſius præſentare memoriam iugiter coram Deo in vita pariter & poſt fata. *Quid retribuam Domino pro omnib. quæ retribuit mihi?* deuotiſſim⁹ inquirit Pſalmiſta rex inuict⁹ & exími⁹ ꝓphetarū. In qua quæſtione gratiſſima ſemetipſum redditorem voluntariū, debitorē multiplicatum, & ſanctiorē optātem cōſiliarium recognoſcit, concordās cū Ariſtotele philoſophorum principe, q̄ oem de agibilib. quæſtionē conſiliatiuā ꝓbat eſſe tertio & ſexto ethicorū. Sane ſi ꝓpheta tā mirabilis ſecretorum pſcius diuinorum pconſulere volebat tam ſollicite, quomodo grate poſſet gratis data refundere: quid nos rudes regratiatores, & auidiſſimi receptores, onuſti diuinis beneficiis vndiq; poterimus dignius velle? Procul dubio deliberatione ſolerti & circumſpectione multiplici, inuocato primitus ſpū ſeptiformi, quatenus in noſtra meditatiōe ignis illuminans exardeſcat, viā impedibilē puidere debemus attētius, quo largitor omniū de collatis muerib. ſuis ſpōte veneretur, proxim⁹ releuet ab onere, reat⁹ contract⁹ p peccata quotidie eleemoſynarum remediis redimatur. Hui⁹ ergo deuotionis monitu præuētus ab

eo, qui ſolus bonam hominis & præparat vo-
luntatem & perficit, ſine quo nec vt ſufficientia
ſuppetit cogitandi, cum quidquid boni fece-
rimus non ambiguamus eſſe munus Altiſſimi,
tam penes nos quàm cum aliis diligentiſſime
diſcuſſimus quod inter diuerſorum genera
pietatis officia primo gradu placeret Altiſſi-
mo, prodeſſetque potius eccleſiæ militanti.
Et ecce, mox noſtræ conſiderationis aſpecti-
bus grex occurrit ſcholarium elegantium, quin
potius electorum, in quibus Deus artifex &
ancilla natura morum optimorum & ſcientiarum
celebrium plantauerunt radices, ſed eos tantæ
rei familiaris oppreſſit penuria, quod obſtan-
te fortuna contraria, ſemina tam fœcunda virtu-
tum, in inculto iuuentutis agro rorata debito
non rigata fauore, areſcere compellebantur.
Quo fit vt *lateat in abſtruſo omnino virtus ami-*
ca, vt verbis alludamus Boetii, & ardentes lucer-
næ non ponuntur ſub modio, ſed præ de-
fectu olei penitus extinguuntur: ſic ager in
vere florigeri ante meſſem exaruit, ſic frumen-
tum fit lolium, & vites degenerant in labruſcas.
At ſic in oleaſtros oliuæ ſilueſcunt, marceſ-
cunt omnino tenellæ trabeculæ, & qui in
fortes columnas eccleſiæ poterant excreuiſſe
ſubtilis ingenii capacitate dotati, ſtudiorum
gymnaſia derelinquunt. Sola inedia nouer-
cante repelluntur a philoſophiæ nectareo
poculo violenter, quem primo guſtauerunt

pro-

proprio guſtu feruentius ſitibundi, liberalibus artibus habiles, & ſcripturis tantum diſpoſiti contemplandis orbati neceſſariorum ſubſidio, quaſi quadam apoſtaſiæ ſpecie ad artes mechanicas propter victus ſollicitudinem ſuffragia ad eccleſiæ diſpendium & totius cleri vilipendium reuertuntur. Sic mater eccleſia parturiendo filios abortire compellitur, quin immo ab vtero fœtus informis monſtroſe diſcerpitur, & pro paucis minimiſque quibus contenta eſt natura alumnos amittit egregios poſtea promouendos in pugiles fidei & athletas. Heu quam repente tela ſuccidi-tur, dum texentis manu ordiatur! Heu quod ſol eclipſatur in aurora clariſſima, & planeta progrediens regiratur retrograde, ac naturam & ſpeciem veræ ſtellæ prætendens ſubito decidit, & fit Aſſub. Quid poterit pius homo intueri miſerius? quid miſericordiæ viſcera penetrabit acutius? quid cor congelatum vt incus in calidas guttas reſoluit facilius? Amplius ergo arguentes à ſenſu contrario quantum profuit non reipublicæ Chriſtianæ non quidem Sardanapali delicijs neque Crœſi diuitijs enutrire ſtudentes, ſed melius mediocritate ſcholaſtica ſuffragari pauperibus ex euentu præterito recordemur. Quot oculis vidimus, quot ex ſcripturis collegimus, nullo ſuarum natalium claritate fulgentes, nullius hæreditatis ſucceſſione gaudentes, ſed tantum pro-

bonorum virorum pietate [illegible] Apoſto-
cas cathedras meruiſſe ? [illegible]
præfuiſſe prohibitione ſuperborum & hu[illegible]
lium colla iugo eccleſiaſtico [illegible] &
procuraſſe propenſius eccleſiæ libertatem?
Quamobrem perluſtratis humanis ætati-
bus vſquequaque cantatum [illegible]
[illegible], huic tam caliginoſæ gentium laten-
nam in qua [illegible] pro-
fectus eccleſiæ [illegible]
[illegible] affectu [illegible]
& eiſdem [illegible]
[illegible] multo magis [illegible]
[illegible] [illegible]
coram domino noſtro [illegible]
[illegible] H[illegible] quid [illegible]
[illegible]
[illegible] ab [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] & ora loquentium [illegible]
[illegible] ad nos pertinet [illegible]
[illegible]
[illegible] modernorum. Eſt enim [illegible]
lum rethoricum, quando [illegible]
[illegible] Qui [illegible]
quem ad libros [illegible]
[illegible] propoſitum [illegible]
[illegible]
[illegible]

animi diuiſi capitula luce clarius enarrabit. Quia vero de amore librorum principaliter diſſerit, placuit nobis more veterum Latinorum ipſum græco vocabulo Philobiblon amicabiliter nuncupare.

Explicit prologus.

De commendatione ſapientiæ & librorum in quibus ſapientia habitat. Capitulum primum.

THeſaurus deſiderabilis ſapientiæ & ſcientiæ, quem omnes homines p inſtinctum naturæ deſiderant, cunctas mundi tranſcendit diuitias infinite: cuius reſpectu lapides precioſi vileſcunt: in cuius comparatione argentum luteſcit & aurum obrizum exigua fit arena: cuius ſplendore tenebreſcunt viſu ſol & luna: cuius dulcore mirabili amareſcunt guſtui mel & manna. O valor ſapientiæ non marceſcens ex tempore, virtus virens aſſidue, omne virus euacuans ab habente! O munus cœleſte liberalitatis diuinæ deſcendens à patre luminum, vt mentem rationalem proueheas vſque ad cœlum! Tu es intellectus cœleſtis alimonia, quem qui edunt adhuc eſurient, quem qui bibunt adhuc ſitient: & languentium animas armonia lætificans, quam qui audit nullatenus confunditur.

Tu es morum moderatrix & vitiorum, quam ne-dumquam operans non peccabit. Tu es sce-*ptrum & legum conditores iusta decernere.* Per te depoſita ruſticitate natiua elimato inge-niis atque linguis vitiorum ſentibus eu-foſſis radicitus, apices conſequuntur hono-rum fiuntque patres patriæ & comites princi-pum. Qui ſine te conflaſſent lanceas in ligo-nes & vomeres, vel cum filio prodigo pa-cerent forſan ſues.

Quo tamque ſic lates potiſſime mentium præelecto theſaure? & vbi te inuenient a-nimæ ſitibundæ? In libris quidem procul dubio poſuiſti tabernaculum tuum delecta-bile tuum, vbi te fundauit altiſſimus lumen lu-minum, liber vitæ. Ibi namque te omnis qui petit, accipit, qui quærit, inuenit, & pul-ſantibus citius aperietur. In his Cherubin alas ſuas extendunt, & intellectus ſtuden-tium aſcendunt, & à polo vſque ad polum proſpiciunt, à ſolis ortu vſque ad occaſum, ab a-quilone & mari. In his incomprehenſibi-lis ipſe Deus altiſſimus apprehenſibiliter continetur & colitur. In his patet natura cœleſtium, terreſtrium ac infernorum. In his cernuntur iura, quibus omnis regitur po-litia, hierarchiæ cœleſtis diſtinguuntur officia & dæmonum tyrannides deſcribuntur, quos nec ideæ Platonis exſuperant, nec Cratonis cathedra continebat. In libris mor-

mortuos quaſi viuos inuenio: in libris futura præuideo: in libris res bellicæ diſponuntur: de libris prodeunt iura pacis. Omnia corrumpuntur & labeſcunt in tempore: Saturnus quos generat deuorare non ceſſat: quoniam mundi gloriam operiret obliuio, niſi Deus mortalibus librorum remedia prouidiſſet. Alexander orbis dominator, Iulius vrbis & orbis inuaſor, qui & in arce & arte primus, in vnitate perſonæ aſſumpſit imperiũ. Fidelis Fabricius & Catho rigidus hodie caruiſſent memoria, ſi librorum ſuffragia defuiſſent. Turres ad terram ſunt dirutæ, ciuitates euerſæ putredine perierunt triumphales: nec quicquam reperiet Rex vel Papa, quo perpetuitatis priuilegium conferatur commodius quàm per libros. Reddit viciſſitudinem liber factus, vt quamdiu liber ſuperſtit autor maneat athanatos nequeat interire, teſte Ptholomæo in prologo Almageſti: *Non fuit, inquit, mortuus qui ſcientiam viuificauit.* Quis igitur infinito theſauro librorum dilectus ſcriba profert noua & vetera per quodcunque alterius ſpeciei precium limitabit? Veritas vincens ſuper omnia, quæ regem vinum & mulieres ſupergreditur, quam amicis præhonorare beneficium obtinet ſanctitatis: quæ eſt & via ſine deuio & vita ſine termino. Cui licet ſtatus ſecundum triplex eſſe, in mente, voce & ſcriptura, in libris videtur manere vtilius & fructificare

iucundius ad profectum. Nam velut [illegible] pens cum ſonitu: veritas [illegible] pientia abſconſa & theſaurus inuiſus [illegible] vero quæ lucet in libris omni [illegible] ſenſui manifeſtare ſe deſiderat. viſui nam [illegible] tur: auditui dum auditur, amplius autem ta-ctui ſe commendat quodammodo, dum tran-ſcribi ſe ſuſtinet, colligari, corrigi, & ſeruari. Veritas tamen mentis clauſa licet ſit [illegible] bilis animi, tamen cum careat ſocio non con-ſtat eſſe iucundam, & quam nec viſus iudicat nec auditus. veritas vero [illegible] dum, [illegible] tia [illegible] [illegible] palam ſe præbet aſpectui, & per [illegible] [illegible] Hi ſunt magiſtri qui nos in-[illegible] ſine pannis & pecunia. [illegible]

[illegible]

chinnos neſciunt ſi ignores. O libri ſoli libe-
rales & liberi: qui omni petenti tribuitis, &
omnes manumittitis vobis ſedulo ſeruientes.
Quot tenetis millibus typice viris doctis re-
commendandi in ſcriptura nobis diuinitus
inſpirata. Vos enim eſtis profundiſſimæ ſo-
phiæ fodinæ: ad quas ſapiens filium ſuum
mittit vt inde theſauros effodiat, prouerbio-
rum ſecundo. Vos putei aquarum viuentium,
quos pater Abraham primo fodit, Iſaac eru-
derauit, quoſque nituntur obſtruere Philiſti-
ni, Geneſis vigeſimo ſexto. Vos eſtis reuera ſpi-
cæ gratiſſimæ, plenæ granis, ſolis Apoſtolicis
manibus confricandæ, vt egrediatur cibus
ſuauiſſimus famelicis animabus, Matthæi xii.
Vos eſtis vrnæ aureæ, quibus manna recondi-
tur, atque petræ mellifluæ, imo potius faui
mellis, vbera vberrima lactis vitæ, promptua-
ria ſemper plena. Vos lignum vitæ, atque qua-
dripartitum flumen Paradiſi, quo mens huma-
na paſcitur, & aridus intellectus imbuitur &
rigatur. Vos arca Noe & ſcala Iacob, ca-
naleſque quibus fœtus intuentium colora-
tur. Vos lapides teſtimonii, & lagenæ ſeruan-
tes lampades Gedeonis, pera Dauid de qua
limpidiſſimi lapides extrahuntur vt Goliath
proſternatur. Vos eſtis aurea vaſa templi, arma
clericorum militiæ quibus tela nequiſſimi
deſtruuntur, oliuæ fœcundæ, vineæ Engadi, fic'
ſteriliſcere neſcientes, lucernæ ardentes, &

opti-

[illegible] quæque ſcripturæ libros adaptare [illegible] ſi longius libeat ſcrutari.

Capitulum autem iſtud [illegible]
[illegible] & [illegible]
[illegible].

SI quodlibet [illegible] gradum [illegible] [illegible], valorem [illegible] ineffabilem [illegible] non tamen liquet lectori quin [illegible] dum probabiliter. Non enim de [illegible] in morali materia [illegible] quoniam diſciplinam humanis eſt [illegible] tulerat, Ariſtotele Philoſopho [illegible] [illegible] primus & methaphyſicæ [illegible] quoniam nec Tullius [illegible] Euclidi Tullius [illegible]. Hoc [illegible] logice ſive rethorice [illegible] quod quæcunque [illegible] vel [illegible] libris in [illegible] ſpirituali [illegible] [illegible] ordine [illegible]. Primo quidem quia in libris [illegible] continentur [illegible] omnes mortales comprehendunt. Sapientes [illegible] capitulum [illegible] cedens allegat. Præterea Ariſtoteles [illegible] [illegible] recte [illegible] [illegible] omnes quæſtiones, [illegible] [illegible]

theſaurus præſtantior eſt melius & eligibilius illo præ-ponendus. Sapientia autem nihil melius eſſe conſtat. Quare & ſapientiæ nullũ poteſt pretiũ aſsignari. Igitur nec diuitiæ nec deliciæ ſapientiam antecellunt. Sed & amicis etiam dilectis præponen-dam eſſe ſolam veritatem, quem ſequentur nihilominus hoc collectum, ac vero veritatem Archiphiloſophi præhonorandã: & veritas Zorobabel omnib' anteponit. Subſunt igitur deliciæ veritati. Veritatem vero potiſſime & tuentur & continent libri: immo ſunt veritas ipſa ſcripta, quia pro nunc librorum ſcili-brorum non aſſerimus eſſe partes. Quamobrem diuitiæ ſubſunt libris, præſertim cum pretioſiſſimum genus diuitiarum omnium ſint amici, ſicut ſecundo de conſolatione teſtatur Boetius: quibus tamen librorum veritas eſt per Ariſtotelem præferenda. Amplius vero cum diuitiæ ad ſolius corporis ſubſidia primo & principaliter pertinere noſcantur; virtus vero librorum ſit perfectio rationis quæ bonum humanum propriè nominatur. Ergo apparet quod libri homini ratione vtenti ſunt diuitiis cariores. Præterea cum illud quo fides defenditur commodius, dilatatur diffuſius, prædicatur lucidius, diligibilius debet eſſe fideli. hoc autem eſt librorum veritas ſiue ſcriptura. Quod euidentius figurat Saluator quando contra tentatorem pugnaturus viriliter ſe ſcuto circumcinxit veritatis, non cuiuſ-

libet

libet ſed ſcriptæ, ſcriptum eſt præmemoratis quod viuæ vocis articulo erat prolatum, Matthæi 14. Rurſus igitur felicitatem nemo dubitaret eſſe diuitiis præponendam. Conſiſtit enim felicitas in operatione nobiliſſimæ & diuinioris potentię q̃ habemus, dum videlicet intellectus vacat totaliter veritati ſapientiæ contemplandæ: q̃ eſt delectabiliſſima omnium operationum ſecundum virtutem, ſicut princeps Philoſophorum Ariſt. determinat [illegible] Ethicorum, propter quod & philoſophia videtur habere admirabiles delectationes puritate & firmitate, vt ibidem ſcribitur conſequenter. Contemplatio ſit veritatis [illegible] eſt perfecta [illegible] per libros, dum actualis imaginatio continuata per [illegible] ſuper viſas veritates non ſufficit interrumpi. Quamobrem libri videntur eſſe felicitatis ſpeculatiuæ immediatiſſima inſtrumenta. Vnde Ariſt. ſol phyſicæ veritatis [illegible] de eligendis diſtribuit [illegible] philoſophari eſt ſimpliciter eligibilius q̃ [illegible] ex circumſtantia puta [illegible] indigenti [illegible] q̃ philoſophari [illegible] ratio [illegible]. Adhuc cum nobis ſint commodiſſimi magiſtri, vt præcedens aſſumit capitulum, eiſdem [illegible] & amorem q̃ [illegible] tribuere conuenit magiſtralem. Tandem cum omnes natura ſcire deſiderant, ac per libros ſcientiam veterum [illegible] diuitiis omnibus adipiſci poſſimus, [illegible]

[illegible] nummum valens librorum non habeat appetitum, quanquam vere porcos margaritas ſpernere videamus, nihil in hoc prudentiæ læditur opinio, quæ minus oblatas comparet margaritas. Pretioſior igitur eſt cunctis opibus ſapientia librorum, & omnia quæ deſiderantur huic non valent comparari, prouerbiorum tertio. Quiſquis igitur ſe fatetur veritatis, felicitatis, ſapientiæ, ſcientiæ, vel etiam fidei zelatorem, librorum neceſſe eſt ſe faciat amatorem.

Capitulum quidem tertium quod libri ſemper debent emi, niſi in duobus caſibus.

COnclarum nimis grauatum de prædictis elicimus, paucis (vt credimus) acceptandum. Nulla videlicet debere cariſtia hominem impedire ab emptione librorum, cum ſibi ſuppetat quod petitur pro eiſdem, niſi vt obſiſtatur malitiæ venditoris vel temporis emendi opportunitas expectetur. Quoniam ſi ſola ſapientia pretium facit librorum, quæ eſt infinitus theſaurus hominibus, & ſi valor librorum eſt ineffabilis, vt præmiſſa ſupponunt, qualiter probabitur carum eſſe commercium, vbi bonum emitur infinitum? Quapropter libros libenter emendos & minime vendendos Sol hominum Salomon nos hortatur, Prou. xxiii. *veritatem inquit eme & noli vendere ſapientiam*, ſed quod [illegible] alligamus [illegible] archiphiloſophus Ariſtoteles, quem Auerroes arbitratur quaſi regulam in natura, paucos libros

libros Speuſippi poſt ipſius deceſſum pro ſe-
ptuaginta duobus milibus ſeſtertium ſtatim e-
mit. Plato prior tempore ſed doctrina poſte-
rior, Philaloi Pythagorici librum emit pro
milibus denariorum, de quo dicitur Timæum
dialogum excerpſiſſe. ſic refert A. Gellius no-
ctium acticarum libro ſecundo, capitulo de-
cimo ſexto. Hæc autem narrat Aulus Gellius,
vt perpendat inſipiens quantum [illegible]
ſapientes pecuniam comparatione librorum:
& e contrario, vt omni ſuperbiæ ſtultitiam
cognoſcamus annexam, libet hic Tarquinii
Superbi ſtultitiam recenſere in paruipenſio-
ne librorum, quam refert idem Aulus Gellius
libro primo noctium acticarum capitulo no-
nodecimo, Vetula quædam omnino inco-
gnita ad Tarquinium Superbum Regem Ro-
manorum ſeptimum dictum acceſſit, vena-
les offerens nouem libros, in quibus, vt aie-
bat, diuina continebantur oracula, ſcilicet
immenſam pro eiſdem popoſcit pecuniam.
[illegible] diceret eandem delirare, illa
coram eo tres libros in ignem proiecit, & pro
reliquis ſummam, quam prius, exegit. [illegible]
neganti, tres alios libros in ignem proiecit,
& adhuc pro tribus reliquis eandem ſum-
mam popoſcit. Tandem ſupefactus [illegible]
modum Tarquinius ſummam pro tribus
gaudens ſoluere, pro quibus nouem potuerat
dediſſe. Vetula ſtatim diſparuit, quæ nec
pau-

prius nec poſtea viſa fuerat. Hi ſunt libri Sibyllini, quos quaſi quoddam diuinum oraculum per aliquem de quindecim viris conſulebant Romani, & quindecimuiratus creditur officium habuiſſe. Quid aliter hæc Sibylla Propheteſſa tam vario facto ſuperbum Regem edocuit, niſi quod vaſa ſapientiæ ſacri libri omnem humanam æſtimationem excedunt? Et ſicut de regno cœlorum dicitur, tantum valet quantum habes.

Capitulum quartum quanta bona proueniunt per libros, & quod mali clerici ſunt libris plurimum ingrati.

PRogenies viperarum parentes proprios perimit, atq; ſemen neq̃ ingratiſſimi cuculi, quæ cum vires acceperit virium largitricem ſuam nutriculam necat: Sic clerici degeneres erga libros. Redite præuaricatores ad cor, & quæ per libros recepiſtis fideliter computetis, & inuenietis libros totius nobilis ſtatus veſtri creatores, ſine quibus procul dubio defeciſſent promotores. Ex perſona librorum. Ad nos nempe rudes penitus & inertes reptaſtis, vt paruuli ſapiebatis, vt paruuli vagientes imploraſtis participes fieri lactis noſtri. Nos ergo protinus lachrimis veſtris tacti, mamillã grammaticæ porreximus exſugendam, quã dentibus atq; lingua contrectaſtis aſſidue, donec direpta natiua barbarie noſtra lingua inciperetis magnalia Dei fari. Poſt hæc philoſophiæ

veſtibus valde bonis, dialectica & rhetorica,
quas apud nos habuimus & habemus, ſuccur-
duimus cũ eſſetis nudi, atq; tabula depingẽdo.
Omnes enim phĩæ domeſtici ſunt veſtiti du-
plicib. vt tegatur tam nuditas q̃ ruditas intel-
lectus. Poſt hæc vt alati more Seraphico ſuper
Cherubin ſcandẽtes, quadruuii pennas vobis
quattuor adiungentes traſmiſimus ad amicũ,
ad cuius oſtium dum tam improbe pulſaretis,
tres panes cõmodarentur intelligentiæ trini-
tatis, in qua conſiſtit finalis felicitas cuiuslibet
viatoris, ꝙ ſi vos hæc munera non habere di-
xeritis, confidenter aſſerimus ꝙ vel ea per in-
curiã ꝑdidiſtis collata, vel in principio deſides
reſpuiſtis oblata. Si hõdi videntur ingrata pu-
ſilla, adiicimus his maiora. Vos eſtis genus ele-
ctum, regale ſacerdotium, gens ſcã & populus
acquiſitionis: vos peculiare in ſortem dni cõ-
putati: vos ſacerdotes & magiſtri Dei, imo vos
ãthonomatice ĩpa eccleſia dicimini, quaſi laici
nõ ſint eccleſiaſtici nũcupãdi. Vos laicis poſt-
poſitis pſalmos & hymnos cocinitis in cancel-
lis, & altari Dei ſeruitis altario participantes,
verũ conficitis corpus Chriſti, in quo Deus ipſe
vos non ſolũ laicis, imo paulo magis Angelis
honorauit. Cui enim angelorum aliquando dixit:
*Tu es ſacerdos in æternum ſecđm ordinem Melchiſe-
dech?* Vos xp̃i crucifixi teſtimonium diſpenſa-
tis paupib. vbi iam q̃ritur inter diſpenſatores
vt fidelis qs inueniatur. Vos eſtis paſtores gregis

di-

iuerſi tā exēplo q̄ verbo doctrinæ, qui vobis
tenet rependere lac & lanā. Qui ſunt iſtorum
omniū largitores, ô clerici? nōne libri? remini-
ſci libeat ſupplicam⁹, ꝙ p nos clericis ſunt cō-
ceſſa egregia priuilegia libertatū. Per nos ſiq̄-
dē vaſa ſapiæ & intellectus imbuti cathedras
ſcanditis mgr̄ales vocati ab hoīb. Rabbi. Per
nos in oculis laicorum mirabiles velut magna
mundi luīaria dignitates eccleſiæ ſcd̄m ſortes
varias poſſidetis. Per nos, cum adhuc carebatis
genarū lanugine in ętate tenera conſtituti, tō-
ſurā portatis in vertice, phibentē ſtatū eccleſię
ſententia formidandū: *Nolite tangere Chriſtos
meos, & in prophetis meis nolite malignari.* & qui
eos tetigerit temere violēter anathematis vul-
nere ictu ꝓprio ꝓtinus feriatur. Tandē ætate
ſuccūbente maliciæ figuræ Pythagoricæ biuiū
attingētes, ramū læuū eligitis, & retrorſum ab-
euntes ſortē dn̄i pāſſumptā dimittis, ſocii facti
furum. Sicq; ꝓficiētes in peius, latrociniis, ho-
micidiis & multigenis impudiciciis maculati,
tam fama quam conſcientia tabefacta ſceleri-
bus, compellente iuſtitia, in manicis & com-
pedibus coartati ſeruamini morte turpiſſima
puniendi. Tunc elogatur amicus & proxim⁹;
nec eſt qui doleat vicem veſtram. Petrus iurat
ſe hominem non nouiſſe: vulgus clamat iuſti-
tiario, *crucifige eū crucifige, quoniam ſi hunc dimi-
ſeris, non es amicus Cæſaris.* Iam periit omnis fu-
ga: Iam añ tribunal oportet aſſiſti, nec locus

ſuppetit appellandi, ſed ſolum ſuſpendiũ expectatur. Dũ ſic triſticia compleuerint cuncti miſeri & ſolæ Camenæ laceræ fletib. ora rigant, fit balatus anguſtiis vndiq; memor noſtri, & vt euitet mortis ꝓpinquę periculum antiquitate tonſuræ q̃ dedimus paruum præfert ſignaculum, ſupplicãs vt vocemur in mediũ & collati muneris teſtes ſimus. Tunc miſericordia ſtatim moti occurrimus filio ꝓdigo, & à portis mortis ſeruũ eripimus fugitiuũ. Legendus liber porrigitur non ignotus, & ad modicũ balbutientis p̄ timore lecturã iudicis poteſtas diſſoluitur, accuſator ſubtrahit̃, mors fugatur. O carmĩs empirici mira virtus? O diræ cladis antidotũ ſalutare? O lectio p̄cioſa pſalterii, q̃ meretur hoc ip̄o liber vitę deinceps appellari. Suſtineant laici ſeculare iudiciũ, vt vel inſuti culleis enatent ad Neptunũ, vel in terra plantati Plutoni fructificent, aut Vulcano p incendia holocauſta ſe offerant medullata, vel certe ſuſpenſi victima ſint Iunoni; dũ noſter alumnus ad lectiõm vnicã libri vitæ Pontificis commēdat̃ cuſtodiæ, & rigor in fauoré conuertit. Ac dum forũ transfertur à laico à librorum alũno clerico mors differt̃. Ceterũ iam de clericis, q ſunt vaſa virtutũ, nos loquamur: Quis de vobis pulpitũ vel ſcabellum p̄dicaturus aſcendit nobis penitus incõſultis? Quis ſcolas lecturus vel diſputaturus vel p̄dicaturus ingreditur, q noſtris comatib. non fuſcitur? Primum oportet

vo-

volumen cũ Ezechiele comedere,quo venter memoriæ dulceſcat extrinſecus.Et modo ſint pantheræ refertę,redoleat extrinſec⁹ cõceptorũ aromatũ odor ſuauis,ad cuius anhelitũ coanhelẽt accedere hoĩes,beſtiæ & iumenta.Sic natura nr̃a in vobis familiarius operante latẽter auditores accurrũt beniuoli, ſicut adamas trahit ferrũ nequaq̃ inuite. Quinimo infinita librorũ multitudo iacet Pariſius vel Athenis: ſimiliter reſonant in Britannia vel in Roma. Quieſcentes q̃ppe mouent̃,dum ipſis loca ſua tenentib.auditorum intellectib.circumquaq; ferunt̃.Nos deniq; ſacerdotes,Põtifices,Cardinales, & Papã vt cuncta in hierarchia eccleſiaſtica collocẽt̃ in ordine literarũ ſcĩa ſtabilimus.A libris nãq; ſumit origınẽ,quidq̃d boni ꝓuenit ſtatui clericali.Sed hæc hacten⁹. Piget reminiſci q̃ dedimus pplõ clericorũ degeneri, q̃ magis vident̃ pdita q̃ collata q̃cunq; minĩa tribuuntur ingratis.Deinceps inſiſtemus parũ ꝓ recitandis iniuriis,quas rependunt vilipenſionib.&iacturis.De quib.nec ſingula genera recitare ſufficimus,imo vix ꝓxima gñ̃a ſingularum.In primis de domiciliis clericorũ nobis iure hereditario debitis vi&armis expellimur. In quodã interiori cubiculo cellulas habebamus quietas,ſed ꝓh dolor his nephandis temporib.penitus exulantes imꝓperium patimur extra portas.Occupant ei loca nr̃a nunc canes & aues,nunc beſtia bipedalis,ſc.mulier, cuius

ſuppetit appellandi, ſed ſolum ſuſpendiũ expectatur. Dũ ſic triſticia compleuerit commiſeri & ſolæ Camenæ laceræ fletib. oĩa rigant, fit balatus anguſtiis vndiq; memor noſtri, & vt euitet mortis ꝓpinquę periculum antiquatæ tonſuræ q̃ dedimus paruum præfert ſignaculum, ſupplicãs vt vocemur in mediũ & collati muneris teſtes ſimus. Tunc miſericordia ſtatim moti occurrimus filio ꝓdigo, & à porta mortis ſeruũ eripimus fugitiuũ. Legendus liber porrigitur non ignotus, & ad modicũ balbutientis p̃ timore lecturã iudicis poteſtas diſſoluitur, accuſator ſubtrahit̃, mors fugatur. O carmĩs empirici mira virtus? O diræ cladis ãtidotũ ſalutare? O lectio p̃cioſa pſalterii, q̃ meretur hoc ip̃o liber vitę deinceps appellari. Suſtineant laici ſeculare iudiciũ, vt vel ĩſuti culleis enatent ad Neptunũ, vel in terra plantati Plutoni fructificent, aut Vulcano p incendia holocauſta ſe offerant medullata, vel certe ſuſpenſi victima ſint Iunoni; dũ noſter alumnus ad lectiõm vnicã libri vitæ Pontificis cõmendat̃ cuſtodiæ, & rigor in fauoré conuertit̃. Ac dum forũ transfertur à laico à librorum alũno clerico mors differt̃. Ceterũ iam de clericis, q ſunt vaſa virtutũ, nos loquamur: Quis de vobis pulpitũ vel ſcabellum p̃dicaturus aſcendit nobis penitus incõſultis? Quis ſcolas lecturus vel diſputaturus vel p̃dicaturus ingreditur, q noſtris comatib. non fulcitur? Primum optas

vo-

volumen cũ Ezechiele comedere, quo venter memoriæ dulceſcat extrinſecus. Et modo ſint pantheræ refertę, redoleat extrinſec⁹ cõceptorũ aromatũ odor ſuauis, ad cuius anhelitũ coanhelẽt accedere hoĩes, beſtiæ & iumenta. Sic natura nr̃a in vobis familiarius operante latẽter auditores accurrũt beniuoli, ſicut adamas trahit ferrũ nequaq̃ inuite. Quinimo infinita librorũ multitudo iacet Pariſius vel Athenis: ſimiliter reſonant in Britannia vel in Roma. Quieſcentes qppe mouent̃, dum ipſis loca ſua tenentib. auditorum intellectib. circumquaq; ferunt̃. Nos deniq; ſacerdotes, Põtifices, Cardinales, & Papã vt cuncta in hierarchia eccleſiaſtica collocẽt̃ in ordine literarũ ſcĩa ſtabilimus. A libris nãq; ſumit originẽ, quidqd boni ꝓuenit ſtatui clericali. Sed hæc hacten⁹. Piget reminiſci q̃ dedimus pplõ clericorũ degeneri, q̃ magis videnť pdita q̃ collata q̃cunq; minĩa tribuuntur ingratis. Deinceps inſiſtemus parũ ꝓ recitandis iniuriis, quas rependunt vilipenſionib. & iacturis. De quib. nec ſingula genera recitare ſufficimus, imo vix, ꝓxima gñа ſingulatum. In primis de domiciliis clericorũ nobis iure hereditario debitis vi & armis expellimur. In quodã interiori cubiculo cellulas habebamus quietas, ſed ꝓh dolor his nephandis temporib. penitus exulantes imꝓperium patimur extra portas. Occupant ei loca nr̃a nunc canes & aues, nunc beſtia bipedalis, ſc. mulier, cuius

hítatio vitabatur à clericis, à qua ſp ſup aſpidē & baſiliſcū alūnos noſtros docuimus fugiendū, q̄obrem iſta beſtia noſtris ſtudiis ſp æmula, nullo die placanda. finaliter nos conſpiciens in angulo iā defūctæ araneæ ſola tela, protectos in rugā fronte collecta virulētis ſermonib. detrahit & ſubſannat: ac nos in tota dom⁹ ſuppellectili ſemp vacuos hoſpitari demonſtrat, &ad vnūquodq; œconomiæ ſeruitium q̄ritur ocioſos, & mox in capitegia pretioſa, ſyndonē, & ſericū, & coccū bis tinctum, veſtes & varias farraturas, lanā & linū cōſulit commutādos. Et q̄dē merito, ſi videret intrīſeca cordis noſtri, ſi nr̄is priuatis interfuiſſet cōſiliis, ſi Theophraſti vel Valerii perlegiſſet volumen, vel ſaltē Eccleſiaſtici viceſimū quintū capit. auribus intellect⁹ audiſſet. Quaꝓpter cōquerimur de hoſpitiis nobis iniuſte ablatis. de veſtib. nō quidē datis. ſed de datis antiquitus violēter manib. laceratis, in tantum quod adhæſit pauimento anima noſtra, conglutinatus eſt in terra venter noſter & gloria noſtra in puluerē redacta eſt.

Morbis variis laboram⁹ dorſa & latera dolentes: iacemus membratim paralyſi diſſoluti, nec eſt qui cogitet, nec eſt qui benigne malagma ꝓcuret. Candor natiuus & luce perſpicuus iam in fuſcum & croceum eſt conuerſus, vt nemo medicus qui nos reperiat, dubitet ictericia nos infectos. Arteriā patiuntur nonnulli de nobis ſicut extremitates retortæ indicant; cui-

euidenter. Fluuius aut fumus ac puluis, quib. infeſtamur aſſidue, radiorũ viſualiũ aciem hebetarunt, & ia lippientib. oculis ophthalmiam ſupdiderunt. Ventres noſtri duris torſionib. viſcerũ, q̃ vermes edaces non ceſſant corrodere, conſumuntur, & vtriuſq; lateris ſuſtinemus putredinem, nec inuenitur quiſquã qui cedri reſina nos liniat, vel quatriduano iam putrido clamans dicat, *Lazare veni foras*. Nullo circumligantur ligamine vulnera noſtra ſæua, quæ nobis innoxiis inferuntur atrociter, nec eſt vllus qui ſuper vulnera noſtra cataplaſmet, ſed pannoſi & algidi in angulos tenebroſos abiicimur in lachrymis, vel cum ſancto Iob in ſterquilinio collocamur, velꝙ nephas videtur mihi effari, in abyſſis abſcondimur cloacarũ. Puluinar ſubtrahitur Euangelicis ſupponendum lateribus, quibus primo deberent de ſortibus clericorum ſubſidia, & ſic ad ſuo famulatui deputandos proſpere communis victus neceſſariis deriuari. Rurſus de alio genere calamitatis conquerimur, quæ perſonis noſtris crebrius irrogatur iniuſte. Nam in ſeruos venundamur & ancillas, & obſides in tabernis abſq; redemptione iacemus. In cellariis crudelib. ſubdimur, vbi mactari tam pecora q̃ iumẽta ſine piis lachrimis non videtur. Et vbi millesies morimur, ipſo metu morimur, q̃ virũ poſſet cadere incõſtãter. Iudæis cõmittimur, Sarracenis, Hæreticis, & Paganis, quorũ ſem-

per toxicū formidamus, p quos nonnullos de nr̄is parentib. per venenum peſtiferum conſtat eſſe corruptos. Sane nos,q architectonici reputari debemus in ſcientiis,& ſubiectis nobis mechanicis imperamus, ſubalternorū regimini viceuerſa committimur, tanq̄ ſi Monarcha ſūme nobilis ruſticanis calcaneis ſubſternatur. Sartor & ſutor & ſciſſor quicunq; aut cuiuslibet opis artiſex incluſos nos cuſtodit in carcere, ꝑ ſuperfluis & laſciuis delicias clericorum. Iam volumus ꝑſequi nouū genus iniuriæ, quo tam in noſtris pſonis lædimur q̄ in fama, qua nihil carius poſſidemus. Generoſitati nr̄æ omni die detrahitur, dum per prauos cōpilatores, translatores, transformatores noua nobis auctorum nomina imponuntur, & antiqua nobilitate mutata, regeneratione multiplici renaſcentes degeneramus omnino. Sic quod vilium vitricorum nobis nolentib. affiguntur nomina, & verorū patrum vocabula filiis ſubducuntur. Verſus Virgilii adhuc ipſo viuente quidam pſeudo verſificus vſurpauit, & Martialis Coci libellos Fidentinus quidam ſibi mendaciter arrogauit, quem idem Martialis merito redarguit ſub his verbis:

Quem recitas meus eſt ò Fidentine libellus:
Sed male dum recitas incipit eſſe tuus.

Quid ergo mirum ſi defunctis noſtris auctoribus ſuas per nos fimbrias ſimiæ clericorum magnificant, cum eiſdē ſuperſtitibus nos re-

cen-

center editos rapere moliantur. Ah quotiens nos antiquos fingitis nuper natos, & qui patres ſumus, filios nominare conamini. Quiq; vos ad eſſe clericale creauimus, ſtudiorum veſtiorum fabricas appellatis. Reuera de Athenis extitimus oriundi, qui fingimur nunc Romani. Semper namque Carmentis latruncula fuit Cadmi. Et qui nuper naſcebamur in Anglia, cras Pariſiis renaſcemur: & inde delati Bononiam, Italicam ſortiemur originem nulla conſanguinitate ſuffultam. Heu quam falſis ſcriptoribus nos exarandos committitis, quam corrupte nos legitis & medicando necatis, quos pio cœlo corrigere debebatis! Interpretes barbaros ſuſtinemus multotiens, & qui linguarum idiomata neſciunt, nos de lingua ad linguam transferre præſumunt: ſicque proprietate ſermonis ablata, fit ſententia cōtra ſenſus auctoris turpiter maculata. Bene generoſa fuiſſet librorum conditio, ſi turris Babelonis nullatenus obfuiſſet præſumptio, ſi totius humani generis vnica deſcendiſſet ſermonis ſpecies propagata. Vltimam prolixæ noſtræ querelæ, ſed pro materia quam habemus breuiſſimæ clauſulam ſubiungemus. In nobis & ei commutatur naturalis vſus in eum vſum, qui eſt contra naturam, dum paſſim pictoribus ſubdimur literarum ignaris, & aurifabris proh dolor commendamur nos qui ſumus lumen fidelium animarū, vt fiamus ac ſi

non eſſemus ſapientiæ ſacra vaſa repoſitoria bractearum: deuoluimur indebite in laicorum dominium, quod eſt nobis amarius omni morte, quoniam hi vendiderunt populum noſtrum ſine precio, & inimici noſtri iudices noſtri ſunt. Liquet omnib. ex præmiſſis, quam immenſa poſſemus in clericos inuectiua conuicia iacere, ſi honeſtati propriæ parceremus. Nam miles emeritus clypeum veneratur & arma, grato agricola ſordido aratro tepeſcenti bigæ, trahæ, tribulæ ac ligoni: & omnis artifex manualis hyperduliam propriam ſuis exhibet inſtrumentis: ſolus ingratus clericus paruipendit & negligit ea per quæ ſui honoris auſpicia ſemper ſumpſit.

Capitulum quintum, quod boni religioſi libros ſcribunt, mali alijs occupantur.

Religionum veneranda deuotio in librorum cultu ſolet eſſe ſollicita, & in eorum colloquiis ſicut in omnib. diuitiis delectari. Scribunt namq; nonnulli proprijs manib. inter horas canonicas interuallis captatis, & tpa pro quiete corporis accõmodata fabricãdis codicib. conceſſerunt. de quorum laboribus hodie in pleriſq; ſplendent monaſteriis illa ſacra gazophylacia Cherubicis literis plena, ad dandam ſcientiam ſalutis ſtudentibus atq; lumen delectabile ſemitis laicorum. O labor manualis felicior omni cura georgica! O deuota ſollicitudo, qua nec meretur Martha corripi nec Maria! O domus iocunda, in qua Racheli for-

mo-

moſæL ya non inuidet fœcunda,ſed contem-
platio cum actiua gaudia ſua miſcet. Felix ꝓ-
uidentia pro futuro infinitis poſteris valitura,
cui nulla virgultorum plantatio,nulla ſeminũ
ſatio comparatur,nulla caſtrorum cõſtructio
munitorum. Quamobrem immortalis debet
eſſe patrum illorum memoria, quos ſolius ſa-
pĩę delectabat theſaurus.qui cõtra futuras ca-
ligines,luminoſas lucernas artificioſiſſime ꝓ-
uiderunt, & contra famẽ audiendi verbi Dei
panes non ſubcinericeos neq; ordeaceos nec
muſcidos ſed panes azimos de puriſſima ſimi-
la ſacræ ſophię confectos accuratiſſime parãt,
quib. eſurientes fœliciter cibantur. Hi fuerũt
aũt ꝓbiſſimi pugiles Chriſtianæ militiæ qui
nr̃m infirmitate armis fortiſſimis munierunt.
Hi fuerunt ſuis tẽporib. vulpiuꝫ veneratores
cautiſſimi, q nobis iam ſua retia reliquerunt,
vt paruulas caperem⁹ vulpeculas,q̃ nõ ceſſant
florentes vineas demoliri. Vere patres egregii
benedictione ꝑpetua recolendi, felices meri-
toſuiſſetis,ſi vobis ſimilem ſobolẽ genuiſſe,ſi
prolem degenerem nec æquiuocã reliquiſſe
in ſequentis tẽporis ſubſidium licuiſſet. Sed
quod dolẽtes referimus, iã Therſites ignauus
arma cõtrectat Achillis & dextrariorũ phale-
ræ electæ pigritantibus aſinis ſubſternuntur.
Aqlarũ nidis cæcutientes noctuæ dominant̃,
& in accipitris pertica reſidet vecors miluus.
Liber Bachus reſpicit̃ & in ventrem traiicitur
noctē

noƈte dieque, liber codex deſpicitur & ama-nu reiicitur longe lateque, atque ſi cuiuſdam æquiuocationis multiplicitate fallatur ſimplex plebs moderna, dum liber potationum præponitur libro patrum, calicibus epotandis non codicibus emendandis indulget hodie: quibus laſciuam Timothei muſicam pudicis moribus æmulam non verentur adiungere, ſicque cantus ludentis, non planctus lugentis officium efficitur monachale. Greges & vellera, fruges & horrea, porri & holera, pottus & pathera, lectiones ſunt hodie & ſtudia monachorum, exceptis quibuſdam paucis electis, in quibus parum præcedentium non imago ſed veſtigium remanet aliquale. Rurſus nulla nobis materia miniſtratur omnino, qua de noſtro cultu vel ſtudio commendentur hodie Canonici regulares. Qui licet à geminata regula nomen portant eximium Auguſtini, tamen regulæ notabilem neglexere verſiculum, quo ſub his verbis clericis ſuis commendamur: *Codices certa hora ſingulis diebus petantur: extra horam qui petierit non accipiet.* Hunc deuotum ſtudii canonem vix obſeruat aliquis poſt eccleſiaſtica cantica repetita, ſed ſapere quę ſunt ſeculi & relictum aratrum intueri ſumma prudentia reputatur. Tollunt pharetram & arcum, apprehendunt arma & ſcutũ, eleemoſynarum tributum canibus tribuunt non egenis, inſeruiunt aleis & taxil-

taxillis, & his quæ nos ſecularibus inhibere ſolebamus. Vt non quidem miremur, ſi nos non dignentur reſpicere, quos ſic ſuis cernunt moribus contrarie. Patres igitur reuerendi patrum veſtrorum dignemini vos reminiſci & librorum ſacrorum propenſius indulgere ſtudio, ſine quibus quælibet vacillabit religio, & ſine quibus (vt teſta) virtus deuotionis areſcat, ſine quibus nullum præberi poterit lumen mundo.

Capitulum ſextum, de laude religioſorum mendicantium priorum, cum reprehenſione modernorum.

PAuperes ſpiritu ſed fide ditiſſimi, mundi peripſima & ſal terræ, ſeculi contemptores & hominum piſcatores, quam beati eſtis ſi penuriam patientes pro Chriſto animas veſtras ſcitis in patientia poſſidere. Non enim vos vltrix iniquitatis inopia, nec parentũ aduerſa fortuna, nec vlla violenta neceſſitas ſic oppreſſit inedia, ſed deuota voluntas & electio Chriſti formis, qua vitam illam optimam prædicauit. Sane vos eſtis ſemper poſt parentes noui fœtus, pro patrib. & ꝓphetis nouiter ſubſtituti diuinitus, vt in omnem terrã exeat ſonus veſter, vt noſtris ſalutaribus inſtituti doctrinis cunctis regibus & gentibus, promulgetis inexpugnabilem fidem Chriſti. Porro fidem patrũ potiſſime libris eſſe incluſam

ſecundum capitulum ſupra ſatis aſſerui, quam conſtat luce clarius, ꝙ librorum debetis eſſe zelotypi, qui præ cæteris Chriſtianis ſeminare iubemini ſuper omnes aquas, quia non eſt perſonarum acceptor altiſſimus, nec vult mortem peccatorum piiſſimus, qui occidi voluit pro eiſdem. ſed contritos corde mederi deſiderat atq; lapſos erigi & peruerſos corrigi ſpiritu lenitatis. Ad quem effectum ſaluberrimum alma mater Eccleſia vos plantauit gratuitos, plantatoſque rigauit fauoribus, & rigatos priuilegiis ſuffulciuit, vt cum paſtoribus & curatis coadiutores eſſetis ad procurandum ſalutem fidelium animarum. Vnde & Prædicatorum ordinem propter ſacræ ſcripturæ ſtudium & proximorum ſalutem principaliter inſtitutum conſtitutiones pronunciant eorundem, vt non ſolum ex regula Præſulis Auguſtini, qui codices ſingulis diebus iubet eſſe petendos; verum mox cum earundem conſtitutionum prologum legerint, ex ipſius libri capite ad amorem librorum ſe nouerint obligatos. Sed prohdolor quod tam hos quã alios iſtorum ſectantes effigiem à paterna cura librorum & ſtudio ſubtraxit triplex cura ſuperflua, ventris videlicet, veſtium & domorum. Sunt enim (neglecta ſaluatoris prouidentia, quem Pſalmiſta circa pauperem & mendicum promittit eſſe ſollicitum) circa labentis corporis indigentias occupati, vt ſint epulæ ſplendidæ

veſteſ-

Veſteſq; contra regulam deliratæ: necnon & ædificiorum fabricæ vt caſtrorum propugnacula tali ꝓceritate q̃ paupertati non conuenit exaltatæ. Propter hæc tria nos libri, qui ſemꝑ eos prouex imus ad perfectum, & inter potẽtes & nobiles ſedes honoris conceſſimus, elongati à cordis affectib. quaſi inter ſuperuacua reputamur: excepto ꝙ quibuſdam quaternis parui valoris inſiſtunt, de quib. nenias & apocrypha deliramenta ꝓducunt, non ad refocillatiuum animarum eduliũ, ſed potiꝰ ad pruritum aurium auditorũ. Sacra ſcriptura nõ exponit̃, ſed ſeponitur, quaſi trita ꝑ vicos & omnib. diuulgata ſupponit̃, cuius tñ fimbrias pauciſſimi tetigerunt, cuius etiam tanta eſt ꝓfunditas, vt ab humano intellectu quantumcunq; vigilet ſummo ocio & maximo ſtudio neq̃at cõprehendi, ſicut ſctũs aſſerit Auguſtinus. De hac mille moralis diſciplinæ ſentẽtias enucleare poterit qui indulget aſſidue: ſi tñ oſtium aprire dignet ille q̃ condidit ſpũ pietatis, quę & recentiſſima nouitate pollebunt & ſapidiſſima ſuauitate auditorum intelligẽtias remouebunt. quamobrem paupertatis euangelicæ profeſſores primarii poſt vtrumq; ſalutatas ſcientias ſeculares toto mentis ingenio recollecto huius ſe ſacræ ſcripturæ laboribus deuouerũt nocte dieq; in lege domini meditates. Quicq̃d vero poterant à fameſcẽte vẽtri furari vel corpori ſemitecto ſurripere, illud lucrum

crum præcipuum arbitrantes codicibus [illegible] -
pſerunt. Quorum contemporanei [illegible]
[illegible] intuentes quam ſtudium [illegible]
eos, quos in diuerſis hincinde [illegible]
ſumptuoſe collegerant, ad [illegible] e-
dificationem contulerunt. [illegible]
cum ſint tota diligentia [illegible]
præſumptione probabili credi [illegible] per
Antropoſpathos ſermo fiat. D[illegible]
minorem ſollicitudinem gerere [illegible]
[illegible] perpendit diffidere in [illegible]
prouidentiis ſpem habentes, [illegible]
ſiderantes nec lilia, quos [illegible]
ſimus. Danielem & Abacuc [illegible]
diſcophorum non [illegible]
[illegible] nunc in deſerto per Angelos, [illegible]
rente per coruos, nunc in Sarepta per [illegible]
largitate diuina, quæ dat eſcam [illegible]
tempore opportuno, a famis [illegible]
Climate [illegible] vt [illegible]
dum diuinæ pietatis diffidentia [illegible]
ſollicitudinem generat [illegible]. So[illegible]
do quoque [illegible]
nunc tam librorum quam ſtudiorum [illegible]
dis paupertas hodie per [illegible]
diſpendium, quam ſolum propter [illegible] ad-
miniculum [illegible]
pulus fabulatur, [illegible] ad religionem at-
trahitur, quos profeſſos [illegible]
[illegible] & [illegible], ſicut exigit ætas illa, [illegible]

[illegible] intendere, atq; tem-
[illegible] poſſent addiſcere, in captandis fa-
uoribus amicorum conſumere ſtudiis in of-
fendiculum parentum, puerorum periculũ & or-
dinis detrimentum. Sicq; [illegible] contingit,
quod qui paruuli [illegible]
[illegible] docere [illegible]
penitus & indocti, & pariter errorem princi-
pio maximus fit in fine. Eſt [illegible]
[illegible] orum quędã multitudo
[illegible] qui tamen ſe ad prędicatio-
nis officium tanto [illegible] ingerunt, quan-
to minus ea quę loquuntur intelligunt in cõ-
temptum ſermonis domini & in perniciem
[illegible] contra legem in boue & aſino a-
rãtes, cum doctis & indoctis culturam agri do-
minici committi ex pari paſſu. Scriptum eſt;
Boues arabant & aſinę paſcebantur iuxta eos. Quũ
[illegible] eſt prędicare, ſimplicium vero per
auditum ſacri eloquii ſub ſilentio ſe [illegible].
Quod [illegible] in aceruũ Mercurii his
[illegible] ſapientię nuptias pro-
curatis? quot cęcos ſpeculatores ſuper eccle-
ſiæ muros circuire præcipitis? O piſcatores [illegible]-
[illegible] ſolis retibus alienis vtentes, qui rupta vix
[illegible] reficitis, noua vero nullatenus com-
modatis, aliorum labores inuaditis, aliorum
ſtudia [illegible], aliorum ſapientiam ſuperfi-
cialiter [illegible], theatrali [illegible]
Quemadmodum [illegible] auditas vo-

hítatio vitabatur à clericis, à qua ſp ſup [illegible]
& baſiliſcũ alũnos noſtros docuimus fugien-
dũ, q̃obrem iſta beſtia noſtris ſtudiis ſp æmu-
la, nullo die placanda. finaliter nos cõſpiciẽs
in angulo iã defũctæ araneæ ſub tela protectos,
in rugã fronte collecta virulẽtis ſermonib. de-
trahit & ſubſannat: ac nos in tota domꝰ ſup-
pellectili ſemp vacuos hoſpitari demonſtrat,
&ad vnũquodq; œconomiæ ſeruitium quærit
ocioſos, & mox in capitegia pcioſa, ſyndoné
& ſericũ, & coccũ bis tinctum, veſtes & varias
farraturas, lanã & linũ cõſulit cõmutãdos. Et
q̃dẽ merito, ſi videret intrĩſeca cordiũ noſtrorũ
nr̃is priuatis interfuiſſet cõſulis: ſi Theophra-
ſti vel Valerii perlegiſſet volumen, vel ſaltẽ Ec-
cleſiaſtici viceſimũ quintũ capit. aurib. intelle-
ctꝰ audiſſet. Quapꝑter cõquerimur de hoſpi-
tiis nobis iniuſte ablatis. de veſtib. nõ q̃dẽ da-
tis. ſed de datis antiq̃tus violẽter manib. lace-
ratis, in tantum quod adhæſit pauimẽto a-
nima noſtra, conglutinatus eſt in terra venter
noſter & gloria noſtra in puluerẽ redacta eſt.

Morbis variis laboramꝰ dorſa lateraq; do-
lentes: iacemus membratim paralyſi diſſoluti,
nec eſt qui cogitet, nec eſt qui benigne mala-
gma pcuret. Candor natiuus & luce pſpicuus
iam in fuſcum & croceum eſt couerſus, vt ne-
mo medicus qui nos reperiat, dubitet icteri-
cia nos infectos. Arteriã patiuntur non nulli
de nobis, ſicut extremitates retortæ inſinuant.

cui-

euidenter. Fluuius aut fumus ac puluis, quib' infeſtamur aſſidue, radiorũ viſualiũ aciem hebetarunt, & iã lippientib. oculis ophthalmiam ſupduxerunt. Ventres noſtri duris torſionib. viſcerũ, q̃ vermes edaces non ceſſant corrodere, conſumuntur, & vtriuſq; lateris ſuſtinemus putredinem, nec inuenitur quiſquã qui cedri reſina nos liniat, vel quatriduano iam putrido clamans dicat, *Lazare veni foras*. Nullo circumligantur ligamine vulnera noſtra ſæua, quæ nobis innoxiis inferuntur atrociter, nec eſt vllus qui ſuper vulnera noſtra cataplaſmet, ſed pannoſi & algidi in angulos tenebroſos abiicimur in lachrymis, vel cum ſancto Iob in ſterquilinio collocamur, velꝙ nephas videtur mihi effari, in abyſſis abſcondimur cloacarũ. Puluinar ſubtrahitur Euangelicis ſupponendum lateribus, quibus primo deberent de ſortibus clericorum ſubſidia, & ſic ad ſuo famulatui deputandos proſpere communis victus neceſſariis deriuati. Rurſus de alio genere calamitatis conquerimur, quæ perſonis noſtris crebrius irrogatur iniuſte. Nam in ſeruos venundamur & ancillas, & obſides in tabernis abſq; redemptione iacemus. In cellariis crudelib. ſubdimur, vbi mactari tam pecora q̃ iumẽta ſine piis lachrimis non videmur. Et vbi milleſies morimur, ipſo metu morimur, q virũ poſſet cadere incõſtãter. Iudæis cõmittimur, Saracenis, Hæreticis, & Paganis, quorũ ſem-

per toxicū formidamus, p quos nonnullos de nr̄is parentib. per venenum peſtiferum conſtat eſſe corruptos. Sane nos, q architectos quaſi reputari debemus in ſcientiis, & ſubiectis nobis mechanicis imperamus, ſubalternorū regimini viceuerſa committimur, tanq̄ ſi Monarcha ſūme nobilis ruſticanis calcaneis ſubſternatur. Sartor & ſutor & ſciſſor quicunq; aut cuiuslibet opis artifex incluſos nos cuſtodit in carcere, p ſuperfluis & laſciuis deliciis clericorum. Iam volumus pſequi nouū genus iniuriæ, quo tam in noſtris pſonis lædimur q̄ in fama, qua nihil carius poſſidemus. Generoſitati nr̄æ omni die detrahitur, dum per prauos cōpilatores, translatores, transformatores noua nobis auctorum nomina imponuntur, & antiqua nobilitate mutata, regeneratione multiplici renaſcentes degeneramus omnino. Sic quod vilium vitricorum nobis nolentib. affiguntur nomina, & verorū patrum vocabula filiis ſubducuntur. Verſus Virgilii adhuc ipſo viuente quidam pſeudo verſificus vſurpauit, & Martialis Coci libellos Fidentinus quidam ſibi mendaciter arrogauit, quem idem Martialis merito redarguit ſub his verbis:

Quem recitas meus eſt ò Fidentine libellus:
Sed male dum recitas incipit eſſe tuus.

Quid ergo mirum ſi defunctis noſtris auctoribus ſuas per nos blaſphemias ſimiæ clericorum magnificant, cum eiſdē ſuperſtitibus nos re-

cen-

center editos rapere moliantur. Ah quotiens nos antiquos fingitis nuper natos, & qui patres ſumus, filios nominare conamini. Quiq; vos ad eſſe clericale creauimus, ſtudiorumve ſtrorum fabricas appellatis. Reuera de Athenis extitimus oriundi, qui fingimur nunc Romani. Semper namque Carmentis latruncula fuit Cadmi. Et qui nuper naſcebamur in Anglia, cras Pariſiis renaſcemur: & inde delati Bononiam, Italicam ſortiemur originem nulla conſanguinitate ſuffultam. Heu quam falſis ſcriptoribus nos exarandos committitis, quam corrupte nos legitis & medicando necatis, quos pio cœlo corrigere debebatis! Interpretes barbaros ſuſtinemus multotiens, & qui linguarum idiomata neſciunt, nos de lingua ad linguam transferre præſumunt: ſicque proprietate ſermonis ablata, fit ſententia cōtra ſenſus auctoris turpiter maculata. Bene generoſa fuiſſet librorum conditio, ſi turris Babelonis nullatenus obfuiſſet præſumptio, ſi totius humani generis vnica deſcendiſſet ſermonis ſpecies propagata. Vltimam prolixæ noſtræ quærelæ, ſed pro materia quam habemus breuiſſimæ clauſulam ſubiungemus. In nobis & ei commutatur naturalis vſus in eum vſum, qui eſt contra naturam, dum paſſim pictoribus ſubdimur literarum ignaris, & aurifabris proh dolor commendamur nos qui ſumus lumen fidelium animarū, vt fiamus ac ſi

non eſſemus ſapientiæ ſacra vaſa repoſitoria bractearum, deuoluimur indebite in poteſtatem dominorum, q̄ eſt nobis amarius omni morte, quoniam hi vendiderunt populum noſtrum ſine precio, & inimici noſtri iudices n̄ri ſunt. Liquet omnib. ex præmiſſis, q̄ multas poſſemus in clericos inuectiuas coniicere, ſi non honeſtati proprie parceremus. Nam miles emeritus clypeum veneratur & arma, gratus Coridō aratro tebeſcenti bigæ, trahæ, tribulis ac ligoni: & omnis artifex manualis hypodigmam propriam ſuis exhibet inſtrumentis: ſolus ingratus clericus paruipendit & negligit ea per quæ ſui honoris auſpicia ſemper ſumit.

Capitulum quintum, quod boni religioſi libros ſcribunt, mali aliis occupentur.

REligioſorum veneranda deuotio in librorum cultu ſolet eſſe ſollicita, & in eorum colloquiis ſicut in omnib. diuitiis delectari. Scribunt namq; nonnulli ꝓpriis manib. inter horas canonicas interuallis captatis, & tēpora quiete corporis accōmodata fabricādis codicib. conceſſerunt de quorum laboribus hodie in plerisq; ſplendent monaſteriis illa ſacra gazophylacii Cherubicis literis plena, ad dandam ſcientiam ſalutis ſtudentibus atq; lumen delectabile ſemitis laicorum. O labor manualis felicior omni cura georgica! O deuota ſollicitudo, qua nec emeretur Martha [illegible] nec Maria. O domus iucunda, in qua Racheli for-

mula

moſæ Lya non inuidet fœcunda, ſed contemplatio cum actiua gaudia ſua miſcet. Felix ꝓuidentia pro futuro infinitis poſteris valitura, cui nulla virgultorum plantatio, nulla ſeminũ ſatio comparatur, nulla caſtrorum cõſtructio munitorum. Quamobrem immortalis debet eſſe patrum illorum memoria, quos ſolius ſapiẽ delectabat theſaurus. qui cõtra futuras caligines, luminoſas lucernas artificioſiſſime ꝓuiderunt, & contra famẽ audiendi verbi Dei panes non ſubcinericeos neq; ordeaceos nec muſcidos ſed panes azimos de puriſſima ſimila ſacræ ſophiẽ confectos accuratiſſime parãt, quib. eſurientes fœliciter cibantur. Hi fuerũt aũt ꝓbiſſimi pugiles Chriſtianæ militiæ qui nr̃m infirmitatẽ armis fortiſſimis munierunt. Hi fuerunt ſuis tẽporib. vulpiũ venatores cautiſſimi, q nobis iam ſua retia reliquerunt, vt paruulas caperem⁹ vulpeculas, q̃ nõ ceſſant florentes vineas demoliri. Vere patres egregii benedictione ꝑpetua recolendi, felices meritofuiſſetis, ſi vobis ſimilem ſobolẽ genuiſſe, ſi prolem degenerem nec æquiuocã reliquiſſe in ſequentis tẽporis ſubſidium licuiſſet. Sed quod dolẽtes referimus, iã Therſites ignauus arma cõtrectãt Achillis & dextrariorũ phaleræ electæ pigritantibus aſinis ſubſternuntur. Aqlarũ nidis cæcutientes noctuæ dominant̃, & in accipitris pertica reſidet vecors miluus. Liber Bachus reſpicit̃ & in ventrem traiicitur

nocte

nocte dieque, liber codex deſpicitur & à minu reiicitur longe lateque, atque ſi conſiderem æquiuocationis multiplicitate fallatur ſimplex plebs moderna, dum liber potationum præponitur libro patrum, calicibus epotandis non codicibus emendandis indulget hodie: quibus laſciuam Timothei muſicam pudicis moribus æmulam non verentur adiungere, ſicque cantus ludentis, non planctus lugentis officium efficitur monachale. Greges & vellera, fruges & horrea, porri & holera, pottus & pathera, lectiones ſunt hodie & ſtudia monachorum, exceptis quibuſdam paucis electis, in quibus parum præcedentium non imago ſed veſtigium remanet aliquale. Rurſus nulla nobis materia miniſtratur omnino, qua de noſtro cultu vel ſtudio commendentur hodie Canonici regulares. Qui licet à geminata regula nomen portant eximium Auguſtini, tamen regulæ notabilem neglexere verſiculum, quo ſub his verbis clericis ſuis commendamur: *Codices certa hora ſingulis diebus petantur: extra horam qui petierit non accipiet.* Hunc deuotum ſtudii canonem vix obſeruat aliquis poſt eccleſiaſtica cantica repetita, ſed ſapere quę ſunt ſeculi & relictum aratrum intueri ſumma prudentia reputatur. Tollunt pharetram & arcum, apprehendunt arma & ſcutū, eleemoſynarum tributum canibus tribuunt non egenis, inſeruiunt aleis & taxil-

taxillis, & his quæ nos ſecularibus inhibere ſolebamus. Vt non quidem miremur, ſi nos non dignentur reſpicere, quos ſic ſuis cernunt moribus contrarie. Patres igitur reuerendi patrum veſtrorum dignemini vos reminiſci & librorum ſacrorum propenſius indulgere ſtudio, ſine quibus quælibet vacillabit religio, & ſine quibus (vt teſta) virtus deuotionis areſcat, ſine quibus nullum præberi poterit lumen mundo.

Capitulum ſextum, de laude religioſorum mendicantium priorum, cum reprehenſione modernorum.

PAuperes ſpiritu ſed fide ditiſſimi, mundi peripſima & ſal terræ, ſeculi contemptores & hominum piſcatores, quam beati eſtis ſi penuriam patientes pro Chriſto animas veſtras ſcitis in patientia poſſidere. Non enim vos vltrix iniquitatis inopia, nec parentũ aduerſa fortuna, nec vlla violenta neceſſitas ſic oppreſſit inedia, ſed deuota voluntas & electio Chriſti formis, qua vitam illam optimam prædicauit. Sane vos eſtis ſemper poſt parentes noui fœtus, pro patrib. & ꝓphetis nouiter ſubſtituti diuinitus, vt in omnem terrã exeat ſonus veſter, vt noſtris ſalutaribus inſtituti doctrinis cunctis regibus & gentibus, promulgeris inexpugnabilem fidem Chriſti. Porro fidem patrũ potiſſime libris eſſe incluſam

ſecun-

ſecundum capitulum ſupra ſatis atteſtatum, quo conſtat luce clarius, ꝙ librorum debetis eſſe zelotypi, qui præ cæteris Chriſtianis ſeminare iubemini ſuper omnes aquas, quia non eſt perſonarum acceptor altiſſimus, nec vult mortem peccatorum piiſſimus, qui occidi voluit pro eiſdem: ſed contritos corde mederi deſiderat atq; lapſos erigi & peruerſos corrigi ſpiritu lenitatis. Ad quem effectum ſaluberrimum alma mater Eccleſia vos plantauit gratuito, plantatoſque rigauit fauoribus, & rigatos priuilegiis ſuffulciuit, vt cum paſtoribus & curatis coadiutores eſſetis ad procurandum ſalutem fidelium animarum. Vnde & Prædicatorum ordinem propter ſacræ ſcripturæ ſtudia & proximorum ſalutem principaliter inſtitutum conſtitutiones pronunciant eorundem, vt non ſolum ex regula Præſulis Auguſtini, qui codices ſingulis diebus iubet eſſe petendos; verum mox cum earundem conſtitutionum prologum legerint, ex ipſius libri capite ad amorem librorum ſe nouerint obligatos. Sed prohdolor quod tam hos quã alios iſtorum ſectantes effigiem à paterna cura librorum & ſtudio ſubtraxit triplex cura ſuperflua, ventris videlicet veſtium & domorum. Sunt enim (neglecta ſaluatoris prouidentia, quem Pſalmiſta circa pauperem & mendicum promittit eſſe ſollicitum) circa labentis corporis indigentias occupati, vt ſint epulæ ſplendidæ

veſtes

veſteſq; contra regulam delicatæ: necnon & ædificiorum fabricæ vt caſtrorum propugnacula tali ꝓceritate q̃ paupertati non conuenit exaltatæ. Propter hæc tria nos libri, qui ſemꝑ eos prouex imus ad perfectum, & inter potẽtes & nobiles ſedes honoris conceſſimus, elongati à cordis affectib. quaſi inter ſuperuacua reputamur: excepto ꝙ quibuſdam quaternis parui valoris inſiſtunt, de quib. nenias & apocrypha deliramenta ꝓducunt, non ad refocillatiuum animarum eduliũ, ſed poti⁹ ad pruritum aurium auditorũ. Sacra ſcriptura nõ exponit, ſed ſeponitur, quaſi trita ꝑ vicos & omnib. diuulgata ſupponit̃, cuius tñ fimbrias pauciſſimi tetigerunt, cuius etiam tanta eſt ꝓfunditas, vt ab humano intellectu quantumcunq; vigilet ſummo ocio & maximo ſtudio neq̃at cõprehendi, ſicut ſctũs aſſerit Auguſtinus. De hac mille moralis diſciplinæ ſentẽtias enucleare poterit qui indulget aſſidue: ſi tñ oſtium aprire dignet̃ ille q̃ condidit ſpũ pietatis, quę & recentiſſima nouitate pollebunt & ſapidiſſima ſuauitate auditorum intelligẽtias remouebunt. quamobrem paupertatis euangelicæ profeſſores primarii poſtvtrumq; ſalutatas ſcientias ſeculares toto mentis ingenio recollecto huius ſe ſacræ ſcripturæ laboribus deuouerũt nocte dieq; in lege domini meditãtes. Quicq̃d vero poterant à fameſcẽte vẽtri furari vel corpori ſemitecto ſurripere, illud lucrum

ſuppetit appellandi, ſed ſolum ſuſpendiū ex-pectatur. Dū ſic triſticia compleuerit cor mi-ſeri & ſolæ Camenæ laceræ flectib. o . . . . . , fit balatus anguſtiis vndiq; memor noſtri, & vt euitet mortis ꝓpinquę periculum antiquū-te tonſuræ q̃ dedimus paruum præfert ſigna-culum, ſupplicās vt vocemur in mediū & col-lati muneris teſtes ſimus. Tunc miſericordia ſtatim moti occurrimus filio ꝓdigo & à portis mortis ſeruū eripimus fugitiuū. Legendū li-ber porrigitur non ignotus, & ad modicū bal-butientis p̄ timore lecturā iudicis poteſtas diſ-ſoluitur, accuſator ſubtrahit̃, mors fugatur. O carmis empirici mira virtus? O diræ cladis āti-dotū ſalutare? O lectio p̄cioſa pſalterii, q̃ me-retur hoc ipo liber vitę deinceps appellari. Su-ſtineant laici ſeculare iudiciū, vt vel inſuti cul-leis enatent ad Neptunū, vel in terra plantati Plutoni fructificent, aut Vulcano p incendia holocauſta ſe offerant medullata, vel certe ſu-ſpenſi victima ſint Iunoni; dū noſter alumnus ad lectiōm vnicā libri vitæ Pontificis cōmen-dat̃ cuſtodiæ, & rigor in fauorē conuertit̃. Ac dum forū transfertur à laico ad librorum alūno clerico mors differt̃. Ceterū iam de clericis, q ſunt vaſa virtutū, nos loquamur. Quis de vo-bis pulpitū vel ſcabellum p̄dicaturus aſcendit nobis penitus incōſultis? Quis ſcolas lecturus vel diſputaturus vel pdicaturus ingreditur a noſtris comatib. non fuſcitur? Primum oportet

vo-

volumen cũ Ezechiele comedere,quo venter memoriæ dulceſcat extrinſecus.Et modo ſint pantheræ referentę,redoleat extrinſecꝰ cõceptorũ aromatũ odor ſuauis,ad cuius anhelitũ coanhelãter accedere hões,beſtiæ & iumenta.Sic natura nr̃a in vobis familiariter operante latẽter auditores accurrũt beniuoli,ſicut adamas trahit ferrũ nequaq̃ inuite. Quinimo infinita librorũ multitudo iacet Pariſius vel Athenis: ſimiliter reſonant in Britannia vel in Roma. Quieſcentes q̃ppe mouent̃,dum ipſis loca ſua tenentib.auditorum intellectib.circumquaq; ferunt̃.Nos deniq; ſacerdotes,Põtifices,Cardinales, & Papã vt cuncta in hierarchia eccleſiaſtica collocẽt̃ in ordine literarũ ſcĩa ſtabilimus.A libris nãq; ſumit originẽ,quidq̃d boni ꝓuenit ſtatui clericali.Sed hæc hactenꝰ. Piget reminiſci q̃ dedimus pplõ clericorũ degeneri, q̃ magis vident̃ pdita q̃ collata q̃cunq; minĩa tribuuntur ingratis.Deinceps inſiſtemus parũ ꝓ recitandis iniuriis,quas rependunt vilipenſionib.&iacturis.De quib.nec ſingula genera recitare ſufficimus,imo vix,ꝓxima gñ̃a ſingularum.In primis de domiciliis clericorũ nobis iure hereditario debitis vi&armis expellimur. In quodã interiori cubiculo cellulas habebamus quietas,ſed ꝓh dolor his nephandis temporib.penitus exulantes imꝓperium patimur extra portas.Occupant ei loca nr̃a nunc canes & aues,nunc beſtia bipedalis,ſc.mulier, cuius

hítatio vitabatur à clericis, à qu[illegible] & baſiliſcū aliiſq; noſtros deuorandos ſuggerē-dū, q̃obrem illa beſtia noſtris ſtudiis ſp̄ æmu-la, nullo die placanda. finaliter nos cōſpiciens in angulo iā defūctæ araneæ ſola tela, ꝓtectos, in rugā fronte collecta virulētis ſermonib⁹ de-trahit & ſubſannat: ac nos in tota dom⁹ ſup-pellectili ſemp̄ vacuos [illegible], &ad vnūquodq; œconomiæ [illegible] ocioſos, & mox in capite [illegible] & ſericū,& coccū bis tinctum, [illegible] farraturas, lanā & linū cōſulit cōmutandos. Et qdē merito, ſi videret intrīſeca cordis noſtri, ſi n̄ris priuatis interfuiſſet cōſiliis, ſi Theophra-ſti vel Valerii perlegiſſet volumen, vel ſaltē Ec-cleſiaſtici viceſimū quintū capitulū [illegible] intelle-ct⁹ audiſſet. Quapꝑter cōquerimur de hoſpi-tiis nobis iniuſte ablatis, de veſtib. nō qdē da-tis. ſed de datis antiquitus violēter manib⁹ lace-ratis, in tantum quod adhæſit pauimēto a-nima noſtra, conglutinatus eſt in terra venter noſter & gloria noſtra in puluerē redacta eſt.

Morbis variis laboram⁹ dorſa latera q; do-lentes: iacemus membratim paralyſi diſſoluti, nec eſt qui cogitet, nec eſt qui benigne mala-gma ꝓcuret. Candor natiuus & luce pſpicuus iam in fuſcum & croceum eſt conuerſus, vt ne-mo medicus qui nos reperiat, dubitet ictheri-cia nos infectos. Arteriā patiuntur non nulli de nobis, ſicut extremitates retortæ inſinuant

cui-

euidenter. Fluuius aut fumus ac puluis, quib· infeſtamur aſſidue, radiorũ viſualiũ aciem hebetarunt, & iã lippientib. oculis ophthalmiam ſuperducunt. Ventres noſtri duris torſionib. viſcerũ, q vermes edaces non ceſſant corrodere, conſumuntur, & vtriuſq; lateris ſuſtinemus putredinem, nec inuenitur quiſquã qui cedri reſina nos liniat, vel quatriduano iam putrido clamans dicat, *Lazare veni foras*. Nullo circumligantur ligamine vulnera noſtra ſæua, quæ nobis innoxiis inferuntur atrociter, nec eſt vllus qui ſuper vulnera noſtra cataplaſmet, ſed pannoſi & algidi in angulos tenebroſos abiicimur in lachrymis, vel cum ſancto Iob in ſterquilinio collocamur, velꝙ nephas videtur mihi effari, in abyſſis abſcondimur cloacarũ. Puluinar ſubtrahitur Euangelicis ſupponendum lateribus, quibus primo deberent de ſortibus clericorum ſubſidia, & ſic ad ſuo famulatui deputandos proſpere communis victus neceſſariis deriuati. Rurſus de alio genere calamitatis conquerimur, quæ perſonis noſtris crebrius irrogatur iniuſte. Nam in ſeruos venundamur & ancillas, & obſides in tabernis abſq; redemptione iacemus. In cellariis crudelib. ſubdimur, vbi mactari tam pecora q̃ iumẽta ſine piis lachrimis non videmur. Et vbi millies morimur, ipſo metu morimur, q virũ peſtilentiæ ſuadere incõſtãter. Iudæis cõmittimur, Saracenis, Hæreticis, & Paganis, quorũ ſem-

per toxicũ formidamus, p quos nonnullos de nr̃is parentib. per venenum peſtiferum conſtat eſſe corruptos. Sane nos, q architectonici reputari debemus in ſcientiis, & ſubiectis nobis mechanicis imperamus, ſubalternorũ regimini viceuerſa committimur, tanq̃ ſi Monarcha ſũme nobilis ruſticanis calcaneis ſubſternatur. Sartor & ſutor & ſciſſor quicũq; ac cuiuslibet opis artifex incluſos nos detinet in carcere, p ſuperfluis & laſciuis deliciis clericorum. Iam volumus pſequi nouũ genus iniuriæ, quo tam in noſtris pſonis lædimur q̃ in fama, qua nihil carius poſſidemus. Generoſitati nr̃æ omni die detrahitur, dum per prauos cõpilatores, translatores, transformatores noua nobis auctorum nomina imponuntur, & antiqua nobilitate mutata, regeneratione multiplici renaſcentes degeneramus omnino. Sic quod vilium vitricorum nobis nolentib. affiguntur nomina, & verorũ patrum vocabula filiis ſubducuntur. Verſus Virgilii adhuc ipſo viuente quidam pſeudo verſificus vſurpauit, & Martialis Coci libellos Fidentinus quidam ſibi mendaciter arrogauit, quem idem Martialis merito redarguit ſub his verbũ:

Quem recitas meus eſt ò Fidentine libellus:
Sed male dum recitas incipit eſſe tuus.

Quid ergo mirum ſi defunctis noſtris auctoribus ſuas per nos fimbrias ſimiæ clericorum magnificant, cum eiſdẽ ſuperſtitibus nos re-

cen-

center editos rapere moliantur. Ah quotiens nos antiquos fingitis nuper natos, & qui patres ſumus, filios nominare conamini. Quiq; vos ad eſſe clericale creauimus, ſtudiorum veſtrorum fabricas appellatis. Reuera de Athenis extitimus oriundi, qui fingimur nunc Romani. Semper namque Carmentis latruncula fuit Cadmi. Et qui nuper naſcebamur in Anglia, cras Pariſiis renaſcemur: & inde delati Bononiam, Italicam ſortiemur originem nulla conſanguinitate ſuffultam. Heu quam falſis ſcriptoribus nos exarandos committitis, quam corrupte nos legitis & medicando necatis, quos pio cœlo corrigere debebatis! Interpretes barbaros ſuſtinemus multotiens, & qui linguarum idiomata neſciunt, nos de lingua ad linguam transferre præſumunt: ſicque proprietate ſermonis ablata, fit ſententia cõtra ſenſus auctoris turpiter maculata. Bene generoſa fuiſſet librorum conditio, ſi turris Babelonis nullatenus obfuiſſet præſumptio, ſi totius humani generis vnica deſcendiſſet ſermonis ſpecies propagata. Vltimam prolixæ noſtræ quærelæ, ſed pro materia quam habemus breuiſſimæ clauſulam ſubiungemus. In nobis & ei commutatur naturalis vſus in eum vſum, qui eſt contra naturam, dum paſſim pictoribus ſubdimur literarum ignaris, & aurifabris proh dolor commendamur nos qui ſumus lumen fidelium animarũ, vt fiamus ac ſi

non eſſemus ſapientiæ ſacra vaſa repoſituri, brauium [illegible] deuoluimur in deb[illegible] dominium, q eſt nobis amarius omni [illegible] quoniam hi vendiderunt populum [illegible] ſine precio, & inimici noſtri iu[illegible]. Liquet omnib. ex præmiſſis, q [illegible] mus in clericos inuectiua co[illegible] neſtati proprie parceremus. [illegible] ritus clypeum veneratur & arma [illegible] ridô aratro te[illegible] bigæ, ti al[illegible] ligoni: & omnis artifex manualis [illegible] propriam [illegible] exhibet inſtrumentis [illegible] gratus clericus paruipendit & negligit ea [illegible] quæ ſibi honoris auſpicia ſemper [illegible].

Capitulum quintum, quod boni religioſi [illegible] bunt, mali aliis occupantur.

RElig[illegible] veneranda [illegible] rum cultu ſolet eſſe ſollicita, [illegible] colloquiis ſicut in omnib. diuitiis delectari. Scribunt namq; nonnulli ꝓpriis manib. inter horas canonicas interuallis captatis, & [illegible] quiete corporis accomodata fabricandis codicib. conceſſerunt. de quorum laboribus hodie in pleriſq. ſplendent monaſteriis illa ſacra gazophylacii Cherubicis literis plena, ad dandam ſcientiam ſalutis ſtudentibus atq; lumen delectabile ſemitis l[illegible]. O labor manualis felicior omni cura georgica! O deuota ſollicitudo, qua nec [illegible] Martha [illegible] nec Maria. O domus iucunda, in qua Racheli [illegible]

moſæ Lya non inuidet fœcunda, ſed contemplatio cum actiua gaudia ſua miſcet. Felix ꝓuidentia pro futuro infinitis poſteris valitura, cui nulla virgultorum plantatio, nulla ſeminū ſatio comparatur, nulla caſtrorum cōſtructio munitorum. Quamobrem immortalis debet eſſe patrum illorum memoria, quos ſolius ſapiētię delectabat theſaurus. qui cōtra futuras caligines, luminoſas lucernas artificioſiſſime ꝓuiderunt, & contra famē audiendi verbi Dei panes non ſubcinericeos neq; ordeaceos nec muſcidos ſed panes azimos de puriſſima ſimila ſacræ ſophię confectos accuratiſſime parāt, quib. eſurientes fœliciter cibantur. Hi fuerūt aūt ꝓbiſſimi pugiles Chriſtianæ militiæ qui nr̃m infirmitatē armis fortiſſimis munierunt. Hi fuerunt ſuis tēporib. vulpium veneratores cautiſſimi, q nobis iam ſua retia reliquerunt, vt paruulas caperem⁹ vulpeculas, q̄ nō ceſſant florentes vineas demoliri. Vere patres egregii benedictione ꝑpetua recolendi, felices merito fuiſſetis, ſi vobis ſimilem ſobolē genuiſſe, ſi prolem degenerem nec æquiuocā reliquiſſe in ſequentis tēporis ſubſidium licuiſſet. Sed quod dolētes referimus, iā Therſites ignauus arma cōtrectat Achillis & dextrariorū phaleræ electæ pigritantibus aſinis ſubſternuntur. Aqlarū nidis cæcutientes noctuæ dominant̄, & in accipitris pertica reſidet vecors miluus. Liber Bachus reſpicit̄ & in ventrem traiicitur,

nocte

noćte dieque, liber codex deſpicitur & ma-
nu reiicitur longe lateque, atque ſi cuiuſquam
æquiuocationis multiplicitate fallatur ſim-
plex plebs moderna, dum liber potationum
præponitur libro patrum, calicibus potan-
dis non codicibus emendandis indulget ho-
die: quibus laſciuiam Timothei muſicam pu-
dicis moribus æmulam non verentur adiun-
gere, ſicque cantus ludentis, non planctus lu-
gentis officium efficitur monachale. Greges
& vellera, fruges & horrea, porri & holera,
pottus & patliera, lećtiones ſunt hodie & ſtu-
dia monachorum, exceptis quibuſdam pau-
cis electis, in quibus parum præcedentium
non imago ſed veſtigium remanet aliquale.
Rurſus nulla nobis materia miniſtratur o-
mnino, qua de noſtro cultu vel ſtudio com-
mendentur hodie Canonici regulares. Qui
licet à geminata regula nomen portant exi-
mium Auguſtini, tamen regulæ notabilem
neglexere verſiculum, quo ſub his verbis cle-
ricis ſuis commendamur. *Codices certa hora
ſingulis diebus petantur: extra horam qui petierit
non accipiet.* Hunc deuotum ſtudii canonem
vix obſeruat aliquis poſt eccleſiaſtica cantica
repetita, ſed ſapere quę ſunt ſeculi & relićtum
aratrum intueri ſumma prudentia reputatur.
Tollunt pharetram & arcum, apprehendunt
arma & ſcutũ, eleemoſynarum tributum ca-
nibus tribuunt non egenis, inſeruiunt aleis &
taxil-

taxillis, & his quæ nos ſecularibus inhibere ſolebamus. Vt non quidem miremur, ſi nos non dignentur reſpicere, quos ſic ſuis cernunt moribus contrarie. Patres igitur reuerendi patrum veſtrorum dignemini vos reminiſci & librorum ſacrorum propenſius indulgere ſtudio, ſine quibus quælibet vacillabit religio, & ſine quibus (vt teſta) virtus deuotionis areſcat, ſine quibus nullum præberi poterit lumen mundo.

Capitulum ſextum, de laude religioſorum mendicantium priorum, cum reprehenſione modernorum.

PAuperes ſpiritu ſed fide ditiſſimi, mundi peripſima & ſal terræ, ſeculi contemptores & hominum piſcatores, quam beati eſtis ſi penuriam patientes pro Chriſto animas veſtras ſcitis in patientia poſſidere. Non enim vos vltrix iniquitatis inopia, nec parentũ aduerſa fortuna, nec vlla violenta neceſſitas ſic oppreſſit inedia, ſed deuota voluntas & electio Chriſti formis, qua vitam illam optimam prædicauit. Sane vos eſtis ſemper poſt parentes noui fœtus, pro patrib. & ꝓphetis nouiter ſubſtituti diuinitus, vt in omnem terrã exeat ſonus veſter, vt noſtris ſalutaribus inſtituti doctrinis cunctis regibus & gentibus, promulgetis inexpugnabilem fidem Chriſti. Porro fidem patrũ potiſſime libris eſſe incluſam ſecun-

veſteq; contra regulam delicatæ: necnon & ædificiorum fabricæ vt caſtrorum propugnacula tali prominẽtia q̃ paupertati non conuenit exaltatæ. Propter hæc etiam nos libri, qui ſemp eos proueximus ad perfectum, & inter potẽtes & nobiles ſedes honoris conceſſimus, elongati a cordis affectib. quaſi inter ſuperuacua reputamur: excepto ꝙ quibuſdam quaternis parui valoris inſiſtunt, de quib. nenias & apocrypha deliramenta ꝓducunt, non ad refocillatiuum animarum eduliũ, ſed potiꝰ ad pruritum aurium auditorũ. Sacra ſcriptura nõ exponit̃, ſed ſeponitur, quaſi trita p vicos & omnib. diuulgata ſupponit̃, cuius tñ fimbrias pauciſſimi tetigerunt, cuius etiam tanta eſt ꝓfunditas, vt ab humano intellectu quantumcunq; vigilet ſummo ocio & maximo ſtudio neq̃at cõprehendi, ſicut ſctũs aſſerit Auguſtinus. De hac mille moralis diſciplinæ ſentẽtias enucleare poterit qui indulget aſſidue: ſi tñ oſtium aprire dignet̃ ille q condidit ſpũ pietatis, quę & recentiſſima nouitate pollebunt & ſapidiſſima ſuauitate auditorum intelligẽtias remouebunt. quamobrem paupertatis euangelicæ profeſſores primarii poſtvtrumq; ſalutatas ſcientias ſeculares toto mentis ingenio recollecto huius ſe ſacræ ſcripturæ laboribus dederunt nocte dieq; in lege domini meditantes. Quicq̃d vero poterant à fameſcẽte vẽtri furari vel corpori ſemitecto ſurripere, illud lucrum

ois diſcuſſioni [illegible] intendere atq; tem-
pus in quo poſſent addiſcere, in captandis fa-
uoribus [illegible] conſumere. ſimilis in of-
[illegible], piſcatorum periculū & or-
[illegible]. Sicq; nimirum contingit,
quod qui paruuli [illegible] multo
grandiores effecti docere præſumunt indigni
[illegible], & paruuli ſunt in princi-
pio [illegible] in fine. Eſt ſic namq; in grege
[illegible] quedā multitudo
[illegible] ad prædicatio-
nis officium tanto improbius ingerunt, quan-
to minus ea quæ loquuntur intelligunt in cō-
temptum [illegible]
[illegible] contra legem [illegible]
[illegible] cum doctis & indoctis culturam agri [illegible]
[illegible] pari paſſu. Scriptum eſt,
Boues arabant & aſinæ paſcebantur iuxta eos. Qd
diſcretorum eſt prædicare, ſimplicium vero per
auditum ſacri eloquii ſub ſilentio ſe cibare.
Quorſum lapides [illegible] Mercurii his
[illegible] ſapientiæ nuptias pro-
curaturi quos [illegible] ſpeculatores ſuper eccle-
ſiæ muros [illegible] præcipiti [illegible] piſcatores in-
ermes ſolis retibus alienis viuentes, qui rupta vix
[illegible] reficitis: noua vero nulla [illegible]-
modatis, aliorum labores intratis, aliorum
ſtudia [illegible], aliorum ſapientiam ſuperfi-
cialiter ſapientes, theatrali ſtrepitu labiaris.
Quemadmodum [illegible] audites vo-

cet [illegible], [illegible] tales recitatores [illegible] [illegible] ſed auditis auditores, aliam [illegible] [illegible] rem, quæ ſit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicens factum eſt [illegible] Domini [illegible] prophetæ magiſtro. [illegible] [illegible] & nos libros inſpirare [illegible], [illegible] præparatione euangelii pacis [illegible] [illegible] ris debite [illegible]. Paulus Apoſtolus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſibi per Timotheum pro [illegible] [illegible] ma [illegible] [illegible], penulam, libros & [illegible] [illegible], [illegible] Timotheo [illegible] [illegible] [illegible] ſuis formam præbens, vt [illegible] [illegible] [illegible], libros habeant ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quæ Apoſtolus [illegible] ponderat ad Timotheum. [illegible] [illegible] membranas. [illegible] [illegible] multarum rerum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] vocibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prouentum [illegible] non [illegible]. Tandem in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] applicare neceſſum [illegible] [illegible], quos non ſolummodo [illegible] [illegible]

Google

& philoſophiam & ſcientiam docentes, verbe-
ribus [illegible], attraherent blanditiis, mollirent
[illegible] & [illegible] , vt & Socra-
tes [illegible] & [illegible] Peripatetici ſimul
[illegible]. [illegible] quaſi videmus [illegible] pa-
[illegible] in vineam, [illegible]
[illegible] pigeat [illegible]. Verum [illegible] prudenti
[illegible] mendicandi [illegible] improbe [illegible]
[illegible] haberent. Tunc enim procul dubio [illegible]
[illegible] libris & ſtudiis propenſius vacarent.

Capitulum VII. deplorat dispendium librorum per bella & incendia.

PAcis auctor & amator, diſſipa
gentes bella volentes, quæ ſuper omnes
peſtes [illegible] nocent. Bella namque ra-
tionis [illegible] faciunt im-
petum in [illegible] rationis moderami-
ne [illegible] ſine differentia diſcretionis
procedunt vaſa [illegible]. Tunc pru-
dens Apollo [illegible] & quæ Phro-
neſis [illegible] Phreneſis, & in Phre-
neſis redigitur poteſtatem. Tunc pennatus
Pegaſus [illegible], & [illegible]
[illegible] Medvſæ [illegible]. Tunc Pallas
[illegible] & [illegible]
de [illegible]
primuntur. O [illegible] ubi

 Phro-

[illegible] Philoſophorum [illegible] omnibus dominum dominans ipſi [illegible] nouerim ſecretis manibus [illegible] [illegible] compeditum [illegible] numerus.) Socratis [illegible] & quin mundi magiſtrum [illegible] ſuper Imperatorem imperium [illegible] nere inuiliſſimo [illegible] belli [illegible] ſeruas? [illegible] Platonem [illegible] pellucidam [illegible] qui ſolo aſpectu [illegible] bellam [illegible] placeret linguam, [illegible] induiſſet ſpecies [illegible] re dignatur: [illegible] & de ſuperno [illegible]. O [illegible] Socratem, [illegible] ſermo doctus, [illegible] dicitur [illegible] [illegible] Mileſium [illegible] linguam [illegible]. Heu [illegible] in [illegible] libros [illegible] mundi [illegible]. Hos [illegible]

[illegible]

rem quę per auxiliares ciues secundo bello Alexandrino contigit in Aegypto Bibliothecă memoramus, vbi decem millia voluminum [illegible] conflagrarunt, quæ bibliothecis Pto- lomęi per multa [illegible] tempora fuere collecta, sicut recitat Aulus Gellius noctium Atticarum libro [illegible] capitulo [illegible]. quam porro Athlanta tunc occubuisse [illegible] omnium motus, omnes commutationes plane- tarum, galaxię naturam, & generationes [illegible] cometarum, & quecunque in cæ- lestium vel æthere comprehenduntur? Quis [illegible] holocaustum [illegible] [illegible] [illegible] pergamena [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] quam Agamemnonis [illegible] [illegible] iugu- latur. Quod [illegible] Herculis tunc [illegible] [illegible] [illegible] Hercules [illegible] in [illegible] [illegible] quę [illegible] non ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

 [illegible]

hominum deſyrum, quæ [illegible]
[illegible] prædicto, [illegible]
[illegible] diluuio, prophetam [illegible]
[illegible] Adam filius [illegible]
[illegible]
[illegible] probabiliter [illegible]
cet. Ægyptiorum [illegible]
[illegible] commendare [illegible]
Athenienſium [illegible]
[illegible]
[illegible] conſiderationes, [illegible]
ceremoniæ Iudæorum [illegible]
[illegible] Moyſi [illegible]
[illegible] Samſonis ænigmata, [illegible]
[illegible] a Iudæo [illegible]
pluſſimus diſputata, [illegible]
Calinginarum [illegible]
[illegible] argumenta [illegible]
[illegible] Palamedis, & alia [illegible]
[illegible] hominibus [illegible]
[illegible] Nunquid [illegible]
[illegible] intelligimus [illegible]
[illegible] methodos [illegible]
[illegible] permiſiſſent [illegible]
[illegible].

Nec de mundi [illegible]
[illegible] melius [illegible]
[illegible] plus [illegible]
[illegible]
[illegible] veteres [illegible]

lorum prœlio [illegible] obruti? non sufficit per bella homines ad patrias peregrinas diſſipa- [illegible], affligimur, & enumi- [illegible], ſub terra fodimus, in mari [illegible], [illegible], & omni [illegible] genere [illegible] quorum ſanguinis [illegible] Scipio bello [illegible], cum excidio- ne Carthaginis Romani imperii [illegible] [illegible] & [illegible] Quot nobis nullum prœlium decernit? Triumuiri in hoc nec [illegible]? Quot per Anthonium, Tullio uno occiſo, ciuitatum prouincia- rum [illegible] adiecit? Quot de nobili per Tiberium [illegible], in diuerſis mundi climata, [illegible] percuſſi pallore, [illegible]? Quot Seneca ſuccumbente Ne- roni [illegible] & multos & volens ponas [illegible], ab eo [illegible] la- chrimantes, & in quibus [illegible] hoſpitio [illegible]. Fuit ſuit illa libra- [illegible], quam in Perſis de Athenis [illegible] de [illegible] de Per- ſis in Athenas [illegible]. O gau- dium gratioſum [illegible], quam nunc [illegible] in Athenis cum [illegible] ſue genitus [illegible], [illegible] thalamum [illegible] [illegible] demonſtrare [illegible] hoſpites vere [illegible]. [illegible] [illegible] gaudium [illegible], [illegible] & [illegible]

 ep-

epigrammata designantur [illegible] quæ volumus [illegible] collocantur, sic ut nullum [illegible] impediat, vel propinquitate [illegible] rium lædat. Cæterum quidem [illegible] dispendia, quæ per [illegible] brevium genus sunt illa. E[illegible] minus [illegible] contingit, hic [illegible] movit [illegible] capitum [illegible] habent [illegible] plurium, [illegible] pensator [illegible] moueat, ac tempori [illegible] tranquilli.

Capnionem [illegible]
[illegible]
[illegible]

CVm omnium [illegible] nias [illegible] propositum [illegible] rates, quibus in [illegible] poli [illegible] propria [illegible] enim ab adoleſcentia [illegible] ſemper [illegible] ſodalem, [illegible] iſtic librorum [illegible] here, [illegible] ſi conſ[illegible] [illegible] in ipſius [illegible] [illegible]

[illegible] prodibat. [illegible] quaſi [illegible]
[illegible] communes [illegible]
[illegible] Sane dum [illegible] Principatu
[illegible]
[illegible] diſtributa [illegible] pervenit [illegible]
[illegible] nimium [illegible] haberet [illegible] ſingerentur
[illegible] ad librarium [illegible] li-
[illegible] quippe [illegible]
[illegible]
[illegible] poſſe [illegible]
[illegible] quam corpo-
[illegible]
[illegible] ob- [illegible] & prudentis,
[illegible] admirabil-
[illegible] locorum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] monaſterio-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] cubiculo [illegible], & ob mul-tiplicia regni negotia, nunc ad ſedem Romanam, nunc ad curiam Franciæ, nunc ad mundi diuerſa dominia tædioſis ambaſſiatibus & periculoſis temporibus mitteremur, circumferentes tamen illam, quam aquæ plurimæ extinguere non poterant, charitatem librorum. Hæc enim peregrinationum abſinthia quaſi quædam pigmentaria dulcorarunt. Hæc poſt perplexas implicationes, & ſcrupuloſos cauſarum meatus, & vix exſolubiles reipublicæ labyrinthos ad reſpirandum parumper temperiem auræ leuis aperuit. O beate Deus Deorum in Syon quantus fluminis impetus voluptatis lætificauit cor noſtrum, quoties paradiſum mundi Pariſius viſitare vacauimus moraturi, vbi nobis ſemper dies pauci præ amoris magnitudine videbantur. Ibi bibliothecæ iucundæ ſuper cellas aromatum redolentes: ibi virens viridarium vniuerſorum voluminum: ibi prata Academica terræ motu tremencia: Athenarum, Peripateticorum diuerticula: Parnaſi promontoria, & porticus Stoicorum. Ibi cernitur tam artis quam ſcientiæ menſurator Ariſtoteles, cuius eſt totum quod eſt excellentiſſimum in doctrina, in regione tranſeuntis ſublunaris: ibi Ptolomæus epicyclos & eccentricos augos, atque genzahar planetarum figuris & numeris emo-

emittitur [illegible] [illegible] ... atque omnibus hierarchias [illegible] & [illegible] de quicquid Cadmus [illegible] ... Phœnices [illegible] Carm[illegible] ... [illegible] Latino [illegible] ... per [illegible] [illegible] ... [illegible] [illegible] ... præstabiles [illegible] ... quam malum [illegible] ... Sed esse quam bonum & quam [illegible] ... [illegible] ... [illegible] nobis [illegible] ... [illegible]. Amplius [illegible] ... [illegible] ... omni ab [illegible] ... [illegible] ... ingenii [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... in colloquiis [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... senebamus. Talem [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... in omni humana sodalitate. Verum [illegible]

[illegible]

ſe [illegible] , putabamus
nunquam [illegible] aliquorum proſſi-
re corporali , cum eiſdem promotiones ec-
cleſiaſticæ & dignitates [illegible] proſpicien-
[illegible]. Quo [illegible]
[illegible] proprie eſt
non [illegible] obliquis [illegible]. Ra-
tio compendioſiſſimam [illegible]
nis , per quam id [illegible]
[illegible] quam [illegible]
[illegible]. Religioſorum ſiquidem pau-
pertatem ſuſcepiam pro Christo [illegible]
indigentiæ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
lectis , beneficiorum liberalitate munifice
ſumus propter Deum.

Quamobrem ſic [illegible] beneficio-
nes communes , & [illegible] videremus
quaſdam [illegible] ſingulos ad-
[illegible].

Illos ex ſtatu quilibet [illegible] reſpi-
[illegible] noſtræ ſe-
[illegible] quamobrem illos [illegible]
[illegible]
[illegible] opere quam opere [illegible]. Qui
[illegible]
[illegible] , [illegible]
[illegible] generalis ſtudia per-

ſem-

Inueni tamen in te [illegible] haben-
tem, [illegible] horrea Ioſeph plena frumentis, te-
ſtimo, Aegypti ſpolia [illegible] pretioſiſſi-
ma quae regina Saba detulit Salomoni. Hi
[illegible]
ſi, & [illegible] ingreſ-
[illegible]
[illegible] quicquid ſubtile fieri poteſt in ar-
gento & auro & gemmis, quibus templum
eccleſiae decoratur.

Hi prudentes polymitarii, qui ſuper hume-
rale ac rationale Pontificis, [illegible] & veſtes vari-
as efficiunt ſacerdotum. Hi cortinae ſagi,
pelleſque arietum rubricatae [illegible], qui-
bus eccleſiae militantis tabernaculum contegi-
tur. Hi ſunt agricolae ſeminantes, [illegible] tri-
[illegible], tubae buccinantes, pleiades emican-
tes, & ſtellae manentes in ordine ſuo, quae
Siſaram expugnare non ceſſant. Et ut veri-
tas [illegible] falſo iudicio cuiuſcunque li-
[illegible], in ſuper hoſtes [illegible] vincant ſine ag-
greſſu [illegible], ſicut amantiſſimi nobis li-
bri tertio capitulo ſupra ſuo allegabant,
plus tamen in hac [illegible] breviſſima [illegible]
[illegible] librorum [illegible] propagini quam
omnes reſidui viatores, Pauli [illegible]
[illegible], qui vocatione noviſſimus prae-
dicatione primus multo [illegible] euangelium
Chriſti ſparſit. De [illegible] Pontifi-
cem

ſem aliuſque nonnullos habuimus [illegible] bus adiutoribus. Prædicatorum videlicet [illegible] morum iuſtitia [illegible] *quod ſimilia commentales, viros* [illegible] *moribus quam literis inſignitos* [illegible] *ſuorum voluminum correctionibus* [illegible] *emlam, tabulationibus ac compil*[illegible] *indefeſſis ſtudiis ſe nobis* [illegible] *ut omnium* [illegible] *communem* [illegible] [illegible] *nouorum operum veterare* [illegible] *Prædicatores tamen* [illegible] *pro* [illegible] *religionem* [illegible] *communicantes* [illegible] *libros* [illegible] [illegible] *non* [illegible] *Præter* [illegible] [illegible] *per* [illegible] [illegible] *pro expoſitis* [illegible] *quod ſpes* [illegible] *non* [illegible] *Denique* [illegible]

puerorumq; rudium pedagogos, noſtra neg-
leximus communia ſingulorum captantes amici-
tias, ſed potius cum vacauit eorum hortulos &
agellos ingreſſi, flores ſuperficietenus redo-
lentes collegimus, & radices effodimus obſo-
letas, ſtudioſis tamen accommodas, & quæ
poſſent, digeſta barbarie rancida, pectorales
arterias eloquentiæ munere medicare, inter
huiuſmodi pleraq; comperimus renouari di-
gniſſima, quæ ſollerter elimata, rubiginoſa ve-
tuſtatis depoſita, merebantur venuſtis vulti-
bus denuo reformari. Quæ nos adhibita ne-
ceſſitatum ſufficientia in futuræ reſurrectio-
nis exemplum reſuſcitata, quodammodo re-
integrata reddidimus ſoſpitati. Cæterum apud
nos in noſtris aulis multitudo non modica
ſemper erat antiquariorum, ſcriptorum, colli-
gatorum, correctorum, illuminatorum & ge-
neraliter omnium qui poterant librorum ſer-
uitiis vtiliter inſudare. Poſtremo omnis vtri-
uſque ſexus, omniſque ſtatus vel dignitatis
conditio, cuius erat cum libris aliquale com-
mercium, cordium noſtrorum ianuas, pulſu poterat
aperire facillimo, & in noſtro gremio com-
modoſum reperire cubile. Sic omnes admiſi-
mus codices afferentes, vt nec præcedentium
multitudo faſtidium poſteriorum efficeret,
vel heſternum beneficium præiudicium pare-
ret hodierno. Quapropter cum
omnibus memoratis perſonis quaſi quibuſ-

dam dominicalibus attractum libris, qui pro-
ſe converterunt, ſi hæc ad nos deſiderantes
ſacrorum librorum, & multitudo volu-
voluminum optimorum. Et hoc eſt quod
præſenti capitulo ſumpſimus oſtendendum.

Capitulum decimum, quod antiquorum ſtudiis
præferantur moderni ſemper
diſcendo.

Licet noſtri deſiderii novitas moderno-
rum nunquam fuerit odioſa, qui vacan-
tes ſtudiis, ac priorum patrum ſententiis
quicquam vel ſubtiliter vel utiliter adden-
tes grata ſemper affectione coluimus, antiquo-
rum tamen examinatos labores, ſecuriori cu-
piditate cupivimus perſcrutari. Sive enim
naturaliter viguerunt perſpicacioris in-
genio, ſive inſtantioris ſtudio forſan indul-
ſerunt, ſive utriuſque ſubſidiis profece-
runt, hoc unum comperimus evidenter,
quod vix ſufficiunt ſucceſſores priorum com-
perta diſcutere, atque ea per doctrinæ capere
compendium, quæ antiqui anfractuoſis ad-
inventionibus effoderunt. Sicut enim corporis
probitate præſtantiores legimus præceſſiſſe,
quam moderna tempora exhibere noſcun-
tur, ita lucidioribus ſenſibus præfulſiſſe
pleroſque opinari nullatenus eſt abſurdum,
cum utrorumque opera, quæ legimus, incompara-
bile poſteritatique præbeant. Vnde Phocas in pro-

logo grammatice [illegible] ſcribit:

Omnia cum veterum ſint explorata libellis,
Multa loqui breuiter ſit mihi [illegible] opus.

Nempe ſi ſe feruore [illegible] indiligentis [illegible] philoſophiæ [illegible] integre deuouerunt: noſtri vero ſeculi contemporanei paucos annos [illegible] ne [illegible] vix illum incendis [illegible] quites applicant, ecce in ſedante paſſionibus diſcernendæ ambiguæ veritatis [illegible] rigerint, externis implicati negotiis [illegible] dunt, & philoſophiæ gymnaſiis valedicunt. Multum ſummaſummarum [illegible] ingenii philoſophiæ difficultati debetur, [illegible] nus deſeruitur [illegible] ſufficiunt [illegible] guntur. Amplius ſicut Ouidius [illegible] merito lamentatur:

[illegible]
[illegible]

Sicut [illegible], o virgo [illegible], [illegible] ſocius [illegible] aptam, non te pro [illegible] per te, [illegible] tiq, volens [illegible] philoſophari [illegible]

——— *Philoſophus*

Exulat [illegible], & Philoſophantes [illegible]:

quam conſtat eſſe violentiſſimum [illegible] diſciplinæ. Qualiter vero non alium [illegible] ſtudio poſſe [illegible] antiqui [illegible] Valerius ad Tyberium libro VIII. cap. VII. [illegible] exemplo [illegible]. Carneades, inquit, [illegible]

ac doctrinam [illegible] *ſum. Superiorem* [illegible] [illegible] *vivendi ac philoſophandi* [illegible] [illegible] *Sophocles, prope centeſimum* [illegible] *dipodem*, id eſt, librum de geſtis Oedipodis [illegible] pſit. *Summeder* [illegible] Aulus Gellius non affectauit [illegible] quam eſſet idoneus ad ſcribendum, teſte ſe ipſo in prologo noctium *Atticarum*. Tantum vero ſtudii, quem habebat Euclides [illegible] recitare ſolebat Taurus philoſophus, ut iuuenes ad ſtudium inſtigaret, [illegible] lus Gellius ſexto libro capitulo [illegible] memoriae. Athenienſes namque cum Megarenſes odiſſent, decreuerunt quod ſi quis e Megarenſibus Athenas intraret, capite [illegible] cteretur. Tunc Euclides, qui Megarenſis erat, & ante illud decretum Socratem [illegible] muliebri ornatu [illegible] noctu ad Socratem, ut eum audiret, ibat de Megaris Athenas [illegible] pallium & [illegible] [illegible] geometriae facultatis [illegible] nobis [illegible] quam vita mortalis [illegible] dulgens ſtudio plus quam vita [illegible] [illegible] propoſitionum [illegible] [illegible] peſſimum. Sed quod dolendum [illegible]

[illegible] diuerſum incedunt clerici celebres ſtudiis. Ambitione ſiquidem in ætate tenera laborantes, ac præſumptuoſe pennas Icareas inepti & inexperti laceriis fragilibus coaptantes pileum magiſtralem immaturi præripiunt, fiuntque pueri facultatum profeſſores immeriti, quas nequaquam pedetentim pertranſierunt, ſed ad inſtar caprearum ſaltuatim aſcendunt. Cumque parum de grandi torrente guſtauerint, arbitrantur ſe totum funditus ſorbuiſſe, vix faucibus humectatis. Et quia in primis rudimentis tempore congruo non fundantur ſuper inſtabile fundamentum opus ædificant ruinoſum. Iamq; prouectos pudet addiſcere, ꝗ tenellos decuerat didiciſſe, & ſic plectro coguntur perpetuo luere, ꝙ ad faſces indebitos ꝑpropere ſalierũt. Propter hæc & his ſimilia tyrones ſcholaſtici ſoliditatem, ꝗ veteres habuerunt, tam paucis lucubratiunculis non attingunt, quantumcunq; fungantur honoribus, cenſeantur nominib. auctorizentur habitibus, locenturq; ſolēniter in cathedris ſeniorum. Priſciani regulas & Donati ſtatim de cunis erepti, & ſic celeriter ablactati perlingunt cathegorias perihermenias, in cuius ſcriptura ſummus Ariſt. calamum in corde tinxit, infantuli balbutiendo ſonant impubes & imberbes. Quarum facultatum viam diſpendioſo compendio damnoſoq; diplomate tranſmeantes in ſacrum Moy-

ſeu manu [illegible] ſunt violenta, [illegible] aquas in nubibus aeris [illegible] ad Pontifi[illegible] decorarum cauſæ ſcientiam. Porro ad plurimum illam peſtem [illegible] phantaſticum clericorum [illegible] tibus attingendum Papatu [illegible] nis precibus impetratis, necnon & [illegible] repelli [illegible] Cardinalium & [illegible] um procurationi cupiditatis & [illegible] diſtantes, [illegible] in ſanguinibus [illegible] potius & alumnis eccleſiaſticis [illegible] aucupant, quam naturæ [illegible] tempore [illegible]. Ideo proh dolor [illegible] animo quem plangimus Pariſienſe Palladium noſtris mœſtis temporibus cernimus iam ſublatum, vbi tepuit, imo ſic friguit zelus ſcholæ tam nobilis, cuius olim radii lucem dabant vniuerſis angulis orbis. Quieſcit ibidem iam calamus omnis ſcribæ, nec librorum generatio propagatur vlterius, nec qui

— *incipiat nouus autor haberi.*

Inuoluunt ſententias ſermonibus imperitis, & omnis logicæ proprietate priuantur, niſi quod Anglicanas ſubtilitates, quibus palam detrahunt, vigiliis furtiuis addiſcunt. Minerua mirabilis nationes hominum circuire videtur, & a fine vſq; ad finem attingit fortiter, vt ſeipſam communicet vniuerſis. Indos, Babylonios, Ægyptios atq; Græcos, Ara-

bes

Latinos eam iam poſſediſſe cernimus, iam Athenas deſeruit, iam à Roma receſſit, iam Pariſius præteriuit, iam ad Britanniam inſularum inſigniſſimam, quin potius microcoſmum, acceſſit feliciter, vt ſe Græcis & Barbaris debitricem oſtendat. quo miraculo contuito à plurib., quod ſicut Galliæ iam ſophia tepeſcit, ſic eiuſdem militia penitus euirata langueſcit.

Sapientiam veterum quod ſucceſſiue ſcientiæ ad perfectionem creuit, & quod auctor grammaticam Græcam & Hebræam procurauit.

SApientiam veterum exquirentes aſſiduè, iuxta ſapientis conſilium Eccleſiaſt. xxxix. *Sapientiam*, inquit, *omnium antiquorum exquiret ſapiens.* Non in illam opinionem dignum duximus declinandum, vt primos artium fundatores omnem ruditatem elimaſſe dicamus, ſcientes adinuentionem cuiuſque fideli condigne ponderatam, puſillam efficere ſcientiæ portionem, ſed plurimorum inueſtigationes ſollicitas, quaſi datis ſymbolis ſingulatim ſcientiarum ingentia corpora ad immenſas, quas cernimus, copias ſucceſſiuis augmentationibus ſuccreuerunt. Semper namque diſcipuli magiſtrorum ſententias iteratâ formula liquantes, præneglectam ſcoriam excoquebant, donec fieret aurum electum probatum terræ purgatum ſeptuplum, & nul-

 lius

ſtos errores vel dubia admiſerunt [illegible]. Neque enim Ariſtoteles quamuis ingenio [illegible] ganter floreret, in quo natura compleuit [illegible] quantum mortalitati [illegible] potuit ad- mittere, quemq; paulominus ab Auicenna [illegible] notatum [illegible]. illa [illegible] totus vt capit orbis ex digno [illegible] nimium Babyloniorum, Aegyptiorum, Chaldeorum, Perſarum, & Medorum, quae [illegible] diffuſa Graecia [illegible], ſuos libros [illegible] dedit. Quorum [illegible] dicta [illegible] complantur, ſuperſtua [illegible] ſupplentur, & errores delentur. [illegible] ſincere docemus, ſed etiam [illegible] vegetandum tenuius [illegible] bus veritatem [illegible], [illegible] metaphyſice [illegible] multi iuriſperiti condiderunt pandectas [illegible] diſcimulo [illegible], ſic & Auicenna [illegible] ſic Plinius [illegible] hiſtoriae [illegible], ſic Ptholomaeus edidit almagela. [illegible] modum namque in ſcriptoribus [illegible] conſiderare non eſt difficile, quod ſemper [illegible] prediſpoſiti [illegible], ſiue [illegible] pſa tempora [illegible] [illegible] eſt in ſcientiarum auctoribus [illegible]. Nemo namque ſolus [illegible] generauit, cum iuxta [illegible] inuentis [illegible] antiqua [illegible]

[illegible]

ſi noſtris [illegible] compararentur: nouos vero, ſi vel [illegible] referantur. Priſcos doctiſſimos arbitramur. Quid feciſſet Virgilius Latinorum poeta præcipuus, ſi Theocritum, Lucretium, & Homerum [illegible] ipſe dicet: & in eorum [illegible] Quid [illegible] Ciceronem [illegible] eloquentiam non modo [illegible] Quid Saluſtius, Tullius, Boetius, Macrobius, Lactantius, Martianus, immo tota cohors generaliter Latinorum, ſi Athenienſium [illegible] vel Græcorum volumina non vidiſſet? Parum certe Hieronymus [illegible] linguarum peritus in ſcriptura [illegible] Ambroſius, Auguſtinus, qui tamen [illegible] Græcas ſe fatentur, odiſſe, [illegible] Gregorius qui [illegible] feſſe deſcribitur, ad doctrinam eccleſiæ contuliſſent, ſi nihil eiſdem doctor Græcus commodaſſet. Quin, nullus Romæ noſter, ſicut [illegible] generauit philoſophus ad Græcorum [illegible] pro forma [illegible] Studio enim Græcorum ſymbola, quæ cantamus, [illegible] declarata conſiliis, & [illegible] martyrio confirmata. Coli tamen ad gloriam Latinorum [illegible] accidens hebetudo naturæ, quoniam ſicut fuerunt in ſtudiis minus docti, ſic & in erroribus [illegible] Ariana nempe [illegible] fere totam [illegible] eccleſiam. Neſtoriana [illegible] quoque, blaſphemia tabe debacchata præſu-

[illegible] argumentum. Nam etiam nunc [illegible] [illegible] ex[illegible] [illegible] [illegible] Cyrillus [illegible] ge[illegible] ex[illegible]ſſet. [illegible] [illegible] Græcorum [illegible] autore. Nam [illegible] primum [illegible] & primus [illegible] tores, [illegible] & produ[illegible] fide dignis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ca[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic perdiderunt [illegible] [illegible] decidunt in [illegible] ille [illegible] occulta diligenter [illegible] [illegible] numerus [illegible] [illegible] nus. Nam hic nobis [illegible] [illegible] Vnum tamen [illegible] quod [illegible] hodie [illegible] [illegible] Græci ſermonis [illegible] [illegible] dogmata [illegible] Christianorum aut Gentilium nequeunt [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] Hebraicos, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quamobrem [illegible] tam Græcam quam Hebraicam [illegible] [illegible]

[illegible]

lectores in dictarum linguarum ſcriptura, lectione, necnon intellectu poterunt informari, licet proprietatem idiomatis ſolus auditus aurium ſolito repræſentet.

Capitulum undecimum quod libri legum propriè non ſunt ſcientiæ nec libri.

IN libris autem poſitiui lucratiuæ peritiæ diſpenſandis terrenis accommoda, quãto huius ſeculi filiis famulantur vtilius tanto minus ad capeſſenda ſacræ ſcripturæ myſteria & archana fidei ſacramenta filiis lucis conferunt, pro tempore quo diſponunt peculiariter ad amicitiam huius mundi, per quam homo, Iacobo teſtante, Dei conſtituitur inimicus. Hæc etenim lites humanas, quas infinitas producit cupiditas, intricatis legibus, quæ ad vtrumque duci poſſunt, extendunt crebrius quam extinguunt: ad quas tamen ſedandas à iuriſconſultis & piis Principib. dignoſcitur emanaſſe. Sane cum contrariorum eadem ſit diſciplina, potentiaque rationalis ad oppoſita valeat, ſimulque ſenſus humanus procliuior ſit ad malum, huius facultatis exercitatoribus accidit vt plerunque litibus extendendis indulgeant plusquam paci, & iura non ſecundum legiſlatoris intentum referant, ſed ad ſuæ machinationis effectum verba retorqueant violenter. quamobrem licet mentem noſtram li-

bro

hactenus amor poſſidendi ipſorum, quamuis [illegible] longiori vitę voluptati accepimus, nunquam tamen librorum ciuilium appetitus noſtris adhęſit affectibus, nimiíque [illegible] luminibus acquirendis conceſſimus [illegible] pere quam expenſę. Sunt enim velut ſcorpio in cauda, quemadmodum libro de pomo & morte Ariſtoteles, ſicut dicitur, de logica diffiniuit. Cernebamus inter legem ſcientiam quandam naturæ diſſenſum ab uniuerſitate, dum videmus ſcientias [illegible] appareat quod tantum principiorum præcordia intra ſe [illegible] vel tributa retinent, & [illegible] ſuæ pullulationis emittunt, ſicque [illegible] gnis emanatio ſiccat euidenter. [illegible] cognitio de confuſo lumine veritatis [illegible] ſione ad principia, ipſum corpus ſcientiæ [illegible] non habens potentiam [illegible] tenebrantur. At vero leges, cum ſint quædam pacta humana, ſtatuta ad ciuilem conuerſandum vel iuga Principum ſuppoſita, [illegible] ſubditorum [illegible] veritatis [illegible] plus habent & amoris de voluntate [illegible] quam de ratione veritatis. Quapropter [illegible] legum diſcretionibus non eſſe [illegible] ſententiam ſapientum. Nempe [illegible] dine ſola [illegible] mundo [illegible] Ariſtoteles [illegible]

ſicut,

ſophus, vbi politiam redarguit Hypodami, quę nouarum legum inuentoribus premia largiri pollicetur, quia leges veteres abrogare & nouas ſtatuere eſt ipſarum, quę ſunt, validitatem infirmare. Quę enim ſola conſuetudine ſtabilitatem accipiunt, eas neceſſe eſt diſſuetudine dirimantur. Ex quibus liquide ſatis conſtat, quod ſicut leges nec artes ſunt nec ſcientię, ſic nec libri legum, libri ſcientiarum vel artium proprie dici poſſunt. Nec eſt hęc facultas inter ſcientias recenſenda, quam licet geologiam appropriato vocabulo nominare. Libri vero liberalium literarum tam vtiles ſunt ſcripturę diuinę, quod ſine ipſorum ſubſidio fruſtra ad ipſius notitiam intellectus aſpiret.

Capitulum duodecimum de vtilitate & neceſſitate grammatices.

CVm librorum lectionibus foueremur aſſidue, quos moris erat quotidie legere vel audire, perpendimus euidenter quantum impediat intellectus officium vel vnius vocabuli ſemiplena notitia, dum nullius enunciationis ſententia capitur, cuius pars quaelibet ignoretur. Quapropter exoticorum verborum interpretationes mira ſedulitate iuſſimus annotari, antiquorumque grammaticorum orthographiam, proſodiam, etymologiam & dyaſintheticam inconcuſſa curioſitate conſidera-

derasimus, terminoſq; venuſtare minus ſignificantes diſcriptionibus congruis decorare curauimus, quatenus iter planum volentibus accedentibus pararemus. Hæc eſt tota cauſa totalis, quare tot grammaticorum antiquorum volumina emendatis codicibus renouare ſtuduimus, vt ſtratas regias ſterneremus, quibus ad artes quaſcunque noſtri futuri ſcholares incederent inoffenſi.

Capitulum XIII. de excuſatione poeſis & vtilitate eiuſdem.

OMnia genera machinarum quibus contra poetas ſolius nudæ veritatis amatores obiiciunt, duplici refelluntur reſponſo: quia vel in obſcœna materia gratus cultus ſermonis addiſcitur, vel vbi ficta ſed honeſta ſententia tractatur, naturalis vel hiſtorialis veritas indagatur ſub eloquio typicæ fictionis. Quamuis nimirum omnes homines natura ſcire deſiderant, non tamen omnes æque delectantur addiſcere: quinimmo ſtudii labore guſtato, & ſenſuum fatigatione percepta, plurimi nucem abiiciunt inconſulte, priuſquam teſta ſoluta nucleus attingatur. Innatus eſt enim homini duplex amor, videlicet propriæ libertatis in regimine & aliquantæ voluptatis in opere. Vnde nullus ſine cauſa alieno ſe ſubdit imperio, vel opus quodcunque exercetur cum tædio ſponte. Delectatio namq; perficit operatio-

nem

[illegible] iuuentutem, inquit A-[illegible] x ethicorum. Ideo [illegible] prudentia [illegible]tum adinuenit remedium, quo latentium genus humanũ caperetur quodammodo pio dolo, dum sub voluptatis [illegible] delicata Minerua [illegible] in pocculos. Muneribus paruulos ſolemus allicere, vt illa grauis vellent addiſcere, quibus eos vel inuitos incedimus applicare. Non enim natura corrupta eo impeditur, quia prona ſe pellit ad vitia, tranſſugerat ad virtutes. Hoc enim breui verſiculo nobis declarat Horatius, vbi artem poeticam tradit dicens:

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ.

Hoc idem alio verſu eiuſdem libri prudenter innuit ita dicens:

Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci.

Quos Euclidis diſcipulus [illegible] quaſi ſcopulus eminens & abruptus, quem nullo ſcalarum ſuffragio ſcandi poſſet. Durus eſt, inquiunt, hic ſermo & quis poteſt eum audire: [illegible] qui tandem in aſinum transformari volebat Philoſophus, nullatenus forſitan ſtudium diuiſiſſet, ſi eidem contecta voluptatis velamine familiariter venisset: ſed mox Cra[illegible] cathedra ſtupefactos, & quæſtionibus infinitis quaſi quodam [illegible] ſubter [illegible] pro-ſus [illegible] fugam. Hæc in excuſationem [illegible] poetarum, tamq; [illegible]

deci-

dente, intentione decora in eiſdem ſtuden-
dum cenſuimus. Ignorantia quidem ſo-
lius vocabuli prægrandis ſententiæ impedit
intellectũ, ſicut proximo capitulo eſt aſſum-
ptum. Cum ergo dicta ſanctorum poetarum
figmentis frequenter alludant, fieri non pot-
eſt, vt neſcito poemate introducto tota ipſius
auctoris intentio penitus obſtruatur. Et certe,
ſicut dicit Caſſiodorus libro ſuo de inſtitutio-
ne diuinarum literarum, *non ſunt parua cenſen-
da, ſine quibus magna conſtare non poſſunt.* Reſtat
ergo vt ignorata poeſi, ignoretur Hiero-
nymus, Auguſtinus, Boetius, Lactantius, Si-
donius, & plerique alii, quorum letaniam pro-
lixum capitulum non teneret. Venerabilis
autem Beda vero huiuſmodi dubitationem di-
lucidam diſcuſſione declarauit diluendo, ſicut
recitat compilator egregius Gratianus plurium
repetitor auctorum, qui ſicut fuit auidus in
compilatione materiæ, ſic confuſus reperitur
in forma, ſcribens diſtinctione tricesima ſe-
ptima, *Turbat acumen legentium, & deficere co-
git, qui eos a lectione ſæcularium poetarum figmentis & verbo-
rum ornatu delectati. Quidam vero ad eruditio-
nem eas addiſcunt, vt errores gentilium legendo deteſten-
tur, & vtilia quæ in eis inuenerint ad vſum ſacræ e-
ruditionis deuote conuertant. Tales laudabiliter ſæcu-
lares literas addiſcunt.* Hæc Beda. Hac ſalubri in-
ſtructione ſuſcepta, ſileant detractores
ſtudentium in poetis ad tempus, nec ignoran-
tes

tes huiuſmodi conneſcientes deſiderent, quia hoc ſimile eſt ſolatio miſerorum. Statuat ſibi quiſq; piæ intentionis affectum, & de quacũque materia obſeruatis virtutis circumſtantiis faciat ſtudium Deo gratum. Etſi in poeta profecerit, quemadmodum magnus Maro ſe fatetur in Ennio, ſtudium non amiſit.

Capitulum XIV. de illis qui precipue deberent libros diligere.

REcolligenti prædicta palam eſt & perſpicuum, qui deberent eſſe librorum præcipui dilectores. Qui namq; ſapientiæ magiſtri egent ad ſui ſtatus officium vtiliter exequendum, hi potiſſime ſacris vaſis ſapientiæ ꝓpenſiorem proculdubio exhibere tenentur ſollicitum grati cordis affectum. Eſt aũt ſapientis officium bene ordinare & alios & ſeipſum ſecundum Phœbum philoſophorum Ariſtotelem prohemio metaphyſicæ, qui nec fallit nec fallitur in humanis. Quapropter Principes & Prælati, iudices & doctores, & quicunq; reipublicæ directores, ſicut p̃ aliis ſapientia opus habent, ita p̃ aliis vaſorum ſapientiæ zelũ debent habere. Philoſophiam nimirum cõfinxit Boetius in ſiniſtra quidem ſceptrum, & in dextra libros geſtantem, per ꝙ vniuerſis euidenter oſtenditur, nullum poſſe rempublicam debite regere ſine libris. *Tu*, inquit Boetius loquens Philoſophiæ, *hanc ſententiam Platonis*

ore ſanxiſti, beatas fore reſpublicas ſi eas vel ſtudioſi ſapientiæ regerent vel eorum rectores ſtudere ſapientia contigiſſet. Rurſus hoc nobis inſinuat ipſe geſtus imaginis, quod quanto dextra ſiniſtram præcellit, tanto contemplatiuá vita dignior eſt actiua, ſimulque ſapientis intereſſe monſtratur nunc ſtudio veritatis, nunc diſpenſationi temporalium indulgere viciſſim. Philippum legimus diis regratiatum deuote, quod Alexandrum conceſſerant temporibus Ariſtotelis eſſe natum, cuius inſtructione educatus regni paterni moderamine dignus eſſet, dum Phaeton ignarus regiminis fit currus auriga paterni: nunc vicinitate nimia, nunc remota diſtantia mortalibus æſtum Phœbi infeliciter adminiſtrat, ac ne omnes periclitarentur ſubiecti pro iniquo regimine aurigæ meruit fulminari. Referunt tam Græcorum quam Latinorum hiſtoriæ, quod nobiles inter eos Principes non fuerunt, qui literarum peritia caruerunt. Sacra lex Moſayca præſcribens regi regulam per quam regat, librum legis diuinæ ſibi præcipit habere deſcriptum, Deuteronomii XVII. Secundum exemplar à ſacerdotibus exhibendum, in quo ſibi legendum eſſet omnib. diebus vitæ ſuæ. Sane labilitatem humanæ memoriæ & inſtabilitatem virtuoſæ voluntatis in hoīe ſatis nouerat Deus ipſe, qui condidit, qui & fingit quotidie corda hominum ſingillatim. Quamobrem quaſi omnium malo-

malorum antidotum voluit eſſe librum, cuius lectionem & vſum tanq̃ ſaluberrimum ſpiritus alimentum quotidianum iugiter eſſe iuſſit; quo refocillatus intellectus nec eneruis, nec dubius trepidaret vllatenus in agendis. Iſtud eleganter Ioannes Saresburienſis pertactat in ſuo Polycratico libro IV. Cæterum omne genus hoĩm, qui tõſura vel nomine clericali præfulgent, contra quos libri quarto, quinto, & ſexto capitulis querebantur, libris teneantur veneratione Papæ famulari.

Capitulum XV. de multiplici effectu ſcientiæ, quæ in libris continetur.

HVmanum excedit ingenium quantumcunq; de fonte Pegaſi potatum, inſtantis capituli titulum explicare perfecte, linguis hominum & angelorum quis loquatur: ſi in Mercurium transformaretur aut Tullium: ſi dulceſcat Titi Liuii eloquentia lactea: ſi Demoſthenis ſuauitate peroret, aut Moyſi balbuciem allegabit, vel cũ Hieremia ſe puerum neſcientem confitebitur adhuc loqui, vel imitabitur reſonantem in mõtibus altis Echo. Amorem namq; librorum, amorem ſapientiæ conſtat eſſe, ſicut ſecundo capitulo eſt ꝓbatum. Hic autem amor Philoſophia Græco vocabulo nũcupatᷣ, cuius virtutẽ nulla cõprehẽdit creata intelligentia, qm̃ creditur omniũ bonorum mater eſſe, Sapiẽtiæ ſeptimo. Æſtus quippe carnalium viciorum quaſi cœlitus ros

extinguit,dum motus inſenſus vi[illegible] ani-
malium vires naturalium vi[illegible],
ocio penitus effugato.quo ſublato,

——*periere Cupidinis arcus omnes.*

Hinc Plato in Phædrone; *in h[illegible], inquit, mani-
feſtus eſt philoſophus, ſi abſoluit an[illegible]
differentia alys hominib. Anima* (inquit Hierony-
mus) *ſcientiam ſcripturarum & c[illegible] non
amabis.* Demõſtrauit hoc Xenocrates dei for-
mis in conſtantia rationis, quem nobile ſcor-
tum, Phyrne nomine, ſtatuam [illegible] non
hominem, cum nullis valeret eum illecebris
euirare, quemadmodum valerius libro [illegible]
III. plene refert. Hoc ipſum noſter Origenes
oſtendit, qui ne eum ab omnipot[illegible]
effeminari contingeret, vtriuſq; [illegible]
ꝑ abnegationem exteriorum elegit. Anim[illegible]
ſum quippe remedium, nec naturę modo con-
ſentaneum nec virtuti, cuius eſt hominem non
inſenſibilem facere paſſionum, ſed [illegible]
fomite rationis enecare mucrone. [illegible]
mundana & pecunias paruipendunt, quos
quot amor affecit librorum dicente Hiero-
nymo ad Vigilantium epiſtola L [illegible] e-
*iuſdem hominis aureos nummos & ſcripturas pro-
bare.* Vnde a quodam metrice ſic dictum eſt:

Nulla libris erit apta manus ferrugine tincta.
Nec nummata queunt corda vacare libris.
Nummipete cum libricolis nequeunt ſimul [illegible]
Ambos crede mihi non tenet vna domus.

Nullus

Nullus ergo poteſt Mammoni & libris ſeruire. Vitiorum deformitas in libris maxime reprobatur, vt inde dicuntur omnimode vitia deteſtari qui libros dilexerunt perſcrutari. *Dæmon*, qui à ſcientia nomen habet, per librorum ſcientiam potiſſime triumphatur, cuius fraudes multipliciter flexuoſæ, milleq; pernicioſi meandri p libros panduntur legentibus, ne ſe transfigurans in angelum lucis dolis circumueniat innocentes. Diuina nobis per libros reuerentia reuelatur, virtutes quibus colitur propalantur expreſſius, atq; merces deſcribitur, quā quæ nec fallit nec fallitur veritas pollicetur. Imago ſimillima futuræ beatitudinis eſt ſacrarum contemplatio litterarum, in quibus nunc creator, nunc creatura cōſpicitur ac de torrente perpetuę iocunditatis hauritur fides, fundatur potentia literarum, ſpes librorū ſolatio confirmatur, vt p patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpē habeamus. Charitas non inflatur ſed ædificatur p verarum literarū notitiam, immo ſuper libros ſacros conſtat luce clarius eccleſiam ſtabilitam. Delectant libri proſperitate feliciter arridente: conſolantur indiuidue nubila fortuna terrente: pactis humanis robur attribuunt: nec feruntur ſententiæ graues ſine libris. Artes & ſcientiæ conſiſtunt in libris, quorum emolumenta nulla mens ſufficeret enarrare, quanti pēdenda eſt mira librorum potentia, dum per

eos fines tam orbis q̃ temporis cernimus, & ea q̃ non ſunt tanq̃ ea q̃ ſunt quaſi in quodã æternitatis ſpeculo contẽplamur: montes ſcandimus, & abyſſorum voragines in libris perſcrutamur. Species piſcium, quos communis aer nequaquam ſalubriter continet, intuemur. Codicibus fluuiorum, & fontium, & diuerſarum terrarum ꝓprietates diſtinguim⁹. Metallorum atq; gẽmarũ genera, & minerarum quarumq; materias de libris effodimus: herbarumq; vires, arborum, & plantarum proleq; totam ꝓ libitu cernimus Neptuni, Cereris & Plutonis. ꝙſi nos cœlicolas viſitare delectat, ſuppeditãtes Taurum, Caucaſum & Olympũ, Iouis regna tranſcendimus, & ſeptem territoria planetarũ funiculis & circulis emetimur. Ipſum tandem firmamentũ ſupremũ, ſignis, gradib⁹ & imaginibus varietate maxima decoratum luſtramus. Ibi polum antarcticum, quem nec ocul⁹ vidit nec auris audiuit, inſpicimus luminoſum iter galaxię, & aĩalib. cœleſtib. picturatum zodiacum, delectabili iocunditate miramur. Hinc per libros ad ſeparatas tranſimus ſubſtantias, & vt cognatas intelligẽtias intellect⁹ ſalutet, primamq; cauſam omnium, aut motorem immobilem infinitæ virtutis oculo mentis cernat, & amore inhæreat ſine fine. Ecce per libros adducti beatitudinis noſtræ mercedem attingimus, dum adhuc exiſtimus viatores. Quid plura? Procul dubio ſicut Se-

neca

neca docente octogeſima quarta epiſtola, q̃ incipit, *Deſii iã de te eſſe ſollicitus: Ociũ ſine literis mors eſt, & viui hominis ſepultura*, ita reuera à ſẽſu cõtrario, lrãrum ſeu librorum negociũ cõcludim' eſſe vitã. Rurſus p libros tã amicis q̃ hoſtib. intimamus, q̃ nequaq̃ ſecure nũciis cõmendamus: qm̃ libro plerunq; *ad Principum thalamos ingreſſus conceditur, quo repelleretur penitus, vox auctoru*, ſicut Tertullianus in principio apologetici ſui dicit. Carceribus & vinculis cuſtoditi, ademptaq; penitus corporis libertate, librorum legationibus vtimur ad amicos, eiſq; cauſas noſtras expediendas committimus, quo nobis fieret cauſa mortis acceſſus. Per libros præteritorum reminiſcimur, de futuris quodammodo prophetamus, præſentia, quæ labuntur & fluunt, ſcripturæ memoria ſtabilimus. Felix ſtudioſitas & ſtudioſa felicitas prępotentis eunuchi, de quo Actuum octauo narratur, quem amor propheticæ lectionis accenderat tam ardenter, quod nec ratione itineris à lectione ceſſaret, Reginæ Candacis palatium obliuioni tradiderat, gazas quibus præerat à cura cordis ſemouerat, & tam iter quam currum quo ferebatur neglexerat: ſolus amor libri totum ſibi vendicauerat domicilium caſtitatis. Quo diſponente mox fidei ianuam meruit introire. O gratioſus amor librorum, qui gehennæ filium & alumnum Tartari per baptiſmalem gratiam

filium fecit regni? Ceſſet iam ſtilus impotens infiniti negocii conſummare tenorem, ne videatur aggredi temere, quod in principio latebatur impoſſibile cuiquam eſſe.

Capitulum XVI. de libris nouis ſcribendis, & antiquis reparandis.

SIcut neceſſarium eſt reipublicę pugnaturis militibus arma prouidere militaria, & cõgeſtas victualium copias præparare, ſic eccleſiæ militanti contra Paganorum & Hæreticorum inſultus, operæ precium conſtat eſſe librorum ſanorum multitudine communiri. Verum quia omne, quod ſeruit mortalibus ꝑ lapſum temporis mortalitatis diſpendiũ patitur, neceſſe eſt vetuſtate tabefacta volumina innouatis ſucceſſoribus inſtaurari, vt perpetuitas, quæ repugnat naturę indiuidui, concedatur ſpeciei. Hinc eſt ꝙ ſignanter dicit Eccleſiaſtes, Faciendi plures libros nullus eſt finis. Sicut enim librorum corpora, ex contrariorũ commixtione compacta ſuæ compoſitionis continuum ſentiunt detrimentũ, ſi ꝑ prudentiam clericorũ eſt repire remedium, ꝑ qđ liber ſacer ſoluẽs naturæ debitũ, hereditarium obtineat ſubſtitutum, & ſimile ſemen fratri ſacro mortuo ſuſcitetur: verificeturque ſtatim illud Eccleſiaſtici xxx. *mortuus eſt pater illius, & quaſi non eſt mortuus, ſimilem enim reliquit poſt ſe filium.* Sunt ergo transſcriptores veterum quaſi

qui-

quidam propagatores recentium filiorum, ad quos paternum deuoluatur officium, ne municipium minuatur. Sane huiuſmodi trãſſcriptores *antiquarii* nominantur, quorum ſtudia inter ea, quæ complentur labore corporeo Caſſiodorus ſibi placere confitetur, de inſtitutione diuinarum literarum tertio capitulo, ita ſubdens: *Felix*, inquit, *ſcientia, laudanda ſedulitas, manu hominibus prædicare, linguas digitis aperire, ſalutem mortalibus tacitum dare, & contra diaboli tentationes illicitas calamo & atramento pugnare.* Hæc ille. Porro ſcriptoris officium ſaluator exercuit, dum inclinans ſe deorſum digito ſcribebat in terra Ioannis v III. vt nullus quantumcunque nobilis dedignetur hoc facere quod ſapientiam Dei patris intuetur feciſſe. O ſcripturæ ſerenitas ſingularis, ad cuius fabricam inclinatur artifex orbis terræ, in cuius tremendo nomine flectitur omne genu. O venerandum artificium ſingulariter præ cunctis praxibus, quæ hominis manu fiunt, cui pectus dominicum incuruatur humiliter, cui digitus Dei applicatur vice calami functus? Cæterum Dei filium vel araſſe, texuiſſe, vel fodiſſe non legimus: nec quicquam aliud de mechanicis decebat diuinam ſapientiam humanatam niſi ſcribendo literas exarare: vt diſcat quilibet generoſus aut ſciolus, quod hominibus digiti tribuuntur ad ſcribendi negocium, potius quam ad bellum.

Vnde librorum ſententiam approbamus, qua clericum inertem ſcripturæ cenſuerunt quodammodo mancum fore, capitulo ſexto ſupra. Scribit iuſtos in libro viuentium Deus ipſe. Lapideas quidem tabulas digito Dei ſcriptas Moyſes accepit. *Scribat librum qui iudicat*, Iob proclamat. *Digitos ſcribentis in pariete mane techel phares*, Balthaſar tremens vidit Danielis quinto. *Ego*, inquit Hieremias, *ſcribebam in volumine atramento*, Hieremiæ XXXVI. *Quod vides ſcribe in libro*, Chriſtus Ioanni caro ſuo præcepit Apocal. primo. Sic Eſayæ, ſic Ioſuæ, officium ſcriptoris iniungitur, vt tantæ artis peritia futuris in poſterum commendetur. In veſtimento & in femore ſcriptum habet rex regum, & dominus dominantium Chriſtus ipſe, vt ſine ſcriptura nequeat apparere perfectum omnipotentis regium ornamentum. Defuncti docere non deſinunt, qui ſacræ ſcientię libros ſcribunt. Plus Paulus ſcribendo ſacras epiſtolas eccleſiæ profuit fabricandæ quam Gentibus & Iudæis euangelizando ſermone. Nempe per libros cotidie continuat comprehenſor, quod olim in terra poſitus inchoauit viator. Sicque verificatur de doctoribus libros ſcibentibus ſermo Propheticus Danielis XII.

Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Porro ſollicitudinem antiquorum priuſquam Deus orige-

nalem mundum cataclyſmo dilueret, aſſcribendam miraculo non naturæ Catholici decreuere Doctores, vt Deus tantum eis vitæ concederet quantum reperiendis & in libris ſcribendis ſcientiis conueniret: inter quas aſtronomiæ miranda diuerſitas, vt experimentaliter viſui ſubderetur, ſexcentorum annorum periodum (ſecundum Ioſephum) requirebat: verumtamen non abnuunt quin terra naſcentia illius temporis primitiui vtilius alimentum præſtarent mortalibus quam moderni; quo dabatur non ſolum hilarior corporis entelechia, ſed etiam diuturnior florens ætas.

Ad quam non modicum contulit, quod virtuti viuebant omnimode, reſecato ſuperfluo voluptatis. Igitur quiſquis Dei munere es ditatus iuxta conſilium ſpiritus ſancti Eccleſiaſtici XXXVIII. *ſapientiam ſcribe in tempore vacuitatis, vt præmium tibi cum beatis, & ſpacium augeatur ætatis.* Cæterum ſi ad mundi Principes diuertamus ſermonem. Imperatores egregios inuenimus non ſolum artis ſcribendi peritia floruiſſe, ſed & ipſius operi plurimum indulſiſſe. Iulius Cæſar primus omnium & tempore & virtute commentarios reliquit tam belli Gallici quam Ciuilis à ſemetipſo conſcriptos. Item de analogia duos libros, & Anticathones totidem, & poema quod inſcri-

bi-

bitur Iter. & opuſcula alia multa fecit, verum Iulius quam Auguſtus cautelas ſcribendi literam occultarent. Nam Iulius quartam literam poſuit loco primæ, & ſic deinceps alphabetum expendit: Auguſtus vero ſecundam pro prima, & pro ſecunda tertiam, & ita deinceps vſus fuit. Hic in Mutinenſi bello in maxima mole rerum, cotidie & legiſſe & ſcripſiſſe traditur, ac etiam declamaſſe. Tiberius lyricum carmen ſcripſit, & poemata quædam Græca. Claudius ſimiliter tam Græci quam Latini ſermonis peritus, varios libellos fecit. Sed præ aliis & his Titus in ſcribendi peritia floruit, qui cuiuſcunque volebat literam mutuauit facillime. vnde ſe fatebatur falſarium maximum, ſi libuiſſet, fieri potuiſſe. Hæc omnia Suetonius de vita XII. Cæſarum annotauit.

Capitulum XVII. de libris munde tractandis & collocandis.

NOn ſolum Deo præſtamus obſequium nouorum librorum præparando volumina, ſed & ſacratæ pietatis exercemus officium, ſi eoſdem nunc illæſe tractemus, nunc locis idoneis redditos illibatæ cuſtodiæ commendemus, vt gaudeant puritate dum habentur in manibus, & requieſcant ſecure dum in ſuis cubilibus reconduntur. Nimirum poſt veſtes & vaſcula corpori dedicata dominico, ſacri

ſacri libri merentur à clericis honeſtiùs contrectari, qui totiens eos præſumunt attingere manu fœda. quamobrem exhortari ſtudentes ſuper negligentiis variis reputamus expediens, quæ imitari faciliter ſemper poſſent, & mirabiliter libris nocent. In primis quidem circa claudenda & aperienda volumina ſit matura modeſtia, vt nec præcipiti feſtinatione ſoluantur, nec inſpectione finita ſine clauſura debita dimittantur. Longe namque diligentius librum quam calceum conuenit conſeruari. Eſt enim ſcholarium gens perperam educata communiter, & niſi maiorum regulis refrenetur, infrunitis inſcitiis inſoleſcit. Aguntur petulantia, præſumptione tumeſcunt; de ſingulis iudicant tanquam certi, cum ſint in omnibus inexperti. Videbis fortaſſe iuuenem ceruicoſum, in ſtudio ſegniter reſidentem. Et dum hyberno tempore hyemis alget, naſus irriguus frigore comprimente diſtillat, nec prius ſe dignatur emunctorio tergere, quam ſubiectum librum madefecerit turpi rore. Cui vtinam loco codicis, corium ſubderetur ſutoris. Vnguem habet fimo fœtente refertum, giganti ſimillimum, quo placentis materiæ ſignat locum. Paleas diſpartitur innumeras, quas diuerſis in locis collocat euidenter, vt feſtuca reducat, quod memoria non retentat. Hæ paleæ quia nec venter libri digerit, nec priuſquam eas extrahit primo qui-

quidem librum à ſolita iunctura diſtendunt, & tandem negligenter obliuioni commiſſa putreſcunt. Fructus & caſeum ſuper librum expanſum non veretur comedere, atque cyphum hinc inde diſſolute transferre. Et quia non habet eleemoſynarum ſacculum præparatum, in libris dimittit reliquias fragmentorum. Garrulitate continua ſociis oblatrare non deſinit, & dum multitudinem rationum adducit à ſenſu phyſico vacuarum, librum in gremio ſubexpanſum humectat ſpargine ſaliuarum. Quid plura? ſtatim duplicatis cubitis reclinatur in codicem, & per breue ſtudium ſoporem inuitat prolixum, ac pro reparandis rugis limbos replicat foliorum ad libri non modicum detrimentum. Iam imber abiit & receſſit, & flores apparuerunt in terra noſtra. tunc ſcolaris, quem deſcribimus, librorum neglector potius quam inſpector, viola primula atq; roſa, necnon quadrifolio, farciet librum ſuum: tunc manus aquoſas & ſcatentes ſudore, voluendis voluminibus applicabit: tunc puluerulentis vndique chirothecis in candidam membranam impinget, & indice veteri pelle veſtito venabitur paginam lineatam: tunc ad pulicis mordentis aculeum ſacer liber obiicitur, qui tamen vix clauditur infra menſem, ſicque pulueribus introiectis tumeſcit, quod claudentis inſtantiæ nõ obedit. Sũt autem ſpecialiter coher-

hercendi à contractatione librorum iuuenes impudentes, qui cum litterarum figuras effigiare didicerint, mox pulcherrimorum voluminum ſi copia concedatur incipiunt fieri gloſſatores incongrui, & vbi largiorem marginem circa textum perſpexerint, monſtruoſe apparitant alphabetum, vel aliud friuolum qualecunque quod imaginationi occurrit incaſtigatus calamus protinus exarare præſumit. Ibi Latiniſta, ibi ſophiſta, ibi quilibet ſcriba indoctus, aptitudinem pennæ probat, quod formoſiſſimis codicibus, quo ad vſum & precium, creberrime vidimus offuiſſe. Sunt iterum fures quidam libros enormiter detruncantes, qui pro epiſtolarum cartis ſchedulas laterales abſcindunt, littera ſola ſalua, vel finalia folia quæ ad libri cuſtodiam dimittuntur ad varios vſus & abuſus aſſumunt. quod genus ſacrilegii ſub interminatione anathematis prohiberi deberet. Conuenit autem prorſus ſcholarium honeſtati, vt quotiens ad ſtudium à refectione reditur, præcedat omnino lotio lectionem, ne digitis ſagimine delibutis, aut ſignacula libri ſoluat, aut folia prius voluat. Puerulus autem lachrimoſus capitalium litterarum non admiretur imagines, ne manu fluida polluat pergamenum. Tangit enim illico, quicquid videt. Porro laici, qui librum æque reſpiciunt reſupine tranſuerſum, ſicut ſerie naturali expanſum,

ſum, omnium librorum communione penitus ſunt indigni. Hoc etiam clericus diſponat, vt olens ab ollis lixa cineris librorum folia non contingat illotus, ſed qui ingreditur ſine macula, prȩcioſis codicibus miniſtrabit. Conferret autem plurimum tam libris quam ſcholaribus manuum honeſtarum mundicia, ſi non eſſent ſcabies & puſtulæ characteres clericales. Librorum defectibus, quotiens aduertuntur, eſt citius occurrendum: quoniam nihil grandeſcit citius quam ſciſſura & fractura, quæ ad tempus negligitur, reparabitur poſtea cum vſura. De librorum armariis mundiſſime fabricandis, vbi ab omni læſione ſeruentur ſecuri, Moyſes mitiſſimus nos informat Deutronomii XXI. *Tollite*, inquit, *librum iſtum, & ponite eum in latere archifœderis Domini Dei veſtri.* O locus idoneus & bibliotheca conueniens, quæ de lignis Cethmi imputribilibus facta fuit, auroque per totum interius & exterius circuntecta. Sed & omnem inhoneſtatis negligentiam circa libros tractandos, ſuo Saluator excluſit exemplo, ſicut legitur Lucæ quarto. Cum enim ſcripturam propheticam de ſe ſcriptam in libro tradito perlegiſſet, non prius librum miniſtro reſtituit, quam eundem ſuis ſacratiſſimis manibus plicuiſſet. Quo facto ſtudentes docentur clariſſime circa librorum cuſtodiam quantumcunq; minima negligi non debere.

Cap-

Capitulum XVIII auctor contra ſuos detractores.

NIhil iniquius in humanis perpenditur, quam quod ea quæ geruntur iuſtiſſime, malignorum obliquiis peruertuntur. Et inde reportat quis famam criminis, vnde magis meruit ſpeciem honoris. Oculo ſimplici perpetrantur plurima, nec ſiniſtra dextrę ſe commiſcet. Nullo fermento maſſa corrumpitur, neque veſtis ex lino lanaque contexitur. Peruerſorum tamen præſtigiis opus pium mendaciter transformatur in monſtrum. Hæc eſt nimirum peccatricis animæ reprobanda conditio, quod non ſolum in factis moraliter dubiis pro peiore ſententiat; immo frequenter illa, que ſpeciem boni habēt, nequicioſa ſubuerſione deprauat. Quamuis enim amor librorum ex obiecti natura præferat honeſtatem, miro tamen modo obnoxios nos efficit iudiciis plurimorum. quorum admirationib. obtrectati nunc de curioſitate ſuperflua, nunc de cupiditate in illa duntaxat materia, nunc de vanitatis apparentia, nunc de voluptatis intemperantia circa literas notabamur. Quorum reuera vituperiis non plus quam caniculorum latratibus mouebamur, illius ſolius teſtimonio contentati, ad quem renes & corda pertinet perſcrutari. Cum enim voluntatis ſecretæ finalis intentio homines lateat, cordiū inſpectori pernicioſæ temeritatis merentur

redargui, qui humanis actibus, quorum non vident fontale principium, epigramma tam faciliter ſuperſcribunt ſiniſtrum. Finis enim ſe habet in operabilibus, ſicut principia in ſpeculatiuis, vel ſuppoſitiones in mathematicis, teſte Philoſophorum principe VII. ethicorum. Quapropter ſicut ex principiorum euidentia concluſionis veritas declaratur, ita plerunq; in agibilibus ex honeſti finis intentione bonitas moralis in opere ſigillatur, vbi alias opus ipſum iudicari deberet indifferens, quo ad mores. Nos autem ab olim in præcordiis mentis noſtræ propoſitum geſſimus radicatum quatenus oportunis temporibus expectatis diuinitus aulam quandam in reuerenda vniuerſitate Oxonienſi, omnium artium liberalium nutrice præcipua, in perpetuam eleemoſynam fundaremus neceſſariiſq; redditibus ditaremus numeroſis ſcolaribus occupatam noſtrorum librorum iocalibus inſuper ditaremus, vt ipſi libri & ſinguli eadem communes fierent quantum ad vſum & ſtudium non ſolum ſcolaribus aulæ tactæ, ſed per eos omnibus vniuerſitatis prædictæ ſtudentibus in æternum ſecundum modum & formam, quam ſequens capitulum declarabit. Quapropter ſincerus amor ſtudii zeluſque orthodoxæ fidei ad ædificationem eccleſiæ confirmandæ pepererunt in nobis ſollicitudinem hanc ſtupendam nummicolis, vt collectos codi-

codices vndecunque venales neglectis ſumptibus emeremus, & qui venundari non debebant, transſcribi honeſtius faceremus. Cum enim delectationes hominum ex diſpoſitione corporum cœleſtium, cui mixtorum complexio frequenter obedit, diuerſimode diſtinguantur: vt hi in architectura, illi in agricultura: hi in venationibus, illi in nauigationibus: hi in bellis, illi in ludis, eligant conuerſari: cecidit circa noſtræ Mercurialis ſpecies voluptatis honeſtæ, quam ex recte rationis arbitrio, cuius nulla ſidera dominantur imperio, in honorem ordinauimus maieſtatis ſupremæ, vt vnde mens noſtra tranquillitaté reperit requiei, inde deuotiſſime creſceret cultus Dei. Quamobrem deſinant obtrectantes ſicut cæci de coloribus iudicare. Veſpertiliones de luce diſceptare non audeant, atque trabes geſtantes in oculis propriis, alienas feſtucas eruere non præſumant. Ceſſent commentis ſatyricis ſuggillare quę neſciunt, & occulta diſcutere quæ humanis experientiis nō pateſcunt. Qui nos fortaſſis affectu commendaſſent beniuolo, ſi ferarum venatui, alearumq; luſui, dominarum applauſui vacaſſemus.

Capitulum XIX de ordinatione prouida, qualiter libri extraneis concedantur.

Difficile fuit ſemper ſic homines limitare legibus honeſtatis, quin aſtutia ſuc-

ceſſorum terminos niteretur præcedentium tranſilire & ſtatutas infringere regulas inſolentia libertatis quamobrem de prudentum conſilio certum modum præfiximus, per quẽ ad vtilitatem ſtudentium librorum noſtrorũ communicationem & vſum volumus deuenire. In primis enim libros omnes & ſingulos, de quibus catalogum fecimus ſpecialem, cõcedimus & donauimus intuitu charitatis comitati ſcolarium in aula Oxonienſi degentiũ, in perpetuam eleemoſynam pro anima noſtra & parentum noſtrorum, nec non pro anima illuſtriſſimi Regis Angliæ Eduardi Tertii poſt conqueſtum, & deuotiſſimæ dominæ Reginæ Philippæ conſortis eiuſdem, vt iidem libri omnibus & ſingulis vniuerſitatis dictæ villæ ſcolaribus & magiſtris tam regularibus quam ſecularibus commodentur pro tempore, ad profectum & vſum ſtudentium, iuxta modũ quem immediate ſubiungimus, qui eſt talis. Quique de ſcolaribus in aula prælibata cõmorantibus aſſignentur per eiuſdem aulæ magiſtram, quibus librorum cuſtodia deputetur, de quibus quinq; perſonis tres & nullatenus pauciores librum vel libros ad inſpectionem & vſum duntaxat ſtudii valeant commodare: ad copiandum vero & tranſcribendum nullum librum volumus extra ſepta domus concedi. Igitur cum ſcolaris quicunque ſecularis vel religioſus, quos in pręſenti fauore ad pares

ſtudi-

iudicamus,librum aliquem commodandum petiuerit,conſiderent diligenter cuſtodes,an librum talem habuerint duplicatum. & ſi ſic, commodent ei librum cautione recepta quæ librum traditum in valore tranſcendat iudicio eorum: fiatq; ſtatim tam de cautione quã de libro commodato memorialis ſcriptura continens nomina perſonarum quæ librum tradunt, & illius qui recipit: cum die & anno Domini quo contingit fieri commodatum. Si vero cuſtodes inuenerint, quod ille liber qui petitur duplicatus non fuerit, talem librũ non commodent cuicunq; , niſi fuerit de comitiua ſcolarium dictæ aulæ niſi forte ad inſpectionem infra ſepta domus vel aulæ prædictæ,ſed non ad vlterius deferendum. Scolari vero cuilibet prædictæ aulæ liber quicunque per tres de prædictis cuſtodibus valeat commodari,nomine tamen ſuo cum die,quo librum recipit,primitus annotato: nec tamen ipſe poſſit librum ſibi traditum alteri cõmodare, niſi de aſſenſu trium de cuſtodibus ſupradictis: & tunc deleto nomine primi nomẽ ſecundi cum tempore traditionis ſcribatur. Adhęc omnia obſeruandum cuſtodes ſinguli fidem præſtent, quando eis cuſtodia huiuſmodi deputatur. Recipientes autem librum vel libros,ibidem iurabunt,quod eum vel eos ad alium vſum niſi ad inſpectionem vel ſtudium nullatenus applicabunt, quodq; illum

vel illos extra villam Oxonienſem cum ſuburbio, nec deferent nec deferri permittent. Singulis autem annis computũ reddant prædicti cuſtodes magiſtro domus & duobus quos ſecum duxerit de ſuis ſcolaribus aſſumendum: vel ſi eidem non vacauerit, tres deputet inſpectores alios à cuſtodibus, qui librorum catalogum perlegentes, videant quod omnes habeant vel in voluminibus proprijs vel ſaltem per cautiones præſentes. Ad hunc etiam computum perſoluendum tempus credimus oportunius, à kalendis Iulij vſque ad feſtum ſequens glorioſiſſimi martyris ſancti Thomæ. Hoc autẽ omnino adijcimus, quod quilibet, cui liber aliquis fuerit commodatus, ſemel in anno librum præſentet cuſtodibus, & ſuam ſi voluerit videat cautionem. Porro ſi contingit fortuitu per mortem, furtũ, fraudem vel incuriam librum perdi, ille qui perdiderit vel eiuſdem procurator, ſeu etiam executor precium libri ſoluat, & eiuſdem recipiat cautionem. Quod ſi qualitercunque cuſtodibus ipſis lucrum euenerit, in nihil aliud quam in librorum reparationem & ſubſidium conuertatur.

Capitulum XX. Auctor petit orationes & mirabiliter docet orare ſtudentes.

TEmpus iam efflagitat terminare tractatum, quem de amore librorum compegi-

gimus: in quo contemporaneorum noſtrorum admirationibus de eo quod tantum libros dileximus rationem reddere niſi ſumus. Verum quia vix datur aliquid operari mortalibus, quod nullius puluere aſpergatur vanitatis, ſtudioſum amorem quem ita diuturnum ad libros habuimus iuſtificare penitus non audemus, quin fuerit forſitan nobis quãdoque occaſio alicuius negligentiæ venialis, quamuis amoris materia ſit honeſta, & intentio regulata. Si namque cum omnia fecerimus, ſeruos nos inutiles dicere teneamur; ſi Iob ſanctiſſimus ſua opera omnia verebatur; ſi iuxta Eſaiam quaſi pannus menſtruatæ, omnes ſunt iuſtitiæ noſtræ: quis de perfectione cuiuſcunque virtutis præſumat iactare, quin ex aliqua circumſtantia valeat reprehendi quæ forſitan à ſeipſa non poterat deprehendi. Bonum enim ex integris cauſis, malum omnifarie, ſicut Dionyſius de diuinis nominibus nos informat. Quamobrem in noſtrarum iniquitatum remedium, quibus nos omnium creatorem crebrius offendiſſe cognoſcimus, orationum ſuffragia petituri ſtudentes noſtros futuros dignũ duximus exhortari, quatenus ſic tam nobis q̃ aliis eorundem futuris benefactorib. fiant grati, ꝙ beneficiorum noſtrorum ꝓuidentiam ſpiritualibus retributionibus recompenſent. Viuamus in eorum memoriis funerati, qui in noſtris vixerunt

runt beniuolentiis nondum nati, noſtriſque nunc viuunt beneficiis ſuſtentati. Clementiã redemptoris implorent inſtantiis indefeſſis, quatenus negligentis noſtris parcat, peccatorum reatibus pius iudex indulgeat, lapſus noſtræ fragilitatis pallio pietatis operiat, & offenſas quas & pudet & pœnitet commiſiſſe benignitate diuina remittat: conſeruet in nobis ad ſufficiens ſpacium pœnitendi ſuarum munera gratiarum, fidei firmitatem, ſpei ſublimitatem, & ad homines latiſſimam charitatem: flectat ſuperbum arbitrium ad culparum ſuarum lamentum, vt deploret tranſactas elationes vaniſſimas, & retractet indignationes amariſſimas ac delectationes inſaniſſimas deteſtetur. Vigeat ſua virtus in nobis cum noſtra defecerit, & qui noſtrum ingreſſum ſacro baptiſmo conſecrauit gratuito, noſtrum proceſſum ad ſtatum Apoſtolicum ſublimauit. Laxetur á noſtro ſpiritu amor carnis: euaneſcat penitus metus mortis, deſideret diſſolui & eſſe cum Chriſto. Et in terris ſolo corpore cõſtituti cogitatione & auiditate in æterna patria conuerſemur. Pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis filio de ſiliquis reuertenti benignus occurrat, dragmam denuo repertam recipiat, & in theſauros æternos per ſanctos angelos tranſmittat. Caſtiget vultu terrifico exitus noſtri hora ſpiritus tenebrarũ, ne latens in limine portæ mortis Leuiathan ſer-

ſerpens vetus inſidias improuiſas calcaneo noſtro paret. Cum vero ad terrendum tribunal fuerimus aduocati, vt cuncta quæ corpore geſſimus atteſtante conſcientia referamus. Conſideret humanitas iuncta Deo effuſi ſui ſancti ſanguinis precium, & aduertat diuinitas humanata carnalis naturæ figmentum, vt ibi tranſeat fragilitas impunita, vbi clemens pietas cernitur infinita: & ibi reſpiret ſpiritus miſeri, vbi inſtat iudicis proprium miſereri. Amplius refugium ſpei noſtræ poſt Deum, Virginem & Reginam theotocam benedictam, noſtri ſemper ſtudentes ſalutationibus ſatagant frequentare deuotis, vt qui propter noſtra facinora triplicata metuimus iudicem inuenire turbatum, per ipſius ſuffragia ſemper grata mereamur eundem reperire placatum. Deprimat pia manus brachium æque libræ, qua noſtra tam parua quam pauca merita penſabuntur, ne quod abſit præponderet grauitas criminum, & damnandos deiiciat in abyſſum. Clariſſimum autem meritis Cuthbertum, cuius gregem paſcendum indigni ſuſcepimus, omnium cultu ſtudeant venerari, deuote rogantes aſſidue, vt ſuum quidem licet indignum vicarium precibus excuſare dignetur feliciter: & quem ſucceſſorem admiſit in terris, procuret effici conſeſſorem in cœlis. Puris denique tam mentis quam corporis precibus rogent Deum, vt ſpiritum ad una-

imaginem Trinitatis creatum poſt præſentis miſeriæ incolatum, ad ſuum reducat primordiale prototypum, ac eidem concedat perpetuum fruibilis faciei conſpectum. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Amen.

BESSARIONIS PATRIARchæ Conſtantinopolitani, & Cardinalis Thuſculani

EPISTOLA

DE SVA BIBLIOTHECA

Illuſtriſsimo atque inuictiſsimo Principi D. Chriſtophoro Moro Duci & inclyto Venetorum Senatui S.

EQuidem ſemper à tenera fere pueritiaque ætate omnem meum laborem, omnemque operam, ſtudium, curamque adhibui, vt quoſcunque poſſem libros in omni diſciplinarum genere compararem. Propter quod non modo pleroſque & puer & adoleſcens manu mea conſcripſi, ſed quicquid pecuniolæ ſeponere interim parca frugalitas potuit, in his coëmendis abſumpſi. Nullam enim magis dignam atque præclaram ſupellectilem, nullum vtiliorem præſtantioremque theſaurum parare mihi poſſe exiſtimabam. Vocibus pleni, pleni antiquitatis exemplis, ple-

pleni moribus, pleni legibus, pleni religione viuunt, conuerſantur, loquunturque nobiſcum. Docent nos, inſtituunt, conſolantur: reſque à memoria noſtra remotiſſimas quaſi præſentes nobis exhibent & ante oculos ponunt. Tanta eſt eorum poteſtas, tanta dignitas, tanta maieſtas, tantum denique numen, vt niſi libri forent, rudes omnes eſſemus atque indocti: nullam fere præteritarum rerum memoriam, nullum exemplum, nullam denique nec humanarum nec diuinarum rerum cognitionem haberemus. Eadem vna, quæ hominum corpora contegit, etiam nomina obrueret. Quamuis autem huic rei toto animo ſemper incubuerim, ardentiori tamen ſtudio poſt Græciæ excidium & deteſtandam Byzantii captiuitatem in perquirendis libris Græcis omnes meas vires, omnem curam, omnemque operam, facultatem induſtriamque conſumpſi. Verebar enim & vehementiſſime formidabam, ne cum cæteris rebus tot excellentiſſimi viri, tot ſummorum virorum ſudores atque vigiliæ, tot lumina orbis terræ breui tempore periclitarentur atque perirent. Quemadmodum etiam ſuperiori tempore tantam iacturam fecimus, vt ex ducentis viginti millibus librorum, quæ Plutarchus refert in bibliotheca Apamæorũ fuiſſe, vix mille ætate noſtra ſuperſint. Conati autem ſumus, quantum in nobis fuit,

non tam multos quam optimos libros colligere,& ſingulorum operum ſingula volumina, ſicque cuncta fere ſapientum Græcorum opera,præſertim quæ rara erant inuentu difficiliaque coegimus. Cæterum quum hæc ſæpe mente repeterem , parum deſiderio meo ſatisfeciſſe videbar, niſi pariter prouiderem, vt libri,quos tanto labore & ſtudio coegeram, me viuo ita collocarentur, vt etiam defuncto diſſipari alienarique non poſſent , ſed in loco aliquo tuto ſimul ac commodo ad communem hominum tam Græcorum quam Latinorum vtilitatem ſeruarentur. Hoc igitur cogitanti mihi, multaſque Italiæ vrbes animo voluenti, ſola tamen veſtra inclyta atque amplisſima ciuitas occurrit, in qua animus meus omni ex parte conquieſceret. Primum enim non videbam, quem locum eligere tutiorem poſſem, quam eum qui æquitate regitur, legibus tenetur , in vnitate ac ſapientia gubernatur,vbi virtus continentiæ,grauitatis,iuſtitiæ, fidei domicilium eſt : vbi imperium vt maximum eſt atque ampliſſimum,ita æquabile & moderatum: animi in conſulendo liberi,nulli libidini,nulli delicto obnoxii; prudentes imperii clauū tenent,& boni malis p̄ponūtur,ac priuatorū commodorum obliti totū corpus Reipub.vnanimi conſenſu & ſumma integritate procurant. Ex quibus ſperandum eſt ciuitatem veſtram (ꝙ optamus) in dies magis

&

& vires & nomen propagaturam. Dehinc intelligebam, nullum locum à me eligi poſſe commodiorem, ac noſtris præſertim hominibus aptiorem. Quum enim in ciuitatem veſtram omnes fere totius orbis nationes maxime confluant, tum præcipue Græci, qui e ſuis prouinciis nauigio venientes, Venetiis primum deſcendunt. Ea præterea vobiſcum neceſſitudine deuincti, vt ad veſtram appulſi vrbem, quaſi alterum Byzantium introire videantur. Poſthæc quomodo poterit hoc beneficium à nobis honeſtius locari quam apud eos homines, quibus ego multis eorum in me beneficiis deuinctus obſtrictuſq; eſſem, & in ea ciuitate, quam mihi ſubiugata Græcia pro patria elegiſſem: & in quam accitus à vobis atque honorificentiſſime receptus fuiſſem. Itaque conſcius mortalitatis meæ, & ingrauescentem iam ætatem diuerſoſque, quibus affligimur, morbos, & cætera quæ euenire poſſent, conſiderans, omnes libros meos vtriuſque linguæ ſacratiſſimæ Ædi B. Marci veſtræ inclytæ ciuitatis dono dedi atq; dicaui: ſentiens talem me animum & Excellentiæ veſtræ & gratitudini meę, & quam mihi communem eſſe voluiſtis, patriæ debuiſſe, vt vos ac liberi poſterique veſtri, qui me virtute ac ſapientia veſtra multiſque in me beneficiis addictum, deditum obſtrictumque habetis, heredes laborum meorum fructus vberes diu-

diuturnoſque capiatis: dein cæteri, qui huiuſ-rum diſciplinarum ſtudioſi erunt, veſtra cauſa capiant. Quapropter & donationem ipſam, & librorum indicem, & Pontificis Maximi decretam ad veſtras Excellentias mittimus, precantes Deum, vt Reip. veſtræ omnia bene, fœliciter proſpereque eueniant, & pacem habeat, tranquillitatem, otium concordiamque perpetuam. Valeant Excellentiæ veſtræ fœliciter. Viterbi IV. No. Maij.

Beſſarion Cardinalis, Patriarcha Conſtantinopolitanus, Baſilicæ S. Mariæ Venetijs dicauit.

FINIS.

Index rerum ac verborum, in hocce Epiſtolico Opuſculo, contentorum locuples.

A.

Ablatiui in a circumflectenda. 316
Academiæ nomen vnde traductum. 125
Achā inuētor horologÿ. 30
Adiomeritratituin mortario piſtillatur. 446
Aὐ dictio q̃d ſignificet. 19
Ad flores ficus venire quale prouerbium. 109
Agricolarum in plantandis arboribus aſtuta ſedulitas. 295
Aha. 17
Aduerbia in è longum circumflectenda. 316
Aleare, Aleator, Aleo. 351
Alido. 15. 16.
Alſo ihr Brűder: qualis Germanorum vox. 228
Alſo ihr Herren: qualis Heluetiorum vox. 228
Amaſia. Amaſius, Amiſſius, Amuſius. 140
Amartes p̃ Amurates. 141
Ambroſii liber de ſacramentis & Euchariſtia qualis. 231
Amor duplex homini innatus. 472
Amphitrite q̃d ſignific. 14
Analogia fingendorum nominum. 50
Anchora. 16
Anneus Seneca quāti faciendus. 2
Anni diuerſorū populorū diuiſiōes diuerſimodæ. 43
Antonini aliquot itinerū deſcriptio. 230
Antonii Fuggeri domus magnifice exornatæ deſcriptio. 209. 210
Ἀνθρωπος vnde. 49
Apellinē p̃ Apollinem. 338
Apodictica & Topica ſiue dialecticæ diſcrimē. 328
Ἀπολαυ τῶν q̃d Græcis. 21
Apuleius emenda tus. 348
Archimedis ſtultitia. 462
Ardea à quo extructa. 46
Aries cœleſtis cæcus. 84
Arÿ furor totam ferme Eccleſiā obfuſcauit. 467
Armo vnde. 257
Arti-

Artifex manualis in quibus Clerico ingrato præferatur. 426
Ariſtoteles explicatus 91. *quo tempore vixerit.* 97
Ariſtoteles ſol phyſicæ veritatis. 414
Archiphiloſophus. 415
Ariſtotelis librorum lectio & diſtributio. 330 331.
Ariſtotelis, omnis prædicationis generis, partitio in ἁπλῶς & κατὰ συμβεβηκός. 322
Aſſer quid. 51
Aſtrologia iudiciaria. 268
Aſtrologi an poſſint ex ſolo natiuitatis puncto, de corporis naſcentis temperamento producere. 221
Atricapilla. 108
Auctionari & Licitari quid differant. 38
A[illegible] multorum al[illegible] & oſte[illegible]tatio [illegible] & [illegible]
ingenij. 6
Audite populi vel commilitones quale Romanorũ vox & quando vſurpari ſolita. [illegible]
Auenticum Heluetiorũ, tempore Taciti, Metropolis. [illegible]
Auguſta Vindelicorum prope Licum. [illegible]
Auguſtinus Patrum primus. [illegible]
Aurigari verbum Suetonij. [illegible]
Aurora cœli facies. [illegible]

B.

Bachus nocte dieque exercetur. 427. 428
Barbare loqui qui dicantur. [illegible]
Barbaries ſuperiorum ſeculorum. [illegible]
Bella [illegible] ciunt [illegible] in aduerſa. [illegible]
Bellum Alexandrinum ſecundum Ægypta decem [illegible]

num flammis conſumpſit. 447
Beneuentum à quo extructum. 46
Beſſarion Patriarcha Conſtantinopolitanus & Cardinalis Thuſculanus.254. In libris acquirendis & reſoluendis ſtudioſiſſimus ibidē. Bibliothecam ſuam ſenatui Veneto donat. 455
Bibliotheca Apamæorum quondam ducentis viginti millibus librorum diues. 254
Bibliotheca Pariſienſis deſcriptio & Encomium. 453. 454
Boetius Seuerinus Ariſtotelis interpres.96. quo tempore vixerit. 97
Boiemi & Boemi. 140
Bomolchi qui & cur ſic dicti. 26
Bona in humana vita quotuplicia. 22
Bonam in ſcenam affero pro bonam ſcauam affero. 344
Bona ſcena. 344
Bonum fero & bonum mane quomodo differant. 50
Brecht, Herd, pfriem. 226
Breuibus an paucis rem complectere vtrum melius. 52
Burgimagiſter. 49
Burggravij à Suinfort. 244

C.

Caduceatores vnde ſic dicti. 25
Caietanus, Syluester ac Catharinus Monachi. 174
Calliſtratus emendatur. 386
Calor natiuus an arte augeri vel minui poſſit. 295
Calor natiuus inſtar ignis, perpetuo alimento indiget. 294
Callor & Calliditas quid. 36
Candor cur ſtudioſos deceat. 196
Canonicorum Regularium Mores corruptiſſimi. 428. 429
Carnodurum Heluetiorum. 230
Cantus ludentis non planctus lugentis officium Monachale. 428
Capella ſidus cœleſte. 85
Capellæ Ruſticorum deliciæ. 398

Caper cur Bacho in ſacrificijs mactatus ſit. 86
Capita rerum quibus Germania ab Auentino illuſtranda fuit. 188. 190. 191. 192. 193. 194. 195
Capreæ & Coturnices venenis pinguescunt. 203
Capriſicus Groſſus quid Columellæ. 108
Caſtores qui ſic dicti. 197
Caubona vrbs vnde ſic cognominata. 46
Cauſæ duæ quæ homines ab Ariſtotelis lectione retardãt. 331
Cauſæ legum cur non ſint diſcutiendæ. 470
Cæciliani apud Martialem vitia. 90
Cæſar ortum Rheni eiuſq; curſum Rhætos, item apud quos oritur & lacum Podamicũ oſcitanter ac negligenter deſcripſit. 225
Ceſſare quid. 219
Cicero in prima quæſtione Tuſculana defenditur. 39
Cicero inter Oratores primus. 3
Cicero quo in loco e[illegible]. 260
Cyrillus Mon[illegible] impiam Neſtorij [illegible] profligauit. 468
Clepſydra quid ſignificet. [illegible]
Vnde ſic dicta ibid. & fol. [illegible]
Clerici mali erga libr[illegible] mum ingrati 4[illegible]7. 4[illegible]9. [illegible]
Clericus qui artis ſcribendi totaliter ignarus eſt re[illegible] mancus & ad mul[illegible] rerum iacturam [illegible] mutilatus. 444
Codices ex [illegible] ſimi, ſingu[illegible] di. [illegible]
Coh[illegible]s vnde dicatur. [illegible]
Columellæ librorum Ordo reſtitutus. 8[illegible]
Conſonans an in latinis dictionibus aſpiretur. [illegible]
Contignatio quid. [illegible]
Contrariorum diſciplina & ratio eadem. [illegible]9
Cora vrbs. 4[illegible]
Corpora quæ vno ſpiritu continentur. [illegible]
Corpus humanum [illegible] immorigerum r[illegible]

dem vires prorſus amittat. 23

Crellius vbi & cur excuſetur. 324

Chriſtophori Longolij laus. 199

Chryſoſtomus & D. Ambroſius explicati. 177

Coſmographia Ptolemai à quibus & qua forma edita. 165.166

Cubiculum bi correptum habet. 318

Culpam capere ab aliquo. 311

Cura vnda. 257

Curſores. 197

D.

Δάκνουν quid Græcis. 15. *in aſpiratum.* 16

Damnum agere an bene dictum. 308

Dedocere difficilius quam docere. 33

Deiuuare & deſiuare quid Plauto. 309

Dæmones an diuinare & futura prædicere poßint. 269

Deploratio ob librorum, per bella & incendia, deſtructionem. 445

Deſinare. 310

Deuenire pro aduenire. 181

Deus vitam noſtram non miraculoſe, ſed per media & inſtrumenta ab ipſo ordinata agit. 298

Dialectica in ſpecie & fere ſemper ab antiquis, pro methodo, probabiliter in vtramque partem diſputandi, vſurpatur. 326

Dialecticarum prædicationum, in Homonymam & Synonimam videlicet, diſtributio. 321

Dictum Hieronymi de Numnipetis & Libricolis. 478

Dictum Horatij, ſolue ſeneſcentem maturus Equum quomodo intelligendum. 215

Dictum Platonis ad Architam. 218

Diei in naturalem & artificialem diuiſio. 22

Dierum duo genera. 67

Dies in ſingulis menſibus quot pedes creſcant, & quot viciſsim vmbra decreſcant: Rurſum

quot pedes, in iiſdem, vmbræ augeantur & dies decreſcant. 73.74.75.76

δίκαιον vnde. 257

Dioceſis vnde dicta. 51

Diſciplina vetus Adoleſcentū. 340

Diuinatio an ſit Aſtrologica. 208. *Diuinare qui dicantur* 269

Diuinatorum ſcientia quouſque ſe extendat. 273.274

Diuiſionum ad formam dialecticam pertinentium enumeratio. 324

Diuortij formula Veterū. 345

Dij Gentilitij innumeri vbi aſſeruentur. 211

Domuum aliquot Fuggerianarum deſcriptio. 210.211

Ducendi & ductandi verba vbi vſurpata. 353

Ducere idem quod continuo hauſto producere & ſiccare poculum vno ſpiritu. 353

Duces exercitus Germani, Milites ſuos quomodo nuncupent. 227

E.

E*chini & Olechini differentia.* [illegible]

Eduardus III. Rex [illegible]

Elenchi Ariſtotel[illegible] *an ad topica pe*[illegible] 335

Ennius qua ætate [illegible] *erit* [illegible]

Epiſtolarum G[illegible] *quod præcipuum.* [illegible]

Eraſmi iudicium d[illegible] *L*[illegible] 173

Eraſmus à quo & [illegible] *in qui*[illegible] *reprehenſus.* [illegible]

Eraſmus quos in diu[illegible] *Moria excitauerit.* [illegible]

Errata virorum Doct[illegible] *lenda vt næui in p*[illegible] *facie.* [illegible]

Eſcendere quid T[illegible]*cito.* [illegible]

Qui auctores [illegible] *vocabulum repr*[illegible]*tur.* [illegible]

Euclides vt Socratem [illegible] *Athenas viginti* [illegible] *ſuum muliebri* [illegible] *dutus profi*[illegible]*ſc*[illegible] [illegible]

Euxenia vel Enx[illegible] [illegible]

Exactiones Circen[illegible] *quat*[illegible] 206

Execratio Lep[illegible] *Conſulibus Trium*[illegible]

bus facta. 228
Exercitores qui ſic dicti. 309
Ægyptiorum aliquot hieroglyphica. 30

F.

Fabula de Narcyſco. 13
Fabula de Pane DeoPaſtorum. 32
Facetiæ aſperæ vbi multum veri admixtum eſt quam ſui memoriam relinquãt. 159
Familia Vadianorum vnde. 145
Februarius menſis intercalaris. 267
Felicitas finalis Viatoris in qua re conſiſtat. 418
Felicitas in qua re conſiſtat. 414
Ferdinandi Regis præclara indolis. 171
Feriatum eſſe, ceſſare, agere ocia & nihil agere quomodo à Græcis nuncupetur. 220
Feſti laus & Encomium. 310
Fæcialium & Caduceatorum differentia. 25
Ficedula vnde componatur. 108
Ficorum varia genera. 108
Ficus an à Latinis pro morbo accipiatur. 102. Ficus præcox quid. 108
Ficus & Ficulnea quomodo differant. 88. ficus cuius generis & declinationis. ibid.
Flammaſcere & flammeſcere. 57
Flocci vel flocco habere. 339
βωμαλόχοι qui ſic apud Græcos dicti. 26
Fontianus Poeta ac deſcriptor prouinciarum Romanarum. 212
Foris vltima longa. 319
Franckfort, Frãkefurt, Frãkfurt. 318
Franciſcus Deloxnus Senator Pariſienſis. 136
Francofurdum Francorum vadum. 244
Franconia & Regio iuxta Neccarum ferax viui & frugifera. 229
Frieſen. 227
Frons occipitio prior. 223
Fructus nonnulli arte, totum annum reſeruarunt, qui alias vix menſem manſiſſent

integri. 295
Fuga pro φυγὴ. 16
Futura quomodo prædici queant. 269

G.

GAbij vnde ſic dicti. 46
Galcotus Martius Vallam carpendo ipſe reprehenditur. 104
Galenus emendatus. 266.267
Gallinæ Cæſalpinæ Elogia. 134. 135
Garman. 226.227
Te[illegible] quis vſus. 275
Genethliacorũ fallacitas. 273
Gentes Alpinæ à Strabone ſummatim deſcriptæ. 224
Gerere gladium pro regere gladium. 363
German quæ vox. 228
Germanicæ vocabulum iuxta Tacitum, recens 225. ſed refutatur. 126
Germani ſecundum Strabone cur ſic dicti. 224
Gitone pro Gitona. 392
Gymnich, Gymnicus. 154
Glires in ſomno pingueſcunt. 291
Gnomonis vmbræ quando decreſcant. [illegible]
Grandeſcere. [illegible]
Gratus vltimam longam habet. [illegible]
Græcarum literarum vis. 133
Græci quot dies ſingulis annis detraxerint. [illegible]
Guarna. [illegible]
Gulielmus L[illegible] F[illegible]
Gerrandi Alo[illegible] de Petronij ſcriptis. [illegible]

H.

HAbitus animi [illegible] & Organici. [illegible]
Halcyon ex quibus natæ [illegible] de ſic dicta. [illegible]
Hebraicarum literarum [illegible] ſe ſimilitudo. [illegible]
Heckmannus Theologiæ Profeſſor ab Eccio r[illegible] 144 [illegible]
Helius Eobanus H[illegible]
Helluo, Helluari. [illegible]
Herbæ frigoris aut hyemis aſperitatem quæ tollerare nequeunt, quomodo conſeruentur. 291

Herb[illegible]

Heretum, à Græcis in honorem Heræ vel Iunonis, conditum. 46

Hermes Trimegiſtus horologij inuentor 31

Hermolaus Barbarus reprehenſus. 199

Herodes cur à vermibus eroſus expirarit. 254

Hibridæ qui ſic dicti. 199

Hieronymus an inter Patres pro ſummo habendus. 2

Higinus vbi plurimis locis auctior & caſtigatior aſſeruetur. 156

Hirundines Victoriæ Nunciæ. 205

Hiſtoriarum præcellentia & Encomium. 143

Hiſtrionis vox qualis. 47

Homeri Patria & ſepulchrum. 42

Homerus ænigmate à piſcatoribus oppoſito adeo percitus eſt, vt quaſi vi capellæ vitam finire neceſſum habuerit. 86

Homines maiore vi vaticinandi pollēt quā dæmones. 269

Homines natura ſcire deſiderant. 472

Honus & Honuſtus an rectè ab honus. 16

Hora cur, ab ὥρος, dicta. 21

Horæ Naturales ciuiles. 67

Horchus. 16

Horologicæ artis inuentio. 32

Hoſpitalitatis laus & Encomium. 247.248

Hubertus Giphanius. IC. omnium diſciplinarum & antiquitatū ſtudioſiſſimus. 250

Humana omnia, potiſſimum autem ea quæ ad publicas vtilitates elaborantur peculiari quodam nutu prouidentiæ reguntur. 215

Humidum an ſerius aut temporius à calore conſumatur. 294

I.

IActantia, operoſa & periculoſa. 7

Iani Gulielmi obitus & præclariſſimarum virtutum ſuarum Enumeratio. 366 367.368.369.370

Ieſus Nazarenus Impius qui ante Chriſtum natum vixit. 251.252

Ieſu ſeruatoris noſtri ex Ioſippo Elogium ac præconium. 249

ἤ. dictio quomodo ſumenda. 18

Imitatio in Virgilio triplex. 289

Imperatores Græci Eorumdem vitæ à quo illuſtratæ. 143

Inarimem. 141

Inchoare an rectè à Chaos dictum. 15

Ingenia Hungarorum eximia. 170

Inſpruck. 141

Inſulæ mobiles ex qua materia componantur. 380

Inſulæ Pithecinæ cur ſic dictæ. 24

Interduere. 312

Interpres Elenchorum Ariſtotelis peruetuſtus. 89

Iſera amnis. 230

Italorum impudicitia obiecta. 127

Italorum quorumdam pſeudo-Ciceronianorum faſtus & arrogantia 246

Itavon pro Iſtævan. 140

Iuuenes qui dicendi. 53

Iuuenta, Iuuentus, Iuuentas quomodo differant. ibid.

Ioannes Auentinus Boiorum Antiquitatum deſcriptor & Elucidator fidelis. 229

Ioannes an Epheſi fuerit quando illuc Paulus venerit. 17[illegible]

Ioannes à Silua Reipublicæ Mediolanenſis [illegible]

Ioannis Fabri Vienn. Conſtantienſis iudicium ac defenſio donationis Conſtantinianæ. [illegible]

Ioannis Gratandri laus. 172. 173

Ioſippus beneficio Sebaſtiani Munſteri ex Hebræo in Latinam linguam conuerſus. 249

K.

Καθαρμοί *Empedoclis quid.* 349

Κλέπτω ἢ καλύπτω. [illegible]

L.

L[illegible] an [illegible] admittat. 14. 15

Λάρκος *genus cophini.* [illegible]

Latebræ a tenebris quomodo proferantur. 58

[illegible]

Laurentius Valla & Iacobus Faber Noui Teſtamenti interpretes. 161. an rorūdem interpretatio probetur. 163

Leccator. 49

Legenda ſanctorum friuola. 143

Leges iuga Principum cornibus ſubditorum ſuperiecta. 470. conſuetudine non neceßitate Syllogiſtica vigorē acquirunt. ibidem.

Leges Pandectarum emendantur. 382. 385

Lentienſes an Lintzgoi. 224

Lentzkirch. 224

Lepores candidi vbi reperiantur 201. niue pingueſcunt. 201

Liber Ariſtotelis περὶ ἑρμηνείας *inſcriptus an ſit Ariſtotelis & an cum Analyticis cōtinuetur Opinio Scerbij.* 334. 335

Libri mortuos viuos reddunt. 409

Libri quanta & quot bona pariant 417

Licitari & Liceri quomodo differant. 37

Licitator quid. 33. quid ab Auctionatore differat. 38

Lyceon Ariſtoteli literarium Palæſtricum. 125

Lingua latina quantum dāni patiatur ex ſermonis Græcanici inſcitia. 468

Lingua latina riuuli, ſecundum Auguſtinum ex fontibus Græcanicis irrigandi. 163

Liuii & Ciceronis quidam libri prodigioſi corrupti. 204

Lurcho. 16. vnde ſic dictum. ibi.

M.

Magnes an cum polari ſtella συμπάθειαν *quandam habeat.* 272

Mariæ Stiliconis cadauer quādo & vbi repertum. 233

Martialis & Cæcilianus quo tempore vixerint. 97

Martialis explicatus. 88. cur & vbi Cæciliano infenſus. 90

Medicina an opus ſit. 293. futilis & ſtultæ eiuſdem quæſtionis dilutio. 293

Medicinam vtramque eſſe a...

modum receſſerium ex ſacris ſcripturis pbatur. 296
Medido & Medicus fidus. 10
Meditari. 15.16
Mediolanenſium laudes & Encomia. 128.129
Mediolanenſium voluptates mirificæ. 134
Megarenſes hoſtes Atheniensium. 462. *Ne quis ex ſuis literarum ad diſcendarum gratia Athenas pergeret, ſub pœna capitis, edicto præcauent ibidem.*
Melancoryphus. 108
Meleſigenes nomen Homeri 85
Μελετᾶν quid dicatur. 15
Memoriæ Oſtentatio quid Senecæ. 7
Mendacia officioſa ſacris ſcripturis nulla immiſceantur. 164
Mercurius lyræ & eloquentiæ inuentor. 25
Metapontum extructum à Pylijs. 46
Metus quantũ & quib. in reb. præclaris ingeniis obſit. 130
Miles emeritus clypeum veneratur & arma. 426
Milites Germ [illegible] *ſuis ducib. no* [illegible]
Mimus Hiſtrio & [illegible] *modo inter* [illegible]
Miſenus Æneæ [illegible] 42
Monachi in q[illegible] *ſe exerceant* [illegible]
Monachi M[illegible] *Balaam a*[illegible] 444
Μ[illegible] 48
Mors ſi, ſecundum [illegible] *malum ergo* [illegible] *an bene ſit d*[illegible]
Morticinæ apud [illegible] *gnificatio.* [illegible]
Munſterus d[illegible] *rorum implorat* [illegible] *vt ſe, in diuulganda* [illegible] *graphia, adiuuent.* [illegible]
Mures Alpini. 2[illegible]
Muſica Timothei l[illegible]

N.

NAnnium inſign[illegible] *apud Plautum, meretrix.* 24
Nebulo ſecundum Iu[illegible] *quid.* [illegible]

Nep-

Nepos quaſi non potens gulæ. 49
Neptunus cur à Naſone Amphitrites dictus. 13
Nicolaus Nicolus ſcurra Florentinus. 26
Nihilum ex Ni & hilum. 17
Noctuæ cæcutientes Aquilarũ nidis dominantur. 427
Nomen duobus generibus adiunctum nec neutrum commune, an in adiectiuum tranſeat 114
Nomiſmata aliquot antiqua Ioachimo Vadiano a Bullingero, Tiguro tranſmiſſa eorumdemve Enodatio. 183. 184 185 186
Nummipetarum lubricolis nõ conueniunt. 478
Nuncius & Nunciare qui dicantur. 197

O

Oblata, ſecundum Lipſiũ, vox non ſana. 362
Obe. 17
Olechini animalis proprietas ac vtilitas. 27
Optimus agro fimus Domini veſtigia. 235
Optimus & Maximus quomodo ſumantur. 16
Oratio Eckii contra Phil. ſophos. 143
Origenis de Dionyſio Areopagita iudicium. 177
ὄρος quid ſignificet. 21
Otto Burggrauius à Suinfort Dux Sueuiæ. 244

P.

Palinurus Æneæ Gubernator. 47
Paraſitus vnde dicatur. 48
Parthenope vrbs vnde ſic dicta. 46
Paſſagium. 49
Paſſer Catulli quo ſenſu accipiendus. 155
Patauium à quo conditum. 46
Patriarchæ & reliqui Sancti veteres Hoſpitalitatis ſtudioſiſſimi. 248
Patricius cur temeritatis inſimulatus. 332
Patroni librorum & quod eorumdem officium. 126.127
Pauli deſcriptio. 299. 300. 301
Paulus Apoſtolus Doctor Gentium 444

Paulus quando Athenas venerit. 175
Paupertas Monachorum hodie per abuſum cedit in Dei diſpendium. 443
Pecus ægrotum ſaliuandū eſt, locus Columellæ quomodo intelligendus. 208
παιδοτειψ quid Eraſmo. 125
Pellio pro pollio. 338
Peregrinationes peregrinantes ſapientiores reddunt. 130
Perſona vnde ſic dicta. 48
Peritius Menſis Macedonum. 266
Petrus Apoſtolus an Romæ fuerit. 178
Petrus Buxius Tholoſanus. 131
Pheroda pro Pherora Erratum in Ioſippo Typographicum. 249
[illegible]ſtum extructum a Dorenſibus. 46
P[illegible] manu Lucæ Cronburgii magnificentiſſime abſolutæ, vbi aſſeruentur. [illegible]
Philoſophari quid. 414
Philoſophiæ Exilium & philopecuniæ imperium. 461
Philoxenus corrigitur. [illegible]
Piſæ a quibus conditæ. [illegible]
Pythius. [illegible]
Plato ac Cicero an P[illegible] cenſeantur. [illegible]
Plato Philolai P[illegible] librum quanti emerit. 4[illegible]
Plato Philoſophorum Chorypheus. 3. cur a Cicerone Deus vocatus. ibid.
Plautus emendatus. 33[illegible]
Plebs moderna ſimplex [illegible] bus epot[illegible] non [illegible] emendan[illegible] indulger. [illegible]
Plinius emendatus. 106
Plutarchus lectionem Hippocratis requirit. [illegible]
Pluuia ſanguinea vbi & quando cœlo delapſa ſit. [illegible]
Poetæ quomodo interpretandi. 285
Poggius B[illegible] Florentinus. [illegible]
Pontefani qui ſic [illegible]. 41
Pontius Her[illegible] Pater ſ[illegible]mnitici Imperatoris. 2[illegible]
Populorum diuerſorum enumerationes diuerſimode. 189.100
Porcitiures. [illegible]

Phi-

Phœnix auis quo tẽpore viſa. 41
Prædicatio Ariſtotelis κατὰ συμβεβηκὸς quid complectatur. 322
Prehendo. 17
Præneſte à quo erecta. 46
Priſciani duplex Error. 88
Priſcianus cur reprehenſus. 102
Profeſſorum aliquot Mediolanenſium ac celeberrimorum, Enumeratio. 133 (297
Prouidentia Dei non fallitur.
Proxeneta quid. 38
Pupi qui ſic dicti. 312

Q.

QVanto tempore an congrue ſic dici poſsit. 52
Quiſque ſuæ fortunæ faber. 130

R.

RAmus temeritatis accuſatus. 329
Rhamnuſia qualis Dea. 13
Recinctus veſtibus, accinctus gladio ſuccinctus Pharetra, aliquid agere. 80
Reginum. 141
Reipublicæ Mediolanenſis Maieſtas, dignitas & Encomia. 130. 131. 132 (Reiſa. 49
Religioſi in librorum cultu ſolliciti. 428
Res nulla perit naturaliter quantisper calor eius congenitus ſupereſt. 293
Reſpublicæ quando felices. 476
Remora animal aquatile 26. 27
Roberti Stephani Typographi laus & Encomiũ. 238
Robortellus ſcriptor calumnioſus. 245
Romani duces quomodo milites ſuos olim nominauerint. 227
Romani quando annum inchoauerint & terminauerint. 44

S.

SAliuare quid. 208
Salluſtii Barthaſii opus poeticum. 348
Salluſtius emendatus. 354
Sarges quæ nam vox. 209
Saxcn. 227 (ſic dicta. 343
Scena Rhetorum quæ & vnde
Scæua quid. 344
Schvvaben. 227 (furt. 318
Schvvebenfurt & Schvvein-
Scholaſticunculorum mores. 488. 489
Scholaſticorũ Theologorũ nugæ & Sophiſmata. 144

Scri-

Scripta Dionyſii Areopagitæ an Apollinari vere attribuantur. 78
Scriptorum Veterum corruptela ac deprauatio. 237
Scripturæ ſacræ profunditas. 441
Scripturis ſacris officioſa mendacia non immiſcenda. 64
Scultetus. 49
Scurræ qui ſic dicantur. 26
Seleucus libros quos Xerxes in Perſiam tranſtulerat, Athenas reducit. 449
Semen veneni coturnicibus cibus gratiſſimus. 202
Seneca emendatus. 343
Senecta ſenectus. 152
Sepulchrum Honorii Imperatoris 232. Eiuſdem theſaurorum repertorum deſcriptio. 233
Senſus humanus ad malum procliuior. 469
Seruius & Donatus Commentatores in Virgilium lectu non indigni. 290
Sycoſis quid Græcis. 102
Syderibus animum ſubiicere non abſurdum modo ſed & pene impium. 271
Sigiſmundus Imperator alter parens ciuitatis S[illegible]bergenſis. [illegible]
Syllogiſmus [illegible] & prop[illegible]. [illegible]
Symmachus [illegible]
Synonimorum [illegible] conuenit [illegible] proco ſeu [illegible] differentiæ [illegible] ſcu [illegible]. 3[illegible]
Socrates quo ætatis anno librum con[illegible]. [illegible]
Soccus habere apud Plautum quid. [illegible]
Solaria quomodo Veteribus diuiſa. [illegible]
Sollatium a quibus [illegible]. 46
Solicitudo terrenorum [illegible] am rem tam librorum [illegible] ſtudiorum adimit. [illegible]
Sophocles anno [illegible] ximus librum [illegible] ſtis Oedipo [illegible]
Sorte ſua quemque contentum eſſe decet. Nam fruſtra meheroule [illegible] homuli [illegible] ter viſum eſt. [illegible]
Speuſippi libri quanti [illegible]

Statim

Statius Papinius qua ætate vixerit. 5
Stellæ an arcana quadam vi, etiam extra aeris conſtitutionem in corpus agere poſſit. 272
Stercorare. 198
Stilico Comes ex qua gente oriundus, verba Vrſpergenſis. 234
(te iudicium. 23
Stoicorum de ſumma felicita-
Strabo Alpium conſcriptor diligentiſſimus. 224
Studia literarum quibus beneficijs plurimũ iuuẽtur. 134
Studia Monachorum hodierna Greges & vellera, fruges & horrea, porri & olera potus & patera &c. 428
Subſeciuum an ſucceſſiuo præponatur. 247 (244
Suevofordũ Sueuorũ vadum.
Suetonius emendatus. 344
Suinfurdi vrbis Imperialis deſcriptio. 244
Sus pro σῦς. 16

T.

Tabarenus pro Tamburla-
Tabula quid. 51 (nus. 141
Tacitus cur ab Hieronymo Rabula mendax vocatus. 226
Tarentũ à quib. conditum. 48
Tarquinii ſuperbi ſtultitia ac temeritas in neglecta emtione nouem librorum oblatorum, ſibi à Vetula quapiam, quæ poſtmodum diſparuit. 416
Temperamentum corporis ex qua proprie pendeat. 272
Tergorare. 198
Thermantiæ Stiliconis filiæ cadauer quando & vbi repertum. 233
Therſites ignauus arma contrectat Achillis. 427
Tertullianus emendatur. 388
Tignum quale lignum. 51
Typographiæ Roberti Stephani prædicatio. 235. 236. 237. & ſeqq.
Topica ãn cum Analyticis Ariſtotelicis continuẽtur. 335
Trabs quid. 51. (Trahere. 17
Treuga. 49
Triton ex quibus natus. 14
Trocheum. 16
Tu pro σὺ. 16. Thus pro θῦς. ibi.

V.

Vaila & Eraſmus reprehenduntur. 174
Vaha.

Vaha. 17 (ciendus.2
Valerius Maximus quanti fa-
Varro apud Gellium explicatur. 84
Veratrum quale ſemen. 202
Vehemens vnde. 16.17
Venenum pro veratro. 202
Vergilius latinorum Poeta præcipuus. 467
Veritas mente latens ſapientia eſt abſcōſa & theſaurus inuiſus. 410 (ca.327
Veritatis indagatrix Dialecti-
Verſus Homeri quo Agamēnon, veluti conuitio à Calchāte acerbius laceſſitus reſpōdet, quomodo intelligendus. 18
Verſus Vergilij lib. 4. Æneid. ipſa mola, incipiētes, & cōſcia fati, ſidera &c. deſinētes, explicantur. 179.180
Verſutus & callidus in quo differant. 36
Veſper extremum diei. 49
Veſpera quid Plinio. 50
Vindelici vbi quondā dominiū ſuum exercuerint. 229
Virgilius, Pontano & Scaligero atteſtantibus, non ſolum omnib. Poetis, ſed & Homero principi poetarum Græcorum antefertur. 282
Vir Miſer quis dicendus. 20
Vita contemplatiua dignior actiua. 476
Vita ac ratio ſtudiorum quomodo recte inſtituenda. 212
Vita militaris ἀβίωτον & plane θανάτῳ ὅμοιον. 214
Vitæ Græcorum Imperatorum à quo deſcriptæ. 143
Vlyſſes cur a Homero ſapiens nominatus ſit. 130
Voluptatum variæ genera. 320
Vrbis Mediolanenſis ampliſſima deſcriptio. 130. 131. 132. 133

Z.

Zeno princeps Stoicorum ne conſilium proderet ſibiipſi linguam morſu ſecuit & in Tyrannum conſpuit. 446
Zenodotum à quo exædificatum. 46

FINIS.

Digitized by Google